Ralf Rothmann

Baharda Ölmek

ROMAN

Çeviren: Esen Tezel

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

BAHARDA OLMEK

Ralf Rothmann 1953, Schleswig doğumlu. Gençliği Ruhr havzasında geçti. İlk öykü kitabı *Messers Schneide* 1986'da yayımlanan yazar, yapıtlarıyla 2005'te Heinrich Böll ödülüne, 2006'da Max Frisch ödülüne, 2013'te Friedrich Hölderlin ödülüne layık görüldü. Berlin'de yaşıyor.

Başlıca kitapları: *Stier* (Boğa, 1991), *Milch und Kohle* (Süt ve kömür, 2000), *Der Gott Jenes Sommers* (O yazın tanrısı, 2018) *Feuer Brennt Nicht* (Ateş yanmıyor, 2009), Junges Licht (*Genç Işık*, 2004)

Esen Tezel 1978 yılında İstanbul'da doğdu. Alman Lisesi'ni ve İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Bölümü'nü bitirdi. Franz Kafka, Stefan Zweig, Thomas Mann, Thomas Bernhard, Emine Sevgi Özdamar, Cees Nooteboom gibi yazarların yapıtlarını dilimize kazandırdı. Halen serbest editör ve çevirmen olarak çalışmaktadır.

RALF ROTHMANN

Baharda Ölmek

Roman

Çeviren
Esen Tezel

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 5374
Edebiyat 1533

Baharda Ölmek / Ralf Rothmann
Özgün adı: Im Frühling sterben
Çeviren: Esen Tezel

Kitap editörü: Dürrin Tunç
Düzelti: Devrim Çakır

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Sayfa tasarımı: Mehmet Ulusel
Grafik uygulama: Akgül Yıldız

Baskı: Elma Basım Yayın İletişim Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti.
Tevfikbey Mah. Halkalı Cad. No: 162/7
Küçükçekmece / İstanbul
Tel: 0212 697 30 30
Sertifika No: 12058

Çeviriye temel alınan baskı: Suhrkamp Verlag, Berlin, 2015
1. baskı: İstanbul, Mayıs 2019
ISBN 978-975-08-4506-2

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2015
Sertifika No: 12334
© Suhrkamp Verlag Berlin 2015

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

BAHARDA ÖLMEK

Korukları babalar yedi ama
dişleri kamaşan, oğullar oldu.
Hezekiel

Suskunluk, hele ki ölüm konusundaki o derin suskunluk, sonuçta hayatın bir gün kendiliğinden içini gerçekle doldurduğu bir boşluktur. Eskiden babama saçının gürlüğünden söz ettiğimde bunun savaşta olduğunu söylerdi. Kafa derilerine her gün huş ağacı özü sürerlermiş, bunun üstüne yokmuş; bitleri yok etmezmiş ama güzel kokarmış. Huş ağacı özü ve savaş, bir çocuk için bağdaştırılamaz olsa da başka bir şey sormazdım; zaten –o günlerin bahsi açıldığında genellikle olduğu gibi– sorsam da daha ayrıntılı bir cevap alamayacaktım. O cevap yıllar sonra, asker mezarlarının olduğu bir fotoğrafa bakıp cephe gerisindeki çoğu değilse de birçok haçın genç huş ağacı gövdelerinden yapıldığını gördüğümde geldi.

Babamın itici görünmeden gülümsediği nadirdi. Çıkık elmacık kemikleri ve yeşil gözlerin baskın olduğu solgun yüzüne bir melankoli ve yorgunluk ifadesi hâkimdi. Geriye taradığı, ensede kazınmış kumral saçlarını Brisk saç pomadıyla şekillendirirdi, gamzeli çenesi daima pürüzsüzdü ve görünüşe bakılırsa dudaklarının zarif çekiciliğinin huzurunu bozduğu kadın sayısı hiç de az değildi; bununla ilgili hikâyeler vardı. Azıcık kısa burnunun ucu hafif kalkıktı, bu da onu yandan biraz daha genç gösteriyordu. Kendini rahat hissettiği anlarda bakışlarında şakacı bir insancıllık ve empatiye yönelik bir zekâ ortaya çıkardı. Fakat yakışıklılığının farkında değildi; fark etseydi de muhtemelen inanmazdı.

Bütün komşular onu, bu yardımsever adamı sever, ondan bahsedilirken sık sık "efendi biri" olduğu söylenirdi; maden ocağındaki iş arkadaşları ona övgüyle "kazıcı" derlerdi ve bugüne dek kimse onunla kavga etmemişti. Genellikle, parlaklığını daha ilk yıkamada kaybeden fitilli kadife pantolonlar ve C&A marka ceketler giyerdi.

Fakat bunların renkleri daima özenle seçilir, seçilirken yaşanan kısa duraksama ve zevkli kombinasyondan duyulan mutluluk hissedilirdi; asla spor ayakkabı, fırçalanmamış bir ayakkabı, havlu çorap ya da kareli gömlek giymezdi. Süt sağıcı ve daha sonra madenci olarak yaptığı ağır iş vücut duruşunu bozmuş olsa da babam aslında dünyada görülmemiş bir şeydi: zarif bir işçi.

Arkadaşı yoktu, arkadaş aradığı da yoktu, hayatı boyunca tek başına bir suskunluk içinde kaldı, kimse bu suskunluğu onunla paylaşmak istemedi; bütün komşularla kahve içen ve cumartesileri onsuz dansa giden karısı bile. Kambur sırtına rağmen daimi ciddiyeti ona insanın gözünü korkutan, otoriter bir hava verirdi ve melankolik hali sadece günlerin ağır ağır akışının verdiği bıkkınlıktan ya da bedenen yıpratıcı işinden, öfkeden ya da gerçekleşmemiş hayallerden ileri gelmiyordu. Kimse omzuna vurup ona, "Hadi Walter, başını dik tut!" dememişti. Bu, daha önemli şeyler görmüş, hayat hakkında söyleyebileceğinden fazlasını bilen ve bildiklerini anlatacak kelimeleri bulsa bile bunun kendisi için kurtuluş olmayacağını sezen birinin ciddiyetiydi.

Geçmişinin karanlığında, yağmur çamur demeden maden ocağına pedal çeviriyordu; taş düşmesinin neden olduğu birçok yaralanma ve kırık hariç hiç hasta olmamış, soğuk algınlığı bile geçirmemişti. Fakat maden işçisi olarak yerin altında geçirdiği yaklaşık otuz yıl, (o zamanlar bu işi yapan herkes gibi, kulak koruyucu takmadan) hava basınçlı çekiçle kömür başında yaptığı sayısız mesai ve fazla mesai sağır olmasına yol açmıştı, hiçbir şeyi ve hiç kimseyi duymuyordu; annem hariç. Onunla gayet normal sohbet edebilmesini sağlayan şeyin annemin ses frekansı mı, yoksa dudaklarını hareket ettiriş şekli mi olduğu benim için bugün hâlâ bir muamma. Babama bir şey söylemek isteyen diğer herkes bağırmak ya da el kol hareketleri yapmak zorundaydı, çünkü işitme cihazı takmıyor, bu cihazdan birtakım yan sesler ve rahatsız edici çınlamalar geldiğini iddia ederek takmaya yanaşmıyordu. Bu da onunla iletişimi büyük ölçüde zorlaştırıyor, böylece yalnızlığı aile arasında da giderek artıyordu.

Yine de benim izlenimime göre, etrafında her yıl biraz daha yoğunlaşan bu mutlak sessizliğin içinde en azından mutsuz değildi. En sonunda çalışmaktan tükenmiş, erken emekliye ayrılmış ve bundan duyduğu utanç yüzünden hızla alkolik olmuş bir adam

sıfatıyla hayattan tek beklentisi, bayiden gazetesini ve son Jerry Cotton romanını almaktı; dolayısıyla doktorlar ona 1987 yılında, altmış yaşına bastığında, yakında öleceğini söylediklerinde pek de etkilenmiş görünmedi. Daha hastalığın başında "Vücuduma bıçak değdirmem" demiş ve ne sigarayı, ne de içkiyi bırakmıştı. Sadece en sevdiği yemek olan ıspanak ve kavrulmuş patatesli çırpılmış yumurtayı biraz daha sık istemeye başlamıştı ve votkayı annemden saklamak için bodruma, kömürlerin altına koyuyordu. (Duvarda hâlâ deri bandı ve süslü ayağıyla süt sağma taburesi asılıydı.)

Emekliliğinin şerefine ona güzel bir defter hediye etmiş, bana hayatını, ben doğmadan önceki yıllardan kayda değer dönemlerle ilgili bir şeyler çiziktireceğini ummuştum ama defter neredeyse tamamen boş kaldı. Sadece birkaç kelime not etti, muhtemelen anahtar kelimeler, kulağa yabancı gelen yer isimleri; ve ilk kanamadan sonra bana en azından '45 yılının ilkbaharındaki o haftaları daha ayrıntılı anlatmasını rica ettiğimde bitkin bir el hareketiyle reddederek adeta sağırlık mağarasında yankılanan, çınlayan sesiyle şöyle dedi: "Ne için? Bunları zaten anlatmadım mı? Yazar olan sensin." Sonra elini gömleğinin içine sokup kaşındı, pencereden dışarı baktı ve yarı duyulur bir sesle ekledi: "Umarım bu bok hemen biter."

Onun tarafından duyulmamak bizi birbirimize karşı da dilsizleştirmişti; annemle ben ölüm döşeğinin başında günlerce tek kelime konuşmadan oturduk. Odanın duvarları kafa hizasına kadar açık yeşile boyalıydı ve yatağın tepesinde Edouard Manet'nin "Rueil'deki Ev" resminin bir röprodüksiyonu asılıydı. Bu resmi daima sevmişimdir; üstelik sadece görünüşte öylesine hafif, neredeyse müzikal anlatımından ve hiçbir yerinde gökyüzü görünmediği halde vuran yumuşak yaz ışığından dolayı da değil: Ağaçlar, çalılıklar ve kırmızı çiçeklerle çevrili, girişi sütunlu, koyu sarı villanın, kırklı yılların başında babamın süt sağıcılık eğitimini aldığı, Kuzey Almanya'daki çiftliğin sahibinin eviyle uzaktan bir benzerliği var. Annemle babam orada tanışmışlar; ben de çocukken o yakınlarda birkaç mutlu tatil haftası geçirmiştim. Hâlâ kanalın kenarında oturan akrabalarımız vardı.

Ruhun kır evine şimdi akşam güneşi vuruyordu. Plastik çerçeve günün son sıcağıyla çıtırdıyordu; oturduğu sandalyede arkasına yaslanmayan ve sanki ölü evine kısa bir ziyarete gelmiş gibi çantasını kıvırdığı kolundan sarkıtan annem su şişesini gölgeye aldı. Saçı her

zamanki gibi kusursuzca ve gereğinden fazla spreyle şekillendirilmişti; ayağında süet topuklu ayakkabılar, üzerinde kendi diktiği, ince çizgili, gece mavisi bir takım vardı ve hafifçe içini çektiğinde içki kokusu alıyordum.

Anne babamla geçirdiğim on sekiz yıl boyunca ve daha sonra, Noel lerde ya da doğum günlerinde yaptığım nadir ziyaretlerde, ikisi arasında en ufak bir sevgi jesti görmedim, ne dokunma, ne sarılma, ne de üstünkörü bile olsa bir öpücük; onun yerine birbirlerine gündelik ıvır zıvırla ilgili hep aynı suçlamalarda bulunur veya körkütük sarhoş bir vaziyette mobilyaları kırıp dökerlerdi. Fakat o gün annem birdenbire alnını babamınkine dayadı, zihni gittikçe bulanan kocasının elini, sanki oğlundan utanmışçasına kaçamak bir şekilde okşadı ve babam gözlerini açtı.

İçine işleyen kömür tozundan ötürü hâlâ kalem çekilmiş gibi duran gözleri günlerdir alışılmadık derecede büyük ve berraktı; gözakları sedef gibi parlıyor, gözbebeğinin koyu yeşilinde kahverengi lekeler seçiliyordu; titreyerek parmağını kaldırıp, "Duydunuz mu?" dedi.

Sağırlığı bir yana, ortalık tamamen sessizdi, ne çiçeklerin açtığı hastane bahçesine bakan pencereden ne de koridordan ses geliyordu, rutin ziyaret saati sona ermiş, akşam yemeği çoktan servis edilmiş, tabak çanak az önce toplanmış, nöbetçi hemşire hastaları dolaşmıştı. Annem kafasını belli belirsiz sallayarak mırıldandı: "İşte yine savaşa gitti."

Bunu nereden anladığını sormadım. Sırf bu bilgide ortaya çıkan mahremiyet bile bana bunun doğru olduğunu gösteriyordu; gerçekten de babam biraz sonra "Orada!" diye bağırdı ve çaresizce bir endişeyle bir anneme bir bana baktı. "İşte yine! Duymuyor musunuz?" Parmakları göğsünün üzerinde daireler çiziyor, pijamayı bir buruşturup bir düzeltiyor, bir yandan da yutkunuyordu; derken kendini yastığa bıraktı, kafasını duvara çevirdi ve gözlerini kapatarak şöyle dedi: "Gittikçe yaklaşıyorlar! Nereye gidebiliriz, bir bilsem..."

Annemle babamın Kitabı Mukaddes'inde, içi Schätzlein'dan alınmış süpermarket fişleriyle dolu o yırtık pırtık deri nüshada, birisi Eski Ahit'ten bir ayetin altını çizmiş, kalemle değil muhtemelen işaret ya da başparmağının tırnağıyla; ve gotik harflerle yazılmış kitap yıllardır raflarımda ya da dolaplarımda durduğu

halde ince kâğıttaki o çentik daha az evvel atılmış gibi görünüyor. "Toprağı sürdüğünde sana devamlı mahsul vermeyecek" diyor o ayette, "Yeryüzünde geçici ve fanisin."

Karanlığın içinde hayvanların çıkardığı tek gürültü, geviş getirirken çenelerinden gelen sesler ya da yemlik parmaklığının arkasında nefes alıp verişleriydi. Gaz lambasının ışığı ara sıra içleri pembe, siyah delikleriyle, nemli bir burnu sıyırıp geçiyor ya da boynuz gölgelerinin kireç badanalı duvara vurmasına neden oluyor, orada iki adım uzunluğunda yükselen gölgeler sonra hemen yine solup gidiyordu. Kır kırlangıçlarının otluğun altındaki yuvaları henüz boştu ama karanlıkta görünmeyen kedi yavrularının miyavlaması geliyordu.

Döşemeye şarıl şarıl sidik akıyordu, binanın arka tarafını tatlımsı bir mısır ve kepek kokusu sarmıştı; orada tek tek bölmelerde kalan gebe inekler, onlar için muhtemelen gezinen bir ışık noktasından ibaret olan mavi iş tulumlu adama koca koca gözleriyle bakıyorlardı. Buna karşılık hiçbiri kımıldamıyordu; ancak genç süt sağıcı güğümlerin durduğu odaya girince neredeyse tamamen beyaz olan –sadece kalça ekleminde bir benek vardı– bir tanesi yüksek sesle böğürdü. Kuyruğu havayı dövüyordu.

"Sakin ol, gidiyorum" diye mırıldandı Walter ve kapıyı kapadı. İki düzine ya da daha fazla çiğ süt güğümü duvar dibine dizilmişti. Dışı mat gri güğümlerin içi tertemiz yıkanıp kurulanmış, ayna gibi parlıyordu. Fakat tülbentler, önlüklerle lastik çizmelerin arasında yerde duruyordu; Walter kızgın bir ifadeyle dilini damağında şaklattıktan sonra lambayı kancaya astı. Ardından teneke bir leğene su doldurdu, içine bir avuç sodyum karbonat attı ve gevşek dokunmuş pamuklu kumaşı suya bastı; sonra birkaç süt sağma taburesini rafa kaldırdı, arapsabunu kutusunu kapatıp kapağı sıktı ve avluya çıkan kapıyı açtı.

Ihlamur ağacından bir ardıçkuşu sürüsü havalandı; çiftlik sahibinin evinde ışık yoktu. Thamling'in ihtiyar köpeği Motte basamaklarda uyuyordu. Saat kulesinin kömürleşmiş kirişleri mor gökyüzüne uzanıyor, yağmur oluğu aşağı sallanıyordu. Gerçi patlayan pencereler bu arada tahta kaplanmıştı ama çaprazlanmış iki orağın altında siyah bir atın olduğu çiftlik arması hâlâ ön bahçede duruyordu. Sütunlu giriş de zarar görmüş ve yamulmuştu; bom-

bardıman uçaklarının saldırısı, tapınaklarınkini andıran kanallı sütunların aslında arkasında farelerin yaşadığı alçılanmış, içi boş kalaslar olduğunu ortaya çıkarmıştı.

Walter avluyu geçip demirhaneye girdi ve dana ahırına giden kapıyı açtı. Yerdeki saman çöpleri ani esintiyle döne döne havalandı. Walter gaz lambasını kaldırarak kara tahtadaki duyuruyu, ordu levazım dairesinin talimatını okudu. Sonra pencereyi kapadı, su deposuna tık tık vurdu ve yemliklere göz attı. Sazlardan yapılmış dev damın altında iki yüzden fazla hayvan barınırdı ama şu anda sadece kırk hayvan bulunuyordu, siyah beyaz benekliler ilk kızışma dönemine girmek üzereydi. Walter davetkâr bir tonda, hafif bir ıslık çaldı; bunun üzerine bazıları parmaklığa yaklaşarak alınlarından burunlarına uzanan beyaz lekeyi okşamasına izin verdiler ve başparmağını emdiler.

Avluda domuz kalmadığından beri gittikçe daha fazla danaya el konuluyordu. Hayvanların rahat üçte birinin böğründe tebeşir işareti vardı; Walter bir kova dolusu kepeği yemliğe boşalttı, çıkarken kapıyı kapadı ve anayolu geçti. Süthane girişinin hemen yanındaki eski at ahırında kaçaklar yaşıyor, her aile bir bölmede kalıyordu; akşam sessizliğinde kadınların, çocukların ve bir akordeonun sesi duyuluyordu. Orada oturanlara yemek yapmak yasak olduğu halde tel kafesli pencerelerden duman yükseliyor, kavrulmuş soğan ve sıcak küllü su kokusu geliyordu.

Süthanenin saçağının altına gerilen iplere bir sürü çarşaf ve bebek bezi serilmişti; hafif bir esintiyle Walter'in yüzüne ipeksi bir şey değdi: soğuk çoraplar. Onun yanında işlemeli ince bir gömlek asılıydı, Elisabeth bunu geçen hafta sonu giymiş ve uzun süre çıkarmak istememişti; Steinhäger'i[1] içtikten sonra bile. Ancak kendi deyimiyle "bombok olduktan" sonra çabucak kafasının üstünden sıyırıp çıkarmış ve yüzünde tiksinti ifadesiyle Walter'in leğenine bastırmıştı. Çıplakken daha da çelimsiz, siyah siyah parlayan kılları olmasa neredeyse çocuksu görünüyordu; Walter parmak uçlarını gömleğin işlemelerinde gezdirdi. Fakat tam koklamak için öne eğilmişti ki, çarşafların arkasından bir ses geldi: "Eee, kurumuş mu?"

Frau Isbahner yem mutfağının kapısında oturmuş, bir mumun ışığında patates soyuyordu. Elinde parmaksız eldivenler, üzerinde

1 Tadı cine benzeyen ve ezilmiş tohumlardan yapılan bir içki (ç. n.)

yırtık pırtık bir manto vardı; gri saçlarını topuz yapmıştı. Birlikte yaşadığı iki kızı gibi o da ince dudaklıydı ve çenesini boynuna doğru çektiğinde gıdısı çıkıyor, donuk donuk parlayan, damarlarla kaplı, büyük bir şişkinlik oluşuyordu. "Sadece süte bir bakacaktım" dedi Walter. "Üşümüyor musunuz?"

Kucağında kedi uyuyan kadın evet anlamında başını salladı. "Ama işte dışarının havası daha temiz" diye mırıldandı ve bir patatesin filizlerini oyarak çıkardı. "Demek süte bakacaktın... Çok detaycısın, öyle değil mi? Nasıl olacak bu senin süt? Beyaz mı yoksa gri mi; belki de sarımsı? Soğuk mu değil mi, ekşi mi tatlı mı? Üstü kaymaklı mı, hafif koyulaşmış mı? Adem'le Havva'dan beri süt süttür, bakmana gerek yok." Patatesleri bir tencereye boşaltıp Walter'e gülümsedi; bunu yaparken takma dişleri yerinden oynamıştı. "Hiçbir şey çaldığımız yok evlat. İdare edip gidiyoruz. Kaçağız biz, hırsız değil."

Walter mahcup bir edayla gözlerini kırpıştırdı. "Öyle olduğunuzu söyleyen de yok, değil mi? Fakat Thamling hâlâ Malente'de, dolayısıyla akşam turunu ben atmak zorunda kaldım. Liesel yok mu?"

"Ah o ihtiyar tilki... Kadın dilini hafifçe damağında şaklattı. "Yine mi Malente'de? Dışarılarda ne yapıyor merak ediyorum. Arpası fazla mı geldi? Genç kız peşinde mi koşuyor? Hem de karısı burada hasta yatarken...

Walter anahtarı çıkardı. "Hayır hayır, traktör meselesi yüzünden. Üçünü alıp götürmüşler ama listede sadece iki tane yazıyordu. Onun için dilekçe vermesi gerekiyor."

Kadın kafasını salladı. "Ah Tanrım, sanki bir faydası olacak da... Ev için kim bilir kaç dilekçe verdim... Hepsi nanay! Yalnız dikkat etsin de onu hemen oracıkta alıkoyup cepheye göndermesinler. Ellerine geçeni bırakmıyorlar, bu ara ne var ne yoksa topluyorlar. Rus askeri Oder'de, muhtemelen pek yakında da Berlin'e varır, haberin var mı?"

"Hayır" dedi Walter ensesini kaşıyarak. "Ben süt sağıcıyım, politikadan anlamam. Hem burada düşmanların radyo istasyonlarını kimse dinlemez."

Frau Isbahner tek gözünü kıstı. "Yani ne demek istiyorsun, ben dinliyor muyum? Bana kuşlar haber verdi. İlkbahar için deli olan o küçük şeyler. Bu hayatta nasıl da gezip tozuyorlar! Yanıma oturup bana güzel Batı Prusya'mızı anlatıyorlar; en iyi tahıl oradadır. Ayın

birinde ekmek yapıp sandığa koyardık –hep ekmek, ekmek tahtasında ekmek–, ay sonu hâlâ çıtır çıtır taze olurdu."

Walter anahtarı deliğe soktu. Neumünster'deki elektrik santrali bombalandığından beri süt, lor peyniri ve tereyağı yüz yıl önceki gibi soğutuluyordu: İhtiyar Eider Nehri'nin suyu kapaklı bentler vasıtasıyla dar tuğla binadan geçiriliyor, güğüm ve leğenler akan suya oturtuluyordu. Kalkan duvarlarındaki yosun kaplı kalaslar sayesinde oluktaki su seviyesi ayarlanabiliyordu ve Walter seviyeyi biraz düşürdükten sonra lambayı kaldırıp tereyağı yayıklarına baktı. Bazılarının kaymağı alınmıştı, yağsız süt mavimsi bir renkte parlıyordu; Walter duvardaki tahtaya adını ve saati yazdıktan sonra açık havaya çıktı.

Anayoldaki ağaçların ardında ay, büyük, koyu turuncu bir yuvarlak halinde yükseliyordu. Frau Isbahner artık merdivende değildi; Walter mutfak kapısını açık olduğu halde tıklattı. İçeride hâlâ daha önce pişirilmiş domuz yeminin kokusu vardı, ekşimsi bir turp ve patates kabuğu kokusu; Walter bu kokuyu Elisabeth'in giysilerinden de alıyordu. Siyah siyah küflenmiş duvar boyunca şilteler ve ot minderler dizilmişti, Elisabeth'in ocak başındaki annesi bir tencereyi karıştırıyordu. "Eeee" dedi arkasını dönmeden, "Bizim küçük Walter'imiz ne istiyor bakalım?"

Kehribar ağızlıklı kısa piposunu içiyordu; Walter içeri doğru bir adım attı ve büfenin üzerinde asılı olan, bir koruyucu meleğin iki çocuğu yıkılmakta olan bir köprüden geçirdiği resmi düzeltti. "Şeyi soracaktım... Yani diyecektim ki..." Yutkundu. "Liesel'i bu akşam kanala götürebilir miyim? Reichsnährstand[2] bir fıçı bira veriyor ve yeni bir müzik grubu var, sekiz adam. Sırf körler ve gaziler ama harika çalıyorlar. Liesel dans etmeyi çok sevdiği için düşündüm ki... Sonra da onu geri getiririm."

Ocağın deliğindeki çalı çırpı çıtırdıyordu; Frau Isbahner deliğe bir odun parçası attı. Ardından tencereye biraz tuz ekti. "Bunu kendisine sor evlat. Neredeyse on yedi yaşında, baca gibi tütüp kim bilir nerelerde çingene gibi sürtüyor; ben ona söz geçiremiyorum." Tahta kaşığı kaldırarak çorbanın tadına baktı. "Eşek sudan gelene kadar dövsen yine edepsizlik yapar. Fakat ileride şişmanladığında ağlayıp zırlayacak, o zaman ben yine 'canım anneciğim' olacağım."

2 Üçüncü Reich döneminde tarım ve gıda üretimini düzenleyen kurum (ç. n.)

Kaşlarını çatarak etrafına bakındı. "Söyle bakayım, geçenlerde ahırın arkasında ne oldu? Neden senin ayağına su döktü? Sıcak suydu, öyle değil mi?"

Gri tekir kedi zıplayıp masaya çıktı, Walter evet anlamında kafa sallayarak çizmenin içinde ayak parmaklarını oynattı. Merheme rağmen hâlâ acıyordu. "Neredeyse kaynar suydu. Beni istemediğini söyledi. Daha doğrusu kız arkadaşlarına, Ortrud ve Hedwig'e söylemiş, şöyle bir omzunun üzerinden demiş ki: 'Onu istemiyorum. Ve şarrr, bütün kabı boşalttılar! Üstelik yalınayaktım, o sırada kıyma yapmak için etleri çiğniyordum! Neyse ki Thamling'in yanında sargı bezi vardı!"

Frau Isbahner piposundan bir nefes çekip dumanı burnundan çıkardı; oğlan kıs kıs güldüğünü görmemeliydi. "Aman canım, kadınlar dolunayda böyle şeyler söyler. Bu tek başına kötüye alamet değil. Sonuçta senin fena biri olduğunu düşünmüyor; çocuğumu o kadar tanıyorum. Babasının kim olduğunu biliyorum. Ona renkli bir şey hediye et ve dans ederken layıkıyla döndür, o zaman işler yoluna girer."

Büfenin perdesini açtı, çömlekteki kremadan biraz alıp çorbaya koydu, bu arada kapıya çabucak bir göz attı. "Ne diyorsun?" diye fısıldadı alçak sesle, neredeyse korkuyla. "Bundan sonra neler olacak? Diğerleri gibi sizi de alacaklar mı? Hey Tanrım, sen ve Fiete daha çocuksunuz! Dünyadan haberiniz yok. Yakışıklısın ve dürüst bir yüzün var diye Elisabeth'imle flört etmene izin veriyorum ya, en sonunda kız bir sakatla kalacak."

Kadının gözleri nemlendi ama Walter pişmiş kelle gibi sırıtıyordu. "Neredeyse on sekiz yaşındayım!" deyip sırtını dikleştirdi. "Ama benden onlara fayda yok Frau Isbahner. Daha Hitler Gençliği örgütünde ateş ettiğimi ıskalıyordum. Bende şaşılık var. Hem biz burada önemliyiz, zaruriyiz. Birinin inekleri sağması ve buzağıları dünyaya getirmesi gerek. Sütsüz savaş olmaz, der Thamling hep." Ocağa yaklaşıp tencerenin içine baktı: beyaz fasulye. "Zaten yakında bitecek" diye fısıldadı, "Amerikalılar gittikçe yaklaşıyor, İngiliz askerleri de Hollanda sınırında olmalı. Umalım ki bizim köye Ruslardan daha hızlı varsınlar."

"Demek öyle" dedi Frau Isbahner yine gülümseyerek. "Kim dinliyormuş acaba düşman radyolarını? Dikkat et evlat, böyle bir ip çabuk düğüm olur." Kedinin sırtını okşayıp kaşığı hayvana uzattı.

"Şimdi bırak da işime bakayım. Liesel Fährhof'tadır sanırım. Kobluhn onu alıp götürdü; hani şu motosikletli kereste işçisi... Onu ve diğer kızları. O çocuk üniforma giyse ne yakışır! Danzig'den önce bizde böyleleri olsaydı, şimdi hâlâ Batı Prusya'daydık." İçinden hafif bir cızırtı gelen piposundan bir nefes çekip koruyucu meleğe baktı. "Reichsnährstand size niye bira veriyor?"

Walter omuzlarını kaldırdı, sonra da veda edip oradan ayrıldı. Çam ağaçlarının kararttığı küçük parkı süratle geçti. Yollardaki çakıllar akşam ayazında hafif donmuş, gıcırdamıyordu; birkaç geyik neredeyse hiç ses çıkarmadan, hızla önünden geçip gitti. Çiftlik sahibinin evinin arka pencerelerinde de ışık yanmıyordu, terasta büyük bir çam kozalağı yığını vardı ve mutfak kapısı –Walter şüpheyle kolu indirdi– kilitliydi. Lambayı kaldırıp buzlu cam mozaiklerin arasından içerideki masaya baktı. Masada bir karabiberlik duruyordu; Walter alçak sesle küfrederek avluyu geçti.

İnek ahırının çatısının altındaki süt sağıcı odalarına alçak uçuş saldırılarından beri ancak portatif bir merdivenle çıkılıyordu; dış merdivenin paramparça kalıntıları gübrelikteydi. Yukarıda tahtalarla birbirinden ayrılmış derme çatma on oda vardı, çoğu kapısız ve pek azı pencereliydi, onlar da küçücük çatı pencereleriydi. Yatakların yanında saman tozuyla kaplı ayakkabılar, sandalyelerde kitap ve dergiler duruyordu, duvarlarda aile ya da Marika Rökk ve Magda Schneider fotoğrafları asılıydı. Fakat daha önce burada kalan çoğu çiftlik işçisi çoktan ölmüştü. Kareli yastıklardan birinin üzerinde bir yevmiye defteri, bir diğerinde gümüş bir Stalingrad haçı vardı. Walter bir keresinde haçı eliyle tartmış ve insanı hayal kırıklığına uğratacak kadar hafif bulmuştu.

İçinde bir yatak, bir sandalye ve emaye bir lavabo olan dar odalar ısıtılamadığı halde, aşağıdaki hayvanlar sayesinde daima sıcaktı; Walter iş tulumunu çıkardı, musluğu açtı ve annesinin gönderdiği bir parça lavantalı sabunla temizlendi. Ardından çenesini ve yanaklarını eliyle yokladı, tıraş bıçağını değiştirdi ve ellerindeki nasırları keserek çıkardı.

Hardal rengi fitilli kadife pantolonunu giydikten sonra dolaptan temiz bir gömlek aldı. Gömlek ütüsüz ama beyazdı; yakasını açık bıraktı, üstüne de kalın, mavi, iki sıra düğmeyle süslü bir yün ceket giydi. Sehestedt'teki berberin "tel çiviler" dediği saçlarını biraz aynısefa kremiyle şekillendirdi; çizmelerini de onunla ovarak pırıl pırıl

parlattı. En sonunda, üzerinde bir Afrikalı kabartması olan teneke kutudan para aldı, merdiveni geri indi, daha doğrusu kenarından aşağı kaydı, ahırdaki boş boğa bölmesinden bisikletini çıkardı ve farını açmadan kanala doğru sürmeye başladı.

Tarlalarda erken tohumların filizleri, henüz yükselmemiş olan ayın altında cam gibi parlıyordu. Bombardıman uçakları ayın önünden kayarcasına geçiyordu; Kiel'e doğru ilerleyen küçük bir filoydu bu, kokpitteki pilotlar görünüyordu. Yol boyunca uzanan, sınırları çizilmiş bir çayırlıkta koyunlar vardı, kalın yünlü hayvanlar bir kuru ot yığınının etrafına toplanmıştı; çobanın el arabasının altından collie cinsi bir köpek fırladı ama hendeği geçmedi. Walter'in yanında hiç sesini çıkarmadan ormana kadar yürüdü, her adımda tüyleri dalgalanıyordu, sonra da aynı sessiz ve gururlu edayla geri döndü. Ay ışığı yüksek kayın ağaçlarının arasında daha puslu görünüyor, kayın kozalaklarının yola düşmüş kabukları bisiklet lastiklerinin altında çıtırdıyordu.

"Fährhof"tan yükselen müzik plaktan ya da radyodan geliyordu; Walter, Hans Albers'in sesini tanıdı. Toprak setin hemen yanına yapılmış, etrafı tamamen karanlık birahanede çoğunlukla elektrik ışığı olurdu; mekânın sahibi ve kayıkçı[3] Sybel Jahnson, kayığının motorunu birkaç müdahaleyle jeneratöre çevirmişti. Alınlığın önüne kamuflaj desenli ağlar, çam ağacı gövdelerine ise bir perde gerilmişti, altında bir Hanomag minibüs ve plakalarında SS amblemi olan iki tozlu Mercedes 170 duruyordu. Lambaların üstü örtülmüştü.

Walter bisikletini Kobluhn'un Zündapp motosikletinin yan arabasına dayadı ve elini son bir kez saçlarının arasından geçirip kapıyı açtı. Eski bir gemi başı figürüyle –altın rengi elbiseli bir Windsbraut[4]– süslü tezgâhın tepesinde yoğun bir duman tabakası vardı; şarkılar, kahkahalar ve bardak sesleri Walter'in arkasında kalan suda yankılanıyordu. Fiete'nin kız arkadaşı Ortrud annesiyle fıçı musluğundan bira içiyordu; onu görünce el sallayarak salonu işaret etti. Üç hafta önce bebeğini düşürdüğü halde mutlu görünüyor, hafif terli yüzü gülümsemesini daha da ışıltılı gösteriyordu. Kimse dudaklarını onun kadar kırmızı boyamazdı.

3 Birahanenin adı olan "Fährhof"un kelime anlamı kayıkhanedir. (ç. n.)

4 Germen mitolojisinde kasırgayı simgeleyen bir figür (ç. n.)

"Dünyanın sonu değil" diye cızırtılı bir ses geldi duvarın kenarındaki radyodan. Radyonun yanında Reichsnährstand'ın, üzerinde kılıç ve başak çizimi olan afişi asılıydı. Şapkasız askerler ellerinde sigaraları ya da içki kadehleriyle müşterilerin arasında duruyor, özellikle vurgulanmış bir neşe içinde, dostça sohbet ediyorlardı. Yeşile çalan gri, tertemiz üniformaları ve cilalı çizmeleriyle SS kuvvetlerinin daha yüksek rütbelileri de vardı ve Walter salonun kapısına doğru giderken bir Scharführer[5]'in saçından gelen pomat kokusunu alıyordu. Adamın sol kolu askıdaydı, ayrıca yüzünün sol tarafı tamamen yaralanmıştı; geniş bir yara. Sol gözünde de akıntı vardı.

Askılıkta miğferler duruyordu. Elisabeth sahnenin yanındaki pencere içinde oturuyordu. Frau Thamling'in ona hediye ettiği dik yakalı, koyu yeşil elbisesinin içinde hiç de çocuksu görünmüyordu; bilhassa makyaj yaptığı ve çok dik durduğu için. Siyah buklelerini sedef rengi bir bantla tutturmuş, göz kalemi göz kenarlarının biraz dışına taşmış ve belli ki Ortrud'un rujunu kullanmıştı. İpek elbisenin altına, Danzig'den kaçarken ayağında olan lastik çizmeleri giymişti, başka ayakkabısı yoktu; Walter başıyla selam verince çenesini havaya dikip sanki başka birini bekliyormuş gibi görmezden geldi. Fakat sonra ona, sadece ucunu göstererek dil çıkardı.

Sahnenin tepesinde, "Zafere dek mücadele! Lever dood as Slaav!" yazılı bir bez afiş asılıydı; şimdi ötekiler de Walter'i görmüşlerdi. Elisabeth'in yanında oturan Hedwig kollarını kaldırarak iki elini birden salladı. Oturduğu yerde sallanan Fiete bir yandan sigara sararken ona sırıttı. Üzerinde hâlâ, her gün süt sağarken giydiği kıyafet vardı, metal burunlu ayakkabılar, bol bir keten pantolon ve güve delikleriyle dolu, mavi bir kazak; elleri de kirliydi. "İşte ustabaşımız geliyor" dedi sönük bir sesle. "Sieg heil[6], yoldaş. Her şey yolunda mı?"

Ortrud'un kız kardeşi olan ve Thamlinglerin kâhyalığını yapan Hedwig ona yandan dirsek attı, Walter'se kafasını sallıyordu. "Bu halin ne böyle?" diye sordu ve Fiete'nin sarı, kıvırcık saçlarının arasındaki bir saman çöpünü alıp kazağının yakasını düzeltti. "Yıkanıp taransan, düzgün bir şey giysen olmaz mıydı? Hem neden böyle zom oldun?"

5 Manga önderi. SS kuvvetlerinde çavuşa denk rütbe (ç. n.)

6 "Zafere selam" anlamına gelen Nazi selamı (ç. n.)

Fiete bacak bacak üstüne attı ve fazla gevşek sardığı sigarasından bir nefes çekti. Sık sık olduğu gibi yine dudağının kenarında biraz kurumuş tükürük vardı ve altı mor halkalı gözlerini kapadığında kız çocuğu gibi görünüyordu; yüzü ince, cildi tüysüz, kirpikleri uzun ve kıvrıktı. "En içten saygılarımla bildiririm, Führerim: Düzgün bir şeyim yok. Hiç olmadı. Hem burası ahır değil mi? En azından öyle kokuyor. Benim tek gördüğüm, SS davarları."

Şimdi ona dirsek atan Walter'di. "Canına mı susadın geri zekâlı?" Bunu dişlerinin arasından söylemişti. "Habire nutuk atacağına işini adam gibi yap! Leş gibi çizmelerle önlüklerin süthanede ne işi var? Tülbentler suya basılmamış, tabureler sağa sola atılmış, buzağılar cereyanda kalmış... İhtiyar gider gitmez işleri savsaklamaya başlıyorsun. Zaten odanı da bok götürüyor. Bak sana söylüyorum, adamdan bir ihtar daha alırsan işin biter. O zaman çıraklık sınavını unut."

"Öfff" yaptı Fiete ve sigarasının külünü bir saksının kenarına sürterek attı. "Büyük reis Ata konuştu. Her şey daima pırıl pırıl olmalı." Cebinden bir üç yıldızlı konyak şişesi çıkarıp bir yudum aldı. "O kahrolası kaçak karılar yüzünden oldu oğlum! İneğin önü neresi, onu bile bilmiyorlar. Bıraksan, gider süpürge sapını sağarlar. Onlara bu işin nasıl yapıldığını anlatıyorum, e tabii bu da zaman alıyor; yağı güzel güzel, yumuşak yumuşak sürmek, memeyi çekmek yerine sıkmak, yarısında bırakmak yerine hayvanı sonuna kadar sağmak... Ve sonrasında tekrar giyinmek..." Şişeyi Elisabeth'e uzattı. "Öyle değil mi ufaklık?"

Elisabeth yüzünü buruşturarak kendi alnına bir fiske attı. "Fiete, sen yaşlı bir domuzsun, çok kabasın!" dedi. "Seni okuldan atmalarına şaşmamalı." Ardından konyaktan biraz içti ve şişeyi yanındaki kız arkadaşına verdi.

"Hayır" diye karşı çıktı Hedwig şişenin ağzını yumruğuyla silerek. "O genç bir domuz. Bu içkiyi nereden buldun arakçı? Benim mutfağımdan mı?"

Fiete pencereye doğru eğilerek dumanı dışarı üfledi ve cevap vermedi. "Muhtemelen kremayla değiş tokuş etmiştir" dedi Walter, "Tereyağı alabilecek miyiz, alamayacak mıyız, mühim değil. Ne de olsa sadece savunma gücünü zayıflatma suçu işliyor. Kampta birkaç yıl dediğin nedir ki... Bu arada sen bu akşam nerelerdeydin? Bana yemek bırakmayacak mıydın?"

Kestane kahvesi saçlarını iki örgü yapıp kafasına sarmış olan Hedwig gözlerini patlattı. "Nasıl yani? Tabii ki de bıraktım" dedi kırgın bir sesle ve Walter'i sırtından hafifçe itti. "Bugün senin neyin var böyle? Bir tabak dolusu jambonlu sandviç, yanında salatalık turşusu ve yumurta. Biraz komposto bile koymuştum. Oradaydı!"

Üzerinde pilili bir yün etek ve BDM[7] bluzu vardı ama kravatını takmamıştı. Walter onun yakasında asılı olan, üzerinde anahtarların sallandığı zinciri gösterdi. "İyi de mutfağa giremedim" dedi; bunun üzerine Hedwig şok olmuş gibi nefes alarak bir eliyle ağzını kapadı.

Fakat parmaklarının arkasında gülüyordu. "Kusura bakma Ata! Gerçekten üzgünüm. Yarın sana en sevdiğin yemeği yapacağım, söz! Bir kutu daha ıspanağım var."

Tezgâhın arkasından Hedwig'in nişanlısı Ernst Kobluhn çıktı ve yeni doldurulmuş biralarla dolu küçük bir tepsiyi pencere içine koydu. O da SS kuvvetlerinin üniformasını giymişti; yaka ucunda bir yıldız ve kalp hizasında siyah gazi arması vardı. "Çok yaşa Reichsnährstand!" diyerek Walter'in omzuna vurdu. Ruhr'dan tanışıyorlardı; Essen-Borbeck'te komşuydular. İkisi de ilkokuldan sonra madenci olmak istemişti, sınıftaki hemen herkes gibi ama hava saldırıları nedeniyle çoğu maden ocağı kapandığı için Çalışma Bakanlığı onları kuzeye göndermişti. "Eee kardeşim, nasılsın? Uzundur görüşmedik. Senin ihtiyar pederden haber var mı?"

Walter bir bira aldı. "Hayır, yeni bir haber yok. Sevk olayından beri mektup gelmiyor; en azından annemin söylediği bu. Sen ve arkadaşların burada ne yapıyorsunuz? Cephede olmanız gerekmiyor mu?"

Aslen bir kereste atölyesinde muhasebeci olan Ernst bir yıl önce gönüllü yazılmıştı; sırıtarak eliyle tabanca kılıfının cilalı derisine hafif hafif vurdu. "Zaten öyleyiz Ata, zaten öyleyiz! Böyle zamanlarda sefil menzil ruhu son bulmalı. Her yer cephe!"

Walter hiçbir şey söylemeden başını sallayarak onayladı ve sahneye baktı: Müzisyenler yerlerini alıyorlardı, onlar da üniformalıydılar. Bazıları enstrümanlarını ellerine almadan önce koltuk değneği ve bastonlarını önlerinde yere koydular; Fiete konyağının kapağını kapatıp sıktıktan sonra, "Selam, büyük savaşçı!" dedi,

7 Band Deutsher Mädel (Alman Kızlar Birliği) (ç. n.)

"Yeni bir madalya mı aldın? Kulağımıza gelenler doğru mu, seni taşağından vurmuşlar?"

Elisabeth onun koluna bir çimdik attı ama Fiete'nin konuştuğu Ernst'in neşesi kaçmamıştı. "Eh, çok da yanlış değil. Bir cezalandırma sırasında seken bir mermi isabet etti. Bu daha önce generallerin bile başına geldi Imi. Bazen insanların kemerlerini almayı unutuyorsun, o zaman da birden böyle bir şey kemerin tokasından sekiveriyor. Fakat tam olarak bilmek istersen, artık tamamen iyileşti ve tıkır tıkır çalışıyor." Hedwig'e göz kırptı. "Baldızına sorabilirsin.

Hedwig teatral bir ifadeyle ağzını açarak ona tokat atacakmış gibi elini kaldırdı. Fakat sigarasını pencere içine bastırarak söndüren Fiete rahat durmuyordu. "Yani kendi kendini taşağından vurdun... E bu durumda kim cezalandırılmış oldu?" diye sordu ve Walter'in bakışını görmezden geldi. "Kimi öldürdünüz? Sivilleri mi?"

"Çok zekisin be!" Ernst onu, yüzünde bir küçümseme ifadesiyle süzdü. "Cepheye kahve içmeye mi gidiyoruz? Gerilla bize kayıp verdirdi, biz de köylere girip onların ailelerini ve hayvanlarını temizledik. Ahırlara bomba koyduk ve bum! Bunu yapmak hoşuma gidiyor mu sanıyorsun? Atların feryatları hâlâ kulaklarımda; dayanılır gibi değildi. Ama işte buna savaş sanatı derler; düşünebileceğin en zor iş."

Fiete hırıltılı bir ses çıkardı ve mendil niyetine kullandığı buruşuk bez parçasını cebinden çekti. "Ahırlara bomba koymak, aileleri temizlemek... diye mırıldanarak mendili açtı. "Ah, seni zavallı talaş askeri, sen ne bilirsin! Bir ineğin doğum yapmasına yardım ettin mi hiç? Rahmi ters olduğu için sancılar içinde kıvranıyorsa? Ya da arkası çok darsa, yavrusu içinde enine yatıyor ve günışığına çıkmak istemiyorsa? Kolların kopar, gözlerin belerir. En zor iş, bir şeyi dünyaya getirmektir. Yok etmeyi, öldürmeyi her geri zekâlı becerir." Burnunu çekip daha boğuk bir sesle ekledi: "Tabii lafım sana değil. Zeki geri zekâlılar da vardır."

Ernst'in rengi attı; dişlerini sıkıyor, yanak kemikleri seğiriyordu. "Fiete!" diye bağırdı Hedwig sesi birden tizleşerek. İnce çizilmiş kaşlarını kaldırmış, korku dolu bakışları Fiete'yle kendi nişanlısı arasında gidip geliyordu. "İyice kafayı buldun, sersem herif! Nasıl böyle konuşabilirsin!" Hızla tepsiden iki bira alıp onlara uzattı; elleri titriyordu. "Artık düzgün davranacaksınız, anladınız mı! Ailede huzur istiyorum."

Fakat süt sağıcı çırağı bardağı görmezden gelerek mendilini tekrar cebine soktu. "O zaman böyle birini seçmeyecektin" diye mırıldandı, pencere içinden kayarak indi ve salonu hızlı adımlarla geçerek tuvalete yöneldi; konyak şişesi pantolonunu sarkıtıyordu.

Tam o anda davulun yaptığı giriş duyuldu ve tek kollu bir adam olan trompetçi dumanın içine bir fanfar atarak dansın başlama işaretini verdi. Bir yerlerde bir köpek havladı ve müşteriler, genellikle kadınlar ve yaşça daha büyük erkekler, birbirlerine sarılıp çıkış pozisyonu alarak göz göze durdular. Bazıları ayaklarının ucuyla ritim tutuyor ya da vuruşları sayıyorlardı ve grup çalmaya başlar başlamaz çiftler halinde dairesel hareketlerle pisti doldurdular; bu ter, içki ve gülsuyu kokan yoğun kalabalığın içine Hedwig'le Ernst de karıştı, aynı şekilde Fiete'nin sarı saçları da artık görünmüyordu.

"Bir dost, iyi bir dost..." Elisabeth iki elini pencere içine dayamış, bacaklarını sallıyor, mırıldanarak şarkıya eşlik ediyordu. Bunu yaparken de Walter'le göz göze gelmekten kaçınıyordu. Bir tanıdığa başıyla selam verdi ve bir ere fazlaca sokulmuş olan kız kardeşini parmağını sallayarak tehdit etti. "Neyin var ağzı açık ayran budalası?" dedi yarım ağız. "Hiç ipek elbise görmedin mi? Beni dansa kaldırmayı düşünmüyor musun?"

Şakaklarının üzerindeki, saçların çok inceldiği yeri bir parça kömür ya da yanmış bir mantar tıpayla siyaha boyamıştı; Walter köpüksüz biradan küçük bir yudum aldı. "Hayır, dans edemem" dedi. "Hatırlarsan, ayaklarım haşlandı. Adım atsam acıyor. Dün gece niye gelmedin? Ayaklarıma merhem sürebilirdin."

Fakat Elisabeth bu soruya cevap vermedi, en azından doğrudan cevap vermedi. Oturduğu yerde biraz dikleşti, çenesini kaldırdı ve tezgâhın arkasına baktı; bir yandan da alt dudağıyla üst dudağını örtmüş, serçe parmağıyla boynunu kaşıyordu. "Eh, canın isterse" dedi en sonunda. "Çıtkırıldım erkekler zaten bana göre değil. Ben de başka birini bulurum."

Pencere içinden zıplayarak inerken çizmelerinde sönen havanın sesi geldi. Koşarak gidip askerlerin arasına karıştı; şişman bölge çiftçi lideri Mark Hunstein hemen ona bir sigara verdi ve bir kadeh içki ısmarladı. Bir yandan da eğilmiş, kulağına bir şeyler söylüyordu ve Elisabeth gülerken Walter bir kez daha onun aslında güzel olmadığını fark etti. Tuhaf bir griliği olan, çarpık dişleri, fazla uzun bir burnu, küçücük memeleri vardı ve kalçası yoktu ama insan ona

sırf baktığında bile teninin pürüzsüzlüğünü parmaklarının altında hissediyordu. Bunun yanı sıra onda, belki de edepsizliğinden ileri gelen bir pırıltı, daima biraz ürkek bakan küçük gözlerinden ziyade siyah kaşlarının parlaklığında ortaya çıkan çok özel bir güç vardı. Walter bazen onun gerçekten de bir çingeneyi andırdığını düşünüyordu.

Grup şimdi "Bu bir denizciye koymaz!"ı çalıyor, şarkıyı trompetçi söylüyordu. Walter dans edenlerin arasından zorlukla geçerek yuvarlak pencereli mutfak kapısına yöneldi ve tam kapının kolunu tutmuştu ki biri sırtına vurdu. Kıpkırmızı yüzü ve çatlamış dudaklarıyla Thamling, yakasında altın rengi parti amblemi olan deri paltosunu giymişti. "Firar etmek yok, he he" dedi seyrek saçlarını arkaya iterek. Göz altı torbalarının altında hâlâ motosiklet gözlüğünün izleri vardı. "Nereye böyle? Her şey yolunda gitti mi?"

Walter başını evet anlamında salladı. "Vukuat yok. Yalama taşı ve gaz yavaş yavaş azalıyor. Bir de beyaz inek yakında doğurur. Su kesesi ortaya çıkmış."

İhtiyar, kravatını gevşetti. "Eh, neden olmasın... Nihai zafer için şnitzel! Ne kadar süt çıktı?"

"Taş çatlasa altı yüz litre. Çoğunu da alıp götürdüler, hem de faturasız. Traktörü geri alabildiniz mi?"

Kâhya başını hayır anlamında sallayarak yakasındaki gamalı haça parmağıyla dokundu. Bu haç, çiftliğin sahibi olan ve savaşın başında ölen general van Cleef'e aitti; partili olmayan Thamling bunu bazen resmi geçitlerde kullanırdı. "Bu aptal süs hiçbir işe yaramadı oğlum. Muhtemelen Führer gelse onu da sepetlerlerdi. Bize at vermek istiyorlar, birtakım süvari artığı Polonya düldülleri. En iyisi biz de tırpana dönelim gitsin." Tabakasını çıkardı. "Pekâlâ, bir sigara daha içip bölge çiftçileri denilen ahmaklara biraz dalkavukluk edeceğim; yağ kotası falan filan için. Çalışma arkadaşlarına göz kulak ol ve fazla geç yatma, duyuyor musun? Sabah dört buçukta ahırlarda ışık görmek istiyorum. Saat yedide kesim hayvanlarını almaya gelecekler."

Walter, "Tamamdır" deyip kapıyı açtı. Jahnsonların her tarafta balık ağları vardı ve tavalarında daima bir çift yılanbalığı ya da dilbalığı bulunurdu. Walter içeri girdiğinde mutfak kızarmış domuz pastırması kokuyordu. İçeride yirmi ya da daha fazla üniformalı

vardı; ellerindeki tabaklardan patates salatası yiyorlardı. Tüfeklerini ve hafif makineli silahlarını duvara dayamışlardı, bazıları süngülüydü; servis penceresinin önündeki taburede bir subay oturuyordu.

Düğme deliğinde demir haçın kırmızı şeridi olan adam elindeki fincanı karıştırıyordu; Walter Alman selamı vermek üzere elini kaldırırken, mutfağın darlığından ötürü kolunu kıvrık tutmuştu. Ardından servis penceresinden içeri baktı, tezgâha bir Mark bıraktı ve "Bana balıklı sandviç yapar mısın Sybel?" dedi, "Akşam yemeği yemedim de."

Salondaki müzik kesilmiş, masa ve sandalyeler geri çekilmişti; kolundaki bantta "Frundsberg", yani tümenin adı yazan bölük komutanı onu tepeden tırnağa süzdü. Fincanından bir yudum aldı, dudaklarını yaladı ve şöyle dedi: "Hah, işte mükemmel bir aday. Seni tanıyor muyum yoldaş? Daha önce karşılaştık mı?"

Görünüşe bakılırsa yan tarafta biri konuşma yapıyor, vurgulu sesler geliyordu; Walter adamın sorusuna omuz silkerek cevap verdi. "Bilmem" dedi, "Herhalde ön tarafta, tezgâhın arkasında... Burada bir çiftlikte süt sağıcı olarak çalışıyorum."

Subay, kafasındaki şapkanın, siyah SS kaskının önünü çay kaşığıyla geriye itince gözleri ortaya çıktı. "Ne olarak, ne olarak? Peki neden acaba? Vatanın için kim mücadele ediyor?"

Walter, birahane sahibinin para üstüyle birlikte tezgâhın üzerinden ittiği ekmeği kaptı. Sandviç iki katlıydı, içine kalın bir tabaka tereyağı sürülerek tütsülenmiş yılanbalığı konulmuştu; Walter hemen bir ısırık aldı ve bir yandan lokmasını çiğnerken, "Daha yeni on yedime bastım" dedi, "Hem biz burada savaş için önemliyiz."

Yan taraftan alkış sesleri geliyordu; subay alaycı bir sesle kahkahayı patlatıp sağ kolundaki düğmeyi açtı. Eldivenini dişleriyle çekerek parmaklarından sıyırdı ve bir sigara yaktıktan sonra kibriti yere attı; kibrit yanmaya devam ediyordu. Fakat Walter ateşin üzerine basmaya cesaret edemedi.

"Savaş için önemliymiş... diye homurdandı subay. "Duy da inanma! Genç, sapasağlam ve süthanede avarelik ediyor. Sizde bu işi yapacak kadın yok mu?" Çayından bir yudum daha aldıktan sonra Walter'e elinin tersiyle bir işaret yaparak, "Derhal salona dön küçük dostum, sana orada savaş için gerçekten neyin önemli olduğunu söyleyecekler" dedi.

Walter tamam anlamında başını salladı, sandviçten bir lokma daha ısırdı ve selam vermeden kapıya yöneldi. Askerlerin kepelerindeki gümüş rengi şeritler ve kurukafa işlemeleri donuk donuk parlıyordu ve hiçbiri daha büyük ya da daha güçlü olmadığı halde ona tepeden bakar gibi bir halleri vardı, öyle ki geçmesine izin vermekte bile tereddüt ettiler. Geçerken tabanca kılıflarına ve fişek çantalarına çarptı, galiba birinin ayağına da basmıştı; ışıklandırma kötüydü.

Müzisyenler enstrümanlarını bir kenara bırakmışlardı. Müşteriler masalarda ya da duvar boyunca dizilmiş banklarda oturuyorlardı; Walter yılanbalığının son lokmasını yutup mutfak kapısını kapadı. Elisabeth kâğıttan yapılmış beyaz bir çiçeği parmaklarının arasında döndürüyor ve herkes gibi konuşmacıyı, şu yüzünün yarısı yaralı ve kolu askıda olan subayı dinler görünüyordu. Fakat sert ifadeli ağzının çevresinde bir gevşeklik vardı, bu da ağzını yumuşak ve çok zarif gösteriyordu; Walter onun yanına oturmak istedi. Fakat bir SS üyesi, kemerinde şeref kaması olan geniş omuzlu bir adam yolunu keserek, "Öne ilerle yoldaş" dedi, "Seni öne almaktan mutluluk duyarız!"

Ağzının payını alan Walter sigara dumanları arasında gözlerini kırpıştırdı. Geyik boynuzlarından yapılmış lambadan hâlâ geçen yılbaşı kutlamasından kalma birkaç konfeti sallanıyordu ve Walter dinleyicilerin bölünme şeklini ancak şimdi, askerin elini tutup kendi kolundan uzaklaştırırken fark etmişti: Ortrud'un tezgâhın üzerinden önüne bir bira ittiği ihtiyar Thamling hariç civarın bütün erkekleri, yaşlılar, ev izni verilen erler, komşu çiftliklerin çırakları ve beyaz saçlı bölge çiftçi lideri de dahil olmak üzere, salonun en ön üçte birlik kısmında oturuyor ya da ayakta duruyorlardı; Walter yüzünü gömleğinin koluyla şöyle bir silip bankta Fiete'nin yanına oturdu. Fiete şişesini ona uzattı.

Fakat mevziyi koruduk!" dedi sahnedeki subay ve tek tük alkışları bir el işaretiyle durdurdu. "Mevziyi savunduk ve dahası, SS kuvvetlerinin cephe itfaiyesi olarak ünü en güzel şekilde teyit edildi. Bizim olduğumuz yerde zafer vardır, bunu herkes bilir. Peki neden bu kadar güçlüyüz? Tepemize yağan bombalar neden bizi dağıtamıyor?" Göğsünü yumrukladı. "Çünkü bir duruşumuz, bir onurumuz var ve bu içi boş bir kavram, kansız bir ahlak havarisinin laga lugası değil. Çünkü biz bu kelimeyi ağzımıza aldığımızda,

onur dediğimizde, herkese yardım eden ve her birimizin talep edebileceği, elle tutulur bir şeyi kastediyoruz beyler." Kahverengi süet eldiveninin parmak uçları aşınmıştı; kemerinin yuvarlak tokasını göstererek devam etti: "İşte burada, metale kazınmış olarak yazıyor: *Sadakatim onurumdur.* Ve bunun anlamı: Führer'e, halka ve vatana sadakat, bölüğe ve nasıl bir sıkıntısı olursa olsun, yoldaşa sadakat. Ve zafere duyulan sarsılmaz inanca sadakat!"

Bir an için sessizlik oldu. Ellerini kucağında kavuşturmuş, kafasının arkasını duvardaki panele dayamış, gözleri kapalı olan Fiete'nin ağzından hafif bir horultu geldi. "İnanın ben ne dediğimi biliyorum. Az kalsın ölecektim" dedi subay. "Düşman mermileri, sonbahar yaprakları gibi vızır vızır aramızdan geçiyordu. Kolumun altında bir şarapnel parçasıyla, yanan bir panzerin altındaydım ve aslında umutsuzluğa kapılabilirdim. Fakat korkmuyordum. Yoldaşlarımın sadakatine güvenebileceğimi ve beni kurtarmak için gerekirse cehennem çukuruna ineceklerini biliyordum. Ve öyle oldu beyler, daima da öyle olacak: Beni kurtardılar. Barbar güruhları, Bolşevik tehlikesini, masum çocuklarınızı düşündük ve silkinip kendimize gelerek hücuma devam ettik... Hem de zafere kadar!"

Son kelimeleri söylerken topuğunu yere vurarak sağlam kolunu havaya kaldırdı, bölge çiftçi lideri ve salondaki birkaç kadın buna yüksek perdeden bir "Heil!" ile karşılık verdiler. Alkışlar önce tereddütlüydü ama duvarın kenarına sıralanmış askerler tarafından daha güçlü el çırpmalarla coşturuldu ve en sonunda ayaklarını yere vuran müşteriler bile vardı; çenesinden ter damlayan konuşmacının gözü bir an için Fiete'nin hareketsiz ellerine takıldı.

Bir yudum su içti ve ardından sahneye Mark Hunstein çıktı. Basamaklar, iriyarı adamın ağırlığı altında gıcırdıyordu. Ceketinin önü açıktı; yeleğinin sivri uçlarının sarktığı göbeği pantolonunun üzerinde dev bir kabarıklık oluşturuyordu. Onun yakasında da altın rengi parti amblemi vardı; gülümserken dişlerini gösteriyor ve beyaz kaşlarının altındaki gözlerini öyle bir kısıyordu ki, gözbebekleri görünmüyordu. Subayın elini sıkarak biraz eğilip ıstakoz gibi yanmış kulağına bir şeyler söyledi ve en sonunda dinleyicilere doğru döndü.

"Teşekkürler!" diye bağırarak kravatının düğümünü gevşetti. "Ziyaretinizle bize vermiş olduğunuz büyük onur için çok teşekkürler, sevgili şövalye haçı sahibi Frick; ayrıca anlattığınız nefes kesici

olaylar için de! Bütün bunlar kuşkusuz hepimiz için unutulmaz olacak. Şunu söyleyebilirim ki bu salonda başarılarınıza hayranlık duymayan hiç kimse yok ve tek umudumuz, yaptıklarımızın ve tesirimizin askerlerinizin mücadele gücüne biraz olsun katkıda bulunması. Çünkü ihtiyar dostum Thamling'in daima söylediği gibi: Sütsüz savaş olmaz!" Göz kırparak karnına hafif hafif vurdu. "Öte yandan ara sıra bir kadeh kimyon likörünün de zararı dokunmaz."

Dinleyiciler güldüler, birisi ıslık çaldı ve Hunstein parmağını havaya kaldırdı. "Biliyorum sevgili dostlar, dansa devam etmek istiyorsunuz. Eğlenmek ve yine dertsiz tasasız olmak istiyorsunuz, ki bu sizin hakkınız, dans edeceksiniz. Tek bir şey daha söylememe izin verin: Zor ve mahrumiyetlerle dolu bir dönemden geçiyoruz ama az önce hepimiz dinledik: Başkaları daha büyük zorluklar yaşıyor, daha acı verici mahrumiyetlere katlanıyorlar ve biz, onlara destek olmakta tereddüt etmeyeceğiz. Bu anlatılan kendini feda ve diğerkâmca büyüklük gösterme hikâyelerinden sonra bugüne kadar yaptığımız gibi devam edersek, vatanın kıymetsiz bir parçasından başka ne oluruz ki?"

Kolunu kaldırarak duvar kenarındaki askerleri gösterdi. "Bu cesur ve kendini fedaya hazır adamları bu gece savaş meydanına, ateş altına gönderip de bu sadece bir dans akşamı, kaderin ve görev bilincinin olmadığı bir zaman dilimiymiş gibi evine dönmeye kimin içi elverir? Ah, hayır sevgili dostlar, artık böyle bir şey olamaz! Biz de Führer'e hizmet ediyoruz, bizim de hiçbir düşmanın ayaklar altına alamayacağı bir onurumuz ve sadakatimiz var. Sloganımız, son kurşuna kadar mücadele, esir düşeceğimize ölürüz, işte o yüzden de..."

Kırmızı pilili bir kumaşın gerili olduğu sahne kenarına gelerek tombul ellerini yumruk yaptı. "O yüzden de sevgili dostlar, bu eğlencede bulunan, genç ya da daha yaşlı, ailesinin ve vatanının istikbalini düşünen, eli silah tutan her erkeğin hemen bu akşam muzaffer SS kuvvetlerine gönüllü olara katılmasını teklif ediyorum. Bunu cephedeki kahramanlarımıza borçluyuz!"

Yumruklarını kalçasına dayayıp çenesini boynuna doğru çekti ve birkaç kalp atışı süresince, bu ani sessizlik dinleyicileri felç etmiş gibi oldu. Tek bir göz kırpılmıyor, sigara dumanı haricinde tek bir el havada gezinmiyordu; çiftçi lideri küçük gözlerini fal taşı gibi açtı. "Buna karşı olan... diye ekledi daha alçak bir sesle, saçını eliyle

geriye itti ve ağzından, sanki dişlerinin arasında bir şey varmış gibi bir şapırtı geldi. "Buna karşı olan, şimdi ayağa kalksın."

Subay, sahne çıkışının önündeki adamları soğuk bir ifadeyle süzüyordu; Fiete oturduğu yerde dikleşerek şimdi fısıltı, mırıldanma ve ayak vurmaların başladığı salona şöyle bir bakınca Walter korkuya kapıldı. Bir kadın hıçkırdı, sanki hemen eliyle ağzını kapamış gibi çok kısa ve boğuk bir hıçkırıktı bu; Walter arkadaşının dibinde oturduğu, omuzları birbirine değdiği için Fiete'nin vücudunu saran hafif titremeyi hissediyor, karnından gelen sesleri ve nasıl kararlılıkla nefes alıp verdiğini duyuyordu. Hızla onu sırtından yakalayıp kazağını kendi yumruğuna doladı. Aynı anda da ayağına, iş ayakkabısına bastı ve kulağına fısıldadı: "Aklını mı oynattın? Otur oturduğun yerde! Mutfak SS kaynıyor. Seni kıyma yaparlar!"

Bunun üzerine oğlan gözlerini kapatıp tekrar panele yaslandı. Subay bir sigara yaktı ve bölge çiftçi lideri bir kez sertçe birbirine vurduğu ellerini ovuşturdu. "Herhalde yani, bizden kimsenin yan çizmeyeceğini biliyordum. Alman kalpleri, Reich sizinle gurur duyuyor. Şimdi askerliğe elverişli bütün delikanlı ve erkekler ön tarafa doğru ilerlesinler, şurada oturan Ernst Kobluhn yarın sabah için kaydınızı alacak. Devamını sonra öğrenirsiniz. Şimdi lütfen grubumuz çalmaya devam etsin! Bir savaşçı da dans etmeli. Heil Hitler!"

Sadece birkaç kişi alkışladı ya da selama karşılık verdi; müzisyenler eğilip enstrümanlarını aldılar. Tek kollu trompetçi "Kendine renkli bir balon al" şarkısını çalmaya başladı, Walter ayağa kalkıp gözleriyle Elisabeth'i aradı. SS'ler salonu dolaşarak, iki kadından oluşmuyorsa dans eden çiftleri ayırıyor, erkeklerin yevmiye defterlerine, hasta raporlarına ve izin belgelerine bakıyorlardı; hatta bir tanesi, topal bir adamın pantolonunu tutup bir parça kaldırarak ucuna ayakkabı takılı takma bacağını bile inceledi. Adamın karısı itiraz edince bir başka asker, kepiyle kadının ağzına vurdu.

"Hepsi geri zekâlı!" diye mırıldandı Fiete, şişede kalan içkiyi bitirdi ve kolunu arkadaşının boynuna sardı. "Kahretsin! Haydi gidelim de ölelim."

Salonun bir yerinde bardaklar yere düştü. Üzerinde çıngırak duran müdavim masasında küçük bir grup oluşmuştu bile; Thamling ceketini giyerek Walter'e kafasını salladı. "Bunu tahmin etmeliydik" diye mırıldandı. "Sanki Reichsnährstand bir fıçı birayı öylesine, hayrına verir de... Ne olacak şimdi? Çiftliği yabancı işçilerle mi

işleteceğim, ne yapacağım? Yarın sütü sağdıktan sonra bütün anahtarları merdivene bırakın; süthaneninkini de. Bu gece beyaz inekle ilgilenmenize gerek yok, ben ona bakarım. Sizin kızlarla ilgilenin, daha iyi." Fiete'nin karmakarışık saçlarını okşadı ve yıllar boyunca hiç yapmadığı bir şey yaparak onlara elini uzattı. "Sağ salim geri gelirseniz her zaman tekrar benim yanımda işe başlayabilirsiniz."

Çantadan deri kasketini çıkarıp kapıyı açtı. İçeriye soğuk, neredeyse dondurucu bir hava girdi; şimdi gözünde yuvarlak tel çerçeveli, kafasının arkasında iple tutturulmuş bir gözlük olan Ernst Kobluhn bir ihtiyara el salladı ve Walter'le Fiete masanın kenarına geldiklerinde bıyık altından güldü. "Şu işe bak, kimin aklına gelirdi! Ata ve Imi cepheye geliyor!" dedi. "Bir güzel temizleneceksiniz! Fakat önce yontulmak için doğru o güzel Hamburg-Langenhorn'a, sonra da artık kim bilir nereye... Belki Rusların süngüsü hemen götünüze girer de kendinizi askeri hastanede bulursunuz. Yarın sabah erkenden kereste deposunda olun; kalın ayakkabı, az eşya."

İki sefer görev emrine damga vurdu; Walter tezgâha doğru baktı. Bir subay Ortrud'un annesine düğmesini diktiriyor, bir diğeri *Völkischer Beobachter* gazetesi okuyordu. Kapının yanındaki nöbetçiler dans edenlere bakıyorlardı; bunun üzerine Walter eğilip üzerinde bazı isim ve adresler yazan listeyi parmağıyla göstererek, "Bizi oraya yazma Ernst, bu çok saçma" dedi alçak sesle. "İngilizler Kleve'de, Ruslar Berlin önlerinde; yakında her şey bitecek. Biz dostuz, öyle değil mi? Ne için kan dökeceğiz ki?"

Fakat Fiete onu kenara itti. "Öyle bir şey olamaz!" dedi dili dolaşarak ve askılığa tutundu. Kancalara takılı miğferler birbirine çarptı. "Bu inekçiyi dinleme sen. Tavuk gibi tırsaktır. Ben savaşmak istiyorum, mucize silahınızım; hem mermi de sektiririm. Sen beni general olarak yaz, tamam mı... Kayınbirader!"

Eğilip suratına geğirince Kobluhn ani bir hareketle geri çekildi. Burnunda ter damlaları ve çizgi halinde dudaklarıyla yeşil Pelikan kaleminin kapağını açtı, okulda da bunu kullanırdı; Walter ona bir şeyler daha söylemek üzere bir kez daha masanın kenarına yaklaşıyordu ki, kafasını sallayarak onu durdurdu ve dişlerinin arasından, "Rahat dursan iyi olur Urban" dedi.

Gözlük camının arkasındaki gözleri lamba ışığının yansımasında sadece bir an için göründü; ardından, mürekkebin kalemin içinde akışından daha büyük bir hızla kâğıtları imzalayıp eliyle

devam etmelerini işaret etti. "Saat tam yedide. Gelmezseniz asker kaçağı sayılacaksınız. Heil Hitler!"

Walter'in omuzları çöktü. Fiete ise selam verdi, "Üç litre!" diye ağzının içinde geveledi ve topuklarının üzerinde döndü.

O sırada bir dansın sona erdiği salonda bağırış ve tempolu alkışlarla, daha fazla müzik için ritmik bir ricada bulunuluyordu; davulcu bu ricayı kabul etti, flütçü ise Königgratz Marşı'nın ilk ölçülerini çalmaya başladı. Ortrud, elinde içi cam kırıklarıyla dolu bir tepsiyle ite kaka müşterilerin arasından geçmeye çalışıyordu. Sarı saçlarını açmıştı; yanaklarından gözyaşları süzülüyor, önlüğünün ipini çözerken elleri titriyordu. Yine de gülümsemeye çalıştı, erkek arkadaşına sarılıp öptü ve kulağına bir şeyler fısıldadı, sonra da Walter'e dönüp şöyle dedi: "Ona göz kulak olursun, değil mi? Saftiriğin tekidir."

"Olmaya çalışırım" diye cevap verdi Walter. "Endişelenme. Muhtemelen bizim acemi eğitimi bitene kadar her şey çoktan sona ermiş olur."

Ortrud'un annesi tezgâhın üzerinden onun önüne bir içki, buğulu bir kadehte açık altın rengi bir aquavit[8] itti; şimdi "Saadet Dolu Bir Gece İçin" şarkısı çalıyordu ve Walter kafasını uzattı. Elisabeth çoğu müşteriden kısa boyluydu ve onun sedef rengi bantlı saçlarını hiçbir yerde göremeyince hafif diz çöker gibi yaparak bir sürü bacağın arasında çizmelerini aradı ama onları da göremedi.

Hedwig çiftçi lideriyle dans ederken ona el salladı; Walter'se avuçlarını açıp dudaklarını fazlasıyla anlaşılır şekilde kıpırdatarak kız arkadaşının adını telaffuz etti. Fakat Hedwig anlamamış gibi bir ifadeyle bakınca o da el sallayıp birahaneden çıktı.

Hava daha da soğumuştu; tek tük kar taneleri neredeyse yatay olarak kanalın üzerinden geçiyordu. Hanomag minibüsün içinde yanan sigaraların ucundaki ateş parlıyor, tentenin altında birtakım erkekler gülüyor, bir kadın ciyaklıyordu. Bisikletinin elyaf sarılı gidonu ve deri selesi de buz gibiydi; kayın ağacı ormanının içinde yavaş yavaş ilerlemeye başladı, donmuş su birikintileri lastiklerin altında çıtırdıyordu. Yol boyunca uzanan erken filizlerin sapları daha önce ayışığında dimdik ve şeffafken şimdi bir kırağı örtüsünün altında dört bir yana eğilmişti.

8 Patatesten damıtılıp çeşitli otlarla tatlandırılan bir içki (ç. n.)

Çobanın el arabası ve koyunlar ortadan kaybolmuştu; yem mutfağının yarım daire şeklindeki pencerelerinin ardında ışık yanmıyordu. İplerdeki çamaşırlar toplanmıştı; Walter bisikletini çiftliğin avlusuna doğru sürdü, sonra da ahırın kapısını aralayarak boğa bölmesine yerleştirdi. Ardından gaz lambasını yaktı ve süt sağıcı odalarına çıkan portatif merdiveni tırmandı. Tuğlaların arasındaki yosunlarda da kırağı parlıyordu. Aralarından kuru ot ambarına ve inek ahırına bakılabilen döşeme tahtaları, adım attıkça yamuluyordu.

Yıpranmış kenevir kumaşından perde tam kapalı değildi. Odaya ayışığı vuruyordu ve Walter'in ilk gördüğü, sandalyenin sırtına düzgünce asılmış elbise oldu; kâğıt çiçek, düğme deliğindeydi. Lastik çizmeler dar yatağın ayakucundaydı ve Walter lambayı yavaşça kaldırınca –ışık zayıftı, alev duman çıkarmaya başlamıştı– Elisabeth bir koluyla gözlerini örttü. Rujunu tazelemişti ve boynunda gözle görülür şekilde atan damarla koltuk altındaki kılların derin siyahlığı bir an için Walter'in nefesini kesti. Bir elini çatı eğimine, kuru sazlara dayayıp topuklarından çekerek çizmelerini çıkardı. Demir yatak gıcırdadı. "Umarım ışığı hemen kapatırsın!" diye fısıldadı Elisabeth yana kayarken. "Yoksa çeker giderim."

Asıl kışladan geriye hasar görmemiş olarak kalan tek şey ana kapı, o dev kiremit tuğlası kemerdi. Komutanlığın çatısı delik deşik olduğu için masalara şakır şakır yağmur yağıyor, sırılsıklam duvar kâğıtları yavaş yavaş duvarın alçısından ayrılıyordu. Fakat kil çukurunun kenarındaki barakanın içi, bölük komutanının dışarı çıkma yasağı getirdiği o öğle sonrası sıcaktı ve neredeyse bütün acemi erler –barakayı yirmi dört kişi paylaşıyordu– yataklarında uzanıyor, mektup yazıyor, satranç oynuyor ya da sadece pinekliyorlardı. Soba borusunun üzerindeki nemli çorap ve şapkalardan duman tütüyor, sobadaki odunlardan reçine kokusu yayılıyordu.

Sadece kalınan yerlerin üstü çalılıklarla örtülmekle kalmamış, ağaçların arasındaki kamyonetler ve uçaksavar topları da kamufle edilmişti ve İngilizler içten içe oralara yakında kendileri yerleşmeyi umdukları için bir süredir kışlaları bombalamadıkları halde, rüzgâr brandaları çatırdattığında erlerden biri mutlaka kafasını kaldırıyordu. Ses, gittikçe sıklaşarak gündüzleri de bölgenin üzerinde dolaşan ve her şeyi, ahır hayvanlarını bile vuran bombardıman uçaklarından

gelenle aynıydı. Göz alabildiğine dümdüz uzanan topraklarda ahır damlarından yanan sazların dumanı yükseliyordu.

Walter pencere kenarına giderek annesinin gönderdiği küçük paketi açtı. Camlara vuran yağmur damlalarının arasında dolu taneleri de vardı. Kamptan gelen ve kil çukurunda çalışan yedi kadın, harap olmuş bir odunluğun saçağı olan paslı bir teneke plakanın altında dip dibe duruyorlardı. Deliklerden akan ip inceliğinde sular kırpık saçlı kafalarını ıslatıyor, elbise ve hırkalarının yakalarından içeri sızıyordu. Herkes gözlerini yere dikmişti; tepeleme çuval yüklü bir vagon bayırdan aşağı inerken uzun pelerinli nöbetçi asker köpeğini yoldan çekti. Vagonun frenleri inliyordu.

Pakette sigara, bir teneke kutuda kafeinli çikolata, içinde limon kabuğu şekerlemesi olan biraz meyveli kek ve yıkılmış evin fotoğrafı vardı. Walter, Overstolz marka bir paket sigarayı tabureye oturmuş ayaklarında su toplayan yerleri tamponlayan Fiete'ye fırlattı. Elmshorn'dan gelen ve iki gündür Walter'in üstündeki ranzaya yerleşmiş olan ufak tefek Sven Jacobsen dişlerinin arasından hafif bir ıslık çaldı. "Bakıyorum keyfiniz yerinde!" diye fısıldadı. "Keşke benim de böyle bir annem olsa..."

Essen'deki evden geriye bir tuğla yığınıyla bir parça baca kalmıştı; yığının içinden çıkan merdivenler gözüküyor, Leni'nin harmonyumunun kömüre dönmüş kalıntıları bahçede duruyordu. "Annemin keyfinin yerinde olduğu kesin" dedi Walter ve çikolata kutusunu yastığının altına itti. "Yeni bir dalgası var, bir cenaze levazımatçısı; bana sürekli sigara geliyor." Sven'e de bir paket sigara uzatıp elinde mektupla masanın başına oturdu. "Sorun şu ki ben sigara içmiyorum."

Annesi renkli kalem kullanmış ve ucunu ara sıra ıslatmıştı; bir kelimenin ilk harfleri biraz daha koyu maviydi. "Hâlâ kışlada olmana seviniyorum" yazmıştı. "Belki yakında nihai zafer bizim olur ve yola çıkmak zorunda kalmazsın! Burada her şey biraz birbirine girdi. Tanrı'ya şükür bomba atılırken biz sığınaktaydık. Herbert bize iyi davranıyor, biz de ona işinde yardım ediyoruz. Yanında çalışan bir sürü tabut ustası var, çünkü hani derler ya, her zaman ölünüyor; şu anda ne yazık ki her zamankinden de fazla. Onun evine –eski mezarlığın müştemilatı, bilirsin– şimdiye kadar hiçbir zarar gelmedi. Sığınaktaki bir kapının ardından daha da aşağılara, yeraltı mezarlarına iniliyor. Eskiden bunlar sarnıçtı –bira imalatha-

nelerinin su depoları!–, şimdiyse oraya kemikleri yığdılar; tüyler ürpertici. Fakat hava saldırısı alarmında gidilecek daha iyi bir yer yok; en ufak bir sarsıntı bile hissetmiyorsun.

Babandan hiç haber almıyorum; kendimi tutmasam 'Neyse ki' diyeceğim. Şu rütbe düşürme meselesi muhtemelen doğru. Dachau'da bir süre çalışan ve tam isabetle vurulduğu için buraya izne gelen ihtiyar Krüger bunu doğruladı. Suçlulara ya da orada kapatılan her kimse onlara sigara vermiş; yarım paket Eckstein. Nöbetçilerden biri kâğıt oynarken bira dökünce ıslanan sigaralar kuruması için sobanın üstüne konulmuş. Orada neredeyse tamamen yanmışlar, kimse bu sigaraları içmek istememiş. Baban da onları mahkûmlara vermiş ve bu yüzden sürülmüş, nereye bilmiyorum."

Işık değişmişti; Walter kafasını kaldırıp baktı: Kulübenin önünde, odun gazı jeneratörlü bir kamyonet duruyordu. "Bu arada doğum günün kutlu olsun! Bir ihtiyacın olursa haber ver. Şimdilik dayanılacak haldeyiz; Herbert kendi fiyatlarını kendi belirliyor. Bir cesede kaç Mark a el süreceğimi kimse bana söyleyemez, diyor hep; ki bu doğru! Bazen ellerinden bir koku alıyorum ama belki de bana öyle geliyor, çünkü aslında temiz bir adam. Mektubuma burada son veriyorum. (Tanrım, on sekiz yaşındasın ha... Üniformalı bir fotoğrafın var mı?) Seni sevgiyle kucaklıyorum. Annen."

Walter soba borusunun üzerindeki nemli çorap ve kepleri ters çevirdikten sonra mektubu ateşe attı. Pencere çerçevelerindeki çatlaklardan giren rüzgâr ıslık çalıyordu; hâlâ sağanak yağdığı halde kadınlar saçağın altından çıkıp kamyoneti boşaltmaya başladılar. Açık olduğu yerlerden evraklar, paslı konserve kutuları ve yırtık pırtık mahkûm kıyafetleri taşan çuvalları sürükleyerek çok da derin görünmeyen çukura taşıdılar. Çuvallar, kil rengi yüzeyin hemen altında battı ve bir an için, nöbetçinin rottweiler cinsi köpeği suyun üzerinde dolaşıyormuş gibi göründü.

Kapı itilerek açılınca bir tabure devrildi. Hemen hepsi göğsünde eski Germen harfleri olan siyah idman formalı erler yataklarından fırlayıp esas duruşa geçtiler. Bazıları inliyordu ve Untersturmführer[9] Dr. Rapp, ona taktıkları lakapla "Fiskeci", bir an için kolunu kaldırarak adamlarının son birkaç gecedir yaptıkları zorlu yürüyüşlerin izlerini taşıyan yaralı ayaklarına baktı. Sırıtarak tavandaki ışığı açtı.

9 Ast saldırı önderi. SS kuvvetlerinde asteğmene denk rütbe (ç. n.)

Yanındaki ilkyardım çantasından çıkardığı bir ustura, bir paket pamuk ve ucunda kısa iğneler olan bir avuç küçük damgayı masanın üzerine koydu. Ardından bir ecza şişesini açtı, böbrek şeklinde iki kaba şeffaf bir sıvı döktü ve bir mürekkep şişesinin kapağını kaldırdı. "Beni dinleyin" deyip sandalyeye oturdu. "Şimdi her birinize kan grubunuzun dövmesi yapılacak. Gerçi bu daima bir askerin kafasında olmalı ama kim bilir o kafa şu anda nerede... Espri yaptım. Sol üst kolunuzun iç kısmını açın ve tatlı bir acıya hazır olun."

Şapkasını çıkardı, önündeki bir kâğıda baktı ve başını sallayarak, koğuşun yaşça en büyüğü olan Jörn Asmussen'i yanına çağırdı. Dövme yapılacak yeri bir parça pamukla dezenfekte ettikten sonra damgayı mürekkebe batırdı, başparmağı ve işaret parmağıyla deriyi gerdi ve iğneleri dibine kadar batırdı. Sonra adama bir yara bandı verdi ve listede isminin üstünü çizdi. "Bu arada, bu işaretten kurtulmanız gerekebilir" dedi. "Tarihin seyri belli olmaz. Böyle bir durumda size tavsiyem, üstünde sigara söndürmeniz. Hücumcu adayı Caroli, A pozitif, öne çıkın!"

Fiete gömleğinin kolunu sıyırıp topallayarak masaya yaklaştı; bölük komutanı ona bakarak kafasını salladı. "Şu sanatçı ruhlu oğlumuza da bakın hele... Dün gece yine dans ayakkabıcıkların mı sıktı? İyot iyi gelebilir evlat ama ayağına işersen daha hızlı iyileşir." Birkaç er kıs kıs güldü, komutan bir kutudan biraz pamuk çekip alarak saatinin camını temizledi. "Komik bir şey değil beyler, doğru söylüyorum. Sağlıklıysanız çiş sterildir. Yaraların üzerine işeyin, savaş meydanında da; inanın bir anda üç kat iyileşir."

Damgayı Fiete'nin derisine bastırınca Fiete gözlerini kapatıp dişlerini sıkarak inledi: "En içten saygılarımla bildiririm ki Untersturmführer, topuklarımda da su toplayan yerler var."

Subay dudaklarını büzüp kanlı iğne uçlarına bakarak başını salladı. "Evet, zor iş, anlıyorum. Üstünü başını batırmamak için belli bir donanıma ve esnekliğe ihtiyaç var." Dönüp diğerlerine göz kırptı. "Eh, demek ki başka birini kendi ayağına işetmen gerekiyor, öyle değil mi?"

Bazıları yüzlerini buruşturdular, diğerleri yüksek sesle güldüler, Fiete'yse sırıttı. Masaya yaslandı, bunu yaparken az kalsın subayın şapkasına dokunacaktı, yara bandını aldı ve ortama hâkim olan o neşeli havada sordu: "Cepheye gönderilecek miyiz ki Sayın Dr. Rapp?"

Bir anda herkesin sesi kesildi, komutanları damgayı kabın içine attı. Sonra sandalyesinde arkasına yaslandı, parmaklarını kemerinin tokasında kavuşturdu ve gözlerini Fiete'nin eline dikti, ta ki genç adam elini çekene dek. "Gönderilecekmiyiz ki?" diye sorarak kaşlarını çattı. "Bununla ne kastediyorsunuz hücumcu adayı Caroli? Bundan ne anlamalıyım?" Belli belirsiz gülümsedi, neredeyse kederli bir gülümsemeydi bu; sobada çam odunları çıtırdıyordu. "Bundan bir şey anlamam gerekiyor mu?"

Bir baş hareketiyle ona çekilmesini işaret etti ve bütün askerlerin dövmesi yapıldıktan sonra köşedeki evyeye gitti, damgaları ve kapları yıkayarak çantaya kaldırdı. En sonunda parmaklarını şıklattı. "Pekâlâ hücumcu adayları, beni dinleyin!" Herkes esas duruşa geçene kadar bir dakika bekledi ve erleri sıyırıp geçen bakışlarını çukura dikti. Yorgun gözkapakları, gözbebeklerinin üstüne sarkmıştı. "Tabii ki cepheye gönderilmeyeceksiniz" dedi neredeyse babacan bir sesle; bazıları derin bir nefes aldılar. Fiete, Walter'e göz kırptı.

"Daha saçma bir soru olabilir mi? Zaten cephedesiniz" diye devam etti. "Acemi eğitimi burada bitiyor ve siz, herkes gibi üç ay değil üç hafta kışlada kaldığınız halde kendinize SS kuvvetlerinin askerleri diyebilirsiniz. Bölüğünüz tüm Scharführer'leriyle Budapeşte önündeki birliklere katılacak; saat yirmi birde kamyonetler avluda hazır olacak. Yataklar toplansın, dolaplar boşaltılsın. Burada tek bir kürdan bile görmek istemiyorum. Sieg heil!"

Çantayı alıp arkasını döndü ve kapı kapanırken erlerin çoğu yataklarına çökerek alçak sesle küfürler savurdular. Fiete satranç tahtasındaki birkaç taşı elinin tersiyle iterek yere attı, bir sigara yaktı ve pencere kenarında duran Walter'in yanına geldi. Walter meyveli kekin bir parçasını, yavaş yavaş dilinde eriterek yiyordu.

Yağmur çatlamış cama, gümüş rengi bir çizgi halinde vuruyordu. Çuvallar şimdi çukurun içindeydi. Çukurun kenarındaki konutlarda –sadece tepeleri, yani tütmeyen birkaç baca görünüyordu– bir boru sesi yankılandı, akşam yoklamasının işaretiydi bu; elbiseleri sırtlarına yapışmış kadınlar vagonu dik yokuş boyunca iterek tepeye çıkardılar. Köpek onların bacaklarını kokluyordu.

Küçük su birikintileri titreşiyor, toprağın farklı katmanlarından çıkan uzun çalı ve ağaç kökleri rüzgârda sallanıyordu; Walter camı eliyle silerek gözlerini kırpıştırdı. Bir kalp atışı boyunca, camdan

yol yol gördüğü şeyin bir göz yanılması olduğunu düşünerek şüphe içinde Fiete'yi dürttü. Fakat çukurun içinde bir şey kımıldamıştı, çamur rengi çuval kumaşının altında ani bir hareket oldu, bir diz belirdi, belki de bir dirsek, ince bir yüz. Ve hemen ardından tekrar dibe battı.

"Sevgili Elisabeth, yola çıkmak üzereyiz ve sana hızlıca yazıyorum, çünkü bu şimdilik son fırsatım. Burada geçirdiğimiz dönem işkence gibiydi ama en azından ehliyet aldım, hem de bütün araç sınıfları için ve sivil hayatta da geçerli. Yani seni yakında oralarda neyle gezdirmemi istediğini düşünmeye başlayabilirsin. Zırhlı araç olsun mu? Kartını aldım; amma da tembelsin. Kız kardeşim bile bana daha fazla mektup gönderiyor, hem de verem olduğu halde. Ne demek bu 'Bir, iki, üç?' Ben düşüneyim ama sen bana bir mektupta açık açık yazsan daha güzel olur. İhtiyar Thamling'den aldığım haberlere göre inekleri siz sağıyormuşsunuz; eh, bunu da hak etmiştiniz. Ne kadar ağır bir iş yaptığımızı görün işte. Fiete sana selam söylüyor, tabii hemen pis bir espri yaptı, süt sağma tabure-siyle falan ilgili... Şimdi eşyamızı topluyoruz, istikamet Macaristan; bir alan posta kodumuz olursa sana yollarım ki bana yazabilesin. Ya da Erfurt'taki teslim merkezine başvurur ve adımın altına 'cep-hede' yazarsın; o zaman da geliyor. Tabii 'cehennemin dibinde' de olabilirim. Fakat bu olmayacak, çünkü öyle bir anım var ki beni koruyor. Bir, iki, üç."

Gece ateş altında kalmadan Ingolstadt sınırına kadar gelmişlerdi; bölükteki kırk adam orada bir imalathanenin deposuna, ormanın kenarındaki samanlığa yerleştirildi. Kamyonetin arkasında don-muşlardı, o yüzden de sobadaki ateşin başına hücum ettiler ve ayak altında oldukları için mütemadiyen azar yediler. Önceki gece bir sıhhiye birliği fazla erken yola çıkmış ve Amerikan bombardıman uçaklarının hedefi olmuştu. Hayatta kalanlar, ki bazısının sargıları vardı, savunma bölüğünden askerlerle birlikte arabalarını, fena halde delik deşik olmuş, kasalı bir Opel Blitz'i tamir ediyorlardı; dolayısıyla testereyle kesmeler, çakmalar ve ter dökmeler arasında uyunacak gibi değildi.

Erler etraftaki saman balyalarının üzerine oturup sigara içti-ler ve yemek almak için köye gidecek gönüllüye ihtiyaç olunca

neredeyse hepsi elini kaldırdı. İki emaye kovanın her biri iki asker tarafından bir omuzluk yardımıyla taşınacaktı ve Scharführer'leri Egon Vatteroth onlara kapı aralığından tarla yolunu göstermeden önce şapkasını alnından geriye itip hafif bulutlu gökyüzüne dikkatlice baktı. "Gözünüzü dört açın!" diye bağırdı arkalarından. "Burada insan etli tencere yemeği istemiyorum. Amerikalıların kusursuz hedef belirleyicileri var, sizi ağzınızdaki izmaritten vururlar."

Plön yakınlarından gelen ikizler Ole ve Harry Laatz ile Walter ve çelimsiz Paul Jeppsen'i seçmişti; askerler hızla yolu, parkalarını ıslatan sarı otların arasından ilerleyen patikayı inmeye başladılar. Yürürken hendeklerdeki söğütlere, onların süpürgeyi andıran, tek tük çiçek açmış dallarına yakın duruyorlardı ve Husum civarından bir çiftçi çocuğu olan Paul bir dalı koparark şöyle dedi: "Bu cadı süpürgelerini kesmek gerek. Yoksa hepsi ağlayan söğüde döner."

"Saçma" dedi Walter'le aynı omuzluğu paylaşan Ole. "Arılara biraz bir şey bıraksan ne olur sanki! Çiçekleri açtıktan sonra yapılsa geç olmaz." Birbirine benzemeyen ikizler de taşralıydı ama çilli Ole, Flensburg'da makine öğrenimi görüyordu; onu üç hafta önce meslek okulunun avlusundan alıp dosdoğru kışlaya getirmişlerdi. "Eskiden babamız bunları genellikle kışın keserdi, çünkü yapacak başka işi yoktu. Biz de karı gibi o boktan çitleri örmek zorunda kalırdık. Değil mi Harrycik?"

"Yoo" dedi kardeşi, "Benim hoşuma giderdi. En azından Hildeciğim de yanımdaysa..." Walter'e baktı. Kardeşinden biraz daha toplu olan Harry, Kiel'de tarım okuyordu; Frundsberg tümeninin askerleri orada Gloria Sineması'nın etrafını sarıp dışarı çıkan her adamı gönüllü yazmışlardı. "Kuzenimiz, hatırlarsın. Böyle pis iş görmemişsindir. Kız kaygan söğüt dallarının kabuğunu prezervatif gibi sıyırırdı ve... Yüksek sesle içini çekti. "Kimseye anlatılacak gibi değil. Onunla şu filmi izlemiştik, adı 'Majör Tonda Romans' mıydı neydi; en arka sırada oturuyorduk. Ve tahmin et benim ellerim neredeydi..."

"Kesin sesinizi!" diye fısıldadı Paul ve hepsi birden durup yumuşak mavi mart göğünde yer yer birbirinden uzaklaşan bulutlara baktılar. Fakat Paul sadece, oyuncak bir trompetinkini andıran yüksek bir sesle osurdu ve gülerek yürümeye devam ettiler. Yol,

şerbetçiotu tarlalarının arasından inen Arnavut kaldırımı döşeli bir sokağa çıkıyordu; demiryolunun altındaki tünelden geçerken topuklarının çıkardığı ses yükseldi. Köy, tünelin ardındaki çukurluktaydı; dört ya da beş çiftlik, bir meyhane ve rengârenk boyanmış bir kilise. Soğan şeklindeki kubbenin altında bulunan duvarlar açılmıştı; çan kulesinin sahanlığı, çanın boş yuvası görünüyordu. Çatı kirişlerinin arasına bir şahin tünemişti.

Meyhanenin önünde iki ordu motosikleti, kamufle edilmemiş halde duruyordu. Ağır kapının menteşeleri gıcırdadı; dolap ve sandıklarla dolu antreye girdiklerinde etraflarını maya ve pişmiş meyve kokulu serin bir sessizlik sardı. Yerdeki siyah döşeme taşları, üzerinde İsa figürü olan bir haçın önündeki mumun titreşen ışığında hafifçe parlıyordu, duvardaki bir afişte şapkalı ve yakası kalkık bir adamın eğri gölgesi vardı ve Ole bağırdı: "Heil Hitler, sevgili dostlarım! Biz çorba müfrezesiyiz."

Bir yerlerden domuz sesi geliyordu. Koridorun sonundaki bir kapı açıldı, kolsuz önlük elbise giymiş genç bir kadın ahırdan çıktı. "Hay ben böyle işin içine... Geldiniz ha!" Saçlarını ensesinde toplamıştı ve ilk anda, kırmızı eldiven takmış gibi görünüyordu. Lastik çizmelerinde de taze kan vardı ve oğlanların bakışlarını çıplak dizinde hissedince kendini tutamayıp kıs kıs güldü. "Kesim yapıyordum" dedi ve elindeki bıçakla, altında ateş yanan taş bir kazanın durduğu mutfağı gösterdi. "Artık kendi kendinize halledin. Ekmek çuvalları odada.

Ahırın kapısı kapandı. Mutfak duvarına sıçramış yağlar, tel kaplı pencereden vuran güneş ışığında eriyor, gölgede tekrar donuyordu. "Vay anasını" dedi Ole ve kazanın üzerine eğildi. "Bu ne çorbası ki böyle? Sabahtan kalmış bok gibi görünüyor, öyle değil mi?"

Üzerinde siyah soğan halkalarının yüzdüğü pişmiş mercimekler sirke kokuyordu, aralarda patates kabukları da vardı ama bir parça bile et görünmüyordu. "Hayır" diye cevap verdi kardeşi parmağını yalayarak. "Bu dünden kalmış bok."

Paul bulaşıklıktaki çatal kaşık yığınından birkaç kepçe aldı ve arkadaşları ılık bulamacı kovalara boşaltırlarken Walter servis penceresini açıp meyhaneye baktı. Bu aydınlık öğle saatinde orası da loştu; pencereler kalın duvarlarda yarık etkisi yaratıyordu. Kısa pantolonlu sarışın bir oğlan bir banka tünemiş, kitap okuyordu ve Walter'in "Merhaba!"sına çekingen bir "Selam!" ile karşılık verdi.

Bir taraftan da yandan bağcıklı ayakkabı içindeki ayaklarını sallıyordu ve sobanın durduğu köşeye şöyle bir baktı; uyarı mahiyetinde bir işaretti bu.

Walter eğildi ve daha sigara dumanı arasında iki adamın yüzünü seçemeden göğüslerinde cilalı gümüş gibi parlayan halka yakalıkları gördü. Önlerinde duran saplı bira bardakları boştu, tabaklarda yemek artıkları ve bir sepetin içinde el sürülmemiş beyaz ekmek vardı. Gırtlağa kadar ilikli üniformalar giymişlerdi ve yaka ucu armalarına bakılırsa, Hauptscharführer[10]'diler. Bir tanesinin şakakları ağarmıştı ve sağ elinin üç parmağı eksik olan diğeri sigarasından bir nefes çekerek, "Ne bakıyorsunuz öküz gibi?" dedi, "Selam vermeyi bilmiyor musunuz? Herkes buraya çıksın!"

Walter pencereyi kapadı, parkasının önünü iliklediı ve fısıldadı: "Bekçi köpekleri!" Paul yere tükürdü. Hepsi kemerleriyle keplerini düzelttiler ve yaylı kapıdan meyhanenin salonuna çıkarlarken oğlan ortadan kayboldu; elindeki kitap, "Son Mohikan" bir fıçının üzerinde duruyordu. Erler nizami selam vererek esas duruşta beklediler. Bu arada jandarmalar alüminyum şeritli şapkalarını takmışlardı ve gazi olanın elinde, eksik parmak yerleri doldurulmuş beyaz bir eldiven vardı. Masanın ucundaki bankta, kalbi yanan Meryem Ana tasvirinin altına iki makineli tüfek dayalıydı.

Pencere içinde sinekler vızıldıyordu; saçları ağarmış olan adam çantasından bir gözlük çıkarıp onunla Harry'yi işaret ederek, "Yevmiye defterini ve hareket emrini gösterin" dedi. Tabağının yanındaki kibrit kutusunun üzerindeki resim, koridordaki afişle aynıydı; bir adamın geniş gölgesinin altında parlak sarı harflerle "Hişşşt! Düşman seni dinliyor!" yazıyordu.

Harry boynundaki çantayı çekiştirerek masaya yaklaştı ve "En içten saygılarımla bildiririm ki biz yemek almaya geldik" dedi.

Subay kaşlarını çattı. Koyu yeşil, kenarları örselenmiş, tahta bir kutu bankta yanında duruyordu ve karşısındaki eri bir baş işaretiyle sıraya geri göndererek, personel hariç hiçbir şey yazmayan yevmiye defterini açtı. Fotoğrafta Harry'nin saçında pomat, üzerinde takım elbise ve boynunda kravat vardı. Sayfaların arasından Storck marka, altın rengi bir şekerleme kâğıdı kayıp düştü. "Yani bu, hareket emrinizin olmadığı anlamına mı geliyor?"

---

10 Baş manga önderi. SS kuvvetlerinde başçavuşa denk rütbe. (ç. n.)

"Biz sadece yemek almaya geldik" dedi bu kez Paul; bunun üzerine subay çenesini havaya dikerek eliyle masaya vurdu.

"Sağır mıyım ben, er bozuntusu! Sorulduğu zaman konuşacaksınız; bunu size öğretmediler mi?" Gözlerini kısarak oğlanları süzdü. Saplı bira bardaklarının yanında, kırmızı kantaron desenli daha küçük bardaklar da vardı, onlar da boştu ve adam başparmağının tırnağıyla dişlerinin arasını temizlerken aynı elinin serçe parmağıyla Ole'yi işaret etti. "Hangi bölük?"

Ole sertçe yutkunup kısık bir sesle, "En içten saygılarımla bildiririm ki henüz sevk edilmedik. Hamburg-Langenhorn'daki hızlandırılmış acemi eğitiminden geliyoruz, kırk askeriz, Scharführerimiz Vatteroth" dedi.

"Silahlar? Taşıma araçları?"

"Karabina K98 tüfekler, saplı el bombaları ve tabancalar. İki Vomag kamyonet."

"Yerleşim yeri ve hareket yönü?"

Ole'nin yanında duran Walter topuğunun üzerinde çevirdiği ayağıyla arkadaşına vurdu ama Ole kolunu kaldırarak yaklaşık yönü gösterdi. "Buranın bir kilometre kuzeyinde, SS kuvvetlerinin imalathane deposunda. Karanlıkta Graz'a, daha net söylemek gerekirse Abelsried'e kadar ilerleyecek ve orada müfrezelere ayrılacağız. Gerçekten sadece bölüğümüz için yemek alıyoruz."

Doldurulmuş eldivenli subay not alırken birden defterini cebine koyup gümüş tabakasını açtı. Tabakada oval uçlu sigaralar vardı. "Biz de buna inandık, öyle mi? Yani o kadar salak görünüyoruz..." Sigaralardan birinin ucunu tabakanın kapağına sertçe vurdu. "Üstünüz olmadan ana çatışma hattının gerisinde, hiç asker sevkiyatı olmayan bir bölgedesiniz. Ne miğferiniz ne rütbe işaretiniz var, geçiş izni ya da hareket emri de hak getire... Bir hasta raporu da göremiyoruz; aynı şekilde sözde yolculuk istikametinizde nasıl olup da bu sıkıcı yere vardığınız da belli değil." Kibritinin ateşi, boynunda asılı olan yarım ay şeklindeki yakalığa yansıyordu. "Büyükannenizi mi ziyaret edecektiniz?"

Hepsi sırıttı, hiçbiri cevap vermedi ve ağarmış saçlı adam saatine, pilotların kullandığı türden siyah kronometreye bakarak arkadaşı gibi eldivenlerini taktı. "Pekâlâ yoldaşlar" dedi, "Beyanlarınızı inceleyeceğiz. Anlattıklarınız doğru değilse vay halinize; bizden kimse saklanamaz, büyükannesinin yanında bile olsa. Öyle bir durumda,

siz daha 'firar' kelimesini söyleyemeden kendinizi en yakın ağaçta asılı bulursunuz. Şimdi yıkılın karşımdan!"

Oğlanlar topuklarını birbirine vurdular, kollarını ileri uzattılar, mutfağa döndüler ve çorbanın kazanda kalanını boşaltıp içinde ekmek olan çuvalları kemerlerine bağladılar. Yükleri ağırdı; Walter kepini omuzluk sopasının altına sıkıştırdı, öbürleri de öyle yaptılar ve meyhaneden sessizce çıkarak ahır duvarlarının dibinden yürümek için sokağı geçtiler. Gökyüzünde bulut kalmamıştı; kilisenin önündeki ilk safranlar güneşin altında beyaz ve mor renkte parlıyordu.

"Oğlum, amma da çetin ceviz çıktılar" dedi Ole köy sınırını arkalarında bıraktıklarında. "Emirleri harfiyen uyguluyorlardı. Bunlarla sivil hayatta karşılaşmak isterdim, bir fıçı biradan sonra. Sahi, neden öyle ayağınla dürttün?"

Paul ve Harry tünele girmişlerdi; ürken yarasalar hızla kemerin altından fırladı ve Walter göz ucuyla etrafına bakındı. "Gerçeği söylemek pek akıllıca değildi de ondan" dedi boğuk bir sesle. "Herifler SS kuvvetleri üniforması giymişlerdi ama ordu motosikleti kullanıyorlardı. Ayrıca radyolu telefonları ve yabancı sigaraları vardı."

Ole aniden durunca iplerin düğümleri gıcırdadı ve kova Walter'in baldırına çarptı. "Nasıl? Ne yani? Düşmanla işbirliği yapanlardan mıydılar? Vatan hainleri ha, hem de burada, Bavyera'da?" Burnunu ovuşturdu. "Saçmalama oğlum. Hiçbir casus hattın bu kadar gerisine gelmeye cesaret edemez. O ellerindekiler mahkûmlardan ya da vurulan pilotlardan kalma ganimet olabilir."

Walter başını hayır anlamında salladı. "İş arkadaşım, geçen yıl ölen bir süt sağma ustası, gönüllü olarak teşkilattaydı. Demir haçı bile vardı. Bu bekçi köpeklerinin her biri mıntıkasından hangi askerin geçtiğini çok iyi bilir, yoksa jandarma olamazdı. Silah türleri, bölüğün gücü, araç tipleri, nerede uyunduğu ve hangi yöne ilerlendiği; böyle birilerinin bunları sormaya ihtiyacı yoktur. Daha sen yola çıkmadan hepsi telsizle bildirilmiş olur."

Ole ağzını açtı ama bir şey söylemedi. Evlerin ve ambarların arkasından makine sesleri geliyordu; ikisi birden dönüp geride kalan köye baktılar. Şahin hâlâ çan kulesindeydi, tüylerini temizliyordu ama meyhanenin önündeki alan, önlük elbiseli kadın sayılmazsa boştu. Kadın küçük bir köpeğin tüylerini okşuyor ve ona ellerini

yalatıyordu; iki oğlan tünelden şerbetçiotu sapı gölgelerinin çizgiler çizdiği dar sokağa çıkıp diğerlerine yetişmek için hızlandılar.

Dudaklarının arasında bir sigara olan Harry çakmağını çaktı. "Onunla evlenirim" dedi omzunun üzerinden Paul'e. "Evet, evlenirim. Birinci derece akraba değiliz, anlarsın ya... Dolayısıyla sakat çocuklarımız olmaz. Ayrıca muhabbetimiz de iyi; hem kışlaya yazdığı mektup da bu evlenme mevzusu içindi. Fakat şimdi ben böyle Himmler'in yanında çalışırken... Bir SS erkeğinin karısının boyu en az bir metre altmış santim olmalı, demişti. Bu durumda benim kızın biraz uzaması lazım, küçüğümün boyu taş çatlasa bir elli dört." Arkaya uzanıp arkadaşına bir sigara verdi. "Eh, ne yapalım, ben de uzun boylu bir kızla evlenirim, 'Minör Tonda Romans' filmindeki gibi ikili bir hayat yaşarız. O filmi izlemiş miydin?"

Paul izlemediğini söyleyip derin bir nefes aldı. Tuzlu hendek suyu kokan havada örümcek ağı ipleri uçuşuyordu ve uçağı daha erken duymamış olmalarının sebebi muhtemelen rüzgârın yönüydü. Bu tek motorlu, gümüş grisi bir bombardıman uçağıydı ve söğütlere yapışmak üzere kovaları koyup omuzlukları ellerinden attıklarında çorba kapakların altından taşarak döküldü. Uçağın gövdesinde birtakım rakamlar ve siyah bir yuvarlağın içinde beyaz bir yıldız vardı; onları tabii ki çoktan görmüş olan, camlı kabindeki pilot elini kaldırdı.

Aslında selam veriyor gibiydi; o yüzden bir an için, az ötelerine bırakılan iki bombanın bambaşka bir hedefi olduğunu düşündüler. Fakat bombalar diklemesine düşmedi. Hafif bir ışık salarak ilkbahar esintisinde havada döndü, birbirine çarpacak gibi oldu ve oğlanların kendilerini hendeklere atmalarından sonraki saniyenin onda birinde sokağın iki yanında patladı. Bir anda sağır oldular. Yanağı çürümüş çimenlere dayalı Walter yalnızca Paul'ün çığlık atarken çarpılan açık ağzını gördü ve hemen ardından bütün yüzü çamura bulandı, tarladan havalanan toprak gökyüzünü kararttı ve döne döne yükselen şerbetçiotu sapları bir mızrak yağmuru gibi sessizce sokağa düştü.

Walter'in ensesine ekmekler değiyordu. Bir şey bacağını sıyırmıştı. Hendeğin kenarındaki bir şarapnel parçasından duman çıkıyordu ve Walter doğrulup kalktığında sağ çizmesinin koncu ayrılıverdi. Yine de bir sıyrık hariç baldırı yara almamıştı ve görünüşe bakılırsa diğerleri de ucuz atlatmışlardı. Teneke kutu gibi ezilmiş

kovalar tarladaydı; kendileriyse hava basıncının gövdelerinden ayırdığı söğüt dallarının arasında durmuş, parkalarındaki mercimekleri ve pisliği kepleriyle vura vura temizliyorlardı. Hepsinin beti benzi atmıştı, ağızlarını açarak nefes alıyorlardı ve bir ayağı hâlâ hendekte olan Walter, gömleğinin koluyla bir ekmeği siliyordu. Ekmek, söğüt çiçeklerinin tozundan sapsarıydı.

Kamyonet şafakla birlikte Abelsried yakınlarındaki yeraltı istihkâmlarına yaklaşırken çoğu asker battaniye ve çadır brandalarına sarınmış vaziyette hâlâ uyuyordu. Burası, zemininden kaynak suyu çıkan doğal mağaraların yanı sıra, çelik ve beton payandalarla desteklenmiş, dağın içine gömülmüş, elektrikle aydınlatılan geniş galerilerden oluşuyordu. İçeride havlama sesleri yankılanıyor, bir kısmı semerli ya da yüklü at ve eşekler gri beyaz kireçtaşı duvar boyunca sıralanmış, pinekliyordu; bidonlar ve cephane sandıkları, rulo yapılmış tank paletleri, gıda malzemeleriyle dolu çuvallar ve karton koliler de aynı duvarın dibine yığılmıştı. Kubbelerin altında yönlendirme tabelaları asılıydı; işaretli alanlara park etmiş yük arabaları ve özel arabaların arasındaki kabaca inşa edilmiş merdivenler, ranzalarla dolu katlara çıkıyordu.

Saat erken olduğu halde her yerde çalışılıyordu. Mağaralardan keski ve kazmayla vurma sesleri, tahta paravanların arkasından daktilo tıkırtıları geliyordu. Teknisyenler camlarına kan sıvanmış, açık mavi forslu bir subay arabasını tamir ediyorlar, doktor ve hemşireler bir yan geçitteki samanların üzerinde yatan yaralılarla ilgileniyorlar, tozlu üniformalarıyla esir Ruslar galerilerden kaya parçalarıyla dolu sepetler taşıyor ve bunları girişin yanındaki bayıra, bir nöbetçinin sigara sardığı yere boşaltıyorlardı.

Bulundukları yerden, Graz'a kadar uzanan orman kaplı vadiler ve pembemsi sabah sisinde birkaç kulenin ucu görünüyordu; bir yalağın başında temizlendikten sonra –yalağın üstündeki iplerden terebentin sabunu sallanıyordu– Scharführer Vatteroth onları yemekhane olarak kullanılan, iki üç ampulle aydınlatılmış büyük bir kovuğa götürdü.

Uzun masalarda sayısız asker ve birkaç sivil oturduğu halde bıçak ve kaşıkların metal tabaklara sürterken çıkardığı cızırtıdan ve bir iki mırıldanmadan başka pek ses yoktu. Kovukta yemek de pişiriliyordu ama içerideki ter, irin ve sidik kokusu, kızartma yağı

ve palamut kahvesi kokusundan daha baskındı. Sargısı olmayan çok az insan ve değiştirilmesi gerekmeyen pek az sargı vardı. Hafifçe parlayan sarp kayalara koltuk değnekleri ve bastonlar dayalıydı.

Yemek dağıtılan yerin önünde duran oğlanlar, sadece görünüşte onlardan daha yaşlı olan, tıraşlı suratları kaşık kadar kalmış, fal taşı gibi açtıkları gözlerini önlerine dikmiş, bitkin ve huzursuz adamlara kaçamak bakışlar attılar. Birçoğu lokmalarını, sert ekmeğin damaklarına ya da dişetlerine değmesini engellemek istercesine dudaklarını gerip dişlerini çıkararak çiğniyorlardı. Kimse konuşmuyordu, temiz üniformaları içinde yeni gelenleri de pek kimse fark etmedi, fark edenler de onların bakışlarını açıkça görmezden geldiler; bunu yaparken yüzlerinde ters bir ifade, muhtemelen utançla bağlantılı bir hırçınlık belirmişti. Sadece bir tanesi boynunu uzatıp gözlerini kapatarak kısa bir of çekti ve sonra yine sessizce içine kapandı.

Yemek tezgâhının arkasındaki kubbe isten kararmıştı. Bacağı kesik mutfak çavuşu bir kedi yavrusuyla oynuyor, boş pantolon bacağını ona doğru uzatıp hayvan pati attığında geri çekiyordu. Bir tabureye oturmuş, ocakların başındaki kadınları denetliyordu; görünüşe bakılırsa bunlar yabancı işçilerdi, çünkü birbirlerine bağıra bağıra bir şeyler söylediklerinde Walter tek kelime anlamıyordu. Bir kazanda kaynayan yulaf lapasının üzerinde baloncuklar patlıyor, büyük bir tavada yağlı sosisler kızarıyor, ocağın bacasından domuz pastırmaları, altın rengi balıklar sarkıyordu ama bütün bunlar sıradan askerler için değildi. Onlara yapılan hazır kahve kovalardan bardaklarına boşaltılıyor, yarım ekmek, bir tüp krem peynir ve bir dilim yapay balı iki adam paylaşıyordu.

"Böylece nihai zaferi garantilemiş oluyoruz" diye mırıldandı Fiete ve Walter'in peşinden patates çuvalı dolu dar bir geçidi geçerek açık havaya çıktı.

Vadiye bakan düzlükte, örtüler ve çalılarla kamufle edilmiş bir havan topu duruyordu; cephane sandıklarının üzerine oturarak kemer kayışlarını gevşettiler. Güneş yükselmiş, sabah sisi dağılmıştı; yer yer açık yeşil yapraklarla aydınlanan, siyah orman kaplı tepelerin sadece birkaç noktası hâlâ pusluydu. Ağaçların arasında da kollarında karabinalarla nöbetçiler vardı; çizgili kıyafetleriyle mahkûmlar, kesilen çamların kabuklarını kazıyorlardı.

"Şu manzaraya bak" dedi Fiete ekmeğini kahveye banarak, "Göz alabildiğine uzanan bir tabut."

Her sabah kovadan sıcak süt içmedikleri, konserve meyveyle krema ya da lor peyniri yemedikleri için zayıflamış, solgunlaşmıştı ve bazıları ince ellerinden dolayı ona piyanist diyorlardı. Fakat acemi eğitimindeki sert muamele, mavi gözlerindeki alaycılığı keskinleştirmişti ve saçları, her ne kadar kısa kesilmiş olsa da hâlâ dört bir yana dağılıyordu. "Şu ormanlarda saklansan seni kim bulacak? Yani, her şey bitene kadar...

Bir örtü kaydı; rüzgâr, üst kısmında beyaz beyaz atış işaretleri olan top namlusunun içinde ıslık çalıyordu. Fiete son kelimeleri yorgun bir ifadeyle, öylesine söyler gibi, kısmen bardağının içine doğru söylemişti; Walter etrafa bakındı, yakınlarda kimse yoktu. "Ne demek istiyorsun?" diye fısıldadı. "Kaçmak niyetinde misin?"

Kargalar büyük sürüler halinde doğuya doğru uçuyordu; Fiete yapay balından bir parça kopardı. "Ne yani" dedi "Sen değil misin? Savaş tam bitecekken çatışmada, çamurların içinde gebermek mi istiyorsun? Yoksa Rusların eline düşüp hayatının geri kalanını eksi kırk derecede madende geçirmek mi?" Balı ağzının içine iterek Walter'e göz kırptı. "Ortrud'a çocuk yapma sözü verdim dostum. En az üç çocuk...

Walter kıs kıs güldü. "Tebrikler. Ama seni savaş mahkemesine çıkarırlarsa o çocukları yapamazsın" diye karşılık verdi ve ekmeğine tüpteki krem peynirden sıktı. "Biraz bekle bakalım, nereye gönderileceğimizi bilmiyorsun ki... Belki de bize burada, cephe gerisinde ihtiyaçları olur."

Fiete gözlerini devirdi. "Latince öğretmenimin deyimiyle, o *sancta simplicitas*. Bunun için ellerinde yeterince sakat ve mahkûm var Ata. Bizi Reich'ın bir ucundan bir ucuna, cephe gerisinde patates soyalım diye taşımıyorlar. Biz güçlü, taze etiz ve eğer tüymezsek düşmana yem edileceğiz; bunu görmüyor musun, yoksa görmek mi istemiyorsun?"

Walter istemsizce dişlerini gıcırdatarak gri ekmeği ısırdı. "Burnu büyük Latinceni al da başına çal" dedi lokmasını çiğneyerek. "Her şey çok farklı da gelişebilir."

"Öyle mi, nasıl?" diye ısrar etti arkadaşı ve palamut kahvesinden bir yudum aldı. "Ruslar bize krep mi yapacaklar? Mesela şu öğretmen, hani bizim beden eğitimi dersine de giriyordu, haftada beş saat açık havada koşu ve boksla feci eziyet eden... Benden hoşlanmadığı için boksta daima beni bir güzel pataklayıp yüzümü

gözümü morartan bir rakibe düşüyordum. Bu güçle değil, ancak güçsüzlükle halledilebilecek bir şeydi Ata; ben de spora boş verip gider limanda hoşça vakit geçirirdim, anlıyor musun?"

"Aman ne güzel. Ne geçti eline? Okuldan atıldın."

Fiete bir sigara yakarak umursamadığını gösteren bir el hareketi yaptı. "Atılmasaydım ne öğrenecektim? Germen kahramanlar saçmalığı. Sana söyleyeyim, hayatımız tehlikede. Savaşı kaybettik. En iyisi kendimizi dağların arasından Bavyera'ya atalım, Amerikalılar yakında oraya varacak. Onların esiri olmak o kadar da kötü değildir."

Ağaç tepeleri hışırdıyordu; Walter düşünceli bir ifadeyle kafasını salladı. "Bunu bilemezsin" diye mırıldandı. "Onlar da insanları kurşuna diziyorlar."

Tam o sırada geçitlerde Scharführer'lerinin yoklama düdüğünün sesi, kararlaştırılan sinyal yankılandı. Kahvelerini bitirip parkalarının önünü ilikledikten sonra mağaranın geldikleri kısmına geri döndüler. Hâlâ daktiloların tıkırdadığı yerde bir kamyon, yamulmuş bir Krupp duruyordu, bu da yaralıları getirmişti; yirmi adam. Çoğu yarı çıplak vaziyette ve pek az sargıyla, sarp kayalar boyunca dizilmiş kanlı sedyelerde yatıyordu. Bazılarının bilinci kapalıydı ve yüzlerinin grimsi sarılığı, en korkunç şeyin habercisi gibi görünüyordu; diğerleri hafif hafif inliyor ya da hiç durmadan kafalarını sallayarak tek kelime söylemeden dudaklarını kıpırdatıyorlardı.

Askerler sırtlarında karabinaları, çizmelerinin ucuna koydukları sırt çantaları ve miğferleriyle kamyonun arkasına yerleştiler. Aracın tepesine, tamburalı şarjörü olan eski bir makineli tüfek monte edilmişti; nişancı leş gibi üniforması, rüzgâr gözlüğü ve boynundan sarkan bir dürbünle sigara içerek yorgun gözlerle onları süzüyordu. Kaşları ve çenesindeki sakallar bile toz içindeydi, dudakları seçilmiyordu ama kuşkusuz genç adamların hayal edebileceklerinden fazlasını görmüş olan koyu renk gözlerinde hafif bir merhamet var gibiydi. Sonra kafasını öteki tarafa çevirip derin bir nefes aldı.

Scharführer bir el işaretiyle Walter, Harry ve Jörn Asmussen'i sıradan çıkararak onlara görev emirlerini verdi. Acemi eğitiminde ehliyet aldıkları için tedarik biriminde çalışacaklardı. Hâlâ son lokmalarını çiğneyen diğerleriyse kamyonda kalacaklardı; kendisi de öne, şoförün yanına bindi, yan pencereden kolunu çıkarıp kamyonun kapısına vurdu.

Mağaranın girişi egzozla dolmuştu; bankların, sandıkların ve bidonların üzerinde sıkış tepiş oturan adamlar Krupp yol alırken sağa sola sallanıyorlardı, tuhaf bir biçimde bulanık bir görüntü; çoğu henüz çene bağlarını sıkmadıkları için kafalarındaki miğferler yerinden oynuyor, kayıyordu. Bir tek Fiete'nin başı açıktı, Walter elini kaldırdı ama o karşılık vermedi; daha doğrusu sadece sessiz bir bakışla, ciddi bir gülümsemeyle yetindi. Sonra kafasını arkaya eğerek, makineli tüfek nişancısı gibi o da mavi gökyüzünde bombardıman uçaklarını aramaya başladı.

Almanca adı Fünfkirchen olan Pecs yakınlarındaki ikmal kolunun ulaşım müfrezesi dağılmak üzereydi. Altmış kilometre mesafedeki Mohaç, Tito'nun adamlarının kontrolüne geçmişti bile. Yollardaki ve dağ geçitlerinin girişindeki tabelalarda "Dikkat, gerilla çıkabilir! Silahlarınızı daima hazır tutun!" yazıyordu. Arazi tipi, üç ya da altı tonluk kamyonlarla Tuna Nehri yakınlarındaki çatışma hattına erzak ve cephane getirilip yaralılar götürülüyordu. Kamyonlar ağır hasar almadan eski çiftliğe dönerse ve tamir edilecek bir şey olmazsa, adamlar hasta koğuşlarındaki doktorlara ve sıhhiyecilere yardım ediyor ya da huş ağacı keserek haç çakıp hazırlıyorlardı.

Bir zamanlar zarif bir araba olan ama şimdi her tarafı yamulan, dört çeker Horch subay arabasının üstüne ağlar gerilmiş, aralara çam dalları saplanmıştı. Yağmur dinmişti, bulutlar kuzeye doğru ilerliyor, güneş su birikintilerinde parlıyordu; Walter düğmesini açtığı deri brandayı çerçevesinden ayırıp arka sıranın arkasına iterek etrafı daha rahat görmeye çalıştı. "Almanlar böyledir" dedi kızıl saçlı bir Hessenli olan ve komutanlıktan yeni gelen August Klander, sonra da hızla kendi etrafında döndü; görünürde hiç subay yoktu. "Evde taş taş üstünde kalmaz, cephe çöker, Ruslar kapıdadır ama ordu postası daima tam zamanında gelir."

Sigara içerek, topallaya topallaya arabanın etrafında bir tur attı ve Walter'e üç gün önce damgalanmış bir mektup uzattı. Mürekkep silindiği halde Walter kız kardeşinin yazısını, küçük, yuvarlak harflerini tanımıştı. Bu kış on iki yaşına basan kardeşi son zamanlarda nokta yerine içi boş daireler yapıyordu. Zarf açılmış, kapatılıp tekrar yapıştırılmış ve posta kontrol merkezinin bir işaretiyle damgalanmıştı; bunun sebebi de muhtemelen sayfaların arasındaki şeylerdi:

Leni'yi daha kısa saçlarla gösteren, kenarı tırtıklı bir fotoğraf ve parmak uzunluğunda, parlak mavi benekli, siyah bir kuştüyü.

Mektup kâğıdı parfüm kokuyordu. "Sevgili Walter'ciğim" yazmıştı kardeşi, "Yeni saçımı nasıl buldun? Maschka yaptı, sığınaktan Polonyalı bir kız. Bazen bize yardıma geliyor. İlk başta bukleler daha uzundu ama saç maşasını fazla ısıtmışız, dolayısıyla birkaç santim daha kesmek zorunda kaldık. Umarım sağlığın yerindedir. Ben çok iyiyim, öksürüğüm kesildi. Artık okula gitmiyoruz, gitmek çok tehlikeli, benimse evde canım sıkılıyor. Fakat bodrum kapısından çok da uzaklaşmamak lazım. Annemin yeni sevgilisi Herbert hep kireç ve Lysol dezenfektan kokuyor. Dünyanın kesinlikle en şişman adamı ve pençelerine hâkim olamıyor, tıpkı babam gibi. Fakat başımızın üstünde bir dam ve yiyeceğimiz var; ayrıca Polonyalı kızlar tabut deposunda yatmaya başladıklarından beri bana ilişmiyor.

Geçenlerde eski sokağımıza gittim, daha doğrusu oradan geriye her ne kaldıysa... Taş yığınlarının arasına tırmanıp zırıl zırıl ağladım. Blok bekçisi beni kovmaya çalıştı, yağmaya geldim sandı. Silahı bile vardı ama ben ona bas bas bağırdım. Bu tüyü sana gönderiyorum. Bir ayrılık kargasının tüyü ve küçük Micky Berg'in söylediğine bakılırsa, bilgelik ve cesaretin sembolü.

Babama gelecek olursak; nerede ve ne durumda olduğunu hâlâ tam bilmiyoruz. Sevk cezası alanların mektup yazmalarına izin verilmediği söyleniyor. Fakat geçenlerde, yaralandıktan sonra Meißen'deki ordu kıyafet ofisinde çalışmaya başlayan Oswald Amca'dan bir kart geldi. Araştırıp soruşturmuş, kardeşinin Balaton Gölü civarındaki Stuhlweißenburg'a gönderildiğini tahmin ediyor. Orası sana yakın olmalı, öyle değil mi? Bu arada sana selamı var; yani amcamızın. Artık tamamen iyileşti ve sol eliyle, neredeyse eskiden sağla yazdığı kadar güzel yazıyor, sadece harfleri biraz daha büyük.

Lamba titreşmeye başladı; sana daha ne anlatayım bilmiyorum. Umarım bu gece de bodruma inmek zorunda kalmayız. Volkssturm[11]'a ilk etapta kızları almıyorlarmış, bence çok yazık. Herbert'in söylediğine bakılırsa nankör ve edepsizmişim. Bu hoşu-

11 Yurt Muhafızları. Askeri personel açığını gidermek amacıyla Hitler tarafından kurulan halk ordusu (ç. n.)

ma gitti. Yakında görüşmek üzere! Ara sıra tüyü okşamayı unutma. Sevgiler selamlar, annemden de, kardeşin Helene."

Walter arabayı çalıştırdı. August miğferini taktı, torpido gözüne birkaç el bombası koydu ve makineli tüfeğine bir şarjör sürdü. "Umarım kahrolası yol açıktır" dedi ve şoför yanı koltuğuna oturdu. Bir hafta önce pusuya düşürülmüş, bütün tedarik kolu katledilirken o, kalçasını sıyıran bir kurşunla, yanan Borgward kamyonetten kurtulup kendini gecenin içine atmayı başarmıştı. "Evden yeni bir haber var mı?"

Walter çelik tank barikatlarının etrafından yavaş yavaş dolanarak gidiyor, su birikintilerinden mümkün olduğunca kaçıyordu. Görevleri, dağ sınırında olan ve kısa bir süre öncesine kadar cephane deposu olarak kullanılan Brevda köyünün değirmenindeki üç paraşütçüyü almaktı. "Doğrudan bir haber değil" dedi Walter. "Babam Dachau'da nöbetçiydi, cezaya çarptırılıp çatışmaya gönderildi. Şimdi de Stuhlweißenburg'a sevk edilmiş olabileceği söyleniyor. Orayı biliyor musun? Hiç gittin mi?"

İçinden geçtikleri çam ormanında da askeri hastane çadırları vardı, brandaların ardından inleme ve çığlıklar geliyordu; August kafasını salladı. "Yok" dedi, "Bilinecek yer de değildir bence. Ocak ayından beri ortalık kaynıyor. Senin ihtiyar ne bok yemiş?"

Walter dudak büktü. "Güya sadece kamptaki mahkûmlara sigara vermiş. Ama bu pek onun yapacağı bir şeye benzemiyor. Her zaman açgözlü ve kaba bir herifti. Eskiden, işsizken ve su gibi içki içerken, sık sık gecenin bir yarısı yatağımın yanına gelip 'Neden uyumadın?' derdi. Oysa ben uyurdum. Fakat o sarhoş olur ve canı beni pataklamak isterdi. Bir sandalyeye oturup 'Hemen uyumazsan dayağı yersin' diye homurdanırdı. Nefesinin kokusunu alır ve bildiğim bütün duaları okurdum."

Orman sınırında arabayı durdurdu, gösterge panelinin altından dürbünü çıkarıp ufuk çizgisini taradı. "Fakat sonunda korkudan titremeye başlardım, o da battaniyemi açıp bağırırdı: 'Kıpırdadın! Şimdi benim kim olduğumu anlayacaksın!' Ondan sonrası fena. Neler de neler... El fırçası ya da ocak demiriyle, derim açılana kadar... Ben bağırdıkça daha da coşardı."

"Ya annen?" diye sordu August. "Ya da kız kardeşin? Onlar bir şey demez miydi?"

Walter dürbünü yerine koyup arabayı saklandıkları yerden çı-

kardı. Yol boyunca, delik deşik olmuş ya da yanmış, yarı paletli araçlar duruyordu, Kleist tank grubunun amblemi olan "K" harfi bazı çamurluklarda hâlâ seçiliyordu. "Annem de korkuyordu, üstelik babamdan uzun boylu ve iki kat şişman olduğu halde. Sürünerek kuştüyü yatağının altına giriyordu herhalde. Zaten kulağında tıkaçla uyurdu. Kız kardeşim de genellikle hastanede yatıyor olurdu."

Sarp kayalardan akan ip gibi sular, tümseklerde toz halinde dağılıyordu; August yanaklarını şişirerek "Offf" dedi, "Ne hoş ailen varmış!" Onun annesiyle babası Paderborn'da öğretmendi, kendisi de savaştan sonra jeoloji okumak istiyordu; gaz maskesi kutusunda daima biraz mika ya da diyorit bulunurdu. "Her şeye rağmen senin ihtiyarın bazı iyi yanları da olmalı, öyle değil mi? Nöbetçi olarak kampta sigara vermek... Neredeyse kahramanlara yakışır bir hareket."

Walter, Brevda'ya giden yola saptı. Gerillaya karşı uyaran tabela, kurşun delikleriyle dolu olduğu için okunmuyordu. "Bilmiyorum" diye cevap verdi. "Çoğu zaman gözlerinde bir karanlık, neredeyse delice bir şey olurdu. Güvercinleri kendi özel yöntemiyle öldürmekten de hoşlanırdı. Onları bir eliyle nazikçe avuçlayıp diğer eliyle, başparmağının ucuyla kalplerine bir topluiğne saplardı. Sonra da tavan arasında serbest bırakırdı, çırpına çırpına ölsünler diye." Yol dikleşmeye başlayınca vites küçülttü. "Bu da bazen epey uzun sürerdi.

Kırk beş dakika gittikten sonra değirmen göründü. Kulesinin ucu havaya uçmuştu, branda bezinden yapılmış pervaneden geriye kalan tek şey, direklerdeki paçavralardı; Walter arabayı yol kenarındaki haçın önünde durdurup camdan dışarı baktı. Görünürde ne bir insan, ne bir köpek, ne de birkaç hafta önce sağa sola tırmanıp kayalardaki pörsümüş devedikenlerini kemiren sıska keçilerden biri vardı. Kapı hasar görmüş, ahırlardan geriye bir moloz yığını kalmış, duvar boyunca dizili yaşlı zeytin ağaçlarının çoğu yanmış ya da parçalanmıştı. August makineli tüfeğinin emniyetini indirdi.

Evin arkasından, üniformasının üzerine koruyucu tulum giymiş bir asker çıkıp el salladı. SS kepi ve renkli bir eşarp takmıştı; Walter nefes vererek yokuşu çıkıp avluya saptı. Hepsi onlardan yaşlı, yirmilerinin sonunda ya da otuzlarının başında olan üç paraşütçü samanlığın önündeki bir masanın başına oturmuş, büyük kavanoz-

lardan reçel kaşıklıyorlardı. "Kahretsin, neden bu kadar geç kaldınız?" diye sordu daha yüksek rütbeli olan; bu bir Rottenführer[12]'di ve sesi nezleli gibi çıkmıştı. "Beklemekten ağaç olduk!"

Günlerdir tıraş olmamış adamın çökmüş yanakları ve et rengi bakalitten bir burnu vardı. Yarısına kadar erik çekirdekleriyle dolu bir içki şişesi güneşin altında parlıyordu; Walter arabayı kubbe şeklindeki fırının önünden döndürerek, "Heil Hitler! Kusura bakmayın. Bizi ancak bir saat önce gönderdiler" dedi.

Dikiz aynasından değirmenin sakinlerini gördü, kapısı açık samanlığın içinde duruyorlardı; sonra arabadan indi, selam vererek adama emir kâğıdını gösterdi. Fakat adam hiç oralı olmadı; bıçağının kenarıyla bir parça peynir yedi, selam vermeden, topallaya topallaya çeşmeye gidip matarasını doldurmaya başlayan kızıl saçlı August'u süzdü ve "Şunun kız olmaması çok yazık, öyle değil mi?" dedi. Ardından dilini dişlerinin üzerinde gezdirdi. "Ne güzel laftır: Çatısı paslı, bodrumu nemli."

Sturmmann[13] olan diğerleri güldüler, Walter'se kâğıdı masaya koyup arkasını döndü. Tahtaların arasından sızan ışığın çizgi çizgi üzerine vurduğu ihtiyar değirmenci, kör karısı ve kambur keçi çobanı samanlığın ortasında, her zaman ellerinde bir bardak çayla ekmek fırınının önüne koyup oturdukları mavi taburelerin üzerinde ayakta duruyorlardı. Yüzleri kül rengiydi, dudakları çatlamıştı, gözlerini kapalı tutuyorlardı ve tam önlerinde durduğu halde Walter'i fark etmemiş gibiydiler.

Titreyerek ayak parmaklarını taburenin hasır oturma yerine sürten kadının siyah başörtüsünün kenarları tuz içindeydi, adamların pantolonlarının ağı ıslanmıştı. Ellerini arkadan bağladıkları teller kabarmış derilerine öyle bir gömülmüştü ki görünmüyordu. Bazı tırnakları mor yatağından ayrılmıştı; boyunlarındaki ilmikler de çok sıkıydı ama nefes almalarına izin veriyordu. İpler bu mevsimde boş olan, güvercin gurultularının yankılandığı, yüksek tavanlı hububat ambarının altındaki bir kirişe bağlıydı.

Çenesi önüne düşmüş olan kambur, ayakta uyuyormuşçasına yüksek sesle soluyor ve genel olarak kaderine bütünüyle razı görünüyordu. Tahta saboları hâlâ ayağında olan değirmenci de çoktan keçileri kaçırmış gibiydi, hareketsiz yüzünde bir sinek geziniyordu.

12 Tim önderi. SS kuvvetlerinde onbaşıya denk rütbe (ç. n.)

13 Saldırı eri (ç. n.)

Fakat karısının titremesi birden artıp oynak taburenin bir ayağının yerdeki döşemeye vurmasına neden olunca, onu uyarmak için açtığı dişsiz ağzından, konuşmadan ziyade inlemeyi andıran bir "Zsuzsa!" çıktı; kadın cevap vermedi ama bu ona tekrar güç kazandırmıştı. Yanaklarında gözyaşı izleriyle kafasını kaldırarak hırıltılı bir nefes aldı.

Dışarıda biri el çırptı. Walter etrafına bakınca paraşütçülerden birinin boynundaki eşarbı tanıdı. Mavi çiçek desenli, sarı ipek bir eşarptı ve çiftin kızlarına, her sabah kanarya dolu bir kafesi kapının yanına asan otuz yaşındaki dula aitti. Kafes, üstü sedef taşlarla kaplı vaziyette, boş ve ezilmiş olarak yıkıntıların arasında duruyordu. "Eh" dedi Rottenführer ayağa kalkarken, "Zıkkımlanmanız bitti mi? Herkes tamam mı? O zaman haydi bakalım!"

Kaşığı çizmesinin içine sokup bir haritayı katladı. Bütün paraşütçüler gibi o da üniformasının üzerine kısa paçalı ve büyük cepli bir tulum giymişti, buna kemik çuvalı denirdi; August matarasını kapatırken sordu: "Bu insanlara ne olacak?"

Adam arkasını döndü. Tulumunun sağ kolu kurumuş kandan kahverengiye dönmüştü. "Hangi insanlar?" Alnını kırıştırarak Walter'e döndü. "Kimi kastediyor?" Walter başparmağıyla arkasını gösterince, "Ah, onlar mı?" dedi, "Ne bileyim ben... Bütün gece orada durdular. Herhalde birini bekliyorlar."

Fırında kahkahalar yankılandı. Sturmmann'lardan biri, kel kafalı olanı, içinden gri bir paraşüt taşan bez çantasını arabaya getirdi. "Bir şey yemiyorlar, bir şey içmiyorlar, yorulmuyorlar" deyip bagajı açtı. "Ben olsam çoktan tabureden devrilmiştim."

Diğer Sturmmann çanak şeklindeki miğferlerini, dizliklerini ve silahlarını –yanlarında şarjörleriyle üç makineli tüfek– Horch'un arka koltuğuna yığdı. "Bunlar casus" dedi. "Bunlarda haysiyet ne gezer, baksana şu tiplere... Durdukları yere işeyip sıçıyorlar. İstersen onları sen gebert!"

Tabancasını ona uzattı ama Walter tekrar yüksek rütbeliye dönerek, "En içten saygılarımla bildiririm ki onlar düşman değil" dedi. "Bu insanları tanıyorum Rottenführer, kısa bir süre önce burada konaklamıştık. Onlar değirmenci ve kör karısı. Kızları Boglárka bir etnik Almanla, Tuna Nehri yakınlarından bir Suabyalıyla evliydi, kocası Budapeşte önlerinde öldü. Bu kadın bizim bütün müfrezeye yemek pişirdi. Öteki de keçilere bakar."

Dudaklarının arasında bir saman çöpü olan adam çenesini kaldırıp gözlerini kıstı. "Efendim? Bir şoför bana görevimi mi öğretecek? Hani nerede keçi? Sen burada keçi görüyor musun?" Pencereleri tuzla buz olan evi gösterdi. "Sana bodrumda ne sakladıklarını gösterebilirim evlat. Bu adam değirmenciyse ben de papazım."

Bunları söyledikten sonra haritayı boynundan sarkan deri çantaya koyup adamlarına baktı. "Haydi ulan, yürüsenize, gitmemiz lazım. İçkinin kalanını mutfaktan alıp kuşları salıverin!"

Rüzgâr, ağaçlardaki yaprakların gümüş rengi yüzlerini çevirmişti; yine hafif bir "Zsuzsa!" duyuldu. Kel asker bir sigara yaktı. "Kaç yaşındasın?" diye sordu Walter'e, elini omzuna koyarak. "On yedi mi? On sekiz mi? Okuldan çıkıp dosdoğru buraya geldin, değil mi? Henüz sıyrık bile almadın. Daha önce hiç birini kıtır kıtır kestin mi?" Walter kesmediğini söyleyince karşısındaki alnını kırıştırdı. "Gerçekten kesmedin mi? Evladım, size ne öğretiyorlar? Pasta yapmayı mı? Gel de göstereyim."

Sandalyesini samanlığa çekip kamburun arkasına koyarak üstüne çıktı. Adam ipi gevşetirken Fredo –çobanın adı buydu– çatlamış dudaklarını oynattı ama bir şey söylemedi; yarı açık gözlerinde beyazımsı bir tabaka oluşmuştu. "Bunu yaparken düğümün önde olmasına dikkat etmelisin" dedi paraşütçü ilmiği çevirirken. "Arkada olursa boynu kırılır; iki saniyelik iş. Hâlbuki burada, çenenin altında olursa, bu pis köpek her şeyin daha bir tadını çıkarır. Bilinci bir süre daha kaybetmez ve güzel güzel, yavaş yavaş geberir." Walter'e bakıp sırıttı. "Bunu onun kurbanlarına borçlusun."

Sandalyeden inerek bir baş hareketiyle onu yanına çağırdı ama Walter kollarını göğsünde kavuşturmuş, samanlığın kapısında duruyordu. "Tanrı aşkına, ne kurbanı! Bunlar gerilla değil ki!" diye tekrarlayıp yutkundu; boğazı kupkuru, sesi sönüktü. "Bunlar sıradan siviller, iyi insanlar, oturma odalarında yatmamıza izin verdiler. Yaralılarımıza baktılar, yük hayvanlarına yem verdiler! Onları öldüremezsin!"

Boynunda eşarp olan diğer adam ona yandan omuz atarak, "Bize masal anlatma lan!" dedi, "Bir de oturup zırla bari. Gerillaymış, Yahudilermiş, orospularmış, kimin umurunda? Sıkıyönetim diye bir şey duymadın mı? Hadi bakalım, her birimize bir tane..."

Üç tabure arasında en oynağı, adam onu değirmencinin altından çekince parçalara ayrıldı; ağzından korku dolu bir ses çıkan

değirmenci bir an için yüzüstü yere düşer gibi oldu, beyaz saçları havalandı. Fakat hemen sonra ip onu, böyle ufak tefek bir ihtiyar için ölçüsüzce büyük görünen bir şiddetle yakalayıp dikey pozisyona getirdi; sanki ambarın tepesindeki görünmez bir güç ipi ani bir hamleyle çekmişti. Vücudu havada sallanıp bir kez daha kendi çevresinde dönerken saboları ayağından kayıp düştü.

Betona vuran tahtadan tok bir ses geldi; şimdi gözlerini sımsıkı yuman yanaşma da havada sallanıyordu. Kalın boynundan bir gurlama ve inilti geldi, çıplak ayakları havada çırpınıyordu ve tabure hâlâ elinde olan kel Sturmmann onun asılan birinden çok –kirli sakala rağmen– mızmızlanan bir çocuğunkini andıran çarpılmış yüzüne bir süre ilgiyle baktı. Onu ayıplamışçasına dilini damağında şaklatarak, "Bu ne hırs be adam! Bırak artık. Koyver gitsin" dedi.

Fakat Fredo ölmek istemiyordu ve ilmiğin tamamen kapanmasını önleyen şey muhtemelen vücudundaki çarpıklıklar, sertleşmiş omurlardı. Ani seğirmelerle dişlerini gıcırdatıyor, gittikçe daha hızlı çırpınan ayaklarını koyacak yer arıyor, burnunun ucunda salya balonları patlıyordu; Sturmmann tabureyi samanlıktan dışarı fırlatarak kurbanının önüne dikildi. "Seni inatçı köpek" diye mırıldandı. "Hayattan hiçbir şey öğrenemedin, değil mi? Ne kadar dram yaratırsan yarat, günün birinde her şey biter. Hepimiz gidiciyiz."

Ağzının kenarında sigarayla eldivenlerini taktı ve birkaç kalp atışı boyunca bekledi. Ateşten küller düşüyordu; en sonunda geniş omuzlu asker, çobanı kucaklar gibi yaptı: Sırılsıklam pantolonuna aldırmadan onu kalçasından kavrayıp kirişi çatırdatan iki üç güçlü hareketle arkaya yatırdı ve boynunu kırdı.

Güvercinlerin sesi kesilmişti. Ambardan aşağı süzülen açık gri ve beyaz tüyler esintiyle tekrar havalanıyordu; adamlar dönüp Walter'e baktılar. "Hepsi bu" dedi kel kafalı olan, yumruklarını kalçasına dayayarak. "Atla deve değil ha? Bunu yapmayı öğrenmek lazım. Gel bakalım, kadını da sen hallet."

Şimdi Fredo da asıldığı yerde hareketsizdi, ağzının kenarında biraz koyu renk kan vardı ve iki Sturmmann ondan daha yüksek rütbeli oldukları halde Walter hızlı, istemsizce bir hareketle kendi alnına fiske attı. Bunu yaparken eli titriyordu; sonra arkasını dönüp arabaya doğru yürümeye başladı. "Bak sen!" diye bağırdı boynunda eşarp olan adam. "Oğlumuz pek de dindarmış. Ruhunu kirletmek

istemiyor. Sana günah da çıkarabiliyor muyuz? Aman iyi, nasıl istersen, yaşlı kadın orada öyle kalsın. Onu sıçanlar yesin."

Dağlardan patlama sesleri, vadideki çatışmaların yankısı geliyordu. Bütün paraşütler, şişeler ve cephane çantaları bagaja yerleştirildikten ve adamlar arka koltukta üstlerinin yanına oturduktan sonra Walter kontak anahtarını çevirip dikiz aynasına baktı. Evden dumanlar yükseliyordu; Rottenführer makineli tüfeğinin sapını tulumunun koluyla siliyor, delikli borudaki tozu temizliyor, bu da flüt sesine benzer bir ses çıkmasına neden oluyordu.

Gerçekten de kör kadını, gözlerinden kan gelen, paçalarından sidik ve bok damlayan, asılı adamların arasında bırakmışlardı. Kapalı gözkapaklarına gölgeler vuran, gri yüzü buruş buruş kadın kafasını eğmiş, dudaksız ağzını kıpırdatıyordu; yoksa bu titrediği için mi oluyordu? Taburenin ayakları oynuyordu. Fakat sonra Walter kadının yavaşça seslendiğini duydu, tekrar tekrar, sesinde aciliyet ya da panik tınısı yoktu, hayatı boyunca yaptığı gibi, kocası sadece yan odadaymışçasına sesleniyordu: "Kristóf?"

Sesi şaşırtıcı derecede aydınlık, neredeyse bir genç kızınki gibiydi; Walter arabayı vitese takıp yola çıktı. Ağır arabanın süspansiyonundan bir inilti geldi. "Bu kadınlar da hep çok şanslıdırlar" dedi yüksek rütbeli. "Muhtemelen gerilla dostları şimdi çalılıkların içinde bir yerlere pısmış bekliyorlardır, hemen gelip onu indirirler ki gulaş çorbası yapsın..." Öne doğru eğilip Walter'in parkasının kolundaki, ordu renklerini taşıyan üçgene fiske attı. "Baksana asil Samaritan[14], hep merak etmişimdir: Böyle sizin gibi genç ve güçlü herifler neden açık mavilerle takılırlar? Neden cepheye ekmek taşıyorsunuz da gidip bölükte savaşmıyorsunuz?"

Walter omuzlarını kaldırdı ama hiçbir şey söylemedi. Bir su birikintisinin içinden geçti, arabanın aksı çatırdadı, yol kenarındaki haçın önünde etrafa su sıçradı. "Aslında ehliyetimiz olduğu için" diye cevap verdi August oturduğu yerden ve dürbünle gökyüzünü taradı. "Savaşta da sağdakinin önceliği vardır Rottenführer."

Adam havlamayı andıran bir sesle güldü ve avucunun içiyle onun miğferine vurdu. "Fena değil ufaklık. Zekâ küpüsün ha? Öğrenci falansın sen, hemen anladım. Ama senin de götünü yaracaklar. Çiftlikte nasıl bir düzen kurdunuz?"

---

14 İncil'deki bir mesel doğrultusunda, yardımsever insanlar için kullanılan bir tabir (ç. n.)

August Walter'e kaçamak bir bakış attı, Walter'se vites büyütüp anlatmaya başladı: "Tedarik durumu A, hastane birimi. Daha yüksek rütbeliler için yataklar var. Daha önce General Balck'ın geçici karargâhıymış; çiftlik sahibinin evindeki eski kütüphanede subaylar için semaverli ve okuma koltuklu bir lokal var. Bilardo da oynayabilirsiniz."

"Vay canına!" diye bağırdı adam, sonra da protez burnunu çıkarıp arabanın rüzgârında silkeledi. Kemik boşluğundan gümüş pensler sarkıyordu. "Duydunuz mu? Tedarik bölüğü işte böyle yaşıyor. Biz düşmanlarımızın bağırsaklarında uyuyoruz, onların yatakları var! Ve kitapları! Orada bir güzel kitaplara gömüleceğiz, öyle değil mi? Ben en çok Karl May'i severdim. Çıraklığını Winnetou'yla yapan, herkesten fazla şey görür." Protezi geri taktı, dudaklarının arasına bir sigara yerleştirdi ve kayıtsız bir tavırla sordu: "Fakat baksanıza çocuklar, bu kadar iyi bir donanımınız, böyle lüksleriniz varsa, bu eski püskü tabureyi ne yapacağız? Neden onu arkamızdan sürüklüyoruz ki?"

Walter kaşlarını çatarak ani bir frenle durup arkaya döndü. August da miğferini alnından geriye itmişti. Kel Sturmmann, başparmağının tırnağıyla süngüsünün boğumunu kazıyor, diğeri yorgun bir ifadeyle manzaraya bakıyordu; üstleriyse çakmağını çakmaya çalışıyordu.

Yaşlı kadının taburesi, üç bacağı kalmış halde arabanın birkaç metre arkasındaki bir su birikintisinin içindeydi; Walter derin bir nefes almaya çalışarak arabadan inip çeki kancasına doğru yürüdü. Bıçağı kördü; ipi keserken dişlerini gıcırdatıyor, bir yandan da gözlerini kırpıştırarak ince bir duman tabakasının batıya doğru sürüklendiği göğe bakıyordu. Fakat aşağıda kalan samanlık görünmüyordu; tek görünen, değirmenin kulesinin bir bölümü ve üzerinde esen rüzgârın güvercinlerin boynundaki tüyleri kabarttığı, delik deşik çatısıydı.

"Sevgili Liesel, umarım son mektuplarımı almışsındır. Bir süredir senden haber bekliyorum ve eğer bana yazıp Hamburg-Langenhorn'a gönderdiysen, herhalde çok beklerim. Şimdi savaş bölgesindeyiz, Macaristan'da, tam neresi olduğunu sana yazamam. Ama en öndeki çatışma hattında değilim. Şu anda bir Henschel kullanıyor ve askerlere ikmal yapıyorum. Burada şarap güzel ve ucuz, litresi 40

Pfennig, herkes bütün gün içiyor, şoförler bile. Puszta'da manzara aynı bizdeki gibi, genel olarak dümdüz ama dağlar da var ve insan anlatmak istemeyeceği olaylar yaşıyor. Savaş böyle bir şey. Halk bizi destekliyor, çoğu Almanca biliyor. Bir Hitler Gençliği ve bir BDM örgütleri bile var; kızlara BDM'nin ne demek olduğunu sorduğunda 'Beni Düdükler Misin?' diyorlar. Ama korkma, sana sadık kalıyorum. Sen de bana sadık kal. Lavantalı sabunu kuruntudan odamdan al, Thamling'in kesinlikle itirazı olmaz. Burada renkli işlemeli, güzel bluzlar var; kaç beden olduğunu bana yaz. Alan posta kodum şu anda 47704.

Çok sigara içme, dişleri karartıyor. Ve bir kez daha: bir, iki, üç. Bunun ne demek olduğunu biliyorsun."

Bir ses duyar duymaz, ilk buldukları yere girip saklanıyorlardı. Kanatlarında kırmızı yıldızlarla alçaktan uçan jetler gövdelerindeki silahlarla taradıklarında mukavva deliniyormuş, karton bir şerit Singer dikiş makinesinden geçiriliyormuş gibi bir ses geliyordu. Bunlar mat koyu yeşil boyalı, tek motorlu İlyuşin uçaklardı ve son zamanlarda ek nişancılarla uçtuklarını sadece tecrübeli biri görebilirdi. Nişancı arkaya da ateş edebiliyordu; dolayısıyla, haç şeklindeki gölge üstlerinden geçip gittikten sonra rahatlayarak saklandığı yerden çıkan birçok kişi bir anda, genellikle makineli tüfeğin sesi onlara ulaşmadan bir kalp atışı önce yere kapanıyordu.

Bu arada ikmal bölüğü Tata'da, Almanca adıyla Totis'te, heybetli kalenin bodrumlarında konumlanmıştı ve adamlar her gece dağı aşarak Schambeck Ovası'na erzak, akaryakıt ve cephane taşıyorlardı. Gerçi burada pusu yoktu ama gündüzleri Ruslar tarafından bombalanıp geceleri Alman istihkâmcılar tarafından yamanan bozuk yollarda muazzam sayıda kayıp vermişlerdi; taş çatlasa bir aracın sığabileceği geçitler sürekli çöküyor, yaralılarla dolu kamyonlar devriliyor ya da uçurumlardan düşüyordu. Sık sık, sona ermesi sabahın erken saatlerini bulan trafik sıkışıklıkları yaşanıyordu; ayrıca, aslında yaprakları sık ama mart ayında henüz yeşillenmemiş olan meşe ormanlarının onları uçaklardan sakladığı da söylenemezdi.

Walter, yok edilmiş bir ikmal kolunun önünden kamyonla ağır ağır geçti. Lastiklerden duman çıkıyor, şoför kabinlerinden ölü askerler sarkıyor, dağ gibi ekmek yığınları yağmurda dağılıyordu. Üç tonluk kamyonu dar virajlarda çevirmek için ikide bir fren yapıp

geri gitmek zorunda kalıyor, bunu yaparken de bazen kayıp ağaçlara ya da kaya çıkıntılarına çarpıyordu. Sonra kamyonun kasasındaki yaralıların inlemelerini duyuyor ve akşamın o geç saatinde hava serin olduğu halde sırtından ter boşalıyordu.

Yanında oturan piyade ona teneke bir kutu uzattı. Kafası ve sağ gözü sargılıydı ama yürüyebiliyor ve iki kolunu hareket ettirebiliyordu; onun yerinde başka hangi asker olsa tetanos iğnesini yiyip çatışmaya geri gönderilirdi. Fakat onun babası olan tedarik birimi komutanı Hauptsturmführer[15] Greiff belli ki torpil yaptırmıştı. "Teşekkürler" dedi Walter sarı haplara yandan bir bakış atarak. "Benim sinirlerim kaldırmıyor, daha önce denedim. Tek bir Pervitin'den sonra üç gün uyuyamadım. Kalbim bin beş yüz atıyordu."

Üstünün oğlu –adı Jochen'di–, bu geniş alınlı ve ince dudaklı, sarışın oğlan sırıttı. "E bunlar bu işe yarıyor zaten! Muhtemelen bu sayede hâlâ hayattayım oğlum. Uyumak istiyorsan Veronal almalısın. İster misin?"

Yamrı yumru bir alüminyum tüp çıkardı ama Walter tekrar kafasını sallayarak reddetti. Diğeri omuz silkti. "Ne yazık ki bu şeytan icadı, insanı azdırıyor" diye mırıldandı. "Birkaç Pervitin yutuyorsun ve bütün bu bokun içinde bile tek derdin birine çakmak oluyor. Yoldaşların kanları yüzüne sıçrıyor, bıçağını bir Rus'un karnına saplıyorsun ama tekrar nefes almaya başlar başlamaz banyo köpüğünün ve tombul kızların hayalini kuruyorsun. Öte yandan aşağıda tık yok, yaşlı gibisin. Daha yirmili yaşlarının başında kaldıramıyorsun."

Hava kararmıştı; dağın tepesine vardıklarında Walter farları yaktı. Far kapaklarından taşan ışık demeti yağmurda ancak gerektiği kadarını görmeye yetiyordu: enkaz, molozlar, bir uçurumun kenarı. Sileceklerin lastiği aşınmıştı, metal buğulanan camı çiziyordu; frenler birden sıkışınca ikisi birden kollarıyla buğuyu sildiler. Ağır Henschel 33 çakılların üzerinde bir parça daha kayıp çapraz durdu; Walter yalama olmuş fren pedalını çalıştırmak için geri vitese taktı. Fakat pedal bu şekilde de hareket etmiyordu; bunun üzerine küfrederek kontağı kapadı.

Kamyonu vitese taktıktan sonra kutudan alet edevat aldı. Karanlığın içinden hışırtı ve gurultular geliyor, sular yolu küçük dereler

15 Başsaldırı önderi. SS kuvvetlerinde yüzbaşıya denk rütbe (ç. n.)

halinde kesiyordu. Elinde bir karpit lambasıyla sürünerek kamyonun altına girip paslı cıvata somunlarını lambanın sarı ışığında söktükten sonra, fren hortumunu üstü kabuk bağlamış tamburlardan ayırdı. Sıvıyı boşalttıktan sonra tekrar motoru açtı, bu kez yerdeki pedal çalıştı ve Walter vadinin içine doğru yavaş yavaş ilerlemeye devam etti, neredeyse hiç gaza basmıyor ve hep ikinci viteste gidiyordu, çünkü kamyonu ancak el freniyle ya da vites küçülterek durdurabilirdi. Motor kıyameti koparıyor, ani sarsıntı herkesi yerinden zıplatıyordu.

Jochen ayaklarını gösterge paneline dayayıp bir Papirossa yaktı. Ağızlığı, sigaranın kendisinden iki kat uzundu; öksürerek kafasını kaldırdı. "Kahrolası bozkır otu" dedi. "Yanık şilte kokuyor, değil mi? Yakında kamplarda bunu içeceğiz, tabii herhangi bir şey içebilirsek. Doğru dürüst sigaranız var mı? Gizli stoklar falan?"

Walter depoları biliyordu ama mırıldanarak, "Nereden bileyim... Git babana sor" dedi.

Jochen sigarasından bir nefes daha çekti; sağlam gözü, kor halindeki Machorka tütününün ışığında çakmak çakmak görünüyordu. "Babamaymış... Hadi oradan. Ondan, o adi heriften bir bardak su bile istemem. Hayatımın geri kalanını siyah bir göz bandıyla geçirecek olmamı ona borçluyum. Menzilde rahatıma bakabilirdim! Kummersdorf'taki ordu araştırma enstitüsü bizim eve pek uzak değil; annem o işi ayarlamıştı, beni babamdan daha çok sever ama işte bizim ihtiyar küplere bindi. Yumuşayıp hanım evladı olmamdan korktu. Şöyle güzel, buz gibi bir duş al, ekmek üstünde çiğ et ye, düşmana koş; anlarsın ya... Eski kafa işte."

Öne eğilerek bacaklarının arasından yere tükürdü. "Sepp Dietrich'i tanıdığı halde beni yollamalarına izin verdi. Kampfgruppe[16] Ney; sırf domuz götlüler ve sadistler. Bu beni sertleştirdi, orası kesin. Fakat yine de ibne oldum, cephede olmama rağmen. Ölüm korkusuyla insan her şeyi yaşamak istiyor, bunu ona da yazdım. Ama şimdi, annem öldükten ve Jena'daki evimiz bir kül yığınına döndükten sonra duygusallaştı ve aileye tutunuyor. İnan bana, umurumda değil."

Önlerinde, merdiveni andıran tümseklerle doldurulmuş bir viraj vardı ve Walter hız kesmek için kamyonu birinci vitese aldı.

16 Farklı sınıfların bir araya getirildiği savaş kuvveti (ç. n.)

Elinin içiyle el frenine vurunca eski mekanizmadan gelen inilti, metal yırtılıyormuş gibi bir ses, tüylerini diken diken etti. "Nerede savaştın?" diye sordu. "Stuhlweißenburg'da da savaştın mı?"

"Tabii" dedi Jochen, "Şubat ortası. Tam bir cehennem kazanı; alayın dörtte birinden fazlası geberdi gitti. Hava üstünlüğü tamamen Ruslarda, bizim uçaklar ancak osuruyor. İkmal de yok; ölülerin kumanya çantalarındaki kanlı ekmekleri alıp yedik. Ve o boktan yeri tekrar kaybedince, tümenin adını taşımaya layık olmadığımız söylendi. Führer emri: Kol bantları çıkarılsın!" Alaycı bir hırıltıyla devam etti: "Herhalde bantların çoktan çıktığını unutmuştu; ayrıca kimin gönderileceğinin hücuma kadar gizli kalması gerekiyordu, yine en tepeden gelen bir emir. Fakat bizim Adolf sağlamcıdır; her düşmanın iki kere kellesi alınır. Stuhlweißenburg'u neden soruyorsun?"

Walter bir şey söylemedi. Virajı almışlardı ama vites yükseltmek istediğinde vites kolu hareket etmedi, Jochen'in yardımıyla bile. İkisi birden asıldılar, kol titreyerek yerinden çıktı, vites dişlileri çatırdadı ve birden şaft mili boşa dönmeye başladı; şanzımanın içinde kırılan demir dişlerin tıkırtısını duyuyorlardı. "Aman ne güzel, olacağı buydu" dedi Walter ve kontağı kapadı. Çalılıklara vuran ışık bir saniye daha geç söndü. "Dışarıda soğuk bir gece geçireceğiz."

El frenini çekti. Görebildiği kadarıyla orman sınırına gelmişlerdi; Jochen yan camı indirdi. Kamyonun kasasını örten brandanın güçlendirdiği yağmur sesi kulakları sağır ediyordu; Jochen sigarasının izmaritini dışarı atıp bağırdı: "Yani burada mı kalacağız? Vahşi doğanın ortasında ha?"

Walter saatindeki fosforlu rakamlara baktı. "Başka nerede kalalım? Geri dönmezsek birilerini gönderirler ama bu uzun sürebilir. Ben bozkırda iki gece geçirmek zorunda kalmıştım, başımı sokabileceğim hiçbir yer yoktu. Kendime bir delik kazdım. Ama yürümek istersen, Totis yirmi kilometre uzakta; küçük bir yürüyüş yapmış olursun. Buralarda pek gerilla yok ama bölge Heldenklau[17] türü jandarma kaynıyor." Bir parmağını şakağına dayadı. "Onlar sana ne tarafa gideceğini gösterirler."

Sular köpürerek bayır aşağı akıyordu. Walter inip arabanın etrafında bir tur attıktan sonra brandanın sivri uçlarından birini açtı.

17 Çatışmaya gönderilecek asker toplamakla görevli kişiler (ç. n.)

Sıhhiyecilerin sac metal zemine yaydıkları samanların üzerinde altı adam yatıyordu; birinin kırık bacağıyla bir diğerinin kolu tepedeki demir çubuğun altına bağlanmıştı. Karpit lambasının ışığı üstlerine vurunca neredeyse hepsi, bitlenmesin diye kazınmış kafalarını çevirdi. Kirli yüzlerinde gözleri fal taşı gibi, bakışları ürkekti; Walter, "Üzgünüm, vitesle ilgili bir sorun yaşıyoruz. Muhtemelen yakında bizi almaya gelirler. Şişelerinizi verin, burada bol bol temiz su var" dedi.

Adamlarla ilgilendikten sonra –bir sargının değiştirilmesi ve boka bulanmış samanların zeminden kazınması da gerekmişti– ellerini yıkadı ve tekrar şoför kabinine bindi. Havalandırmayı ayarladıktan sonra lambayı gösterge panelinin altına itti, o sırada Jochen çantasından küçük bir şişe çıkardı. "Rus votkası" dedi, mühür mumunu kesip mantardan ayırarak. "Son mahkûmum bir subaydı. Bana çocuklarının fotoğrafını gösterdi ve bu ucuz içkiyi verdi; aslında onu salıverecektim. Biraz Almanca biliyordu. Ama pek sevgili yoldaşlarım... Neyse, boş ver." Üzerinde kabartmalı harflerle içkinin markası yazan yassı şişeyi Walter'e uzattı. "Kız arkadaşın var mı?"

Bunu ona yaklaşarak, fazla yaklaşarak sormuştu; bunun üzerine Walter dirseğini kaldırarak sessiz bir tehditte bulundu. Şişenin ağzını koklayıp votkadan küçük bir yudum aldı ama damağına hiçbir tat gelmedi. "Evet, var" dedi Kiril harflerine dokunarak. "Adı Elisabeth, yani Liesel." Bir sonraki daha büyük yudumdan sonra kendini tutamayıp öksürdü ve birden hafif bir yanma, göğsünün derinlerinde akan bir ateş hissetti. "Çalıştığım çiftlikte yaşıyor. Annesiyle Danzig bölgesinden kaçmış, pek edepsiz bir şey, çingene gibi bir ufaklık... Ama ortaokula gitmiş."

Jochen gülerek yeni bir Papirossa çıkardı. "İyi bari." Sigaranın filtresini boydan boya ezdi ve yerine oturup kürk kaplı sırt çantasına yaslanarak, "Babam beni ortağının kızıyla baş göz etmek istemişti" dedi, "Sivil hayatta mimardır ve herhalde şirketin başına geçebileceğimi düşünüyordu. Fakat ben bu köşeli, boktan hayattan nefret ediyorum, evde de tam bir keşmekeş halinde yaşarım. Sanatçı olmak, dünyayı özgürce dolaşmak ve hoşuma giden şeyleri hafızama kazımak istiyordum. Fakat artık bu isteğimi de diğerlerinin yanına gömsem iyi olur. Sen hayatında hiç tek gözlü ressam gördün mü?"

Sigarasından bir nefes çekti. "Senin ihtiyar ne yapıyor? O da mı asker?"

Walter evet anlamında başını salladı. "O da SS kuvvetlerinde, nöbetçi. Fakat son olarak Stuhlweißenburg'da bir ceza taburundaydı. Hâlâ hayatta mı bilmiyorum. Uzun zamandır ondan hiç haber almadım."

Jochen votkayı su içer gibi içiyor, gırtlağı durmadan kalkıp iniyordu. "Doğrusu" dedi en sonunda, "Ben olsam bu durumda fazla ümitlenmezdim. Bütün bölge asker mezarlığına dönmüş vaziyette. Tank paletleri dönmeye ve pisliğin içinde eşinmeye başladığı anda Rus ve Alman kemikleri havaya uçuyor. Ama belki de şansı yaver gitmiştir; kısa süre önce orayı tekrar ele geçirdik. Aslında güzel yerdir, altın ve alçı kaplı o eski binalar... Sadece şu Macar Almanlarının bir tahtası eksik, en azından erkeklerin... Hepsinin de kare bıyığı ve yandan ayrılmış saçları var. Her postanede bir Hitler oturuyor."

Sigarasından hırsla birkaç hızlı nefes daha çekti, sonra da iki Veronal hapını çiğneyip içkinin kalanıyla yuttu. Karanlığın içinde düşen şişenin sesi duyuldu, Walter çantasının file gözünden keçe bir battaniye çıkararak "Babamın da öyle bir bıyığı var" dedi, "Ama hiçbir zaman politik bir amacı olmadı, sadece iş arıyordu. Ve bıyığın oldu mu seni hemen işe alıyorlar."

Jochen yorgun bir ifadeyle gülümsedi, postallarını çıkardı ve oturduğu yerde parkasının içine kıvrılıp hiç çekinmeden osurdu. Kollarını göğsünde kavuşturdu ve birkaç dakika sonra o kadar düzenli nefes almaya başlamıştı ki, bir kez daha kafasını kaldırınca Walter şaşırdı. "Ben en çok Balaton'u sevdim" dedi dili ağırlaşarak. "O gölün üzerindeki ve ağaçların arasındaki ışık... Orada huzur vardı oğlum! Ve o huzur, bütün bombalardan daha güçlüydü!"

Ardından uykuya daldı, Walter de lambayı söndürdü. Battaniyesine sarınıp birkaç dakika daha uyumadan yağmuru dinledi. Votkanın etkisi geçmişti, soğuk bacaklarını ısırıyordu. Yaralılar karanlıkta inliyor ya da öksürerek balgam söküyorlardı; bir ara genç, neredeyse çocuksu bir ses uykuda konuşur gibi, "Anne, yardım et bana" dedi. Walter'in hemen arkasında yatıyor olmalıydı ve alçak sesle tekrar ederken tahta paravanı tırmalıyordu. "Neden bana yardım etmiyorsun?"

Walter kaba kumaşa daha da sıkı sarındı.

Onu uyandıran, ani sessizlik oldu. Kamyonun tepesine vuran yağmur dinmiş, yolun kenarından köpürerek akan dere sakin bir akıntıya dönmüştü. Zemin sisi bayır boyunca yükseliyor, vadideki

sayısız dikdörtgen livar gümüş grisi renkte parlıyordu. Soğuktan donarak gerindi, eliyle yüzünü sıvazladı. Ensesi sırt çantasına dayalı Jochen, bir battaniyeyi çenesinin altına kadar çekmiş, hafif bir sesle nefes alıp veriyordu. Huzurlu ve rahat bir hali vardı, kirli sakala rağmen kadınsı görünen güzel ağzı gülümsüyor gibiydi ama kapalı gözkapaklarının altındaki gözbebekleri mütemadiyen oynuyordu.

Kasada yatan birkaç asker horluyordu.

Ufuk çizgisi yavaş yavaş netleşti. Tek tük kavak ağaçları ve bir kilise kulesinin ucu, şafak çizgisine doğru yükseliyordu; siyah zeminin üzerindeki bu çizgi o kadar düzdü ki, insana kavisli gibi geliyordu. Bir ardıçkuşu orman sınırındaki huş ağacına, ağacın en yüksek dalına tünemiş, ormandan gelen kuş ötüşlerine karşılık veriyordu. Bunu yaparken bazen kanatlarını çırpıyor ya da olduğu yerde zıplıyordu, hırçın ya da kızgın bir hali vardı, bu sesler hiç hoşuna gitmemiş gibi öfkeli bir tepinme halindeydi.

Uzaklarda tek bir bombardıman uçağı kuzeye doğru ilerliyordu. Motorunun sesi bu bayırdan duyulmuyor, toplarından atış yapıldığı sadece bir iki yerde yükselen dumandan anlaşılıyordu. Güneşin ilk ışıklarında dumanlar kiremit tozu gibi görünüyordu. Uçak küçüldü, Walter ceketinin göğüs cebini açtı, içinde biraz kafeinli çikolata kalmıştı; üçgenlerden birini ağzına attı. Ayrılık kargasının tüyleri de kutudaydı; başparmağını kutunun kenarında gezdirdi ve tam Henschel'in kaportasının doğuya baktığı, ön camın sabah ışığını yansıtıyor olması gerektiği ve ıslak siyah ormandaki parıltının dikkat çekeceği aklına gelmişti ki, uçak onlara doğru döndü.

Uyuyan çocuğu dürterek adını haykırdı. Fakat Jochen tepki vermedi, bunun üzerine Walter dışarı fırlayıp kamyonun etrafından döndü, onu koltuk altlarından kavrayarak bir parça dışarı, açık havaya çekti; oğlan farkında olmadan inliyor, ona vurmaya çalışıyordu. İlyuşin'in görüntüsü vadideki livarların arasından onlara yaklaşmaya başladı, motorun sesi de geliyordu; Walter mahmur çocuğu tekrar kucaklayarak kendini sırtüstü bayıra bıraktı: Tam o anda camlar patladı ve kurşunlar kamyonun tepesini deldi. Delinme seslerinin akabinde seken mermilerin soğuk "pling!" sesi geliyordu; iki lastik patlayıp kamyon tıslayarak ani bir sarsıntıyla yan yatınca yaralılar çığlık çığlığa bağırdılar.

Branda da mermilerle delik deşik olmuştu ve şimdi uçağın kanatlarındaki kırmızı yıldızlar tam tepelerindeydi. Bomba yuvası

boş gibiydi; arka nişancının çizmeleri, konçlarındaki açık renk kürk görünüyordu. O ateş ettikçe meşelerin kabukları soyuluyor, yolun çakıl döşemesinde delikler açılıyordu; sonra Henschel'i de tarayarak geçti ve Jochen kalkmak istedi. Fakat yüzünden dallar ve bitki kökleri sarkan, çukurdaki su çizmelerine dolan Walter onu kollarının arasında tutarak tek motorlunun sesini dinledi ama uçak geri dönmedi. Dağın sırtını arkalarında bırakınca, sisin yavaş yavaş dağıldığı orman tekrar sessizleşti. Narin yaprakların arasından sabahın ilk ışıkları vuruyordu.

Kamyonun kasasından da hiç ses gelmiyordu. Walter Jochen'i kenara itip zıplayarak branda kalıntılarını yana çekti. Tavan kirişi kırılmıştı; saman yatakların arasındaki metal kaplı döşemede bulunan başparmak genişliğindeki deliklerden yola akan kan benzine karışıyordu. Adamların hiçbiri onun seslenmelerine tepki vermeyince Walter kasaya çıktı ve kıvrılıp kalmış cesetlerin üzerinden atladı. Gözlerinde kalmış ani dehşet ya da inanamamanın verdiği şaşkınlık onları uyanık ve canlı gösterse de gri yüzleri bu dünyadan değilmiş gibi görünen ve şüpheye yer bırakmayan bir ciddiyete bürünmüştü bile. Göğsündeki sargıda yeni bir demir haç olan subayın sıkılı yumruğunun içinde, bir kız çocuğunun gülümsediği bir fotoğraf vardı ve Walter her askerin şahdamarını kontrol ettikten sonra, zincirlerin ucunda sallanan kabartmalı künyelerin kimlik bilgileri yazan bölümünü kırarak her birinin elinde kalan yarısını cebine attı.

Kasadan inip şoför kabininin arkasından kazma kürek çıkardı. "Gel" dedi alçak sesle, sanki vurulanlar onu hâlâ duyabilirlermiş gibi neredeyse fısıldayarak, "Onları gömmeme yardım et." Fakat Jochen cevap vermedi, dönüp ona bakmadı bile. Çoraplarıyla yolun ortasında durup parkasından hap kutusunu çıkardı ve kulağına götürerek salladı; bir yandan da aşağıdaki düzlüğe, köy kulübelerinin bacalarından duman çıkan ve livarlardaki balıkların sabah kızıllığının içine doğru sıçradığı yere bakıyordu.

Bir hafta sonra Totis'te de ilk bodrumlar ve depolar boşaltıldı. Ulaşım biriminin adamları, kale çukurunun öteki tarafındaki evlere yerleşmişlerdi ama Walter akşam yemeğinden sonra ters yolda, İngiliz Bahçesi yönünde giderken köprüdeki nöbetçilerden hiçbiri ona kimlik sormadı. Sokağa çıkma yasağı başlamıştı ve Walter

anayoldan olabildiğince uzak durarak çitlerin, çalılıkların ya da moloz yığınlarının dibinden ilerliyordu. Kapalı kepenklerin ardında sessizlik hüküm sürüyordu; ortalıkta tek bir insan yoktu.

Hava yine soğumuş, su birikintilerinin kenarları buz tutmuştu. Walter karanlıkta, yolların arasındaki bahçe patikalarında da gayet iyi görmesine rağmen yan arabalı motosikleti son anda fark edip bir ağacın arkasına girdi. Askerler yağmurdan daha sessiz bir biçimde araçlarıyla Schloss Dağı'nı iniyorlardı ve ancak yolun en alçak noktasında sürücü motoru çalıştırdı; çalıştırır çalıştırmaz da parlayan Arnavut kaldırımı taşların üzerinde kaydı.

Büyük demir kapı açıktı; Walter çam ağaçlarına yakın duruyordu ve tam tepesinde birden sesler yükselip parkın gülibrişimlerinde bir cıvıltı ve hışırtı olunca kafasını kaldırdı. Çardak ve şapellerdeki el konulmuş büyükbaş hayvanlar da bağırmaya başlamıştı, köpekler havlıyordu ve ancak ondan sonra hava saldırısı alarmı, bir kolla çalışan eski kule sireni çalmaya başladı. Burg Gölü sirenin sesini güçlendiriyor, Kalvarien Tepesi'ndeki büyük projektörler yağmurda tüterek bulutları tarıyordu.

Palmiyeli evin çoğu penceresi tahtalarla kapatılmıştı. Vaktiyle Barok yapının çatı süsü olan, şimdi yosun tutmuş testiler, paramparça halde çakılların üstünde duruyordu. Askeri hastane bir transit geçiş durağıydı; cepheye dönmek zorunda olmayanlar hızlı bir geçici tedavinin ardından Graz ya da Viyana taraflarına sevk ediliyordu. Girişteki sütunlu salonda Macar Almanı hemşireler oturuyor, bazıları teknelerde sargı yıkayıp sigara içiyorlardı; aynanın önünde tıraş olan, üniformasının üstüne giydiği lekeli önlüğünün arkası açık bir doktor Walter'i sessizce süzdü. Sonra da sorusuna bir baş hareketiyle karşılık verdi.

Walter'in önünden geçtiği bütün yataklar ve ot minderler doluydu. Perdelerle bölünmüş büyük salonda sadece birkaç lamba vardı ve yara iltihabıyla asit fenik karışımından oluşan o bildik hastane kokusuna rağmen hafif bir limon ve portakal rayihası da alınıyordu. Köşelerdeki tahta saksılarda beyaz çiçekler açan ağaçlar duruyor, kamelyalar pembe ve kırmızı renkte parlıyor, bir palmiyeden olmamış muzlar sallanıyordu; zemini bölgenin sıcak su kaynakları ısıtıyordu. Sağda solda, yataklarının yanında mermere çömelip oturmuş adamlar vardı ve Walter perdelerden birini çekince Fiete kafasını kaldırıp ona sırıttı.

Etrafındaki koyu halkaların kararttığı gözlerinde yeni bir ciddiyet vardı, dişleri tuhaf bir biçimde kireç tutmuş gibiydi ve ayrıca Walter'e, hepsi ayrık gibi geldi. Saçları kazınmıştı, sol kolu askıdaydı ve kum torbalarıyla kapatılmış, dar bir pencerenin altında oturuyordu; Walter temkinli bir biçimde onun sağlam olan elini tuttu. Fakat Fiete Walter'in elini daha sıkı kavrayarak çekip onu yatağa oturttu; çizgili kumaşın dikişlerinden samanlar fırlamıştı. "Bön bön bakmasana" dedi bir yandan kitabını kapatırken. "Neticede tahtalı köyü boylamadım. Bana çiçek getirmedin mi?"

Üzerinde üniforma pantolonu ve SS armalı spor bir gömlek vardı; kafa derisi kaşınmış bit ısırıklarından kıpkırmızıydı, ısırıkların bazıları iltihap toplamıştı. Kaşları da kazınmıştı; Walter onun omzundaki bembeyaz sargıyı göstererek, "Bu seni eve götürecek mi?" diye sordu.

Fiete dilini damağında şaklattı. "Daha neler! Sadece kürek kemiğinin altına gelen bir mermi parçası. Yara iltihaplanmazsa yakında tekrar işe yarar hale gelirim. Bir yıl önce filan beni eve götürecek bir vurulma olurdu bu; tedavisiyle bilmem nesiyle... Ama şimdi... Oğlum, ben koltuk değneği olan makineli tüfek nişancıları ve tek kollu panzer sürücüleri gördüm!" Matarasını açıp içindekinin birazını bardağa döktü. "Öte yandan herkes bu savaşın hiçbir getirisi kalmadığını biliyor. Subaylarımız saldırmaya teşvik etsin diye kendi insanlarının arkasından el bombası atıyorlar."

Sonra bir yudum içip sordu: "Senin burada ne işin var süt askeri? Ulaşım biriminde değil misin?"

Sıcak basan Walter parkasının önünü açıp elini iç cebine attı. "Orada olmalıydım, evet. Ama muhtemelen bu gece dışarı çıkmamız, en azından cephaneyle çıkmamız gerekmeyecek. Bizim mıntıkadaki ana çatışma hattını geri çekiyorlar." Etrafına bakındı. "Tabii buna çekmek denilemez. Büyük bir saldırıya hazırlanıyorlar, bunun için de hız almak gerek." Göz kırparak Fiete'ye küçük bir paket uzattı. "Al bakalım, çiçek yerine bunu getirdim. Ne yazık ki hardalı unutmuşum."

Fiete ağzını, çatlamış dudaklarını aralayıp çenesini sıvazladı. Neredeyse bütün tırnakları deriye kadar soyulmuştu ve üzerinde hâlâ yapışmış otlarla ardıç meyveleri olan büyük bir parça füme domuz pirzolasını yağlı kâğıttan ayırırken parmakları titriyordu. "Ulu Tanrım!"

Kafasını eğip mercanköşk ve defne kokusunu içine çekti; gözleri nemlenmişti. "Şimdiye kadar cephede en kötü şeyin ölmek olduğunu düşünürdüm" deyip arkadaşına baktı. "Ama bu doğru değil Ata, kesinlikle doğru değil. Şansın varsa ölmek parmağını şıklatmak kadar kolay. Uyuyamamak ve ikmal gelip gelmeyeceğini bilmemek çok daha korkunç. Aç karnına katledilme düşüncesine dayanamazsın. İnsan bir hiç uğruna geberip gitmeden önce son bir kez tıka basa yemek istiyor." Hafifçe iç çekerek yumuşak eti ısırdı. "Büyük Almanya uğruna demek istiyorum tabii... Sağ ol dostum, sana borçlandım."

Walter elini hayır anlamında salladı. Rusların Tupolev uçaklarının ve gökyüzü bu uçaklarla kaplandığı anda atış yapmaya başlayan Vierling uçaksavar toplarının gümbürtüsü gelmeye başlamıştı; hızla kendi çevrelerinde dönüyorlardı. Normalde bombardıman uçakları şehrin sınırındaki yeraltı sığınaklarına ve cephane fabrikalarına saldırırdı ama o akşam yakınlarda isabet alan yerler de vardı. Hava basıncı pencerelerdeki tahtaları takırdatıyor, bulut ve kuş resimleriyle bezeli kubbeli tavanın çatlaklarından toz yağıyor, hemşireler sağa sola koşturarak karpit lambalarını kapatıyorlardı.

Lambaların gaz haznesi kısa bir süre daha yandı ve aslında etraftaki top gürültüsü, motor sesleri ve hayvan feryatları arasında böyle bir şey mümkün olamayacağı halde, Walter bir an için mermerin altındaki sıcak su kaynağını, onun hafif lıkırtısını duyar gibi oldu. Kol saatini çıkardı. "Babam ölmüş" diye mırıldandı ve gözlerini karanlığa dikti. "Buraya yakın bir ceza taburunda. Önceki gün telgraf geldi. Herhalde düşündüğümden daha düzgün bir adamdı. Ama artık bunu ona söyleyemem."

Fiete kafasını kaldırdı. "Üzüldüm" deyip elinin tersiyle ağzını sildi. "İnsan böyle bir şeyi hiç kimse için dilemez. Şu intihar komandolarından birkaçını görmüştüm. Zavallı herifleri hiçbir korunma imkânı olmayan en büyük karışıklıkların içine gönderdiler; genellikle sırf bir düşman makineli tüfeğinin hedefini saptırmak için... İyi geçinir miydiniz? Onu sever miydin?"

Walter yanaklarını şişirip oflayarak, "Yani dedi, rol modelim değildi" dedi, "İçip içip beni döver, kız kardeşimi taciz ederdi. Fakat bazen ikimiz Ruhr Nehri kıyısına balık tutmaya giderdik; babamın bodrumda bir füme mangalı vardı. Ve fener kâğıdından yaptığı uçurtmalar hep en yükseğe çıkardı. Kendimi onun yumruklarına

karşı savunabilir hale geldikten sonra bir daha konuşmadık. Ama ne komik, öldüğünü öğrendiğimden beri sakalım çok daha hızlı uzuyor, neden bilmiyorum. Her gün tıraş olmam gerekiyor. Ayrıca bende bir terslik var, sürekli korkuyorum, dışarı çıkmadan önce ödüm bokuma karışıyor."

Fiete biraz su içti. Anne babası Hamburg'daki hava saldırılarında ölmüştü ve kafasını, ceketinin bir çiviye asılı olduğu duvara dayayarak "Sanırım bu normal Ata" dedi, "Seni mutlaka sevmiştir, babalar çocuklarını sevmeden edemezler. Ve gittiklerinde bir eksiklik hissedersin, koruma filan gibi, gizemli bir şey; ilk kez korkuya kapılır ve salya sümük ağlarsın. Ama bir şekilde de güçlenirsin."

Dışarıdaki alevlerin ışığı, pencereleri kaplayan tahtaların yarıklarından içeri vuruyordu; Walter elinin üstünü kaşıyarak kafasını salladı. "Buna itirazım olmaz." Sonra ciltli kitabı işaret ederek sordu: "Ne okuyorsun sen? *Saklı Kent* mi? Buna izin veriyorlar mı?"

Fiete sırıttı. Pirzolanın kalanını yuvarlayıp yağlı kâğıdı, sonra da tek tek bütün parmaklarını yaladı. "Korkma reis, bunlar sadece şiir, devleti yıkmaz. Sigaran yoktur herhalde, değil mi?"

Walter kafasını sallayarak kitabın sayfalarını karıştırmaya başladı; bazılarının kenarında notlar vardı. Sonra elini cebine atıp ona yassı bir paket Overstolz sigara uzattı. "İhtiyar Jörn'den sevgilerle. Belki yarın uğrayacak."

Çok sevinen Fiete onun omzuna vurup dudaklarının arasına bir sigara yerleştirdi. Fakat tam kibriti çaktığı anda –çöpün kükürt ucundan minik kıvılcımlar çıkmıştı– etraf sessizleşir gibi oldu; iki kalp atışı arasında hızla geçip giden, kulak zarlarının oynadığı ve nefeslerin tutulduğu bir boşluk. Ardından limonluğun yanında bir bomba patladı.

Kubbeden bir sarsıntı geçti, yerdeki büyük döşeme taşları paramparça oldu, hemşireler çığlığı bastılar. Çarşaflar yana toplandı, demir yataklar kaydı ve yaralılardan yürüyebilenler, toz bulutlarının arasından sürüne sürüne çıkışa doğru ilerlemeye başladılar. Walter de ayağa fırlayıp arkadaşının çizmelerini giymesine yardım etti. Ardından ceketini sırtına attı, yatağın yanında duran sırt çantasını kaptı ve etrafa bakınarak parkasını aradı ama bulamadı. "Çalınmıştır" diye mırıldandı Fiete dışarı çıkarlarken.

Parkın tepesinde gökyüzü aydınlıktı. Yanan hava nefeslerini kesmiş, gözlerini yaşartmıştı. Ruslar şehrin, gölün diğer tarafında

kalan bölümüne fosfor bombaları atmışlardı. Yanan askerler siyah bir dumanın içinde, eriyen asfalta yapışıp kalmışlardı. Alevlerin yırtık pırtık örtüler gibi sardığı kadınlar gezinti yolunda koşturuyor, yanan çocuklarını duvardan aşağı atıp ardından kendileri de körlemesine atlıyorlardı. Ağaçlar tutuşuyor, çanlar deli gibi çalıyor ama itfaiyenin püskürttüğü su daha hedefe ulaşamadan buharlaşıveriyordu.

Tanksavar toplarının gürültüsü gölün üzerinde yankılanıyor, arkalarında bir yerlerden vurulan bir bombardıman uçağının uğultulu düşme sesi geliyordu. Fokurdayan, tıslayan, tüten su kıvranan insanlarla doluydu; tekrar yüzeye çıkıp yalpalayarak kıyıya döndükleri anda kimyasal reaksiyon tekrar başlıyordu. Havadaki oksijen derilerindeki lastiksi tabakayı mavimsi bir renkte tutuşturuyor, çığlıkları gittikçe keskinleşen umutsuz insanlar üstüne vurup durdukları alevleri ellerine sıçratarak daha da yayılmasına neden oluyorlardı. Dolayısıyla tekrar sessizce buz gibi suya dalmaktan başka çareleri kalmıyordu.

Çamların arasından ilerleyen yol, beyaz sıvalı küçük bir kiliseye çıkıyordu. Camları kırılmıştı, kapının bir kanadı açıktı. Şehirdeki alevlerin ışığı heykel ve resimlerin üzerinde titreşiyordu; hayvanlar, gözlerinin çevresinde koyu renk lekeler olan yirmi kadar gri bozkır mandası kafasını çevirdi. Salonun ortasındaki birkaç bank, iki tanesi bir yemlik oluşturacak şekilde birbirine çivilenmişti; hayvanlar oradan kahverengimsi renkte bir yem yiyordu. Hiçbir yerde saman yoktu ve mozaik zemine sidik sıçramıştı; Fiete yüzünü buruşturdu. "Şuna bak şuna... İhtiyar Thamling böyle boklu götler görse bizi çarmıha gererdi. Bu hayvanlar sonuna kadar sağılmış mı?"

Hem bacaklarından, hem de birbirlerine bağlanmış mandalar daha yeni kırpılmıştı; rahat kol uzunluğunda denilebilecek, bir el arabası dolusu taraklı boynuz sunağın yanında duruyordu. "Öyle görünüyor" diye mırıldandı Walter bir memeyi elleyerek. Bu ırkın etrafı kıllı meme uçları kısacıktı ve avuç yerine parmak uçlarıyla sağılması gerekiyordu. "Ama dur, burada bir tanesi gebe, hem de çok gebe. Yakında doğurur."

Yemliklerdeki yem yığınları arasında duran tahta kovalar boş ama pisti ve kutsal ekmek kutusunda sadece bir kutu kibrit vardı. Fakat midye şeklindeki vaftiz teknesi yerinden çıkıyordu ve Walter

ineğin memelerini kontrol ettikten sonra ince oymalı çinko kabı ustaca memenin altına soktu.

Buzağı için hayati önem taşıyan ilk sütleri alındığında boynuz ve çifte atan birçok gebenin aksine bu hayvan –muhtemelen bir düveydi– çok sakin davrandı, hatta Fiete'nin elini yaladı. Walter bir litre kadar süt sağdı ve tavandan sallanan Sonsuz Işık'ın altına oturup sırayla içtiler. Hayvanın sütü muhallebi gibi kıvamlıydı ve içine incecik şeritler halinde kan da karışmıştı, insana daha fazla güç verecek bir şey olamazdı ve kabı boşalttıktan sonra yerdeki ambleme, bir pençesinde pala diğerinde üç gül olan Anka kuşuna baktılar. "Fidelis ad mortem" yazıyordu altında. "Ölene dek sadık" diye çevirdi Fiete. "Tanıdık geliyor, öyle değil mi?"

Toplar susmuş, bombardıman uçaklarının sesi kesilmişti ama henüz hava saldırısının bitmiş olduğuna dair işaret verilmemişti. "Ortrud mektup yazmış" diye mırıldandı Fiete ve sigara içerek açık kilise kapısından dışarı baktı. Sazlar bile yanıyor, suyun yüzeyinde sürüklenen cesetler nehir kolu akıntılarında ağır ağır dönüyordu. "Onlar da bitmiş vaziyetteler. Birahane tam isabetle vurulmuş, kayık gitmiş. Ama hepsi sağ salim atlatmış. Şimdi de benim kız uzun mesafe evliliği düşünüyor. Böyle bir şey olduğunu bilmiyordum. Evlendirme dairesinde masanın üzerine bir miğfer koyuyorlar, o da ben oluyorum."

Walter'e yaklaşıp içeride kimse olmadığı halde sesini alçalttı. "Söylesene, nasıl tüydün? Motosikletle, değil mi? Böylesi hareket özgürlüğü sağlar."

Fakat Walter öyle yapmadığını söyledi. "Benim tüymeye niyetim yok, en azından buradayken. Yollar çamur içinde, Reich sınırına kadar her yer dümdüz, hiç kimse saklanamaz. Jandarmalar insanı bin metre mesafeden görüyor ve seni anında sallandırıyorlar, öyle mahkeme filan yok. Gerçek anlamda pislikler. Sonuna kadar dayanırsan muhtemelen daha az riske girmiş olursun." Kolunu gösterdi. "Yarana pislik sür; belki ateşin çıkar, nöbet geçirirsin de askerliğe elverişli olmaktan çıkarsın. Bazıları böyle yapıyor."

Fiete sunağın basamaklarında, halıda duran bir şeyi hafifçe çekerek aldı. "Bu, bayanlar baylar, güvenli sona yönelik iyi bir tavsiye." Sesi karanlıktı; sinemadaki bir reklamın seslendirmecisi gibi konuşuyordu. "İlmek sizin için fazla mı dar? Mermi fazla mı hızlı? Tadına doyum olmaz bir septik şoka girin! Üç hafta ağrılar

içinde hasta yatağınızda, kendi bokunuzun içinde sıcak sıcak yatın ve en sonunda meleklerin şarkısını dinleyin. Parti üyelerine bedava. İnsanlar ise ödemeyi hayatlarıyla yapabilirler."

Walter sırıttı, yüzüne gelen dumanı elini sallayarak dağıttı ve ikisi de kafalarını kaldırdılar. Koro balkonunun altındaki karanlıkta banklar itiliyor, tırnaklar yeri eşeliyor ve oklarla delik deşik edilmiş, yarı çıplak bir aziz tasviri kaidesinde sallanıyordu. Hayvanlar ikide bir ağızlarıyla boş kovalara vuruyorlardı; Fiete içini çekerek bir kibrit çakıp günah çıkarma sandalyesinin yanındaki kapıyı açtı. Küçük alevin ışığı ayaklı kupalar, karaflar ve diğer ayin gereçleriyle dolu bir rafın üzerinden kaydı ve birden bir şey devrildi, sonra da Fiete seslendi: "Burada tuvalet var ama su yok. Kutsanmış su bile."

Walter ayağa kalkıp parkasının önünü kapadı; el arabasını iki kolundan kavrayıp mandaların uzun boynuzlarını yere boşaltırken hayvanlar kafalarını çevirip ona baktı. Boynuzlar yere düşer düşmez insanın dişlerini kamaştıran, tiz bir sesle kürsünün altına yuvarlandı. Walter birkaç kova toplayıp el arabasına koyarak çayırlıktan geçip kıyıya indi. Projektörlerden vuran geniş ışık demetleri havada çaprazlar çiziyor, gökyüzünden tek tük öbekler düşüyordu; Walter önce bunları kar sandı ama aslında küldü. Suyu kontrol edip kovaları temizledikten sonra hepsini ağzına kadar doldurup el arabasına koydu ve kiliseye döndü. Arabanın koluna da iki kova takmıştı ve tam eşikten ziyade girintiyi andıran cilalı kapı girişinde suyun birazı taşıp döküldü.

İşlemeli bir koro pelerinine sarınan Fiete bir şarap şişesiyle ona şerefe hareketi yaptı. "Efendimizin kanı" dedi. "Sonsuz Babamıza, Barış Prensi'ne ve ciğer sosisine! Geri zekâlılara bir yudum bile yok!"

Bir sürü kalın sunak mumu bulup yakmıştı, ikonların altın varakları parlıyordu; Walter'se susuzluktan gözleri kapanan hayvanlara su veriyordu. Mandaların kirpiklerinin uzun gölgeleri, uçuk gri yanaklarında gözyaşı izleri gibi duruyordu; Walter el arabasını iterek tekrar göle götürdü.

Bütün ineklerle ilgilendikten sonra yine sunak basamaklarına, arkadaşının yanına oturdu. Ağzının kenarında sigara olan Fiete, "Erken ayin Riesling" diyerek şişeyi ona uzattı ve sonra hiç konuşmadan dışarıdaki geceyi seyrettiler. Çöken çatılardan, pencerelerden kıvılcımlar çıkıyor, hava erimiş bakalit kokuyordu. Karşı kıyı

boyunca itfaiye ve sıhhiye arabaları ilerliyor, yananlar battaniyelere sarılıyordu. Desenli orgun gövdesinde, uzaktan gelen bağırışlar yankılanıyordu. "Elisabeth haftalardır yazmadı" diye mırıldandı Walter ve şaraptan küçük bir yudum aldı. "Yola çıktığımızdan beri. Umarım bir şey olmamıştır."

Birisi adını seslendiğinde, eski bir fırının deposu olan ve diğer dört şoförle paylaştığı koğuş henüz karanlıktı. Bir lambanın ışığı beyaz fayansları sıyırıp geçti ve Walter yattığı yerde doğrulup oturdu. Açık kapıdaki siluetin arkasında gün, hafif bir sabah kızıllığıyla ağarmaya başlamıştı; üzerinde paltosuyla arazi sahibi boğuk bir sesle, "Hadi giyin! Şef çağırıyor" dedi.

Makineli tüfek nişancılarının nerede durdukları sadece taş döşemedeki sigara izmaritlerinden anlaşılıyordu. Kum torbaları kale çukurundaydı; Walter gömleğini ve ceketini ilikleyerek adamın peşinden köprüyü geçti. Ağlar ve dallarla kısmen kamufle edilmiş bir kamyon onlara doğru geliyor ve avluda yarı paletli araçlar yükleniyordu. Hem SS, hem de ordu askerleri kaleden sandıklar, mobilyalar ve rulo yapılmış halılar taşıyorlardı; birisi tahtaya gerilmiş büyük cephe haritasıyla bir direğe çarpınca haritadaki kırmızı ve yeşil bayrakçıklar taş döşemeye döküldü.

Büyük salon iyi ısıtılmıştı. Her zamanki binici pantolonu ve cilalı çizmeleriyle Hauptsturmführer Greiff yüksek bir cumbalı pencerenin altında durmuş, hemşirelerden birinin ona uzattığı listeyi imzalıyordu. Keskin profilli, çok zayıf bir adamdı; yüzündeki kırışıklık ve buruşukluklar son haftalarda daha da derinleşmişti. Fakat şapkasının kılıç namlusu şeklindeki gölgesi gözlerine vurduğu halde Walter parmak uçlarını pantolonunun dikişlerine yapıştırıp topuklarını birbirine vururken o gözlerde hafif bir eğlenme ifadesi görür gibi oldu.

Hemşire çıkınca subay, üzerinde gri dosyalar içinde evraklar yığılı olan büyük masaya yaklaştı. "Urban, değil mi? Walter Urban. Ulaşım birimi. Dün akşam neredeydiniz?" diye sordu Walter'in kirli üniformasını süzerek. "Duyduğum kadarıyla izin almadan kışladan uzaklaşmışsınız. Ve sanırım bunun ne demek olduğunu biliyorsunuzdur, öyle değil mi? Bütün koğuşa üç saat ceza egzersizi, en az üç saat, tam süreye bölük başçavuşu karar verecek. Şöyle güzelce dikenli tellerin altından geçe geçe... Ondan sonra artık yoldaşlarınız size bayılırlar."

Hafifçe sırıttı ve tam Walter yokluğunu açıklamak üzere bir nefes almıştı ki Greiff elini kaldırıp havada salladı. "Yeter, bu konu kapanmıştır; neticede buradasınız. Rahat."

Çalışma masasının yanındaki altın rengi mazgallarla bezeli yeşil çini sobadan çıtırtılar geliyordu; önüne bir harita açtı. "Oğlum bana geçenlerde onun için yaptıklarınızı, size neler borçlu olduğunu anlattı. Daha doğrusu, benim size neler borçlu olduğumu. Aslında bu tabii görevinizin gerektirdiği, doğal olarak sergilenmesi gereken bir davranıştı ama herkesin kendi kıçını kurtarmaya çalıştığı şu anki durumda... Neyse. Her halükarda, bölüğümde sizin gibi adamlar, cesur adamlar olduğu için gururlu ve mutluyum, o yüzden de size madalya takılmasını teklif edeceğim." Birkaç dosya kâğıdı kopardı. "Herhangi bir itirazınız var mı?"

Koridordan komandoların küfürleri ve merdiveni çıkan ayak sesleri geliyordu; Walter önce kafasını hayır anlamında salladı, ne diyeceğini bilemedi. Fakat sonra başparmağının tırnağını serçe parmağının ucuna bastırarak tekrar esas duruşa geçti ve kısık bir sesle, "Yani, eğer izin verirseniz... Nankörlük etmek istemem Hauptsturmführer, gerçekten istemem. Bu benim için büyük bir onur. Fakat belki... Yani demek istiyorum ki..." Yutkundu. "Onun yerine birkaç gün izin alsam olmaz mı?"

Kaşlarının arasında dikey çizgiler beliren subay çenesini kaldırdı. "Ne yapsanız olmaz mı ne?" Soğuk bir espri yapılmış gibi kuru kuru gülerek bir sonraki dosyayı açtı. Dosyanın kapağında "Gizli Komando Evrakı" yazıyordu. "Üzgünüm evlat, böyle bir şey söz konusu olamaz. Burada neler olduğunu görüyorsunuz. Böyle durumlarda daha ziyade, kılıç ve pırlantalarla süslü, meşe yaprağı şeklinde bir madalya alınır. Şu anda hiç kimse eve gidemez, ben bile."

"Hayır, hayır!" dedi Walter hemen. "Ev izni almak aklımın ucundan bile geçmedi Hauptsturmführer. Zaten bizim oralar dağıldı gitti, ayrıca o bölgeye tren de çalışmıyor." Hafifçe öksürdü. "Babam kısa bir süre önce Stuhlweißenburg'da öldü, ben de mezarını ziyaret etmek istiyorum. Yani aslında belki de yattığı yeri bulamam. Ama en azından aramış olmak istiyorum."

Avluda motorlar çalıştırılıyor, pencere camları zangırdıyordu. Subay onu bir kez daha, bu defa yüzünde yumuşak, neredeyse sivil bir ifadeyle süzdü; bir yandan da eldivenlerini takıyordu. İnce,

yumuşak deri elini öyle sımsıkı sarmıştı ki, her bir eklemi ve hatta çift kat alyansı çok net belli oluyordu; ardından kafasını sallayarak sobanın kapağını açtı ve içine birkaç kâğıt attı. Bacadan ıslık gibi bir ses geldi, alevler delikten dışarı uğradı, ateşin içinde sarı kâğıtlar simsiyah, büyük SS amblemleri beyaz oldu ve en sonunda her şey küle döndü.

Greiff duyulacak şekilde iç geçirerek çalışma masasının çekmecelerinden birini, sonra da dolmakaleminin kapağını açtı. "Peki bakalım" dedi. "Bir istisna yapalım. İşte size bir hareket emri, Stuhlweißenburg ve çevresi için. Bu konuda kimseyle konuşmayın. Araç sorumlusuna gidin, size bir araç ve üç günlük benzin versin. Sapa yollara girmek yok, halkla temas yok. Sonra da sizi geçici olarak taşınacağımız Abda'da görmek istiyorum. Raba Nehri kıyısındaki Győr'un güneybatısında; sora sora bulursunuz." Göz kırparak Walter'e belgeyi uzattı. "Karabinanızı da unutmayın; Ruslara göre biz tatilde de suçluyuz."

Walter selam verdi. Kapitone kaplamalı kapı sessizce kapandı. Merdivenlerde ya da çalışma odalarında kimse kalmamıştı, açık dolaplar boştu; Walter şimdi sadece mavi forslu bir limuzin, içi bidon dolu bir Opel Blitz ve iki motosiklet kalan avluyu geçti. Şişman bir yedek subay olan ve kulenin bodrumunda bürosu bulunan araç sorumlusu bir yandan miğferini takarken "Daha erken gelmeliydin delikanlı" dedi, "Sana şapkadan araba çıkaracak değilim ya! Dün gece iki Stoewer ve bir Kübel arabama ateş açıldı, hepsi neredeyse yepyeniydi." Tükürdü. "Sana küçük bir eşek ya da el konulmuş bir kadın bisikleti verebilirim. Ya da habercilerin şu dışarıdaki külüstürlerinden birini alırsın. Onların deposu dolu."

Dört silindirli, ikisi de yan arabalı, biri BMW R75, diğeri Zündapp iki motosikletin üzeri kurumuş çamur kaplıydı ama gelen sese bakılırsa motorlarında hiçbir sorun yoktu; Walter yağ durumunu ve lastik basıncını kontrol ettikten sonra BMW'de karar kıldı. Blitz'in kasasından bir benzin bidonu alıp yedek lastiğin arkasına bağladı ve kışlaya bağlanan köprüyü motosikletle ağır ağır geçti; parkasını, sırt çantasını ve ayrıca erzak alacaktı. Mart güneşi köyün tepesinde pırıl pırıldı. Tek tük evden duman çıkıyordu, yerde kömürleşmiş cesetler vardı ama yangınlar söndürülmüş, pazar yerindeki fosfor birikintilerinin üstü kumla kapatılmıştı. Yine bağıra çağıra makara

tatlısı ve taze simit satılıyordu. Kapıların üzerinde asılı çoğu Reich bayrağından geriye sadece çubukların ucunda sallanan yırtık pırtık parçalar kalmıştı.

İngiliz Bahçesi'nin, uçuk yeşil altın çanak çiçeklerinin insana neredeyse sarı gibi geldiği girişinde önü açık pelerinleriyle duran iki jandarma sigara içiyordu. Cilalı granit döşeli yolda fren yapma mesafesi beklenenden daha uzundu ve Walter kırmızı uyarı tabelasını tutan adamın yanından kayarak geçer geçmez öteki adam makineli tüfeğinin emniyetini indirdi. Walter onları sakinleştirmek için bir elini kaldırıp diğerini parkasının içine sokarak jandarmalara yevmiye defteriyle hareket emrini uzattı. Kâğıtların uçları titriyordu ve elinde silah olan jandarma, belgelere göz atmadan önce gözlerini kısarak Walter'i baştan aşağı süzdü.

"Oh oh oh!" dedi. "Arkadaşın kredisi yüksekmiş. Bizzat şeften... İyi de burada Stuhlweißenburg yazıyor er, orası da topların gümbürdediği tarafta... Yoksa niyetin firar etmek mi?"

Adamın çene kemiği seğiriyordu. "Hayır hayır, neden öyle olsun" diye cevap verdi Walter ve parkı gösterdi. "Sadece çabucak bir arkadaşla vedalaşmak istiyorum. Hastanede yatıyor."

Jandarma bir bölük mahkûmun, üniformalarının yırtık pırtık kalıntıları içinde sakallı Rusların yürüdüğü ilerideki anayola baktı. Mahkûmların bazıları yalınayaktı ve başlarındaki Macar Almanı milisler kırbaçlarını şaklatıyorlardı. "Palmiyeli evde mi? Orada sadece ölüler kaldı. Yolculuk edebilecek durumda olan bütün yaralılar bu sabah Győr'a götürüldü. Ayrıca askerlerin arkadaşları değil, yoldaşları olur." Belgeleri benzin deposunun üstüne fırlattı. "Şimdi ensendeki boku sil ve siktir git!"

Walter nizami selam vererek oradan ayrılıp güneye doğru ilerlemeye başladı. Arazi ufuk çizgisine kadar dümdüzdü, önceki senenin çimenleri yağmurda ezilmişti. Bazı yerlerde bir kuyu düzeneğinin darağacını andıran ucu, su birikintilerine ve toynak izlerine mavi renkte yansıyan gökyüzüne uzanıyordu. Hiçbir yerde insan ya da büyükbaş hayvan yoktu ama yol boyunca sıralanan, yanmış ya da yıkılmış çiftçi kulübelerinin arasında sürülmüş tarlalar vardı. İnce taneli toprakta mısır fideleri hafifçe parlıyordu, tank paletlerinin izleri bile tohumluk olarak kullanılmıştı; kırmızı saplarıyla turplar saman örtüsünden dışarı sarkıyordu.

Motosikletin tepesinde, kanatlarının ucundaki tüyleri dikmiş bir şahin süzülüyordu; Walter bir ağacın altında durup matarasını açtı. Hayvanın arka arkaya, cıyak cıyak ötüşünde, kendisinin varlığından duyduğu keskin bir öfke yakalamıştı ve içerken, bir düzine ya da daha fazla tavşanı fark etti. Aralarında geniş mesafelerle, hiç kımıldamadan kahverengi otların arasında duruyorlardı; ara sıra tüylerinin içinden geçerek alttaki beyazımsı kısmı ortaya çıkaran hafif rüzgâr olmasa insan onları büyük ihtimalle gözden kaçırırdı.

Kulaklarını dümdüz arkaya yatırmış, arka ayaklarını germiş, daireler çizerken gölgesi ovanın tepesinde daha hızlı kayan şahinin çığlıklarının verdiği korkuyla titriyor ama kaçma ya da kapalı bir yere saklanma girişiminde bulunmuyorlardı. Hepsi bir deri bir kemik kalmıştı, gözkapakları şiş, göz oyukları kanlıydı; Walter ovayı dürbünle taradı. Ardından gaz maskesini gidona astı ve yavaş yavaş ilerlemeye devam etti.

Bu rüzgâr doğudan geliyordu, insan dağ otlarının kokusunu aldığını hayal edebilirdi ve Walter Puszta'da, tek bir bacanın altına toplanmış, paslı teneke damlı dört ya da beş evden oluşan küçük bir yerleşime vardığında güneş yükselmişti. Baca bir tuğla ocağına aitti ama ocakta çalışan kimse yoktu, fırın soğuk, tahta kalıplar boştu, çukurdaki çamur-kil karışımından uçuk yeşil bitki sapları çıkmıştı. Kulübelerde de kimse oturmuyor gibiydi, kepenkler kapalıydı ve Walter bir kapı çanının ipini çekince sadece menteşe gıcırdadı. Çanın tokmağı yoktu.

Beyaz badanalı bir ekmek fırınının da olduğu dörtyol ağzındaki meşede, asılmış bir adam, SS kuvvetlerinin bir askeri sallanıyordu. Sağ elinde kalın bir sargı vardı; kısılmış gözleri ve açık ağzıyla yüzü, yolun tozuyla kaplıydı. Walter'in yaşında olmalıydı; neredeyse omzuna değen yanağında gaga izleri seçiliyor ve boynunda asılı beyaz tahta tabelada "Ben bir ÖDLEĞİM. Yoldaşlarını yarı yolda bırakan bütün vatan hainlerinin sonu böyle olacak. YA ZAFER, YA SİBİRYA!" yazıyordu. Baskı gibi görünen özenli harfler, siyah gotik karakterler, tabelaya bir kurşunkalem çizgisi boyunca yazılmıştı.

Herhangi bir rütbe işareti ya da kimlik ibaresi yoktu; Walter motosikletin yan arabasından, Jörn'ün ona ödünç verdiği, deri bir kılıf içinde duran, Voigtländer marka küçük fotoğraf makinesini aldı ama sonra deklanşöre basmak içinden gelmedi. Fırına girip küçük pencerenin altındaki bir banka oturdu. Ufuk çizgisinde,

birbirine epey uzak duman sütunları gökyüzüne yükseliyor ve orada birleşerek, Balaton Gölü'ne doğru kayan uzun siyah bir buluta dönüşüyordu. Walter top patlamalarını ayaklarının altında titreşim olarak hissediyor, esinti ağaca asılı adamı hareket ettirdiğinde daldan sarkan ip gıcırdıyordu. Adamın dişleri de tozdan kararmıştı.

Duvarda asılı haçın üzerindeki, neredeyse şeffaf yapraklı, ihtiyar şimşir ağacı dalı titriyordu; Walter banka kıvrılıp yattı. Keçe kaplı matarasını yastık yaptı, kavuşturduğu ellerini dizlerinin arasına soktu ve parkasının altında bir saatten fazla uyudu. Öğleden sonra biraz ekmekle krem peynir yedi, benzin deposunu doldurdu ve tekrar yola çıktı; dikenli çalılıkların arasında kavisli bir iz bırakıyordu, yün tiftiklerinden beline kadar gri olmuştu. Ovadaki başka ağaçlarda ve direklerde de boynunda büyük yazılı tabelalar sallanan genç askerler asılıydı. Çoğunun cebi tersyüz edilmişti, hiçbirinde çizme yoktu ve ayakları yere yakınsa kemiğe kadar kemirilmişti.

Gölgeler uzamıştı ve Walter çayırlığı geçip küçük bir tepeye gelince –çıkardığı toz bulutu, çok gerilerde hâlâ havayı bulandırıyordu– Arnavut kaldırımı döşeli bir yola saptı. İki yanında dişbudaklar olan yol, bir tren istasyonu ve üzerinde "Wolfen" yazan bir meyhanesi olan köye varıyordu; Walter uçaksavar topunun başındaki iki askere mezarlığı sordu. 3,7 cm.'lik top bir drezine monte edilmişti; cephaneliklerin üzerine oturmuş sigara içen adamlar ona yorgun gözlerle baktılar. "Burada, yaşayan insandan çok mezarlık var" diye cevap verdi daha uzun boylu olan, kafası sargılı bir Gefreiter.[18] "Kimi arıyorsun ki?"

SS kuvveti mensuplarına ayrılmış, etrafı çitle çevrili, dar bir koridor biçimindeki savaş mezarlığı köyün çıkışındaydı ve yolun diğer tarafına ordu askerleri için yapılmış askeri mezarlıktan farkı, huş ağacından haçların yatay tahtasının, uçları aşağıya bakacak ve ok şeklindeki ölüm işaretini oluşturacak biçimde çakılmış olmasıydı. Haçların tepesine, hayatını kaybedenlerin miğferleri takılmıştı; Walter motosikleti durdurdu, mezarlığın deri menteşeli küçük kapısını açtı ve mezarları tek tek gezmeye başladı; kalbi ağzında atıyordu. Yanmış yazılarıyla küçük tahta levhalar ve kimi kaidelerde çiçekler vardı; yıldız sümbülleri, sarı parmak otları. Fakat babasının adını bulamadı.

18 SS kuvvetlerinde onbaşıya denk gelen rütbe (ç. n.)

Mezarlığın baş tarafında, yine huş ağacından yapılmış dev bir haç vardı ve önünde diz çökmüş, toprağı tırmıklayan asker kafasını çevirip Walter'e baktı. Yaşlıca, tepesi kel, gözlüğü ve üniformasının iki kolunda örgü şeklinde alüminyum süsler olan adam, çimlerde duran koltuk değneklerini alıp ayağa kalktı. Bunu yaparken dişlerini sıktı ama Walter ona yardım etmek isteyince enerjik bir kafa sallamayla reddetti. "Ne istemiştin?" diye sordu nefes nefese ve pençeyi andıran tırmığı çantasına soktu. "Senin için yapabileceğim bir şey var mı?"

Walter selam verip kimi aradığını söyledi; subay, ölüm haberinin olduğu telgrafı okuyup taburun damgasına baktı. "Burada Alfred Urban diye biri yok" diye mırıldandı. "Bunların hepsi benim adamımdı. Daha geçen hafta neşe içinde şarkı söylerken..." Cebinden gümüş bir tabaka çıkarıp açtı. Tabakada ince purolar vardı, iç kapağına bir fotoğraf yapıştırılmıştı. "Seni hayal kırıklığına uğratmak istemem ama ceza birliklerinde savaşanların nadiren mezar taşı olur evlat. Onlar için bir ağaç bile kesilmez. Oldukları yere üstünkörü gömülürler; o da eğer gömülürlerse... Ayrıca Stuhlweißenburg sıcak çatışma bölgesi ve düşmanımız mezarlık bakımıyla ünlü sayılmaz, öyle değil mi?"

Adam Walter'e puro ikram ederken Walter fotoğrafa, bahçede çay içen aileye bir kez daha baktı; sonra teşekkür etti, mezarlığın kapısını kapadı ve yola devam etti. Arazi tümseklenmeye başlamıştı ama yol fena değildi, hatta uzun mesafeler boyunca asfaltlıydı. Fakat köylüler onu Rus uçaklarına karşı uyardılar, o da mümkün olduğunca saklanabileceği ormanlar bulmaya çalıştı ya da bataklık arazideki iki yanı kalın direkli yolların arasından ilerledi. Yüz metrede bir ağaçların arasında kamufle edilmiş zırhlı araçlar duruyor, topçu ve hava birliklerinden adamlar onu dürbünle izliyordu. Miğferinde çam dalları ve kulağında ahize olan bir tanesi, gittiği yönü göstererek onu uyarırcasına başparmağını boğazından geçirdi. Walter sırıtıp adama el salladı.

Cepheye giderek yaklaştığı o gün boyunca bir sürü mezarlığı aradı. Güneş batmadan hemen önce vardığı sonuncusu, arkasında ana çatışma hattının patlama ışıklarının, siyah dumanın göründüğü bir tepenin batı tarafındaydı. Mezarlığın çiti göçmüş, zemin panzer paletleri tarafından ezilmiş, bombalar ve el bombaları toprağın altını üstüne getirmişti; yerde kaburgalar, yapışmış saçlar ve dişler vardı.

Çukurlar pas rengi suyla doluydu ve Walter hâlâ duran levhaları okumak için mezarların arasından geçerken kepiyle ağzını burnunu kapadı. Akşam güneşi, sağda solda duran miğferlerin içini gölgeyle dolduruyordu. Rüzgâr daha serin esmeye başlamıştı ve huş ağacı haçlardan dökülen ince kabukları oynatıyordu; Walter orada da babasının adını bulamadı.

Tekrar çakıl döşeli yola dönerek, cephe boyunca uzanan tepenin sırtında bir süre daha ilerledi. Bir sürü tank enkazı yüzünden –bazı çamurluklarda, Leibstandarte[19]'nin amblemi olan beyaz anahtar parlıyordu– ikide bir ot kaplı tarlalara sapmak zorunda kalıyordu. BMW gevşek toprakta yalpalıyordu ve sonunda iyice karanlık çöktü. Karartılmış fardan vuran ışıkta yeterince göremez hale gelince motosikleti bir hendeğe soktu.

Tepesinde gece bombardıman uçaklarının uğultusu, iki avuç çalı çırpı toplayıp delik deşik olmuş bir Hanomag kamyonun kasasının altında ateş yakarak biraz yağlı domuz eti ısıttı. Yanında bir parça ekmekle, konservenin içinden kaşıklayarak yedi ve ağzındakini çiğnerken dürbünle çatışma hattına, parça parça sisin çayırların üzerinden geçtiği ve sağda solda araçların yandığı yere baktı. Havan toplarının ya da ağır silahların gürültüsü kesilmişti. Bazen makineli tüfekten gelen bir yaylım ateşinin sesi yankılanıyor ya da bir işaret fişeği gökyüzüne yükselip dumanlar içinde vadiye iniyordu: içinde nehrin bir kolunun parladığı ya da tek tük ağaçların gölgesinin döndüğü kırmızı, yeşil ya da beyaz bir ışık. Hiçbir yerde asker yoktu.

Hava soğumuştu; Walter yağmur yağacağını anladı ve bir de elma yedikten sonra tarladan kuru ot yolup motor gövdesinin altına yığarak brandasını üstüne serdi. Sırt çantasını da yastık yaptı, bu şekilde bombardıman uçaklarından korunarak uyuyabilirdi, parkasının önünü ilikledi ve battaniyesine sarındı. Tepe boyunca yükselen bir duman vardı ama Rusların kendi taraflarına geçenleri eğlendirmek için nehrin karşı yakasında çaldıkları müzik –"Vatan, senin yıldızların" ya da "Lili Marleen"– hariç cephe şimdi sakindi.

Sonra müzik de uzaklaştı ve Walter yolda ayak sesleri duyduğunda, bir süredir uyuyor olmalıydı. Nefesini tutarken, kulaklarındaki hışırtının bozkır otlarından mı yoksa kendi kanından mı geldiğini bir an için kestiremedi. Karabinayı dikkatle göğsüne doğru çekip

19 SS panzer tümeni. SS kuvvetlerine bağlı 38 tümenden biri (ç. n.)

başparmağıyla emniyeti indirdi; çıkan klik sesi onu ele vermesin diye küçük parmağını tahta kilidin altına dayamıştı. Kafasını çevirdi ama o sırada bulutların arasından ayışığı vurduğu halde enkazların arasında hiç kimse ve hiçbir şey göremedi; neredeyse bunun bir rüya olduğuna inanacaktı.

Fakat sonra ayak sesleri daha da yükseldi, birisi çakılların üstünde temkinli adımlar atıyor ya da gizlice yaklaşıyor gibiydi; Walter'in nabız atışları boynundaki künyeyi oynattı. "Geeel yoldaş! Geeel! Çukulat ve içkiii!" diye çatlak bir ses yükseldi vadideki hoparlörlerden; tekrar bir işaret fişeği atıldı ve Walter en sonunda bacakları, bir karacanın simsiyah parlayan ve her adımda hafifçe birbirinden ayrılan bir çift ayağını hemen yanında gördü; kısa boynuzuyla gölgesi yola eğri vuran hayvan da aynı anda onun kokusunu almış gibiydi. Kulağa hırlama gibi gelen, sert bir sesle soludu ve tozu toprağı, küçük taşları havalandırarak yana sıçrayıp çalılıkların arasında gözden kayboldu. Walter rahatlayarak derin bir nefes aldı. Karabinanın emniyetini kaldırmadan önce bir süre daha geceye kulak kabarttı, matarasından bir yudum aldı ve tekrar uykuya daldı.

Sabaha karşı yağmur damlaları kurşun delikleriyle dolu kasaya vuruyor, motor gövdesinden şakır şakır su akıyordu; Walter çadır brandasını başının üstüne çekti. Dalların çıtırdayarak birbirine sürtünmesine neden olan serin rüzgâr kükürt ve benzin kokuyordu; uykusunun arasında birinin "Günah ve Berlin" dediğini duydu ve en sonunda belli belirsiz bir titreme onu uyandırdı; önce bunun kendisinden geldiğini sandı ama sonra topraktaki titreşimi hissetti. Hava hâlâ karanlıktı, mürekkep rengi, derinliksiz bir gökyüzü; ama doğuda şerit halinde beliren sabah kızıllığının önünde bölük araçlarının ve panzerlerin, ona doğru gelen uzun konvoyların gölgesini seçti.

Soğuktan donarak saklandığı yerden çıktı, battaniyesini rulo yaptı ve BMW'yi iterek hendekten çıkardı. Tam bir avuç suyla gözlerini yıkayıp bir mendille dişlerini temizlemişti ki yakındaki küçük ormana sapan ilk araçlar göründü. Sadece ağır kamyonlarda, zırhlı araçların ve onların çektiği obüslerin üstünde değil, bazıları hâlâ beyaz kış kamuflajı içindeki panzerlerin muharebe kulelerinde ve eteklerinde de askerler oturuyor ya da ayakta duruyor, mümkün olan her yere sıkı sıkı tutunuyorlardı. Kirli yüzlerde ter ve gözyaşı izleri vardı, birçoğu yaralıydı, temiz sargılar günün ilk ışıklarında

parlıyordu ve bazıları hırsla sigaralarından bir nefes çekip gökyüzünde bombardıman uçağı olup olmadığına bakarken diğerleri, ucunda ekmek ve patates parçaları olan şişleri tankın kızgın egzoz borusuna tutuyorlardı.

Walter BMW'yi çalıştırdı. Yolun kenarında pek yer yoktu, ancak yürüme hızında ilerleyebiliyordu; ara sıra yan arabanın tekerleği bir hendeğin üzerinde kalıyordu. Kafasını kaldırıp baktığı birkaç er kaşlarını çatıyor ya da "deli misin" anlamında parmaklarını alınlarına vuruyorlardı; Walter römorklu bir traktörün kapattığı bir sonraki dörtyol ağzında durdu. Traktörün şoförü boş yere kontak anahtarını çevirip duruyordu, benzin deposu boştu ve hâlâ gücü olan herkes, aynı şekilde tıklım tıklım dolu bir sonraki araca tırmanmak üzere kasadan aşağı atlayıp yolda koşmaya başladı. Fakat sadece birkaçı yer bulabildi; yoldaşları onlara bastonlar ve koltuk değnekleriyle vuruyor, geride kalanlar bağır çağıra küfürler savuruyor, kanlı eller boşluğa uzanıyordu.

Walter kalabalıktan kaçmak için tam bir tarla yoluna sapacaktı ki, üstü açık bir Horch araba konvoydan çıkıp yolunu kesti. Arabanın içi de yaralılarla doluydu ve direksiyonda bir ordu yüzbaşısı vardı, adam ona bir şeyler söyledi ama Walter motor gürültüsü, panzer paletlerinin şıkırtısı ve zangırtısı arasında söyleneni anlamadı. Fakat yüzbaşının ona nereye gittiğini sorduğunu varsayarak doğuyu gösterdi ve şapka siperliğinin üzerinde bir toz gözlüğü olan subay yüzünü buruşturarak bağırdı: "Ne işin var *orada*?"

Walter hareket emrini adama uzattı. "Babamın mezarı!" diye cevap verdi, subaysa kâğıdı okuduktan sonra kafasını salladı. Konvoy durmuştu, bir an için ortalık sakinleşti, her taraf egzoz dumanıyla kaplıydı.

"Şu anda Stuhlweißenburg'da Ruslar var evlat. Orada ancak kendi mezarını bulursun!"

"Anneciğim, umarım hepiniz iyisinizdir. Benim sağlığım yerinde ama bu nemli soğuk insanı epey zorluyor. Neyse ki yavaş yavaş bahar geliyor, çiçekler açmaya başladı. Şu anda, Almanca adı Rosenort olan Rózsa'da küçük bir postanedeyim ve etrafta kimsecikler yok. İnsanlar belki kaçtılar, belki de öğle molasındalar, bilmiyorum. Babamın son istirahat yerini aradığım savaş kahramanı mezarlıkları gittikçe büyüyor. Ruslar sıkı bastırıyor ve bombardıman uçakları

hareket eden her şeyi vuruyor, kaçmaya çalışanları bile. Kartpostalı çevirirsen burada barış zamanı yaz mevsiminin nasıl olduğunu görürsün. (Yalnız, kaplıca otelinin kulesini yok say, çünkü tam isabet aldı.) Doğum günü dileklerin ve gönderdiğin paket için teşekkürler, çok sevindim. Görüşmek üzere! Oğlun."

Güvercinler, delik deşik güvercinliklerin üzerinde daireler çiziyordu. Bazı çatı iskeletleri yanıyordu, kapı ve pencereler açıktı, eşiklerde ev eşyası ve lime lime olmuş kuştüyü yorganlar yığılıydı. Bütün sokaklarda, aralarında çocukların oturduğu, tepeleme şilte ve mobilya dolu at ve öküz arabaları duruyordu ama çoğu insan el arabalarını ya da yüklü bisikletlerini çekerek yürüyordu ve hiçbiri Walter'i fark etmedi. Sadece köpekleri ona havladı.

Sürüler de emniyete alınmıştı. Racka koyunlarının tirbuşona benzeyen boynuzlarının üzerinde tozlar uçuşuyor, köylülerin vurduğu kırbaçların sesi girişteki müştemilatın altında yankılanıyordu. İnsanların sırtlarında eski tüfekleri, üstlerinde kısa pantolonlar, beyaz gömlekler ve kırmızı yeleklerle bu bölgedeki Macar Almanlarının yerel kıyafeti vardı; bazısı burnunun altındaki kare bıyığı çoktan kesmişti. Tıraş ettikleri yerler, kirli sakallı yüzlerinin ortasında pırıl pırıl parlıyordu.

Ordu komutanlığı "Hotel Rebmann"da, Almanca adı Klauben olan Kiszemel'in pazar yerindeki ahşap kerpiç karışımı bir binadaydı. Askeri araçlar evlerin hemen yanında siper altına alınmıştı ama akşam ışığı camlarını kırmızıya boyuyordu; Walter BMW'yi bir deponun çökmüş çatısının altına soktu ve bujileri soketinden çekip çıkardı. Ardından çeşmede matarasını doldurdu ve yanıp kül olmuş okulun arkasındaki tepeyi bata çıka tırmanmaya başladı.

Yine aramalarından hiçbir sonuç alamadığı bir günün ardından vardığı son mezarlık, üzüm bağlarına komşuydu. Asmalar yeni budanmıştı ve kesim yerlerinde taşmış su damlaları parlıyordu. Damlalar yapış yapış ve tatlıydı; Walter bir yandan parmaklarını yalarken, tek tük kalmış haçlardaki isim levhalarını okuyordu. Tepenin bomba ya da havan topu isabet eden yerlerinde tomurcuklanan üzüm asmalarını dik tutmak için huş ağacı dalları kullanılmıştı. Sıra sıra asmalar arasındaki yollar, İbranice yazılı mezar taşlarıyla döşenmişti ve Walter, safranların sararttığı bu mezarlıkta da babasının adını bulamadı.

Pazar yerine döndüğünde, yakıt bidonunun ortadan kaybolduğunu daha uzaktan fark etti; bidonu bağladığı ip havada sallanıyordu. Otelin açık kapısından kahkahalar taşıyordu; kepini terden sırılsıklam saçlarında geriye itmiş bir başçavuş yalpalayarak eşiği geçip kusmaya başladı. Binanın koridorunda ve salonunda içen askerler duruyordu, çoğu yüksek rütbeliydi; Walter cumbalı pencerenin olduğu köşeyi dönüp bir arka kapı aramaya başladı. Katranla sıvanmış, dar pencerelerin açık olduğu yerden piyano sesi ve şarkılar, naralar, cıyaklamalar ve el çırpmalar duyuluyordu.

Ahşap bir merdiveni çıkarak dumandan göz gözü görmeyen mutfağa girdi. Rütbesiz askerler ve kadın gönüllüler uzun bir masanın başına oturmuş, çorba kaşıklıyorlardı. Basık tavanın altındaki sıcak muazzamdı, mavi beyaz fayanslardan buğu akıyor ve burada da kimse ayık görünmüyordu; yüzler parlıyordu, sesler kaymıştı. Bir büfenin üzerinde sayısız Steingut –Alman içkisi– şişesi duruyordu; üniformasına bakılırsa ordunun levazım subayı olan kır sakallı bir adam el sallayarak onu ocağın yanına çağırdı. "Dana etli gulaş çorbamız var" diyerek bir tabak doldurdu. "Yumul bakalım evlat! Kampta taştan başka bir şey olmayacak."

Bir sıhhiyeci geğirerek yana kayıp Walter'a uzun bankta yer açtı. Şarabı ve ekmek sepetini onun önüne itti, Walter de parkasını çıkarıp bir kadının yanına oturdu. Kadın dirseğini masaya, yanağını da elinin üstüne dayamış, uyuyor gibiydi; kaymış ağzından salya akıyordu. Bacaklarını açmış, kıçını bankın kenarından dışarı yaymış, eteği jartiyer tokalarına kadar sıyrılmıştı, Walter hafif bir kolonya kokusu alıyordu; beyaz ekmeği koparıp çorbaya bandı.

Çorba koyu ve acıydı ama et kayış gibiydi; lokmasını çiğnerken yan salondan gelen müzik sesini duydu ve ancak bir süre sonra kadının da ona baktığını fark etti. Kadın kafasını kaldırmadan, ağzının kenarını yalayarak mırıldandı: "Şuna da bakın, yine bir vaat... Eee, savaştın bitti mi? Her şey sona erdi, öyle mi? Araçlar artık geçmiyor."

Kızılımsı sarı saçlar ve kirpikler, yorgun bir bakış. Yaşça Walter'den az büyük, herhalde yirmilerinin ortasında olmasına rağmen gözlerinin altında ve ağzının kenarlarında ince kırışıklıklar vardı. "Evde kalacaktım, ah ben ne aptalım. Hiçbir şeye gönüllü yazılma derdi büyükannem hep, savaşta ve sinemada en iyi yerler arkadadır. Önlerde ışık fazla parlak olur! Ama ben dünyaya açılmak

istiyordum..." Alt dudağını şişirip üfleyerek yüzündeki bir tutam saçı arkaya attı ama saç hemen geri geldi; elmacık kemiklerinde minik minik çiller vardı. "Neyse canım, ölmek de geçici. Bana bir yerden tanıdık geliyorsun. SS kuvvetlerinden misin? Seni daha önce burada gördüm mü?"

Kolundaki bakır rengi amblem, telekomünikasyon birimini simgeleyen şimşek, mum ışığında parlıyordu; Walter kafasını salladı. "Mümkün değil" dedi. "Sadece buradan geçiyordum. Bir mezar aradım, babamın mezarını. Sence bu akşam burada kalabilir miyim?"

Kadın esneyerek doğruldu, eteğini düzeltti ve kravatını gevşetti. "Tabii, burada istemediğin kadar yumuşak yatak var. Sonuçta bir zamanlar oteldi. Burada ünlüler kalırdı, mesela Reich bakanları. Ya da Leander ve Willy Birgel; ne kadar büyüleyici." Alnını eğdi ve birden sesini alçaltarak, "Ama karşı taraftan değilsen iyi düşün derim. Rütbesiz genç askerler için sadece yüz yetmiş beş numaralı oda var, o da çok ama çok havasız bir oda. Orada uyuman imkânsız" dedi. Sonra dizini Walter'inkine bastırdı. "Bilmem anlatabildim mi genç adam?"

Walter gözlerini kapatıp açarak boynu kırık şişeden dikkatli bir yudum aldı. Fakat şişenin keskin ağzı birden dudağına yapışınca kadın kıs kıs güldü. "Hırsa bak... Bu arada, az önce rüyamda ne gördüm, biliyor musun? Söyleyeyim mi?"

Walter omuzlarını kaldırdı, kadınsa gömleğinin kolundan tığ ile işlenmiş bir mendil çıkardı. Mendile de parfümün kokusu sinmişti. "Muhteşem bir saraya yerleştirilmişim, gözünde canlandır. Her taraf altın ve kristallerle dolu, benim görevim de böyle bir karafa bekçilik etmek. Karafın içinde sonsuz hayat iksiri var ve herkes ona dua etmeye geliyor; her pazar. Bu bir devlet görevi. Ama ben nişanlımla iksiri sonuna kadar içiyorum, çünkü biz ve aşkımız hiç ölmesin istiyorum. Yani aslında matrak bir şey, çünkü nişanlı filan değilim, erkek arkadaşım bile yok. Ama rüyamdaki adamın gözleri güzel, tıpkı Loibl gibi... Dur bir dakika, dudağını kestin."

Walter'in üst dudağındaki azıcık kanı aldı. "En sonunda şişeyi suyla dolduruyorum ama bir şekilde foyamız meydana çıkıyor ve idam cezası alıyoruz, öyle hop diye. Kendimizi darağacında buluyoruz, ip boynumuzda ve ben şöyle diyorum: Yeter artık, kesin şunu! Düşünsenize! Bu sıvı gerçekten sonsuz hayat bahşediyorsa bizi zaten öldüremezsiniz. Böyle bir şey olmaz. O zaman da her

şeyin yalan, bütün bu inancın yalnızca halkın afyonu olduğunu herkes görür! Bir saray devrimi gerçekleşir!" Gülümseyerek avuçlarını açtı. "Ve bil bakalım ne oluyor? Boynumuzdan ipi çıkarıp bizi serbest bırakıyorlar!"

Walter burnundan hafifçe nefes verip tabağı önünden itti, kadınsa ona yaslanarak çorba tortusunu sıyırdığı parmağını yaladı. "Etkileyici, öyle değil mi? En azından rüyada kurnazım. Kolunu bana saramaz mısın?"

Walter onun şakaklarını hafif hafif okşadı, kadın da tekrar uyluğunu ona dayadı. Walter onun jartiyerinin tokasını hissedebiliyordu. Kadın onun elini tutup nemli avucuna başparmağıyla masaj yapmaya başladı, fakat tam o anda kapı hızla açıldı ve pantolon askıları belinden sarkan, gömlekli bir subay içeridekilere göz kırptı. Onunla birlikte piyano müziği, ıslıklarla eşlik edilen bir Bavyera polkası da mutfağa doldu ve adam el çırparak bağırdı: "Daha fazla içkiye ihtiyacımız var, kahretsin! Nihai zafer için ardıç likörü!" Ayakta sallanarak Walter'i ve genç kadını işaret etti. "Hadi bakalım çifte kumrular, cepheye birkaç şişe taşıyın. Fakat rica ediyorum, en büyük kalibredekileri! Ki bizden geriye hiçbir şey kalmasın..."

Kadın yüzünü buruşturdu. "Bu da ibne!" diye fısıldadı ayağa kalkarken, sonra ikisi de büfeden birkaç sürahi alıp adamın peşinden koridoru geçtiler. Tıklım tıklım dolu lokalin omuz hizasına kadar şişe mantarı kaplı duvarlarında eski av tüfekleri, geyik boynuzları ve doldurulmuş domuz kafaları asılıydı. Sayısız mumun parafini, kocaman kamyon lastiklerinden bozma lambalıklardan damlıyor, sobanın mazgalı kor gibi yanıyordu; Walter insanların arasından zar zor geçerek Steinhäger şişelerini karartılmış bir pencerenin tahtasına bıraktı. Tahtanın üzerinde makineli tüfekler duruyordu.

Piyanist göbeğine kadar çıplaktı ve masanın üzerinde kısa iç etekli genç bir kadın dans ediyordu. Boynunda jandarmanın şu yarımay şeklindeki rozetlerinden biriyle ona doğru uzanan kolların arasında dönüyor, dönerken de bardakları deviriyor, tabakların ve servis tepsilerinin üstüne basıyordu. Askerlerin kımıl kımıl el ve parmak eklemleri siyah ipeğin altından çevik hayvanların omurgası gibi belli oluyordu ve kadın aynı anda hem gülüp hem ağlayarak başını arkaya atınca rimeli kulağına kadar aktı. Resepsiyondaki Hitler ve Szálasi resimlerinin altında erkekler birbirlerinin ağzından içki

içiyor, ellerini birbirlerinin üniformalarının içine daldırıyorlardı. Yan salondan, bilardo odasından, iş tutanların bağırışları geliyordu.

Şişman bir başçavuş, dans eden birkaç kişiyi tebeşir çizgisinin üzerinden sobanın iki metre kadar önüne itti. "Sıradaki!" diye bağırdı. "Kendisi baskı altında! Bahisler kapanmıştır!" Yarım daire oldular ve üzerinde sadece jartiyer, kafasındaysa kep olan geçkin bir kadın kollarını iki erin omuzlarına dayadı, onlar da kadını dizlerinin arkasından tutup bacaklarını kaldırdılar. Kadının önünde geniş bir üçgen oluşturan kıllar göbeğine kadar uzanıyor, kırmızı ve mor ısırık izleri olan ağır göğüsleri kaburga kemiklerinin iki yanından sarkıyordu. Kısa bir kahkaha atarken ağzındaki altın diş göründü.

Piyanonun sesi kesildi, birkaç saniye boyunca neredeyse herkes sessizdi, beklenti dolu bir sessizlik; kadınsa odaklanmaya çalışıyormuş gibi tavana bakarak alt dudağını kemiriyordu. Bu sessizlik binbaşılardan birine fazla gelmiş olmalı ki duyulur bir sesle fincanına içki koydu, piyanist bir tril yaptı ve en sonunda kadın gözlerini kapayıp açık sarı parlayan geniş bir kavisle fışkırtarak silindir sobanın mazgalına işedi, çişi orada cızırdayıp tıslayarak buharlaştı. Bir alkış koptu, tezahüratlar duyuldu, kâğıt paralar alınıp verildi ve yanmış idrar kokusu bir an için Walter'in nefesini kesti. Acı acı geğirdi.

Gömleği terden sırılsıklam bir sarhoş ona yaslanmış, kulağına bir şeyler geveliyor, Walter'in kaslarını yokluyordu; Walter geri çekilip kadın gönüllüye başıyla selam verdikten sonra salonu terk etti. Dışarıda hava kararmıştı; soğukta derin bir nefes alarak ağır adımlarla avluyu geçti. Çöp kovalarının arasında ölü bir subay, yakasında meşe yaprağı olan zayıf bir adam yatıyordu; tabancası hâlâ açık ağzındaydı. Topuğunun açık renk iç kısmında ordu damgası olan yeni postalları vardı ve Walter parkasının önünü iliklerken bir bakmak için ayağını postalın yanına koydu. Ona küçük gelirdi.

Sokaklarda tek bir insan, tek bir köpek kalmamıştı; Walter tam BMW'yi depodan çıkarıp bujiyi takmıştı ki otelden kadın çıktı. Üzerinde kartal iğnesi olan kravatını tekrar düzgün bağlamıştı; elleri ceplerinde, gökyüzüne, çoban yıldızının durduğu yere baktı. "Beni yalnız bırakıyorsun, öyle mi?" diye sordu ve yorgun bir ifadeyle gülümsedi, bir an için gözlerini kapadı. Mutfakta mermer gibi görünen teni şimdi sapsarıydı. "Siz erkekler, hepiniz aynısınız... Bu arada benim adım Reinhild, bir gün hatırlamak istersen diye söylüyorum.

Reinhild Lerche. Ailem Chiemgau'daki Grainbach'da yaşıyor. Bu yerel mendilleri işliyoruz. Babanın mezarını buldun mu?"

Uzaktan Stalin'in orglarının,[20] sadece ara sıra Alman toplarının patlama sesiyle bölünen ritmik uğultusu geliyordu. Walter eldivenlerini takıp başını hayır dercesine salladı ve atlayıp kauçuk seleye oturduktan sonra kadın ona yaklaştı. Açık mavi gözleri berrak, bakışları uyanıktı ve eğilip onu şakağından öptü. Elleri hâlâ cephelerindeydi ve Walter'in kulağına, "Kendini kolla, duydun mu?" dedi. Walter başını salladı, kısık bir sesle "Sen de!" diyerek o da aynısını kadına diledi ve motosikleti çalıştırdı.

Geceyi üzüm bağlarının hemen yanındaki camsız bir kulübede, elyaf bir yatağın üzerinde geçirdi. Kapı içeriden sürgüleniyor, damdaki deliklerden gökyüzünü, bulutların beyaz ışıklı kenarlarını görebiliyordu. Kuzeyden yabankazlarının sesi geliyordu. Bir yerlerde bir motor homurdandı, hemen ardından ortalık tekrar sessizleşti; insan onu fark ettiği zaman daha da artan bir sessizlik.

Tepesindeki duvardan, asma dallarıyla örülmüş sepetler sarkıyordu; Walter lastik gibi üzüm artıklarını örgünün arasından çekip tatlılığı ama aynı zamanda da ekşiliği kalmayana dek çiğnedi. Sonra ağzındakini tükürdü, ellerini ensesinde kavuşturdu ve duvardaki tüylü potasyum nitrat kalıntılarına baktı; ayışığında insan figürleri gibi görünüyordu. Bunlar, bazen gözlerini kapadığında gördüğü figürlerdi; retinasının üzerinden hızla kayıp giden bir dizi yüz, sadece karaltı halinde, hepsi hem tanıdık hem yabancı.

Birkaç saat uyuduktan sonra erkenden, daha karanlıkta tekrar yola çıktı. Hava, çok yükseklerde batıya doğru ilerleyen Rus bombardıman uçaklarının gümbürtüsüyle doluydu; ara sıra bir İlyuşin filodan çıkıp alçalıyor, düz arazide hedef arıyordu. Fakat yan arabasını kuru çalılarla doldurmuş, sırtına da bir saman balyası bağlamış olan Walter vurulmadan bozkırı geçerek akşamüstü, hasar görmemiş tek bir ev bile olmayan ve kilise kulesinden bile duman tüten Győr'a vardı.

Burada da kaçış başlamış, el ve at arabalarına ev eşyası yüklenmişti; Walter sallanan bir köprünün üzerinde yavaş yavaş ilerleyerek çürük kokan Raba Nehri'ni geçti. Grimsi yeşil akıntıda Alman ve

20 Rus roketatarlarına Almanların taktığı ad (ç. n.)

Rus üniformalı askerler sürükleniyor, daireler çizerek dönüyor, kalasların altında kayboluyor ve diğer tarafta tekrar ortaya çıkıyorlardı. Bazıları tabii ki kaskatı kesilmiş ve şişmiş bir halde kalaslara takılıp kalıyor, varillerle teknelerin arasında üst üste biniyorlardı; bu da bütün konstrüksiyonun gereken hareketliliğini tehlikeye atıyordu. Uzun sopalarla hemen gelen çocuklar sudaki cesetleri takıldıkları yerden çıkarıyorlardı.

Yağmur yağıyor ama su perdesinin arkasında güneş parlıyordu. Abda yolunda da yüzleri kanlı cesetler vardı ve Walter bir çiftliğin ahırına doğru dönünce birden önünde gri mahkûm kıyafetleriyle uzun bir sıra halinde yürüyen, kadidi çıkmış adamları gördü. Sıranın ucundaki bir bisikletin üzerinde oturan ve elinde "süpürge sapı", yani eski bir Mauser tüfek olan Macar Almanı nöbetçinin söylediğine göre, bunlar bor madenlerinden, kürek cezası alan Yahudilerdi. "Onları Reich'a geri götürüyoruz. Sendeleyene yazık olur. Bunu onlara hâlâ neden yapıyoruz, anlamış değilim." Dirseklerini gidona dayayarak biraz tütün suyu tükürdü; koyu tükürük bisikletin farından damlıyordu. "Demek istiyorum ki, neden onları hemen öldürmüyoruz? Bu bir deri bir kemik heriflerden ne elde etmeyi umuyorlar bilmem... İçkin var mı?"

Kemerinde paslı bir kerpeten asılıydı; Walter içkisi olmadığını söyledi ve motosikletiyle yavaş yavaş sıranın yanından geçti. Üstlerinden çuval parçaları ve battaniyeler sarkan adamlar kazınmış kafalarını öne eğmişlerdi ve onu fark etmediler. Ayak sargılarıyla ya da yalın ayak, uygun adım yürümeye çalışırken gözlerini ilgisizce önlerine dikmişlerdi; sonu gelmeyen sıranın bir yerlerinde patlayan tabancanın tuhaf bir biçimde çok hafif, neredeyse el çırpmayı andıran sesi geldiğinde bile en fazla irkiliyorlardı, bazılarınınsa sadece gözü seğiriyordu. Sonra sırtlarını dikleştirip tekrar hızlanıyorlardı.

Tabelalı yol ayrımından hemen önce Walter yan arabaya uzanıp en yakındaki adama yanındaki bir kutu sosis ezmesi konservesini uzattı. Üzerinde farklı uzunlukta iki pantolon olan, ince yüzlü, gözlüklü adam konserveyi hemen ceketinin içine saklayarak çaktırmadan başını salladı; bunu yaparken ne ona, ne de az önce vurulup şimdi tarlanın kenarında yatan ve bir milis ağzını ayırırken titreyen, kıvranan ve çıplak topuklarını toprağa vuran adama bakmıştı. O milisin kemerindeki altın bir saat zincirinin ucunda da kerpeten asılıydı.

Yol tabelasına göre Abda'ya üç kilometre vardı ama öğle vakti çalan kilise çanları duyuluyordu. Ağır uçaksavar topları, ikmal bölüğünün kaldığı yeri doğruluyordu, burası büyük, dört köşe iç avlulu bir çiftlikti; Walter motosikleti motor ve araç sorumlusuna götürüp sırt çantasını ahırların yanındaki şoför koğuşuna astı. Komutanlık binası, şatoya benzeyen, daktilo tıkırtılarının doldurduğu ana binanın zemin katındaydı; sabahladığı belli olan Troche, Hauptsturmführer'in emir subayı, hareket emrini inceledi. "Bak sen" dedi, "Demek hâlâ geri dönenler var... Gezintin bitti mi? Hava güzel miydi bari?" Dudaklarının arasına bir sigara yerleştirdi ve telefona doğru yürüdü. "Yemek ye ve hazır ol!"

Walter kapıyı kapatıp tabelaları takip etti. Tablo ve aynalarla dolu bir salonda yaralılar yatıyordu, çoğu samanların üzerindeydi, mutfakta uzun zamandır yemek pişirildiği yoktu, kirli önlüklü doktorlar ve sıhhiyeciler bir masanın çevresinde ayaktaydılar, kangrenden rengi kırmızıya ve mora dönmüş kol ve bacaklar lavabodan sarkıyordu. Bir hemşire kafasını hayır anlamında sallayarak avlunun arkasındaki, kapısı açık samanlığı gösterdi. Yeni motorların, panzer kulelerinin ve haberci güvercinlerle dolu kafeslerin duvar boyunca dizildiği depoda bir de Sahra mutfağı kurulmuştu.

Mutfağın çeki kancası vardı, koşum takımı çıkarılmış olan at köşedeki bir yemliğin yanında pinekliyordu; Walter teneke bir tabağı doldurduktan sonra, uzun bir masanın ucunda kâğıt oynayan şoförlerin yanına oturdu. "Ah, işte döndü!" dedi Jörn. "Şimdi tamamız. Kendi fotoğrafını çektin mi?" Walter çekmediğini söyleyip fotoğraf makinesini onun önüne doğru itince ekledi: "Ama benim için birkaç Racka koyunu çektin, değil mi?"

Jörn, Hannover'de veterinerlik öğrencisiydi; Walter başını evet anlamında sallayıp patates çorbasından bir kaşık aldı. Kristal kadehlerle şarap içen diğer üç adamın yaka uçları boştu; Jörn onları tanıttı: Friedhelm ve Hermann, Münih'ten liste öğrencileri, bir de Florian, Tuna Nehri kıyısındaki Tulln'den bir tabakhane çırağı, onlar da aynı koğuşta kalıyorlardı ve hepsinin yaşları birbirine yakın olduğu halde Jörn onlara oğlanlar diyordu; kepleri yeni ve kollarındaki açık mavi tedarik birimi arması henüz temizdi. Öğlen olduğu halde kafayı buldukları için oyunun kuralları konusunda tartışıyor ve kâğıtları masaya öyle sert atıyorlardı ki, kazanmak için oynadıkları kibritler masanın kenarından havaya zıplıyordu.

Jörn de ayık değildi. Walter'e doğru kayarak çorbasından bir saç teli çıkardı ve "Osuruklarıyla her yerin havasını bozdukları yetmiyormuş gibi bir de Kazaklar gibi oynuyorlar, hiç şansım yok" dedi. "Bu arada, August'u yakaladılar, August Klander'i. Bizim jeolog parlak bir taşı kaldırmak istemiş ama ne yazık ki altında maden varmış. Şimdi artık bir daha ellerini yıkamasına gerek kalmadı. Fiete de burada, biliyorsundur herhalde..."

Walter ağzına götürmüş olduğu kaşığı indirdi ve kafasıyla yolu işaret etti. "Győr'daki hastanede demek istiyorsun, değil mi?"

Jörn dilini dişlerinin üstünde gezdirerek gözlerini kapatıp açtı. "Burada dedim. Burada, bodrumda, kilit ve sürgü altında. Salak herif..."

"Peki ama neden?" diye sordu Walter. "Nasıl olabilir? Adam yaralı."

Bulutlar birbirinden uzaklaşıyor, ahırın kapısından parlak bir ışık vuruyor ve Jörn'ün çiçek bozuğu alnındaki küçük izleri yok gibi gösteriyordu. Fakat söylenebilecek her cümleden daha etkili bir suskunlukla cevap verirken oğlanın yüzünde karanlık bir ifade vardı ve gözünü bile kırpmıyordu. Ancak bir yudum içtikten sonra daha alçak bir sesle tekrar etti: "Ah o kahrolası geri zekâlı... Bu iş bitmeye bu kadar yakınken... Amerikalılar Ren Nehri kıyısında!"

Sırtından ter boşalan ve nefes almakta zorlanan Walter, ceketinin yakasını açtı. Bir yandan da gözlerini ata, sivri bir çıkıntı halindeki kalça kemiği ve sarkık sırtıyla yaşlı hayvana dikmişti; Jörn bardağını onun önüne koyup oyuna döndü. Yeni kâğıtlar alıp onları yelpaze gibi açtı. "İlk başta ben de yanlış duydum sandım" diye mırıldandı. "Ama tabii şimdi umut kalmadı. Artık ona kimse yardım edemez."

Walter kaşığı bıraktı; fazla büyük üniformasının içinde çelimsiz bir oğlan olan Friedhelm, gözlerini kaşlarının altında patlatarak açmış, ona bakıyordu. Kırmızı şarabın dudağında bıraktığı çizgi, kurumuş kan gibi görünüyordu. "Ve tahmin et" dedi, "Cesur arkadaşına son kapıyı kim kapatacak?" Oturduğu yerde sallanarak yelpazesinden bir kart çekip gruba gösterdi. "Biz hepimiz, yani bizim koğuş. Yani sen de. Yarın sabah sıra onda."

Masaya bir as attı, diğerleri karşılık verdiler ve Walter patates çorbasını atın önüne koydu. Hayvanın karın ve bacakları kurumuş çamurla kaplıydı, yelesi mantar olmuştu ama boyunduruk ve koşum

kayışlarının üzerine oturtulduğu yerdeki tüyleri, güneşin altındaki bir tayınkiler gibi ipeksi bir kahverengilikte parlıyordu. Walter en sonunda gırtlağını tırmalayan kuru bir sesle kahkaha attı, bankın üzerine çıktı ve "Yeter artık ya, sizi manyaklar!" dedi. "Hepiniz körkütük sarhoşsunuz! Az kalsın saçmalıklarınıza inanacaktım!" Jörn'e baktı. "Bugün 1 Nisan, öyle değil mi?"

Hayvan ayaklarını yere vurdu, toynağının altındaki balçık zeminden kof bir ses geldi ama koğuşun yaşça en büyüğü cevap vermeyip üzgün bir tebessümle yetindi. Birkaç kibriti ortaya iterek sıranın kimde olduğunu sordu ve yeni bir kâğıt attı ama belli ki o da hiçbir işe yaramamıştı. Öğrenciler iç çektiler ve gülüp duran sarı perçemli, elleri morarmış tabakhane çırağı Avusturya aksanıyla, yaya yaya, "Bugün 29 Mart" dedi. "Topla kendini. Ne yapalım, emir emirdir. Reddedersek bizi de kurşuna dizerler. Halbuki ben böyle bir hayalperest için ölmem. Evde beni bekleyen bir manitam var!"

Havada top havlamaları. Küt burunlu bir nakliye planörü tarlaya doğru alçalıyor, kuyruğundan duman çıkıyordu. Parmak izleriyle dolu camların ardında, belli ki ilk kez uçmayan iki Hitler gencinin solgun yüzleri seçiliyordu. Sakin sakin rotada kaldılar, kızaklar yere değmişti bile. Fakat planörü vuran İlyuşin uçağı, uçaksavar toplarına rağmen dönüp tekrar ateş etti. Bu kez dümeni vurdu ve tahta kaplamalı kanatlardan birini paramparça etti, bunun üzerine planörün gövdesi yan yattı ve taşıdığı yük, tekinsiz bir sessizlik anının ardından –oğlanlardan biri yan kapaktan çıkmaya çalışıyordu– alevler içinde patladı.

Basınç yüzünden çiftliğin pencereleri kırılmıştı ve yoldaşları ellerinde battaniyeler, kürekler ve kovalarla tarlaya koşarken Walter kemerlerin altından geçerek bodrumun merdivenini indi. Topuklarından çıkan ses her basamakta yükseliyordu.

Paslı demir kapılarla dolu koridor çok loş aydınlatılmıştı. Isıtma bobininin yanındaki taburede oturan Sturmmann elma dilimliyordu; Walter selam verip ricasını söyleyince kafasını sallayarak reddetti ve "Bunu aklından bile geçirme er" dedi, "En azından izin almadan... Bu kapıların ardındakiler kimsenin arkadaşı değildir." Çenesini kaldırıp onu soğuk bir ifadeyle süzdü. "Ama bir asker kaçağına şefkat besliyorsan belki de şefe gitmeliyiz, öyle değil mi? İç disiplin konusunda falan."

Tepelerinden hafif bir çınlama geldi. Lambanın etrafında dönen bir güvenin gri kanatlarından ince tozlar döküldü ve nöbetçi süngüyü tüfeğine geri taktı. "Dağlardaki gerillaya, o Tito sürüsüne ne yaptık, biliyor musun? Hepsini birbirine yapışık vaziyette arka arkaya dikip ilkini kalbinden ya da boynundan vurursak kaç tanesinin öleceği konusunda bahse girdik. Böylece hem cephaneden tasarruf ediyorsun, hem birkaç Mark kazanıyorsun, hem de eğleniyorsun. Bu yoldaş domuzlara da aynısı yapılmalı. Şimdi bas git bakalım!"

Biraz elma kabuğu tükürdü; Walter de merdiveni geri çıkıp tekerlek lastiği istiflerinin ve yulaf çuvallarının arkasına saklana saklana yan kapıdan avluyu terk etti. Gökyüzü şimdi koyu griydi ve rüzgâr erken ekinlerin üzerinde hışırdayarak esiyordu. Walter, yanan uçağın sıcaklığını ensesinde hissederek, arazi sınırındaki bodrum pencerelerine baktı; uzun bir sıra halindeki pencerelerin hepsi parmaklıklıydı. Çelik çubukların uçları diken gibi kıvrıktı.

Alevlerin aydınlattığı bodrum odalarının birinde, sarımsı yeşil ve mor turpların kutularla tavana kadar yığıldığı bir odada, yerdeki döşemede iki asker oturuyordu. Ayaklarında çizme değil, sadece ayak sargısı vardı; Walter'in gölgesi üstlerine vurunca bile kafalarını kaldırmadılar. Yaka uçlarında, Bosnalı Müslümanların Handschar Tümeni'ni simgeleyen kılıç işlemesi parlıyordu. Yanlarında SS kurukafalı fesler duruyordu; Walter dişlerinin arasından ıslık çaldı.

Gözkapakları şiş bir sakallı kafasını kaldırıp baktı. Tırnakları kirli ve tırtıklı, parmak eklemleri sıyrık içindeydi ve Walter ona alçak bir sesle Fiete'yi sorunca kafasını hayır anlamında sallayarak anlaşılmaz bir şeyler mırıldandı. Fakat tam Walter yere diz çöküp odanın daha derinlerine bakmak için alnını parmaklığa dayamıştı ki karanlık köşeden bir öksürük yükseldi, tahta sabolarınkini andıran bir tıkırtı duyuldu. Ve birden arkadaşı pencerenin altında belirdi, kafasını arkaya eğdi ve "Sen misin?" diye sordu.

Sesine bakılırsa fena üşütmüştü. Üzerinde üniforma değil, düğme yerlerinde düğümler olan, vaktiyle beyaz ama şimdi her tarafı kan lekesi içinde olan bir köylü gömleği, koyun yünü bir yelek ve mavi keten pantolon vardı. Yüzü günler öncekinden daha da zayıf görünüyordu, yanak kemikleri köşeli bir çıkıntı halindeydi; gözlerinde hummalı bir parıltı vardı. Fakat kolu artık askıda değildi.

"Tanrı aşkına, ne oldu sana böyle!" diye fısıldadı Walter etrafına bakınarak. Bir nöbetçi kapıdan çıkmış, yangın söndürme çalışmalarını izliyordu. "Aklını mı kaçırdın? Neden hastanede kalmadın?"

Fakat Fiete kafasını hayır anlamında sallayarak tekrar öksürdü, öksürürken de elini gömleğinin içine sokup kürek kemiğinin, kirli tülbendin üstüne koydu. Biraz iltihap tükürdü ve bir odun kesme kütüğünün üstüne oturdu, bacak bacak üstüne atarken tahta sabolardan biri ayağından kaydı. "Neden, niçin... Soru sorup duruyorsun! Cepheye dönmek istemedim, hepsi bu."

Şakaklarından ter akıyor, bir yandan da soğuktan ürperiyordu. Tırnaklarının arasındaki birkaç bit sirkesini ezerken elleri titriyordu. "Bir sevk ayarlamışlardı. Sürünebilecek kadar iyi durumda olan herkes tekrar çatışacaktı, hem de en öndeki hatta ve bu kez geberip gidecektim, bunu biliyordum. İnsan bu işten iki kez mermi parçasıyla sıyrılamaz. Sigara gibi bir şeyin var mı Ata?"

Walter olmadığını söyleyip bir an için gözlerini kapadı; Fiete omuzlarını kaldırarak kollarını göğsünde kavuşturdu. "Kutup yıldızı hep sağ kulağının üzerinde olacak, bu şekilde batıya doğru ilerleyebilirsin; bunu bir yerlerde okumuştum. Hava kararlığında pencereden çıktım. Fakat o gece yıldız yoktu, gökyüzü bulutlarla kaplıydı ve ben zifiri karanlıkta, vahşi doğanın içinde saatlerce bata çıka yürüdüm, çamurlara yuvarlandım. Ta ki önümde titrek bir ışık, iki gümüş ay görene dek. Ve tasmalı köpeklerden biri diğerine ne dedi, biliyor musun?" Dişlerinin arasından hava çekerek elini cebine sokup kaşındı. "İşte yine bir romantik."

Kafasını kaldırıp yukarı baktı ve bir an için gözleri aydınlandı. "Bu arada... Ortrud gerçekten de uzun mesafe evlilik için başvurmuş; düşünsene... Schleswig'deki nüfus dairesine. Kim bilir, belki de evlendik bile. Gerçi Hamburg'u tercih ederdim ama fark etmez, nasıl olsa orada değilim." Donuk bir ifadeyle gülümseyerek Walter'e göz kırptı. "Bu arada, Ortrud hamile."

Yangının siyah dumanı üstlerinden geçiyordu. Fiete'ye yeni bir titreme nöbeti geldi, dişleri birbirine vuruyordu; Walter parmaklığı bıraktı. Yağmur yağmaya başlamıştı, ıslak pas ellerine yapışıyordu. "Peki tamam, dinle beni, bir şeyler yapmalıyız. Hauptsturmführer'le konuşacağım" diyerek ayağa kalktı. "Hemen gidiyorum. Cezai ehliyetin yoktu, bu kadar. Veronal, Pervitin ya da alkol yüzünden. Ya da hepsi birlikte, ağrın olduğu için. Seni öyle pat diye kurşuna

dizemezler. Bir yaralıyı alçakça öldüremezler, kanun diye bir şey var. Yani biz askeriz, bizim bir onurumuz var, hep bunu söylüyorlar, öyle değil mi? Kemer tokamızda bile yazıyor."

Tekrar etrafına bakındı. Nöbetçi matarasından bir yudum alıyordu; Walter çabucak parkasını çıkarıp parmaklığın arasından içeri sokuşturdu. "Şimdilik bunu al, hava soğuyor. Ben sana battaniye getiririm."

Fiete uzandı. "Teşekkürler" diye inledi ve dövülmüş yünü elledi; şoförlere özel yapılan bu kumaşın iç astarı pek su geçirmezdi. "Kaşıntıya karşı biraz kükürt merhemine de ihtiyacım var. Ama her şeyden önce tütün!" Ardından parkaya sarındı ve tekrar kütüğün üzerine otururken mırıldandı: "Eh, ne yapalım... Zaten doğru yıldızın hangisi olduğunu bilemeyecektim."

Walter ona başını sallayarak veda etti. Çatı oluklarından üzerine su akıyordu. Binanın kırık camlarında perdeler uçuşuyordu, nakliye planörü neredeyse söndürülmüştü. Birkaç asker, kalan korların üzerine kürekle toprak atıyor, diğerleri kurtarılan yük kolilerini sürüklüyordu, bunlar muhtemelen silahtı; iki Hitler gencinin dumanlar tüten, kömür olmuş cesedi yağmurun altında, erken ekinin üzerinde yatıyordu. Ağaçlara kargalar tünemişti.

Masa lambalarının altındaki kül tablaları ağzına kadar doluydu; daktiloların tıkırtısı bir an için kesildiğinde hemşirelerin hızlı ayak sesleri ve aynalı salondaki yaralıların inlemeleri duyuluyordu. Hauptsturmführer'in emir subayı duvar haritasındaki birkaç yeşil bayrakçığı çıkarıp biraz daha batıya taktıktan sonra ona göz ucuyla baktı. "Neden esas duruşta değilsiniz er? Ne var?"

Walter sırtını dikleştirdi. Bir baş hareketiyle, komutanlık bürosunun renkli camlı, iki kanatlı kapısını gösterdi; kapının kolu, kirli tırnaklardan pulları varmış gibi görünen fildişi bir balıktı. "Hauptsturmführer Greiff'la görüşmek istiyorum lütfen. Şahsi bir mesele."

"Oh oh oh!" dedi kendisi de Unterscharführer[21] ve yüzü yaralı, sıska bir adam olan Troche. "Şahsi bir mesele ha... Bak şimdi beni bir heyecan bastı. Bu kez ne olabilir acaba? Alplerde bir gezinti mi? Yoksa Adriyatik kıyısında deniz tatili mi?" Ters bir surat ifadesiyle görev defterinin son sayfalarını açarak bir şeylerin üstünü çizdi ve

21 Ast manga önderi. SS kuvvetlerinde onbaşıya denk rütbe (ç. n.)

mırıldandı: "Sizin rahatınız fazla yerinde beyefendi! Şimdi hemen bir Blitz arabayla Győr'a gidecek ve kalan ilaçları hastaneden fatura karşılığı alacaksınız. İki saat içinde sizi karşımda görmek istiyorum, ölü ya da diri. Şimdi dışarı!"

Çiğnediği kibrit çöpünü yere tükürüp telefonun kolunu çevirdi ama Walter yerinden kımıldamadı. Bakışlarını eğip parmaklarını arkasında kenetleyerek ısrar etti: "Lütfen, Hauptsturmführer'le konuşmak istiyorum. Acil bir durum. Vaktiyle oğluna yardım etmiştim, o da bana her zaman kendisinden yardım isteyebileceğim konusunda güvence vermişti. Mesele bir yoldaşla ilgili, benimle değil!"

Fakat subay ona sessiz olmasını işaret etti. İki kırmızı bayrakçığın yerini değiştirdi ve ahizeden gelen top gürültüsü, uğultular ve gümbürtüler yüzünden bağıra çağıra birkaç koordinat verdi. Üniformasının üzerine kolluk takmış olan sekreteri kafasını kaldırıp baktı ve yazdığı metni gösterdi. "O dinç Greiff dün bulutlara uçtu" dedi emir subayı. "Son köprüyle beraber. Belki kıyıda ondan kalan bir şeyler bulursun, bir topuk ya da bir kulak falan. Artık taleplerini de o kulağa fısıldarsın."

Subay alaycı bir sırıtmayla ağzını büzünce Walter arkasını dönüp hastaneye çevrilen salona baktı; bir hemşire yere diz çökmüş, bir ölünün sargılarını çıkarıyordu, bunları hemen yaşayan birinde kullanacaktı. Walter duraksadı, bir an için gözlerini çizmesinin, üzerinde hâlâ yapışmış toprak olan tırtıklı madeni uçlarına dikti ve en sonunda derin bir nefes alıp fildişi kapı koluna yapıştı ve kendini –kapıyı tıklattığı gibi içeri dalmıştı– komutanın odasında buldu.

Burası bordo kumaş duvar kâğıdı kaplı, tavanında soluk renkli freskler olan bir salondu ve iki renkli ahşap kare parke onu olduğundan daha derin gösteriyordu. İçeride tek kollu bir tür kanepe, büyük, eski bir yerküre, harita ruloları ve dosyalarla dolu raflar ve bir çalışma masası vardı. İç kısmı askı çelenk motifleriyle bezeli kepenkler kapalıydı ve lambanın ışığında oturan subay kafasını kaldırmamıştı. Bir kitabın sayfalarını çevirirken mırıldandı: "Bitirdiniz mi?"

Apoletlerinde örgüler vardı, yaka uçlarının kenarları gümüş şeritlerle süslüydü ve üzerindeki dört yıldızdan biri yeni gibi parlıyordu: Bu bir Sturmbannführer[22], açık sarı saçlı ve kemik gözlüklü,

22 Saldırı birimi önderi. SS kuvvetlerinde binbaşıya denk rütbe (ç. n.)

şişmanca bir adamdı ve ancak Walter topuklarını birbirine vurup selam verdikten sonra kafasını kaldırıp baktı. Geniş dudakları gevşekti, ağzında bir can sıkıntısı ifadesi vardı. "Hey!" dedi. "Buraya girmenize kim izin verdi?" Masanın üzerindeki levhaya bakılırsa adı Domberg'di ve kafasını sallarken, kötü tıraş edilmiş çift kat gerdanı titriyordu. "Benim bölüğümde misiniz? Yoksa beni vurmak mı istiyorsunuz?"

Sesinde tuhaf bir cılızlık ve sahte bir savunma tonu vardı ama bu aslında, alçak sesle anlattıklarının dinlenmesine alışkın bir adamın sesiydi; Walter elinde olmadan gülümsedi. "Vurmak mı? Neden? Silahım yok ki..." Fakat sonra hafifçe öksürdü, adını, rütbesini ve sicil numarasını söyledi ve "Bir yoldaş *yüzünden* geldim" dedi, "Turpların durduğu bodrumda kalıyor."

Yaralıların inlemeleri duyuluyordu; komutan kafasını sallayarak kitabı, el yazısı harfler ve altın rengi aziz tasvirleriyle dolu, deri kaplı, büyük İncil'i karıştırmaya devam etti. "Anlam olumluysa *yüzünden* denilmez" dedi, çekmeceyi açtı ve bir sigara yaktı. "Bir yoldaş *için* geldiniz. Eğitim durumu?"

Triplex çakmağını önüne koymuştu; Walter bir an için esas duruşu unutup omuz silkti. "Kimin, benim mi? Eh işte, normal" diye cevap verdi. "Horst Wessel İlkokulu, Essen-Borbeck. Fiete Caroli için geldim Sturmbannführer. Yani Friedrich Caroli diyecektim. Yarın idam edilecek ve en itaatkâr saygılarımla rica ederim ki...

Subay elini kaldırdı. Masanın tepesine yükselen açık mavi duman ilk anda parfüm gibi, hem tatlı hem keskin bir koku yaymıştı. "İlkokul normal sayılabilir" dedi. "Bazılarına yeter. Fakat aslında bu çok az evlat. Baksanıza ne diyorsunuz: en itaatkâr saygılarımla! Alman dilinde böyle bir ifade yok ki. Kişi ya itaatkârdır ve buna –bilhassa askerse– itaatin az olsun çok olsun, bütün dereceleri dahildir ya da itaatkâr değildir. Bir insan başka bir insandan daha canlı olabilir ama vurulan hiç kimse bir diğerinden daha ölü değildir, anlıyor musunuz?"

Walter tereddütle kafa salladı ve "Evet" dedi. "Özür dilerim. Size sadece şeyi soracaktım...

"Hayır!" diye bağırdı subay ve yamru yumru olmuş metal bir termosun kapağını çevirdi. "Konuyu saptırmayın er! Temel dilbilgisinde zorlanıyorsanız nasıl benim bölüğümde olabilirsiniz! Edat tam olarak nedir? Yoksa acaba doğrusu adet mi? Ya da âdet mi?"

Dudaklarını büzmüş, çenesini öne uzatmıştı; gözleri gri, gözbebekleri koyu renkti. "Evet? Cevap bekliyorum."

Sıcak basan Walter elinde olmadan yutkundu. "Yani soruya göre değişir" dedi kısık bir sesle ve elini ensesinde gezdirdi. "'Kimin' sorusu ikincidir. İlk önce kim', ondan sonra da 'kime' ve 'kimi' soruları gelir."

Domberg gül desenli bir fincana kahve koydu, görünüşe bakılırsa gerçek kahve çekirdeğinden yapılmıştı; bir kaşık da şeker ekledi. "Lütfen ama, Almanya henüz yitip gitmiş değil. Peki sizce ne işe yarıyor bu ikinci soru? Neden böyle bir şeye ihtiyaç var?"

Walter'i süzerken kahvesini karıştırdı, sigarasından bir nefes daha çekip dumanı çok yavaş bir şekilde burnundan verdi. Avludan bir panzer ya da buldozer geçtiğinde, lambanın kenarındaki kristal damlalar hafifçe titriyordu. "Hiçbir işe yaramıyor!" dedi subay en sonunda sırıtarak. "Dil onsuz da var olur. Çünkü 'arkadaşımın ödlekliği' ya da 'arkadaşımın firarı' yazmanız aslında fark etmez, öyle değil mi? İkimiz de kastedilenin ne olduğunu biliriz."

Bir parmağını kaldırarak kaşlarını düzeltti. "Ama yine de, yine de... Bize bir şey yapıyor bu 'kimin' sorusu. Tutumumuzu değiştiriyor. Tarihin prizmaları, günün son ışığı... Duyuyor musunuz? O hafif bronz sesi?" İşaret parmağını başparmağının ucuna dayadı. "Ruhlarımızı inceltiyor genç adam; ve bize ruh asaletinin ne anlama geldiğini öğretiyor. Amacımızın hiçbir şeyi şansa bırakmamak ve her zaman en kolay yolu seçmemek olması; işte sorunun cevabı! Anladın mı?"

Walter başını evet anlamında salladı; subay masanın üzerinden eğilip şapkasının yanında duran defteri karıştırdı. "Şimdi, yoldaşınızın adı neydi? Caroli mi? Friedrich Caroli ha? Güzel isim, öyle değil mi? Barışa yeten biri.[23] Şu çantasında şiirler taşıyan Kuzey Alman, hatırladım." Gözlerini kısarak tavana baktı ve bir an için sessizce dudaklarını kıpırdattı. En sonunda bir kolunu kaldırıp elini yelpaze gibi dumanın içine doğru sallayarak okumaya başladı: "Tanrı'nın boş zamanı var. / Diğerlerine düşen, günlük işleri yapmak, / Benim işimse, / Gevezelikle yas tutan rüzgârların altında yatmak. / Ve eski üzüm, / Siyah üzüm geri dönerse, tozlu ve sıcak, / Beni bir inanç uyandırır: / Ağlama, Tanrı yoksul kalmayacak."

---

23 Almancada "barış" anlamına gelen "Frieden" kelimesiyle "Friedrich" ismi arasındaki yakınlıktan yola çıkılarak yapılmış bir kelime oyunu (ç. n.)

Yüzünde çarpık bir gülümseme vardı; köpekdişlerinden biri görünüyordu. "Şu Loerke hiç de fena değil. Yoldaşınız zevkli çocukmuş. Ama ne fayda, kendi kendini mahkûm etti. Korkarım artık benim tasarrufumda bir şey kalmadı. Hiçbir şey." Öksürerek defteri kapadı, yarısını içtiği sigarayı söndürdü ve parmaklarını göbeğinin üzerinde kenetledi. "Führerimiz şöyle demişti: Bir asker ölebilir ama bir asker kaçağı ölmek zorundadır. Sana bir ziyaret izni kâğıdı vereyim de yoldaşınla vedalaş evlat. Yakında hepimizden çok şey biliyor olacak."

Kapıyı gösterdi, kahvesinden biraz içti ve tekrar resimli cildi karıştırmaya başladı. Kitabın altın rengi sırtı bıçak gibi parlıyordu. Fakat Walter yerinden kımıldamadı ve Domberg bir Meryem Ana resminin üzerindeki incecik aydınger kâğıdını üfleyerek kaldırdıktan sonra tuhaf bir biçimde kısık bir sesle, adeta dişlerinin arasından, başka ne istediğini sorunca, masaya doğru bir adım atıp şapkasını çıkardı ve "Lütfen Sturmbannführer" dedi, "Fiete firar etmek istemedi, kesinlikle istemedi. Onu tanıyorum, aynı çatı altında yaşıyor ve çalışıyoruz; yukarıda, Kaiser Wilhelm Kanalı nın orada. O öyle soytarıdır, üç adım sonrasını düşünmez; bize geldiğinde çatalı tırmıktan ayıramıyordu. Ama hayvanlar onu sever, buzağılar ellerini yalar ve bunun bir anlamı olmalı. Demek istiyorum ki, harika bir adamdır, cesur bir askerdir, acemi eğitiminde nadiren pes etmiş ve ben de dâhil çoğu kişiden daha isabetli atışlar yapmıştır. İnce ruhludur ama ödlek değildir, aksine, pis işlerden asla kaçmamıştır...

Subay esnemesini zorlukla gizliyor, çenesi büzülüp duruyordu; kollarını göğsünde kavuşturarak bacak bacak üstüne attı. Çizmesinin burnu masanın arkasında siyah siyah parlıyordu. "Tam olarak nasıl bir iş? Ne yapıyorsunuz?"

Walter yutkundu. "Biz... Biz süt sağıcıyız. Yani ben öyleyim; kısa bir süre önce kalfalık sınavını verdim. Fiete henüz öğrenme aşamasında. Daha önce lisedeydi. Tümgeneral van Cleef'in Sehestedt yakınlarındaki çiftliğinde çalışıyoruz ve...

"Süt sağıcı mı?" diye sözünü kesti subay. "Aslında ne güzel ve saygıdeğer bir meslek. Ben de taşralıyım, Königsberg civarından. Üç yüz hektar. Esasen buğday yetişir ama inekler de vardır. Süt sağıcılarımız daima saf ve temiz adamlardı, yanık tenliydiler, şahane pazıları vardı. O pazılara bıçak atsan geri gelirdi. Kızlar samanlıkta onlarla günlerini gün ederlerdi, tabii o kadar lor peynirini yedikten

sonra..." Kıs kıs gülerek çenesini sıvazladı. "Fakat eğri oturup doğru konuşalım: Gelecekte süt sağıcılara ihtiyaç olacak mı? Bu artık eski bir meslek değil mi? Pek yakında bu iş makineler tarafından yapılmayacak mı?"

Yana eğilip hızlı, hırslı bir hareketle kaptan bir kaşık şeker yedi; onun sivil ses tonuyla rahatlayan Walter kafasını sallayarak söylediklerine karşı çıktı. "Yooo, öyle bir şey olmaz Sturmbannführer. Buna inanmıyorum. Tam üç yıl eğitim alınıyor; bir memeyi adam gibi boşaltmak için sadece güç değil, parmak ucu hassasiyeti de lazım. Yoksa meme ucunda artıklar kalır, bu da iltihaplanmaya yol açar. Her inek farklı şekilde sağılmak ister ve eğer yanlış yaparsanız, kovayı devirir. Hem bundan fazlasını da becerebiliyor olmak gerek: boğayı düveye götürmek ve onun belini kırmamasına dikkat etmek, doğuma yardımcı olmak, hastalıkları bilmek ve tedavi etmek. Ya da gereği halinde hayvanı kesmek, ölü danaları anneden ayırmak. Ve bunun makinesi yok."

Subay, birkaç tozşeker tanesi yapışmış olan ağzının kenarını büzdü; ifadesi neredeyse gülümsüyor gibiydi. Açık renk bağa çerçeveli gözlüğe vuran ışık, çerçeveye kızılımsı bir hat çiziyordu ama gözlüğü çıkardığında gözleri çok daha kısıktı ve soğuk soğuk bakıyordu. Altındaki deride de ince kırışıklıklar vardı; Walter kendini toplayıp derin bir nefes alarak "Fiete, yani Friedrich Caroli yaralı, Sturmbannführer" dedi, "Bir mermi parçası isabet etmiş ve onu uyutmayan, çok ciddi ağrıları var; böyle durumlarda insan saçmalayabilir. Muhtemelen bir sürü ilaç almıştı, hem de alkolle... Kesin yapmıştır, kararında bırakmayı hiçbir zaman beceremez. Kafası bulanıktı ve sadece temiz hava almak istemişti diye düşünüyorum. Ve birden karşısında jandarmaları buldu."

Subay dilini hafifçe damağında şaklatıp kendine tekrar kahve koydu; Walter kafasını eğmiş, üsteliyordu: "Daha yeni on sekiz oldu, Sturmbannführer. Anne babası Hamburg'daki saldırılarda yanarak öldü ve sevgilisi uzun mesafe evlilik için başvurdu; bebek bekliyor. Onu tanıyorum, Ortrud gerçekten kibar ve düzgün bir kız, Fiete'yi mum gibi yapacak. Lütfen onun vurulmasına izin vermeyin!" Gözlerini bir an için kapatıp kepini buruşturdu ve daha alçak bir sesle ekledi: "İsterseniz onun yerini ben alırım. Beni cepheye, onun görev yapacağı yere gönderebilirsiniz. Traktör kullanabiliyor, dolayısıyla Krupp ya da Borgward kamyon da kullanabilir,

yani burada bir eksiklik hissetmezsiniz. O benim arkadaşım Herr Domberg, yani Sturmbannführer, gerçekten değerli bir insan. Her şeyi düzeltecek."

Termosun açık ağzından duman tütüyordu; subay gözlerini kitaptaki resme, çiçekli bir çayırlıkta kitap okuyan, mavi elbiseli Meryem Ana'ya dikmişti. Kahvesini içerken bir damlası fincandan aşağı süzüldü ama altında asılı kaldı. "Arkadaşınız, sevgili arkadaşınız..." Kafasını salladı; burun kanatları seğiriyordu. "Sizce bunu daha ne kadar dinlemek isterim er? Kendinize gelin! Burada ciddi ciddi, sizi ve yoldaşlarınızı yarı yolda bırakan bir herif için konuşuyorsunuz ha? Rusların vatanımızı ele geçirmesini, en iyi adamlarımızı öldürmesini, kadınlarımızı kirletmesini ve Alman kültürünü çamura bulamasını umursamayan bir herif için... Yani bir vatan haini için... Karşımda durmuş, yüreksizliği savunuyor ve bana büyük bir ciddiyetle bu suçlunun, sırf buzağılar ellerini yaladığı için iyi bir insan olduğunu söylüyorsunuz, öyle mi?"

Kahve damlası, Meryem Ana'nın kucağında tuttuğu kitabın üstüne düştü ama subay fark etmedi; Walter bir şeyler daha söylemeye çalıştı ama Domberg çenesini havaya dikti. Gözlüğünü tekrar taktı; şimdi sesinin camdan kenarları var gibiydi. "Beni dinleyin Urban! Yandaşlığınız nedeniyle sizi hapse tıkabilecek olmamı bir kenara bırakalım: Savaşta önemli olan, insanın ne istediği, hissettiği ya da düşündüğü değildir; savaşta tek mesele, insanın nasıl hareket ettiğidir, bunu öğrenmiş olmalısınız, öyle değil mi? Ve hepimizinkinde olduğu gibi kemerinin tokasında *Sadakatim onurumdur* yazan bu adam, bir askerin yapabileceği en kötü şeyi yaptı: Yo, hayır, düşmandan tırsmadı! Bu belli koşullarda anlaşılabilecek bir şey olurdu. Arkadaşından tırstı! Bunu bir düşünün. Yarın bir mermi de size isabet ederse bu muhtemelen onun gibi herifler, onun gibi vicdansızlar havlu attığı için olacak."

Walter'in elindeki şapkaya baktı. "Şimdi kepinizi takın ve kapıyı dışarıdan kapatın! Sabrımın bir sınırı var! Siz ve koğuş yoldaşlarınız onu yarın sabah emirler doğrultusunda kurşuna dizeceksiniz ve eğer reddetmeye ya da hasta numarası yapmaya kalkarsanız, siz de onunla birlikte duvarın önünde yerinizi alırsınız. Anlaşıldı mı?"

Elini bilekten sallayarak çıkmasını işaret etti, bunu yaparken de lambanın yanındaki mürekkep kurutucuya çarptı. Kurutucunun küçük bir bronz kartal şeklindeki kulpu duvar kâğıdının önüne

fırladı; Walter farkında olmadan çalışma masasına doğru bir adım daha attı. Yanan gözleri nemliydi ve nabzı kulaklarında öyle hızlı atıyordu ki, sıkılı dişlerinin arasından konuşurken kendi sesini duymuyordu. Fakat sayfayı çeviren Domberg yalnızca omuz silkti. "Neden, neden... Subayın sesi şimdi yine yumuşak ve savunma tonundaydı; yeni bir sigara yaktı ve duman yükselirken içini çekti: "İnsanlıktan, tabii ki. Çünkü söylediğin gibi, sen onun arkadaşısın. O halde iyi nişan alacaksın ki acı çekmesin."

Walter Győr'dan dönerken kilise kulesindeki çan, akşam ayini için çalıyordu. Hâlâ yağmur yağıyordu; ilaçları boşalttıktan sonra ekmek torbasını alıp bodruma koştu. Merdivende kan, kurumuş su birikintisinde çizme izi, duvarın sıvasındaysa kahverengimsi tırnak izleri vardı. Öğlenkinden farklı bir gardiyan bir ağaç yongasıyla dişlerini temizliyordu; Walter el yazısıyla yazılmış tek satırdan ibaret ziyaret iznini önüne uzatınca durdu. "Hem de damgalı" diyerek demir kapının kilidini açtı. "Dünya kibar kibar batıyor!"

Turplardan topraksı-tatlı bir koku yayılıyor, karanlığa vuran ışık huzmesinde Fiete'nin parkasının düğmeleri parlıyordu. İki festen biri buruşturulmuş olarak yerde duruyordu; Fiete kafasını kaldırıp bir saman yığınından ibaret yatağından yavaşça doğruldu. Bir yandan da duvara tutunuyordu, kalkarken bir çanağa çarptı, nöbetçi tam kapıyı kapatırken aralıktan, "Kısa tutun yoldaşlar. Notta on dakika yazıyor" dedi.

Anahtar kilitte döndü; ani sessizlikte yağmurun sesi daha da yüksek geliyordu. Tarlanın üzerinde günün son ışıkları vardı; Walter rulo halindeki battaniyeyi tek kelime etmeden kemerinden ayırıp samanların üzerine attı. Sonra torbadan bir mum çıkarıp yaktı ve levazım subayından satın aldığı İtalyan konyağını açtı. Eli titriyordu; gözlerini arkadaşının bakışlarından, o bakışlardaki ürkek sorudan kaçırırken, çevirerek açtığı kapak hafif bir klik sesiyle şişeden ayrıldı. Walter uçları kıvrık parmaklığa ağzını açmadan bakıyordu. Tozlu örümcek ağları esintide uçuşuyordu.

Göğsü içeri çökmüş olan Fiete bir an için gözlerini kapadı. Şişeyi iki eliyle kavrayıp içkiden bir yudum aldı. Yatağa oturdular, Walter torbadan bir tablet çikolata, bir parça ekmek, biraz uzun ömürlü sucuk ve iki paket sigara çıkardı; özel harman. Kükürt merhemi de bulmuştu, merhemin birazını tüpü sıkarak çıkarırken etrafına

bakındı: Loş ışık yüzünden büyüklüğü ancak tahmin edilebilecek olan odada başka kimse yoktu. Turp yığınlarının gölgesi, yosun ve liken parçalarının ek yerlerinden sarktığı tuğla kemere kadar uzanıyordu.

"O iki Bosnalı nerede?" diye sordu alçak bir sesle ama şişeyi dizlerinin arasında tutan Fiete sadece anlamı belirsiz bir el hareketi yaptı. Walter ondan kafasını eğmesini istedi ve merhemi saç köklerinin arasında kaşıdığı yerlere sürdü. Sonra üzerindeki parkayla gömleğin düğmelerini açtı, sağlam kolunu kaldırıp koltukaltına baktı. Terden sırılsıklam kılların arasında, susam tanesinden küçük sayısız bit sirkesi vardı, parmak uçlarının altında kum hissi yaratıyordu; Walter çantadan tarağını alıp sirkelerin çıkarabildiği kadarını çıkardı ve oraya da biraz merhem sürdü. Kükürt yüzünden tırnaklarının arası yanıyordu.

Yağmurun arasında bazen top sesleri duyuluyordu; bunlar Raba Nehri'nin diğer tarafındaki hafif topçulardı. Rüzgâr her seferinde sesleri siliyordu; Fiete'nin şimdi daha büyük yudumlarla içtiği içkinin birazı ağzının kenarından akıp kürek kemiğine, kabuklaşmış tülbende damladı. Fakat Walter ona tülbendi yenilemeyi –yanında sargı malzemesi vardı– önerdiğinde reddetmek için kafasını bile sallamadı. Ona hiçbir şey söylemeden, yan yan, adeta acı bir alayla bakmakla yetindi ve paketin altına vurarak bir sigara çıkardı.

Ucuz tütün alevin üzerinde çıtırdadı ve Fiete ciğerlerine çektiği ilk nefesin ardından öksürük krizine girdi, sonra da balgam ve biraz kan tükürdü. Parlayan gözlerini yerdeki muma, altında ispermeçetin su gibi eridiği, esintiyle yassılaşan beyaz, küçük aleve dikmişti. "Ne yapalım" dedi boğuk bir sesle ve sigaradan bir nefes daha çekti, "Sonuçta denedim." Çatlamış dudaklarını yaladı ve bu kez daha yüksek bir sesle, adeta yağmura ve dışarıdaki toplara karşı tekrarladı: "En azından denedim, kahretsin! Önemli olan da bu, öyle değil mi?"

Bronşları fıkır fıkır kaynıyor gibiydi; Walter duraksayarak başını evet anlamında salladı. Karanlıkta bir şey hareket edince daha net görmek için gözlerini kıstı. Bir sıçan, malzeme kutularından birinin kenarında hızla yürüyordu, açık renk kuyruğu olan, siyah bir hayvandı; Walter bir alçı parçası atınca sürünerek turpların arasına girdi. Bazı turplarda, sebzenin tatlı ortasına kadar giden kemirme izleri vardı; Walter tırnaklarına yapışık kalan birkaç bit

sirkesini ezdikten sonra mırıldandı: "Kim bilir... Belki de Ruslar düşündüğümüzden hızlı gelirler. Hatta belki yarın sabah..."

İspermeçet taş döşemeye akmıştı; Fiete kaşlarını çatarak kafasını salladı. "O da daha hayırlı olmaz; adamlar gönüllülerle zorla alınanlar arasında ayrım yapmıyorlar Ata. Önlerine gelen SS askerini hemen vuruyorlar, duymadın mı?"

İçkisini içerken köylü sabolarına bakıyordu. Saboların tahtası açılmış, bileklerde deriyle astarlanmıştı; Fiete ikisinin burnunu birbirine vurarak inledi: "Tanrım, ne işim var burada... Yani çoğu insan gibi Hitler'e oy vermiş olsaydım... Ama ben o karmaşaya girmek istemedim, tıpkı senin gibi. Düşman olduğum kimse yok, en azından öldürmek isteyecek kadar... Bu, daha güçlü olanların hakkı dışında hiçbir şeye inanmayan siniklerin savaşı. Fakat aslında kuş beyinli ve pısırıklar, bunu savaş meydanında gördüm. Altındakileri ezer, üstündekilere eğilir, kadınları ve çocukları keserler." Ağzında sigara, parmağına biraz merhem sıktı ve alçak bir sesle, kendi kendine konuşur gibi, "Ve böyle herifler ışığımı söndürecekler" dedi. Elini pantolonunun içine sokup önünü kaşıdı, tam o sırada yan tarafta bir kapı çarpınca ikisi birden irkildi. Birtakım sesler, sarhoşların kahkahaları geliyordu; bir köpek havladı. "Adı Milli" diye bağırdı biri, "Aslında Melitta. Kemik testeresini kafana fırlatır!" Dudakları neredeyse bembeyaz olan Fiete gözlerini kapadı ve duvarın dibine çöküp aşınmış sıvaya yaslandı. Fakat hemen sonra adamlar uzaklaştı ve can sıkıntısından kurtulmak için ara sıra ıslık çalan nöbetçinin ayak sesleri haricinde koridor yeniden sessizleşti. Kapının kenarından görünen boşluk birkaç kalp atışında bir karanlık oluyordu.

Fiete yutkundu. "Bunu daha önce sık sık rüyamda görmüş olmam da matrak" diye mırıldandı. "Son yıllarda birçok kez vurulduğumu gördüm, hatta bazen bunu bir iyilik ya da bir kurtuluş gibi hissettim. Mesela artık yaşamak istemediğimde, aşk acısında, dünya ağrısında falanda filanda... Nihayet huzur, diye düşündüm, hepiniz götümü yiyin geri zekâlılar. Fakat genellikle müthiş korkar, elimi göğsüme dayar, nefes alamazdım."

Sönen sigarayı mumun alevine tutarak tekrar yaktı. "Babam doktordu, laboratuar doktoru ve sıhhiye subayı, daha önce söylemiş miydim? Son savaşta, yani ben doğmadan epey önce birçok kez yaralanmış; keskin nişancılar tarafından. Bayağı topallıyordu.

Daha sonra Rhône Nehri kıyısında bir yerlerde Fransızlara esir düştüğünde de ona üç kez kendi mezarını kazdırmışlar. Her seferinde gözleri bağlanmış, o da idam edildiğini düşünmüş. Bağıra çağıra emirler veriliyor, karabinalar dolduruluyormuş ama sonra kurbağa yiyenler deliğe sadece ateş ediyorlarmış, babam da çukuru tekrar kapatmak zorunda kalıyormuş. İnce ruhlu bir adamdı; savaşı anlatırken sık sık ağlardı."

Biraz tütün tükürdü. "Bir keresinde ona rüyalarımdan bahsettiğimde, bana vücudumuzdaki hücrelerin bir hafızası olduğunu söylemişti, sperm ve yumurta hücrelerinin de var, dolayısıyla bu kalıtsal bir şey. Ruhsal ya da fiziksel olarak yaralanman, gelecek kuşakları etkiliyor. Yani sana isabet eden hastalıklar, yumruklar ya da kurşunlar, doğmamış çocuklarını da yaralıyor. Ve sonradan ne kadar sevgiyle büyütürsen büyüt, hastalanma, yumruk yeme ya da vurulma düşüncesi karşısında paniğe kapılıyorlar. En azından bilinçaltında, rüyalarında. Aslında mantıklı, öyle değil mi?"

Sigaranın kalanını atıp tekrar içkiden içti. Parmaklığın arasından toz halinde su geliyordu; Walter eriyen ve yerde neredeyse donan ispermeçeti tekrar fitilin etrafına topladı. "Peki" dedi ama sesi çıkmamıştı, çıksın diye hafifçe öksürüp devam etti: "Peki ya vurmak zorunda olan? Ondan çocuklarına ne kalıyor?"

Arazi sınırında bir nöbetçi kapüşonlu parkayla geziniyordu. Mumun içine kayan birkaç saman çöpü yanmaya başladı, Fiete ensesini kaşıdı. Yükselen alevin ışığında yüzü bir an için eskisi gibi oldu, zarif bir kızın yüzü gibiydi, yarısı elinin gölgesindeydi; sönük bir gülümsemeyle, "Nereden bileyim reis" dedi, "Muhtemelen büyük bir üzüntü..."

Yağmurun gürültüsü azalmıştı. Köyden tek bir çan sesi geldi, Fiete şişeyi Walter'e uzatıp battaniyeyi çenesinin altına kadar çekerek başını onun omzuna dayadı. Walter de içkiden, gırtlağını yakan ama içini ısıtmayan küçük bir yudum aldı. Birden arkadaşının elini, o elin kendi yanağında, boynunda ve göğsünde adeta kendiliğinden, herhangi bir itiraz endişesi taşımadan gezinişini hissedince nefesini tutarak gözlerini kapadı. Bu sessiz bir güvendi, son kez; Walter gözyaşlarını gizlemek için kafasını çevirdi.

Fiete tekrar öksürdü. "Malente'deki hasta köpeği hatırlar mısın Ata? Hani şu ağzından salyalar akan, uyuz sokak itini? Altına kan oturmuş gözleriyle, yalpalaya yalpalaya meslek okulunun avlusuna

gelmişti de herkes çığlık çığlığa kaçışmıştı. Amma da vahşi hayvandı oğlum! Sanki yanan bir şey yutmuş gibi soluyordu. Bir anda bir tek ben kalmıştım, sırtım duvara dayalı; o da şeytanın ta kendisi gibi topallayarak üstüme yürümüştü. Hatırlıyor musun?"

Dışarıda aydınlatma fişekleri gökyüzüne yükseliyordu; Walter başını evet anlamında salladı. Fiete biraz balgam tükürdü. "Korkudan neredeyse bayılacaktım. Neden ben, sorusu geçmişti kafamdan. Neden aksi gibi ben, kahrolası? Herkes pencere arkasındaki güvenli köşesinden beni izliyordu, bense kendimi ölmüş ya da hastaneye düşmüş sayıyordum ama birden bir şey düşündüm, aslında düşünceden ziyade duyguydu: Pardon, bir dakika, neden olmasın? Neden *ben* olmasın ki? Gerçekten böyle düşündüm. Ve birden içimden bir özgürlük ürpertisi geçti Ata, bunu daha önce hiç yaşamamıştım; kuş gibi hafifledim. Artık hiç korku duymuyor, en azından çok daha az korkuyordum ve o cehennem iti, o zavallı köpek, hakikaten arkasını dönüp gitti." Kafasını sallayıp burnundan biraz hava verdi. "Delice, öyle değil mi? Aslında oracıkta işimi bitirebilirdi."

Şişeyi ona geri veren Walter hiçbir şey söylemedi, söyleyecek hiçbir şey bulamadı; Fiete içkinin kalanını kafasına dikip şişeyi turpların arasına fırlattı ama şişe kırılmadı, şangırtı gelmemişti. Fakat birkaç sebze, tahta ya da kemikten çıkmış gibi gelen tok bir sesle yuvarlandı ve akabinde bir toz bulutu yükseldi. Grimsi kahverengi bulut bodrumda, mum ışığında dalgalanıyor, güneşin kuruttuğu, baharatlı toprak, hasat sonbaharı kokusu geliyordu; Fiete tekrar Walter'e sokulup gözlerini kapadı.

Zorlukla ve hafif hırıltılı nefes alıyor, şahdamarı hızlı atıyordu; Walter oğlanın içten içe titrediğini, korkusunu hissedebiliyordu. Parmaklarındaki ispermeçet kalıntılarını soyarken kulak kabarttı: Koridorda çıt yoktu. Nehrin diğer tarafındaki toplar da susmuştu ve ikisi samanların üzerinde biraz kestirebilirdi. Sırtını soğuk duvara dayayan Walter'e, turpların altında bir yerlerden gelen cızırtı çocukluğunun kamp ateşlerindeki nemli odunların tıslaması ve ıslığı gibi geldi; arkadaşı battaniyenin bir kısmını onun üzerine atınca korkuyla irkildi. "Titriyorsun" diye fısıldadı Fiete.

Tam o sırada kilitteki anahtar döndü. Yamuk kapının kenarı taş döşemeyi çizdi, çapraz bir köşe demiriyle güçlendirilmiş ince madeni levha önce kabarıp sonra bir çatırtıyla tekrar eski şeklini aldı.

Fiete doğrulup oturdu ve Walter'in bileğini tutup saate baktı. Kama şeklindeki ışık huzmesinin ucunda bir sürü asker vardı. Sturmbannführer'in emir subayı, bir ipin ucunda taşıdığı gaz lambasını mumun yanına koydu. Sonra eldivenlerini parmaklarından sıyırarak çıkarıp deri mantosunun ceplerine soktu ve onlara göz kırptı. "Bazıları şanstan söz edebilir" dedi. Pervasız sesi, sesin emir vermeye alışkın tonu, kubbe tavanın altında yankılanıyordu. "Bir haminiz var herhalde Caroli."

Gece kelebekleri, turp kokusundan sersemlemiş gibi havada kavisler çizerek koridordan odaya girdi. Oğlanlar birbirlerine baktılar; Troche eğilip hükümlüye sarımsı bir mektup kâğıdı uzatırken ekşi ekşi sırıttı. "Şeften sevgilerle. Bir istisna olarak size en yakınlarınıza haber verme izni verildi. En fazla yirmi dört satır, okunaklı. Konum bilgisi olmayacak, yoldaş ya da üstlerin ismi verilmeyecek, sıkıyönetime dair hiçbir şey yer almayacak. Çizgilerin üstünde kalın, kenarlara yazmayın." Şapkasının siperliğini kaldırarak Fiete'nin yüzüne dikkatle baktı. "Beni anladın mı evlat? Alıcı adresi arka sayfaya."

Kaşları seğiren Fiete yine de tek kelime söylemedi. Hafif yerinden uğrayan gözlerini yere, yine eriyen ispermeçete dikmişti ve Troche bir el işaretiyle arkadaşından dışarı çıkmasını isteyince korkuyla yerinden sıçrayıp derin bir nefes aldı. "Hayır, dur!"

Walter'in kolunu yakaladı. Acıdan çarpılmış, solgun yüzüyle elini üniformasının içine soktu ve onunla birlikte ayağa kalktı; bunu yaparken tahta sabolarından biri ayağından çıkmıştı. Walter ona destek verdi, tekrar oturmasına yardım etti ve kayan battaniyeyi omzuna attı. Kumaşın arasına girmiş bir saman çöpünü, gözyaşlarının arasından altın gibi gördüğü bir buğday başağı kılçığını titreyen parmaklarıyla çekip aldı ve başını sallayarak Fiete'yi usulca kendine çekti. Şimdiye kadar hiçbir erkeğe sarılmamıştı; battaniye ve parkaya rağmen ona inanılmaz narin gelen ve çenesinde hâlâ o gençliğe özgü pürüzsüzlük olan Fiete parmak ucuna yükselip kulağına yaklaşarak, "Kendine iyi bak reis" dedi, "Her şey için teşekkürler. Ortrud'a selam söyle, tamam mı? Herkese selam söyle. Yarın her şey bitmiş olacak."

Sonra öksürdü, öksürüğünü bastırdı ve daha alçak bir sesle, adeta hohlarcasına, "Sen de orada olacak mısın?" diye sordu.

Nefesi ateş gibiydi. Tarlanın kenarındaki çakıllar nöbetçinin çizmelerinin altında gıcırdıyordu; Walter arkadaşına daha sıkı sarılarak

onu şakağından öptü. Gözlerini kapatarak çatlamış dudaklarını kıpırdattı ama tek kelime edemedi, boğazı düğümlenmişti. Soğuk alnını Fiete'nin terden sırılsıklam alnına bastırıp elini onun kazınmış kafasında gezdirirken yutkunamıyordu bile. Dişlerinin arasına kadar gelen bir inlemeyi bastırdı, Fiete'yse onun sırtına hafif hafif vurarak tekrar etti: "Dert değil Ata. Hepsi geri zekâlı. Yarın hiçbir acım kalmayacak."

Rüzgâr parmaklığın arasından esiyor, koridordaki askerler kısık sesle sohbet ediyordu; Walter ve Fiete sarılmayı bırakıp birkaç kalp atışı boyunca birbirlerine bakarlarken artık ikisi de ağlamıyordu. İkisinin de gözlerinin rengi koyuldu, sadece biraz ama renkler, açık mavi ve yeşilimsi kahverengi ayırt edilemez hale gelmişti. Troche mum kalıntılarını topuğuyla ezip el çırptı. "Hadi bakalım, hadi hadi! Sonsuz vaktimiz yok!" dedi. "Mektubunuzu yazın Caroli!"

Fiete etrafına bakarak duvarda tutunacak yer aradı. Aşınmış sıvadan kum gibi taneler dökülüyordu. "Ne? Şimdi mi?" Kazınmış kaşlarını kaldırarak battaniyeyi çenesinin altına kadar çekti. "Hemen mi yazmam gerekiyor?"

"E herhalde!" dedi emir subayı ve elini mantosunun cebine attı. "Ben burada neden dikiliyorum? Çünkü sizi bekliyorum!"

Bir dolmakalem çıkarıp kapağını açtı ve Walter'e yeniden dışarı çıkmasını emretti. Walter hükümlüye bir kez daha başını salladı, yerdeki fesin yanında duran bir kemere yanlışlıkla basınca kemerin tokası şıkırdadı. Yerdeki, duvarlardaki gölgesi, geri geri attığı her adımda büyüdü ve en sonunda parmaklık demirlerinin arasında, karanlıkta kayboldu. "Yarın görüşmek üzere" dedi kısık bir sesle ve bir an için gözlerini kapadı. "Orada olacağım.

Fakat Fiete bir daha kafasını kaldırıp bakmadı. Kâğıdı lambanın önüne koymuş, dizlerinin üstünde iyice öne eğilerek dirseklerini taş döşemeye dayamış, yazıyordu. Battaniye ensesine kaymış, arkasından kafasının görünmediği bir kabarıklık oluşturmuştu; püsküller ellerini örtüyor, dolmakalemin kapağındaki logo, bir tür kar tanesi, donuk donuk parlıyordu. "Teşekkürler" diye mırıldandı ve yazmaya devam etti.

Islak olan her şey gece donmuş, su birikintileri ince bir buz tabakasıyla kaplanmıştı. Tarlanın diğer tarafındaki tepede, yarısı çamura batmış bir uçaksavar topu duruyor, ilk kuşlar ötüyor, yaşlı bir ya-

bandomuzu suya giderken soluk renkli sazlar dalgalanıyordu. İri cüsseli hayvanın ensesindeki kabarık tüylerin arası çiy taneleriyle doluydu; bir koku almış gibi burnunu havaya dikip karşı kıyıdaki köknarlara kısık gözlerle, uzun uzun baktı, sonra da eğilip su mercimeklerini yemeye başladı. Kulaklarının ucu seğiriyor, kuyruğu keyiften havada daireler çiziyordu. En sonunda homurdanarak çamurun içinde yuvarlanmaya başladı, havayı amonyak kokusu doldurdu ve duman çıkan derisini bir meşeye sürtüp uzun dişlerini sivrilttikten sonra –ağaçtan parça parça kabuklar soyuluyor ve dökülüyor, dişleri beyaz oduna sürtündükçe gıcırdıyordu– yalnız başına yaptığı banyo bitti ve hayvan geldiği gibi sessizce ortadan kayboldu.

Samanlığın arkasındaki iki mezar, üstünde önceki gün toprağı ezen askerlerin çizme izleri olan iki küçük yığın, kırağı kaplıydı. Askerler uzun bir masanın ucuna oturmuş, reçelli ekmek yiyorlar, Jörn onlara teneke bir sürahiden çay koyuyordu. Kulaklı bir asker kasketi ve parmaksız eldivenler takmıştı; tabakhane çırağı ve liseliler yine iskambil kâğıtlarını yelpaze gibi açarlarken, el sallayarak Walter'i çağırıp fincanlardan birini önüne itti. "Bu ne hal böyle? Hiç uyumadın mı?"

Walter önce cevap vermedi, daha doğrusu sadece zoraki bir baş hareketi yaptı ve yanlarına oturdu. Fındık ağacından sapları ve cilalı namlularıyla temizlenip yağlanmış beş karabina duvara dayanmıştı, uçlarında beş miğfer asılıydı; Walter sıcak teneke fincanı iki eliyle kavrayarak, "Tekrar yanına gitmek istedim" dedi, "Ama nöbetçiler... Neyse, boş ver. Ara ara o delikte öksürdüğünü duydum; sesi sanki toprağın altından geliyordu."

Jörn ona dikkatle baktıktan sonra masanın üzerinden kolunu uzatıp elinin tersini alnına dayadı. Fakat Walter irkilerek geri çekildi; Jörn onun çayına gümüş matarasından biraz içki kattı. "Fazla düşünme" dedi. "En karanlık anın sadece karanlıktır; bunu kader saymak lazım. Ayrıca o oğlan için bu iş muhtemelen senin sandığından daha az vahim. Üniversitedeyken inşaat iskelesinden düşmüştüm, ikinci kattan, oraya nasıl çıktığımı hatırlamıyorum bile. Bilincimi daha yere çarpmadan kaybetmiştim. Çok zor durumlarda Tanrı bir tür merhamet gösteriyor."

Bir subay tarlanın önündeki direkleri, üç gürgen gövdesini kontrol ediyordu. Kürklü kabanının cebinden bir stetoskop sarkıyordu;

Jörn parmaklarını birbirine sürtüp ovuşturdu. "Amanın bu ne, ben de nihayet bahar geldi diyordum! Senin parkan nerede? Götün donmuyor mu?"

Walter gözlerini kapatıp bir yudum daha içti. Çay o kadar şekerliydi ki, içindeki içkinin tadını almıyordu. "Fiete'ye verdim" dedi fincanın içine doğru ve daha alçak bir sesle ekledi: "Ne olursa olsun ıskalayacağım..."

Öğrenciler ekmeklerini ısırarak oyundaki sıraları konusunda tartışıyorlardı ama tabakhane çırağı Florian onu duymuştu. Bir iskambil kâğıdının ucunu boynunun üzerinden geçirerek, "Aptallaşma oğlum" dedi, "Adam zaten ölüyor. Mermi girişlerini sayıyorlar; bir tanesi eksik olursa hepimizi öğle yemeğine kalmadan cepheye gönderirler. Akşama da panzer paletlerine takılmış bağırsaklar oluruz."

Öğrenciler kafalarını kaldırıp baktılar, Jörn kollarını göğsünde kavuşturdu; alçak bir sesle, rica eder gibi konuşuyordu: "Adam haklı Walter. Savaş bitmeye bu kadar yakınken senin yüzünden bok yoluna gitmeyelim! Fiete zaten başka bir âlemde yaşıyor, inan bana. Artık hiçbir gerçekliğe uyanamayacağı bir tür rüyanın içinde. Bahse girerim bizi tanımaz bile."

Başparmağıyla karabinayı gösterdi. "Ayrıca zaten birinde talim fişeği var. Yani herkes şey diye düşünebilir...

Cümleyi bitirmedi; Walter ona bakıyordu. "Nereden biliyorsun?" diye sordu ama cevap alamadı. Köşedeki at kafasını çevirdi.

Başında Sturmbannführer olan küçük bir heyet samanlığa girdi; emir subayı parmaklarını şıklatıyordu. Askerler bankların üzerine çıkıp esas duruşa geçtiler ve gözlük camları tozlu, çukura kaçmış gözleri kıpkırmızı olan Domberg tıraş edilmemiş çenesini kaldırarak, sıralanmış adamları tek tek süzdü. Hatta bir kemer tokasını düzeltip bir yakayı hafifçe çekiştirdi. Sadece sıra Walter'e gelince bir an için gözlerini kapadı. Sonra saate bakıp ellerini cebine soktu.

Konuşurken parkası göbeğinin üstünde patlayacak gibi gergindi ve konuşurken gıdısı sallanıyordu: "Evet beyler, sizden erkeklik ve şahsiyet bekliyorum. Savaşta öyle durumlar olur ki, bütün tereddütlerden daha güçlü olmak gerekir. Her kim kaderimizi belirleyecek olan mücadeleden bu en kritik anda vazgeçerse, hepimizden vazgeçmiş demektir ve aramızda yaşama hakkını kaybeder. Lütfen

şunu kafanızda netleştirin ki, namlularınızın ucunda bir yoldaş değil, bir düşman var. Onurumuzu ve sadakatimizi ayaklar altına aldı ve bunu cezalandırmaktan başka yol yok."

Győr'da sirenler çalıyordu, hava saldırısı alarmı; Domberg gözlüğünü düzeltip onları tehdit edercesine parmak salladı. Şimdi daha alçak sesle konuştuğu halde sesi tamamen buz gibi havadan oluşuyormuş gibi insanın içine işliyordu. "Bu arada, emre karşı gelmek isteyen varsa kesinlikle anlayışla karşılarım. Fakat o kişi umarım gidip nerede durması gerektiğini de biliyordur." Dilini alt dişlerinde gezdirdi. "Anlaşıldı mı?"

Tek adam gibi hep bir ağızdan "Anlaşıldı Sturmbannführer!" dediler; Domberg koldan ziyade el hareketiyle isteksizce selam verdi, emir subayına kafasını salladı ve oradan ayrıldı. Giderken köşedeki atın tozlu boynuna hafif hafif vurdu.

O sabah yüzündeki yaralar derisinden daha açık renk görünen Troche kepini çıkarıp bir çelik miğfer taktı ve onlara da aynısını yapmalarını işaret etti. İnsan deri astara rağmen soğuk metali kafatasında hissediyordu; onlar kayışları bağlarken Troche silahları göstererek, "Hadi bakalım, yapalım bitsin" dedi, "Oyunun kurallarını biliyorsunuz. Omuz omuza duracak, silahlarınızın emniyetini aynı anda indirecek, göğsü hedef alacak ve komutumu bekleyeceksiniz. Suçlunun gözlerinin içine bakmak yok, kimse ona tek kelime söylemeyecek. Şimdi dışarı, herkes pozisyon alsın!"

Tepelerinden Rus bombardıman uçaklarının sesi geliyordu; Viyana istikametinde ilerleyen büyük bir Tupolev filosu, neredeyse her sabah olduğu gibi. Uçaklardan birinden broşürler atıldı, "Cephe Haberleri", ancak cezayı göze alarak okunabilirdi; tam askerler saman lıktan çıkarken, Fiete iki paraşütçü tarafından alana getirildi. Ayağında çorap vardı ama ona bariz çok büyük olan parkayı giymişti, uzun kollarından bir tek parmakları görünüyordu. Sargının yırtık pırtık ve eskiden kalma kanın rengini almış bir parçası parkanın yakasından sarkıyordu.

Kelepçe takmamışlardı; sadece tökezlediğinde ya da donmuş bir köstebek yuvasının üstüne düşer gibi olduğunda iki asker onu üst kollarından yakalıyordu. Bir tanesinin elinde tabanca vardı ve ağzının kenarından ona bir şeyler söyledi, Fiete buna tamam anlamında kafa sallayarak karşılık verdi. Dimdik durdu, ilk bakışta gayet sakin gibiydi ama sabah ayazında şu kadarı çok net görünüyordu

ki kısa, hızlı itişler halinde nefes alıyordu ve ağzından çıkan buğu, gardiyanlarınkinden daha hafif ve saydamdı.

Sırtını ortadaki direğe dayadılar. Troche mantosunun cebinden bir ip çıkardı. Kenevir, mantonun deri cebine sürtünürken gıcırdadı; Troche, Fiete'nin ellerini ağaç gövdesinin arkasına sararak çift düğümle birbirine bağladı ve çizmesinin burnuyla ayaklarını tamamen birleştirip direğe yapıştırmasını işaret etti, sonra onları da bağladı. Sonra bir bıçak çıkarıp parkanın üstteki metal düğmelerini kesti ve yakayı, göğsün dümdüz bir yüzey halinde ortaya çıkmasını sağlayacak şekilde içeri kıvırdı.

Fiete gözlerini yere dikmiş, kendisine yapılan her şeye tek kelime etmeden izin veriyordu; tabakasını çıkaran subay onun dudaklarının arasına bir sigara yerleştirmek isteyince belli belirsiz bir kafa hareketiyle reddetti. Çenesini kaldırıp erlerin durduğu tarafa baktı.

Bakışları hummalı, burnu ve kulakları soğuktan kıpkırmızıydı. Kaşlarını çatmış ve ağzını açmıştı ama Walter onun herhangi bir şey gördüğünden emin değildi, yüzüne güneş vuruyordu. Gözlerini kırpıştırarak boynunu biraz uzatıp etrafta duranların arasında onu aradı ama muhtemelen seçemedi; sanki umutsuzluk, miğferin çelik kenarı gözlerinin üstünde, tüfeği ayağının ucunda olan en iyi arkadaşını da bir yabancıya çevirmişti. Omuzlarını tekrar indirdi.

Ellerinde kahvaltılık ekmekleri, bardaklarında dumanı tüten çayla birkaç asker merak içinde samanlığın kapısında dikiliyordu. Troche, nişan alınacak direkle erler arasındaki taş çatlasa on adımlık mesafeyi yürüyüp bir yandan da her birini süzerken, binici çizmelerinin konçları gıcırdıyordu. Fiete'nin geri çevirdiği sigarayı içti ve erlere başıyla işaret verdi, bunun üzerine karabinalarla nişan alıp başparmağın küçük bir hareketiyle silahlarının emniyetini indirdiler; Walter ise bir parmağını metal düğmenin altında tutuyordu. Fakat diğer emniyet mandallarının çıtırtısı berrak, buz gibi havada yankılandı ve şimdi daha hızlı nefes alan Fiete gözlerini kapatıp dudaklarını belli belirsiz oynattı.

"Parkana ne olacak?" diye fısıldadı Florian dipçiğin arkasından. "Gerçekten ona mı bırakacaksın?"

Fakat Walter suskunluğunu koruyarak tabakhane çırağının mor renkteki ellerinden öteye, şimdi onların sırasının yanında duran ama hükümlüye doğru dönmeyen Trocheye kaçamak bir bakış attı.

Troche liselilerden birinin elindeki silahın namlusunu alttan tutup özenle yönünü ayarladı, sigarasından bir nefes çekti ve alçak bir sesle, neredeyse fısıldayarak, "Herkes hazır mı? Ve... ateş!" dedi. Farklı ve daha yüksek sesli bir komut bekleyen Walter daha tetiğe basamadan, yoldaşlarının tüfeklerinden çıkan dumanı gördü; emri yerine getirmekten ziyade refleks olarak ateş etmişlerdi. Yankı, Walter'in kulaklarında çınlıyordu.

Vücudu delip geçen bir kurşun, toprağı havaya püskürttü. Tarladan karatavuklar havalandı ve Fiete, daha yediği kurşunların ani şiddetinin yarattığı şaşkınlık yüzünde belirmeden bir parça dizlerinin üstüne çöktü, bacakları parantez şeklini aldı. Şimdiye dek hiç tatmadıkları ve mümkün olduğunu bilmedikleri, beklenmedik bir acı karşısında çocukların yaptığı gibi ağzını sonuna kadar açtı ama gözleri kapalıydı. Kurşun deliklerinden biraz nefes çıktı.

Emniyet mandalları yeniden çıkırdadı. Fiete bütün vücudu titreyerek bacaklarını tekrar birbirine bastırdı ama vücudu yavaş yavaş öne eğildi, alnındaki çizgiler yok oldu ve ani beyazlığı artık yaşayan birininki değildi. Kenevir ip gıcırdayarak ağacın yer yer çatlamış kabuğunda kaydı, açık renk odunun üzerinde kan parlıyordu; Fiete zar zor, hâlâ inanamıyormuş gibi kafasını salladı. Alt dudağından sarkan renksiz bir salya açık kırmızıya döndü.

Sonra çenesi göğsüne düştü; silahın sıcak namlusunu avucunun içinde hisseden Walter bir an gözlerini kapadı. Başı dönüyor, bağırsaklarında kıyamet kopuyordu; arkalarından biri "Temiz!" derken istemsizce dişlerini gıcırdattı. Miğferin kenarını alnından geriye iterek yüzündeki teri koluyla sildi ve birden arkadaşının yüzükoyun yattığını gördü; ipleri kesip onu ağaçtan ayıran subay, erlere beş dakika içinde araç yoklamasında olmalarını emretti.

Not defterine bir şeyler yazdı. Askerler karabinaları duvara dayayıp samanlığa girdiler. Fakat Fiete henüz ölmemişti; alt dudağı titriyor, göğüs kafesi kalkıp iniyor, bir eli havaya uzanıyordu. Doktor üzerine eğilip kurşun deliklerini saymak için lime lime olmuş parkayı iyice açarken –delikleri kurşunkalemle işaretliyordu– oğlanın burnundan ve ağzından hâlâ, hızlı itişler halinde incecik bir ip gibi nefes çıkıyordu; yavaşça gözlerini açınca gözbebeği, son pırıltı ve bakışlarının gittikçe donuklaşan maviliği göründü. Artık o bakışlar boştu.

Herkese bir kez daha gırtlağını sunmak istercesine kafasını arka-

ya yatırmışken her zamanki cüretkâr ifadesiyle, ağzının sadece bir kenarıyla gülümsüyor gibiydi ve Troche'nin sesine, sert bir tonda azarlanmaya aldırmadan donmuş çimenlerin üzerinde tökezleyerek arkadaşına doğru yürüyen, bu arada tüfeğini de bir parça uzaktan yerde sürükleyen ve en sonunda bırakan Walter, ona ulaşamadı. Sadece gölgesi, açık ağzından son nefesini veren Fiete'nin üzerine, yüzüne ve şimdi gri olan gözlerine vurdu.

Dişlerinde biraz kan vardı. Doktor stetoskobu ölünün göğsüne dayadı ve diğer eliyle, başparmağı ve işaretparmağıyla gözlerini kapadı. Paraşütçüler çukur kazmaya başlamışlardı. Kazma ve kürekleri soğukta tıkırdıyordu; sonra her şey sisle örtülmüş gibi soluklaştı, Walter köstebek yuvasını ve taşları sırtında hissetti, tepesinde yoldaşlarının sesini, bağırışlarını ve adeta toprağı ezen sert adımlarını duydu.

"Sevgili Helene! Mektupların ve paket için teşekkür ederim! Birkaç kez garnizon değiştirdiğimiz halde hepsi de bayrama yetişti. Belli ki posta hâlâ işliyor ve belki de gelecek Paskalya'yı barış ortamında geçireceğiz.

Annem sana anlattı mı bilmiyorum: Kısa bir süre önce birkaç gün izin alıp babamın mezarını aradım. Buraya çok yakın bir yerde ölmüş ama haçlarda genellikle yazı yok ve bunlardan o kadar çok var ki... İnsan aramaya nereden başlayacağını bilemiyor. Her halükârda bu topraklarda bir yerde yatıyor; savaş bittikten sonra gelip buluruz. Puszta'da oda ya da mahzen gibi bir sessizlik var; sanki ölüler kulaklarını dikmişler.

Kendi elinle yaptığın kekler, özellikle de çikolatalı olan lezizdi! Uzun ömürlü sucuğun da minnettar bir talibi çıktı. Bu arada ben askeri hastanedeyim ama korkma, sapasağlamım. Sıhhiyeci sadece sinirlerimde bir problem olduğunu söylüyor, bir tür cephe hastalığı, oysa ben menzildeyim. Gerçekten de yüzüm titriyor ve seğiriyor, engel olamıyorum. Şu aralar tıraş olmam tehlikeli. Fakat gittikçe düzeliyor, bana yulaf lapası ve ballı kırmızı şarap veriyorlar, tıpkı kaplıcadaki gibi.

Düşman hızla ilerliyor, bizse bugünlerde, umarım ki çok fazla sayıda gerillanın pusu kurmadığı Reich sınırı gerisine çekiliyoruz. Belki Viyana yakınlarına sevk ediliriz; öyle olursa nihayet bir büyük şehir görmüş olacağım.

Senin yaşındayken Paskalya en sevdiğim bayramdı. Sonrasında her yer daha aydınlık ve sıcak olduğu için bu bayramı bugün hâlâ Noel'den daha çok severim. Burada da yumurtalar var, mavi gres yağı, papatya ve kırmızı pancarla boyanıyor ama huş yeşili yok; çoğu ağaç kesildi.

İşte böyle... Kendine iyi bak güzel Helene, ışıkları kapatıyorlar. Umarım öksürüğün düzelmiştir, kış daha yeni bitti. Odanda nem varsa yatağın altında yere cam tabakalar koy; buradaki insanlar da yapıyorlar. Ve istersen anneme selam söyle. Senin, W."

Son benzin tükenmişti; depolardan kurtarılan bütün gıda maddeleri at ve öküz arabalarıyla dağların arkasına taşınıyordu. Walter üç genç eşeği geçidin üzerinden geçirdi; bozuk yollarla ve inatçı yük hayvanlarıyla cebelleşen yoldaşlarının çok önünde ilerliyordu, bunun sebebi biraz da hayvanlara ara sıra şeker vermesiydi. Eşekler, sırtlarındaki şişkin çuvallara rağmen hafif adımlarla, ilkbaharla birlikte eriyen karların bayırlardan süpürdüğü yassı çakılların üzerinde onu takip ediyorlardı; bir keresinde ip elinden kaydığında bile kaçıp gitmediler. Sadece durdular.

İkide bir ağaç köklerinin ve bütün ağaçların kenara çekilmesi gerekiyordu ve askerler öğleye doğru, kıvrıla kıvrıla vadideki bir kilise arazisine inen, kısmen asfaltlı yola vardılar. Pirinç çanın tiz sesi duyuluyordu, birden yer titremeye ve bayırdan aşağı küçük taşlar dökülmeye başladı. Hayvanlar kulaklarını arkaya yatırırken, dev çamurlukları ve tel kafesli farlarıyla zeytin yeşili bir kamyon virajı aldı. Kasada silahlı Amerikalılar oturuyordu ve Walter'in ilk başta yüzünü kararmış sandığı şoför hemen yanında durarak dirseğinin üzerinden, "Hey man, whe're your wheels?[24]" dedi.

Tabancasını Walter'e doğrulturken sırıtıyordu ve Walter tek kelime anlamadığı halde ister istemez o da gülümsedi. Bir yandan da ellerini, yaka ucundaki SS amblemini kapatacak şekilde havaya kaldırmıştı; göz ucuyla ötekilere baktı. Bazıları at arabasından atlayıp çalılıklarla kaplı yan patikalarda gözden kaybolmuştu, kimse de onları vurmaya ya da takip etmeye kalkmamıştı. Fakat çoğu onun gibi yapıp duraksayarak yaklaştı; Amerikalılar gıda maddelerini boşalttıktan sonra el çırparak hayvanları doğaya saldılar.

24 (İng.) Hey dostum, tekerleklerin nerede? (ç. n.)

Askerlerin açık bir römorkta yaptıkları gece yolculuğundan sonra vardıkları kamp, bir sıhhiyecinin Walter'e söylediğine göre Salzburg'un seksen kilometre kadar güneyinde, Wagrain yakınlarında bir vadideydi. Vaktiyle çayırlık olan alan, yüksek dikenli teller ve sarp kayalarla çevriliydi; burası mahkûmlar için bir ara istasyondu. Ezilmiş otlarla kaplı zemin her adımda çöküyor, çizmelerin içi hızla ıslanıyordu. Helâ çukurları, ham ağaç gövdelerinden uzun oturaklar yapılmıştı ama askerler için baraka, çadır ya da bivak torbası yoktu; bazıları, güneşten ve yağmurdan biraz olsun korunabilmek için boş konserve kutularıyla ya da çıplak elle toprakta çukur açmakla meşguldü.

İçecek hiçbir şey yoktu, hiçbir yerde; ve susuzluk dayanılmaz hale gelince Walter de diğer herkes gibi yüzükoyun uzanıp birikintilerdeki suyu sıkılı dişlerinin arasından içmeye başladı. Nişanlar, madalyalar ve sıcak çatışma ödülü rozetler çamurun içinde hafifçe parlıyordu; bir süre sıraların arasında dolaştıktan ve etrafa bakındıktan sonra o da kendi kemer tokasını ve kabartmalı künyesini attı, ordu askerlerinin birinden bir cam parçası ödünç alıp ceketindeki armaları keserek çıkardı.

Kamp sınırındaki küçük bir yükseltinin üzerinde duruyor, uzaklarda dağların beyaz zirvesini, pırıldayan karların içindeki sazları görüyordu; derken bir asker, bir Gefreiter, eliyle aşağıdaki sayısız adamı gösterdi. Yüzlerini, şimdiden ısıtmaya başlayan güneşe dönmüşlerdi; birçoğu üniforma ceketini ve gömleğini çıkarmış, çömeldiği yerde uyukluyordu. Kazınmış enseleri incecik, kirli fanilaların altından belli olan kürek kemikleri sivri, kolları ve bacakları zayıf ve yara bere içindeydi. "Şuna bak" diye mırıldandı Gefreiter. "Bizim şu bin yıllık Reich. Führer daha yeni yıl konuşmasında ne diyordu? Kader kimden bu kadar çok şey talep ederse o kişi büyük işler için seçilmiş demektir ya da işte buna benzer bir laf. Acaba neyi kastetti? Sen ne düşünüyorsun? Kastettiği ishal ve kaşıntı mıydı?"

Amerikalıların barakasından puro dumanı, kahve ve kızarmış domuz pastırması kokusu geliyordu ama mahkûmlara yiyecek içecek hiçbir şey yoktu, iki gün boyunca olmadı. Birçoğu çelik miğferlerinin içinde "bahar çorbası" yaptı; ısırganotu filizleri, kuzukulağı ve karahindiba karışımı bu lapayı, yevmiye defterleriyle yaktıkları ateşte ısıtıyorlardı. Walter de böyle bir tencerenin önüne

çömelip kendi miğferini verdi, kırk yaşlarındaki istihkâmcı da ona bir kaşık uzattı. Saçları şimdiden ağarmış olan adam elini gömleğinin göğüs cebine atıp biraz tütün çıkardı ve Walter ona burada ne kadar kalacaklarını sorunca omuz silkti. "Bence kısa bir süre. Amerikalıların mahkûmları tutmak gibi bir derdi yok. Bu onlara pahalıya mal oluyor."

Sonra bir sigara sardı; sarma kâğıdının üzerinde Kiril harfli bir filigran vardı. "Onlar savaş suçlularını, SS adamlarını arıyorlar. Ve bana sorarsan, o itoğlu itler bunu sonuna kadar hak ettiler. En yeni silahlar, en iyi yemekler, becerilmeye gönüllü en esaslı karılar hep onlardaydı. Führer ve onun Himmler'i bu adamların götlerini kaldırdılar, onlara cenneti vaat ettiler ve buna rağmen herifler bizi kurtaramadılar; ne Balaton'da, ne de Viyana önlerinde. Hepsi geberip gitsin.

Walter yutkundu; ıspanak gibi yeşil olan ılık lapa çok acıydı, dişlerinin arasında kumlar çıtırdıyordu. "Ne arıyorlar ne? Neden savaş suçluları?" diye sordu. "Hem onları nereden tanıyacaklar ki?"

Adam sarma kâğıdını yaladı. "Sen de tam süt bebesiymişsin! Nereden tanıyacaklar? Dövmelerinden tabii, kan gruplarından. Onların damgası bu. Sonra da elemeye devam edecekler."

Walter elini gömleğinin içine sokup hafif kabarık dövme yerinde gezdirdi. Ensesinden bir ürperti geçti. "Ama bunlar" dedi şaşkın şaşkın, "Bunlar sadece SS kuvvetlerinde mi var? Bütün askerlerin böyle bir dövmesi yok mu?"

İstihkâmcının sigarasını yakarken avucunun içine doğru çıkardığı hafif "Haaa!" sesinde alaycı bir tını vardı. Dumanı burnundan verirken Walter'in üniformasının yakasını inceledi. "Hayır, hepsinde yok. Bit ayıklama sırasında görürsün...

Akşam yağmur yağmaya başladı; ceketleri ve parkalarıyla kafalarını örttüler. Hâlâ brandası ya da battaniyesi olan, içinde uyuduğu ya da uyumaya çalıştığı çukurun üzerine kazıklar yardımıyla onu germişti. Fakat çok geçmeden her şey su içinde kaldı ve askerler en azından biraz ısınmak için birbirlerine sokulduklarında Amerikalılar dikenli tellerin diğer tarafından işaret tabancasıyla karanlığa ateş ediyorlardı. O zaman da sarp kayalarda keskin gölgeler oluşuyor, yanan magnezyum bitmiş tükenmiş adamların üzerine tepeden damlıyor ve bazılarını yaralıyordu. Feryatları sık sık yük-

sek perdeden ağlamalara ve inlemelere dönüşüyor, eğer uzatırlarsa barakalardan biri bağırıyordu: "Shut up![25]"

Sabaha doğru yağmur hafifledi, gökyüzü açıldı ve bazıları sırılsıklam toprağa rağmen biraz olsun uyumayı başardı; sağdan soldan hafif horlamalar bile geliyordu. Vadinin tepesindeki yıldızlar soluklaşmıştı; dağların karlı zirveleri pembe pembe parlıyor, dikenli tellerdeki zincirlerin ucunda sallanan oval künyeler, binlercesi, rüzgârla hafif hafif birbirine vuruyordu.

"Sevgili Liesel, umarım iyisindir ve sağlığın yerindedir. Ben şartlara göre iyi sayılırım. Kargacık burgacık el yazıma şaşırma. Bu, burada verdikleri özel bir kâğıt; üzerine suyla yazdığında mavi oluyor. Fakat bazen de bütün yazılanlar dağılıp gidiyor, o yüzden kalemi kullanırken çok dikkatli olmak lazım.

Ostmark[26]'taki Salzburg yakınlarında birkaç gün kaldım, şimdiyse Münih'teki eski bir toplama kampındayım. Amerikalılar bize iyi davranıyorlar. Sorguda bile bağırma ve vurma yok, en azından bana olmadı. Eh, ne de olsa gencim, zorla askere alındım ve sadece kamyon kullandım. Haftada iki kez yıkanabiliyor ve onların ya da onlardan ölenlerin eski üniformalarını giyebiliyoruz. Fakat sırtımıza büyük harflerle POW yazmamız gerekiyor; savaş mahkûmunun Ingilizce kısaltması. Ben diş macunuyla yazdım, Colgate'le; böylece sonradan silebilirim.

Bekliyor ve Amerikalıların arabalarını tamir ediyoruz; onun dışında yapacak pek bir şey yok. Bazıları kadınlar tarafına bakmak için barakaların çatısına çıkıyor. O tarafta gardiyanlar, SS kurukafalı gerçek cadalozlar kalıyor. Bu kadınlar vaktiyle çıplak mahkûmları dondurucu soğukta tellere bağlayıp üstlerine soğuk su dökmüş, mahkûmlar yeterince hızlı ölmezse mutfak bıçaklarıyla süreci hızlandırmışlardı. Şimdiyse kaybedecek bir şeyleri kalmadı ve erkeklere görmek istediklerini gösteriyorlar.

Kimileri okuma akşamları düzenliyor, kimileri tiyatro oynuyor. Bazen film gösterimleri de oluyor; düşünsene, dün Reich Mareşali Göring de bizimle birlikte salondaydı. Nürnberg'de büyük bir mahkeme kurulacakmış. Kurumlana kurumlana içeri girdi; kalın

25 (İng.) Kapa çeneni! (ç. n.)

26 Nazi Almanyasında Avusturya için Ostmark adı kullanılıyordu. (ç. n.)

yüzüğü hâlâ parmağındaydı ama ceketinde daha önce madalya takılı olan bütün delikler boştu. Beyaz miğfer ve kemerli en az yirmi jandarma etrafını çepeçevre sarmıştı; kimse ona fazla yaklaşmasın diye. Adam orada oturup bizimle birlikte 'Minör Tonda Romans' filmini izledi ve hani şu karısı tarafından aldatılan adam en sonunda 'Bittim, bittim, artık acı bile çekmiyorum!' dediğinde, gözlerinde yaşlar vardı; parladığını gördüm.

Burada ne kadar kalacağımız belirsiz. Dünden beri, madencilerin öncelikli olarak bırakılacağı söyleniyor, ekonomi dönmeye başlasın diye; Ruhr bölgesinde doğduğum ve ailem orada yaşadığı için belki madenci olarak ben de kurtulurum. Ne olursa olsun denemek istiyorum; yazın tekrar kuzeyde olmak için mecburen yalan söyleyeceğim. Fakat yoksa sen çoktan başka bir sevgili mi buldun? Sık sık seni düşündüm ve bu sayede sağlam kaldım, buna kesinlikle inanıyorum. Bir, iki, üç."

İkiz kulelerin kubbeli uçları yakından tıpkı kartpostal ya da fotoğraflardaki gibi görünüyordu ama apsis[27] enkazında paramparça banklar ve İsa'sı eksik bir haç vardı; haçın üzerinde sadece çivilenmiş eller duruyordu. Tahta ve tuğla yığınlarının arasındaki yollar dardı, dudaklardaki tozda kireç tadı vardı; Walter bir yangın musluğunun önünde bekleyen insanların arasına girdi. Herkesin elinde kovalar, testiler ya da porselen kapaklı boş bira maşrapaları vardı ve Walter'in anlasa da aralardan tek tek kelimeler anladığı bir şiveyle sohbet ediyorlardı. Yerel elbiselerinin altına tekerlek lastiğinden yapılma sandaletler giymiş olan ve kuyruğun biraz uzağında bir sigarayı paylaşan iki kız ona gülümsedi.

Sıcak bunaltıcıydı. Her taraftan, eski sıvayı tuğlalardan sökmek için kullanılan kazmaların vurma sesleri geliyordu ve Walter'in boğazı o kadar kurumuştu ki, yutkunamıyor, hafif hafif öksürüp duruyordu. Suyunu alıp gidenlerin çoğu, enkaz halindeki kilisede yürürken kovalardan taşıp dökülmesin diye üstünü küçük tahta parçaları ya da saman balyalarıyla örtüyorlardı. Walter nihayet sırası geldiğinde bekçiye selam verip ellerini musluğun ağzına tuttu. Fakat bekçi, susamış oğlanı pas geçip kızlara bakarak, "Tasın yok mu?" dedi, "you need a cup.[28]"

27 Kiliselerde koronun arkasında bulunan, tonoz ya da kubbeyle örtülü bölüm (ç. n.)
28 (İng.) tasın olması lazım (ç. n.)

Boynunda kirli bir sargı vardı ve ağzı, kirli sakalın arasındaki bir çizgiden ibaretti. Üniforma ceketinde yaka ucu şeridi filan kalmamıştı ama bu ceket vaktiyle yüksek rütbeli birine ait olmalıydı; kumaşta subay kalitesi vardı. Üzerinde tümen adı yazan kol şeritlerinin olduğu yerdeki dikenli bir çelenk güneşte parlıyordu, yaprak uçları rengi dönmüş altındandı; Walter kısık bir sesle, "Ben Almanım. Bana su ver yoldaş" dedi.

Hidrant anahtarının sapını iki eliyle birden tutan adam onun hardal rengi pantolonunu ve fermuarlı kısa montunu süzdü. "Tasın yoksa ne yapabilirim?" diye karşılık verdi. "Ayrıca neden bu Amerikan ıvır zıvırını giyiyorsun? Onlara mı çalışıyorsun?"

"Hayır" dedi Walter, "Kampta mahkûmdum, orada bize bu giysileri verdiler. Alman ordusunun giysileri üstümüzden dökülüyordu. Şimdi bana su ver lütfen. Saatlerce yürüdüm."

Adam tereddüt etti. Gözlerinde arpacıklar vardı. "Kamptan mı geliyorsun? Dachau'dan mı? Orası kodamanların gittiği yer değil mi? Size yemeniz için ne verdiler?"

Walter pütürlü dudaklarını yaladı. "Yememiz için mi? Tanrım, ananas. Her gün konserve ananas. Bazen de peksimet. Bırak eti, patatesin tadını bile hatırlamıyorum." Tekrar boruya doğru eğilip ellerini musluğun altına soktu. "Hadi ama, istasyona yetişmeliyim!"

Fakat adam kımıldamadı. "Konserve ananas mı?" dedi. "Her gün mü? Lükse bak sen. Bizse her gün çayırlara çıkıp papatya kemirmek zorundayız. Su filan yok sana, tas olmadan vermem."

Walter kaşlarını kaldırdı. "Kes artık. Tası nereden bulayım? Aç şu suyu be adam! Görmüyor musun, herkes bekliyor."

"Eee, bana ne? İçme suyu değerli, kamptan geliyorsan bunu bilmen lazım. İçme suyu sadece kaplarda verilebilir ki ziyan olmasın. Ben talimatlara uyuyorum."

İnanamayan Walter kafasını salladı. Sıkılı yumruklarıyla yangın hidrantının önündeki çamur izinin üzerinden bir adım atıp dişlerini sıkarak sordu: "Peki suyu kimden alıyorsun acaba? Führerinden mi? Ama o öldü, hani belki duymamışsındır!"

Bir ayağıyla adamın ayakkabısının burnuna basıyordu; adam çenesini boynuna doğru çekip gözlerini kıstı. Nefesi berbat kokuyordu. "Ne yani? Beni tehdit mi ediyorsun pis Amerikalı? Üstelik bir de saldıracaksın ha? Götümü ye!"

Dört köşe anahtarı hidranttan çıkarıp kemerinin arkasına sokunca kalabalıktan homurdanmalar ve küfürler yükseldi. Bekçi kalçasını kırıp kollarını göğsünde kavuşturdu, sonra da çenesini kaldırarak bağırdı: "Beni dinleyin, idari duyuru: Kamu düzeninin bozulması sebebiyle şu andan itibaren içme suyu dağıtımına, ikinci bir duyuruya kadar ara verilmiştir. Su bekçisi olarak böyle bir yetkim var. İtirazlar yazılı olarak belediyeye yapılabilir. Bir sonraki dağıtım mahalli Stachus'ta olacak." Başıyla Walter'i gösterdi. "Buna teşekkür edin...

Sonra bir tuğla yığınının üstüne tırmanıp sadece yangın duvarı kalmış bir evin bodrumunda gözden kayboldu. Meydanın diğer tarafındaki nefin içinden kargalar geçiyordu; gömleği sırtına yapışmış olan Walter etrafına bakındı. Birkaç kılıksız adam sıradan çıkıp sessizce onun yanına geldi, dize kadar deri pantolonlu bir ihtiyar kovasını tozun içine bıraktı. Beyaz kaşlarının altındaki gözlerinde katıksız bir öfke vardı.

"Salak herif, geri zekâlı!" dedi. "İtoğlu it! Bunların alayı kuşbeyinli..." Walter'i nazikçe kenara iterek dönüp arkasına baktı. "Elimizde ne var Huberle? İngiliz mi, Fransız mı?"

Konuştuğu adam –o da kısa pantolonluydu ve ellerinde bir sürü siğil vardı– elini bir uyku tulumunun içine sokarak karıştırdı. "Ne bileyim ben! Hah, işte bir kerpeten!" Çıkardığı yepyeni İngiliz anahtarıyla vanaya vurdu. "Bak, bu alüminyum. Demir gibi, bununla birinin kafasını kırabilirsin ama alüminyum, anlıyor musun? Modernlikten öleceğiz. Ne tarafa çevireceğiz, sola mı, sağa mı?"

Bıyığının uçlarını yalayıp aleti yerleştirdi, bir ayağını da hidranta dayamıştı ve sıcak lastik kokan borudaki boş bir gurultunun ardından su geniş bir kavis çizerek taş döşemeye fışkırdı. İnsanlar rahat bir nefes alarak alkışladılar ve sarı saçlarını ensesinde topuz yapmış, genç kadınlardan biri Walter'e testisini uzattı.

Sanki bütün o yıkıntıların, tozun altında başka, sağlam bir yeryüzü varmış gibi, fışkıran su pusula şeklindeki bir mozaik desenini ortaya çıkarmıştı; Walter içtikten ve bir avuç suyu da yüzüne çarptıktan sonra topuzlu kadın alçak bir sesle sordu: "Konserve ananas nasıl bir şey?" Serçe parmağıyla burun kanatlarından birini kaşıyordu. "Tatlı mı?"

Yerel elbisesinin göğsünde, kemikten yapılmış bir aslan pençesi sallanıyordu; Walter ona testisini verirken bir an için elleri birbirine değdi. "Evet" dedi Walter kızardığını hissederek. "Her gün biraz daha tatlı. Yanında da ot yedik, başka türlü dayanılacak gibi değildi."

Kadın bunu bir espri sandığı için güldü, Walter'se ona başıyla selam verip istasyona doğru yürümeye başladı. Yolun iki yanında çokkatlı harabeler vardı ve bazı iç duvarlarda hâlâ tablolar ya da saatler, birinde bir ayna parçasının yanında bir havlu asılıydı. Taş yığınlarının önüne, dekovil vagonları için raylar döşenmişti; enkaz bunlarla kaldırılıyor, dolayısıyla yol daralıyordu. Bir askeri kamyon geldiğinde yayalar yıkıntıların arasına çekilmek zorunda kalıyor, bir yandan da eğrilmiş gaz ya da su borularına tutunarak boyunlarını uzatıp kamyonun kasasında ne olduğuna bakıyorlardı. Birçok kişi el sallıyor ya da sessiz bir sigara ricası olarak iki parmağıyla dudaklarına pıt pıt vuruyordu ama Amerikan askerleri selama nadiren, sadece çocuklarda karşılık veriyorlardı. Bazılarına şekerleme ya da portakal bile atıyorlardı.

Tren istasyonu sivillere kapalıydı. Sıcaktan rayların üzerinde titreşen havada elektrik ve telgraf direkleri hareket ediyor ya da bir anda eriyor gibi görünüyordu. Kubbesinin kalıntıları belli yerlerde çam gövdeleriyle desteklenen, tıklım tıklım salonun kavisli pencerelerinde cam kalmamıştı, çatlaksız duvar yoktu. Bombardıman gecelerinin ateşiyle eriyip tuhaf şekiller almış olan pencere parmaklıkları, çelikten bitkiler gibi tırabzanlardan sarkıyordu ama gişelerin üzerindeki yazı, sayısız kurşun deliğine rağmen hâlâ okunuyordu: "Münih, hareketin başkenti!"

Rahibeler, farklı birimlerden salıverilmiş yüzlerce askere çay ve kurutulmuş elma halkası dağıtıyorlardı. Askerler peronlardaki moloz ve cam parçalarının arasına çömelmiş ya da yatmış, sessizce trenlerinin geleceği yöne bakıyorlardı. Eğri büğrü raylar gökyüzüne uzanıyor, aralarından traversler sallanıyordu. Yanmış ve raydan çıkarılarak devrilmiş vagonların yanlarına tebeşirle yazılmış yazılar vardı; adresler, kayıp ilanları, kayıplara haberler. Üzeri çizilmiş bir "Reich'a dönüş"ün altında "Annelere dönüş!" yazıyordu.

Essen'de de yıkıntılarla dolu sayısız alan vardı; şehir merkezi, taş taş üstünde kalmadıktan sonra bile bombalanmış gibi görünüyordu. Fakat Steeler Caddesi'ndeki dev sinagog, görünüşte sapasağlam

bir vaziyette yaz göğüne uzanıyordu ve pencerelerin üzerindeki, savaştan daha eski is ve duman izleri olmasa, insanın aklına bir tür merhamet, koruyucu bir güç gelebilirdi.

Borbeck'e giden tramvay hınca hınç doluydu. İnsanlar yer yer göçmüş, camsız vagonlarda sıkış tepiş duruyorlardı ve Walter bu tramvayla neredeyse iki saatlik bir yolculuk yaptı: İkide bir inmek, bükülmüş demirler, kırık borular ve lağım pisliğiyle dolu kraterlerin içinden zar zor geçerek yolun karşı tarafındaki başka bir tramvaya binmek zorunda kalıyordu. Yeşil vagonlardaki Persil reklamları kazınmış ya da ateş fırtınalarında yanarak kabarmış, ahşap oturma yerleri sökülmüştü. Suskun insanların açlığı yüzlerinden okunuyordu; kondüktörlerin kemikli yüzleri de acıdan kararmıştı. Fakat tepedeki kordonu çektiklerinde gelen zil sesi, o uzun çınlama, hâlâ eskisi gibi gümüş parlaklığındaydı.

Frohnhausen'deki sadece İngilizce filmler gösterilen Lito Sineması'nın önünde çocuklar kaldırımdaki çikletleri çıkarmaya çalışıyorlardı; Walter tramvayla manastıra kadar gitti, oradan da Klopstock Sokağı'na doğru yürümeye başladı. Enkaz yığınlarının arkasından, sac ve döşeme tahtalarından yapılmış küçük bölmeler yükseliyor, odunlarla yakılan ateşlerin dumanı havayı kesiyordu. Tel örgüyle çevrilmiş bazı yıkıntılar ahır olarak kullanılıyordu; dolaplara, komodinlere ve üzerinde beyaz hayvan pislikleri olan koltuk kollarına tavşanlar ya da tavuklar tünemişti ve bir banyoda duran cılız inek, küvetten kuru ot yiyordu.

Walter'in çocukluğunu geçirdiği evin enkazında yer yer, koridorun mavi fayanslarından biri parlıyordu; tuğla tepesinin üstüne çıkıp etrafına bakındı. Bir iki sivri tepeli kemer hariç St. Dionysius Kilisesi'nin her üç geçidi de tahrip olmuştu ama kule duruyordu. Linde Fırını'nın yüksek bacası da çelik halkalarla zar zor şeklini koruyordu. Üzerinde "Yemek Dağıtımı / Food Distribution" yazan, yeni parmaklık takılmış kapının önünde bir kalabalık bekliyor, çocukların can sıkıntısından birbirine vurdukları tencere ve süt kapları tıngırdıyordu. Sonra çalılıklardan serçeler havalandı.

Yaşlıca bir kadın "Uschi, gel büyükannenle otur!" diye bağırınca, Walter'e şaşkın şaşkın bakan küçük kız arkasını döndü. Mezarlık duvarı da isabet almıştı ama zemin katında cenaze levazımatçısı olan müştemilat her zamanki gibi görünüyordu. Sıvasında ya da siyah cam tabelasında en ufak bir çatlak yoktu, pencereli çatıda

tek bir arduvaz levha eksik değildi; Walter paslı kulpu çevirdi, ceketindeki tozu eliyle silkeledi ve irkilerek geri çekildi.

Kapıyı, sanki arkasında bekliyormuş gibi kız kardeşi açmıştı ve alçak sesle, sanki zamanın aniden durmasıyla oluşan boşluğa üfler gibi, "Biliyordum, rüyamda görmüştüm!" dedi. Işıl ışıl gülümsüyordu. "Gönderdiğim kanat seni korudu!"

Walter, hayal gibi bir an için babasının yüzünü görür gibi oldu; sonra kız kardeşi basamaktan kollarına atıldı. Gözlerinin kenarlarındaki gölgeler Walter'e daha koyu, omuzları daha kemikli geldi; onu havada öyle bir hızla çevirdi ki, kardeşinin örgüleri uçtu ve kadife terlikleri yere düştü. Tekrar kendilerine geldiklerinde Walter burnunu kıvırarak sordu: "Ne kokuyorsun sen böyle? Sigara mı içiyorsun?"

Kardeşi çiçekli bir önlük elbisenin altına eşofman altı giymişti; eliyle "Cenaze Levazımatçısı Hess" yazan tabelanın üzerindeki pencereyi göstererek "Ben içmiyorum" dedi. "Annemin sevgilisinin doğum günü, yüz seksen yaşına falan basıyor. Ama çakırkeyif oldu bile, kutlamana gerek yok. Koltukta horluyor, diğerleri de onun Bols[29]'unu içip bütün purolarını tüttürüyorlar." Elini dudaklarının arasına sokup gri bir çikleti çekerek uzattı. "Denemek ister misin? Sadece bir haftalık ve henüz bayağı yumuşak. Onu geceleri şeker dolu bir yumurtalığa bastırıyorum, bütün şekeri çekiyor ve tekrar tatlı oluyor."

Walter yüzünü buruşturdu; merdivene oturdular. "Okul hâlâ kapalı, belki ağustosta açılır" diye gevezeliğe devam etti kardeşi. "Bütün çatısı yok oldu, düşünebiliyor musun? Bu arada ben kendi kendime bir şeyler öğreniyorum, özellikle de İngilizce. Önce harika swing müzikleriyle Amerikalılar buradaydı, şimdi de İngilizler. Bu bir bakıma kötü, çünkü onlar bayağı sıkıcılar, müzik dinlemiyorlar ve çaydanlık gibi burunlarından konuşuyorlar. Ama tabii çikolatalarının tadı *spectacular*![30]"

Paslı bisikletiyle kaldırımda giden küçük bir oğlan çocuğu ani bir frenle durup kardeşinin az önce düşürdüğü işlemeli terliklerin etrafında döndü. "Çok iyi fikir!" diye bağırdı kardeşi onun arkasından ve ağabeyine göz kırptı. "Bu arada yakında kuzeye gidiyorum. Glücksburg'da bir sanatoryum var. Gerçi öksürüğüm geçti gibi ama

29 Bir içki markası (ç. n.)

30 (İng.) muhteşem (ç. n.)

Doktor Böhmer yakında savaş öncesindekinden daha fazla maden ocağı açılacağını söylüyor. Ne de olsa biz ekonominin motoruyuz; eh, o zaman da hava öyle bir hale gelecek ki, dışarı çamaşır asamayacağız."

Büyük ayak başparmaklarını çoraplarının deliklerinden uzatıp geri çekti. "Savaş sırasında havamız temizdi, doğruya doğru. Tabii her taraf yanmadığı zaman. Hep rahat nefes alabiliyordum, geceleri de; ayrıca ter içinde kalmıyordum. Kendimi gayet sağlıklı hissediyordum." Merdivenin yanındaki otların birazını yolup parmağının üzerine serpiştirdi. "Senden ne haber? Dağlarda sevgilin var mı? Bahse girerim vardır! İyi biri mi bari?"

Walter sırıtıp başını evet anlamında salladı, kız kardeşiyse bu konunun üzerinde daha fazla durmayıp kafasını yana eğerek ağzındaki çikleti balon yapmaya çalıştı ama çiklet fazla sertti, becerebildiği tek şey sert bir şaklama oldu. Bir yandan da örgülerini çenesinin altında birleştirmişti; birden gözleri nemlendi, dudaklarını büzdü. "Babamın başına gelen şey korkunç, öyle değil mi? Günün birinde eksikliğini hissedeceğimi hiç düşünmezdim. Sana telgraf çeken annem miydi? Hiç hatırlamıyorum, allak bullak olmuştum. Çünkü aynı gün bir arkadaşımı bodrumdan çıkardılar, Micky Berg, hatırlıyor musun? Hani Trix inşaat setini verdiğin çocuk... Dünya iyisiydi, okula her sabah onunla giderdim. Benim için kavga ettiğinde gözlüğünü tutardım. Sonra enkazı kazıyıp cesedini çıkarttılar, hâlâ bankta oturuyordu; üstü başı kireç içinde, gözlüksüz... İhtiyar bir adama benziyordu."

Burnunu çekti, yutkundu ve çikleti çimenlerin arasına tükürdü; Walter bir kolunu omuzlarına sarıp onu kendine çekti. Ceketine damlayan gözyaşları, su geçirmez kumaşın üzerinden yuvarlanıyordu; bir süre hiç konuşmayıp tuğla yığınının üzerinden hastaneye baktılar. Leni'nin tepesinden ve örgülerinden çıkan ince saç telleri Walter'in boynunu gıdıklıyordu ve sokak o kadar sessizdi ki, kardeşinin nefesini, göğüs kemiğinin altından gelen, ıslığa benzer hafif sesi duyabiliyordu.

"Burada kal" dedi kardeşi en sonunda, sümüğünü çekerek. "Her yerde madenci arıyorlar. Maden işçisi olarak iyi para kazanır ve ek erzak alırsın, hatta tereyağı ve taze süt bile, şu toz zımbırtılardan değil. Madenciler Birliği sana bir ev verir, birlikte otururuz. Ben ortalığı temizler, çamaşırları yıkar ve sana sandviç yaparım. İnan

bana güçlüyümdür. Böylece o yağ tulumundan da nihayet kurtulmuş olurum. Yani babam fenaydı ama bu...

"Ne demek istiyorsun?" diye sordu Walter geri çekilip ona bakarak. "Ne yapıyor? Sana vuruyor mu? Yoksa oranı buranı mı elliyor?"

Leni hırladı. "Hele bir denesin... Meyve bıçağını taşağına saplayıveririm! Hayır, sadece tiksinç bir herif, o kadar. Yemek yerken domuz gibi ağzını şapırdatıyor, yağlar çenesinden damlıyor; banyoya bir giriyorsun, yarıya kadar inik pantolonuyla orada durmuş, bokuna bakıyor. Ayrıca ölülerin saatleri ve yüzükleriyle dolu bir kutusu var, düşünebiliyor musun? Neden bunları da gömelim ki, diyor hep, solucanlar mücevher takmaz. Hey yüce Tanrım!"

Kafasını kaldırıp Walter'e baktı ve parmaklarını onunkilere kenetleyerek alçak bir sesle, adeta çekine çekine sordu: "Ne kadar kalacaksın?"

Walter omuz silkti. "Tren saatlerine göre bakacağım. Yukarıda bir işim var Leni, yerimi sonsuza dek boş tutmazlar. Ama sen kaplıca tedavisine geldiğinde daha uzun görüşürüz, söz. Glücksburg dünyanın öbür ucu değil. Seni traktörle alır, çiftliği, hayvanları falan gösteririm. Belki el konulan atlar da geri gelmiştir."

Kardeşi yüzüne güneş gelmiş gibi yüzünü buruşturdu. "Benimle çocukmuşum gibi konuşma! On üç yaşındayım! Âşık bile oldum, ağlamaktan haşatım çıktı. Burada bir kaptan vardı, David Reeve, gerçekten çok yakışıklıydı. *Young lady*, derdi hep, *take care young lady*.[31] Çilek aromalı çikletleri bile vardı, tırnakları her zaman temizdi. Ama artık bu aşkı atlattım. Biliyorsun dünya sana hiçbir şey, özellikle de romantizm borçlu değil. Günün birinde bir erkeği öpeceğim, tek bir kez olsun öpeceğim, sırf nasıl bir şey olduğunu görmek için; artık ondan sonra okulu bitirip şu manastırdaki rahibelerin yanına yerleşirim." Walter'i dirseğiyle dürttükten sonra terliklerini giyerken geniş geniş gülümsedi. "Beni öpmek istemezsin herhalde, değil mi? Hadi yukarı çıkalım. Beslenme zamanı gelmek üzere."

Dar evin zemin katında çeşitli renklerde tabut kapakları duvara dayanmıştı, haçlarda fiyat etiketleri asılıydı. Adler marka bir daktilo duran büronun arkasındaki merdiven, buzlu camlı bir kapının önünden birinci kata çıkıyordu. Koridordaki yapma bitkinin yaprakları, yerdeki muşamba döşeme gibi cilalı cilalı parlıyordu

31 (İng.) Küçük hanım, kendinize iyi bakın küçük hanım (ç. n.)

ama en az yirmi kişinin oturup sohbet ettiği oturma odası duman altıydı. Tül perdeler sarıydı; kardeşi eliyle pencerenin yanındaki koltukta oturan kel bir adamı gösterdi. Adamın çenesi, altında şişkin bir göbeğin yuvarlandığı göğsünde, elleri kucağındaydı; görünüşe bakılırsa uyuyordu. Nefes alıp verişi, ceketinin göğüs cebindeki mendilin ucunu hareket ettiriyor, başparmaklarından biri seğiriyordu. Kardeşi "İşte bu" diye fısıldayınca birkaç misafir onlara doğru döndü. "Annemin sağmal ineği."

Sadece erkekler değil, kadınlar da puro tüttürüyorlardı ve herkes, içinde meyve parçaları olan şarap içiyordu; masanın üzerinde lal taşından yapılmış geniş bir kâse vardı. Walter, Kraft Sokağı'ndaki yaşlı terzi Bay Moritz dışında hiçbirini tanımıyordu; adama elini uzatıp onun boğazındaki bir hastalık nedeniyle çok kısık bir sesle söylediği sevinçli selamlama sözlerini anlayabilmek için eğildi. Ufak tefek ihtiyar bir yandan da Walter'in üniforma ceketini iki parmağıyla tutmuş, kumaşını yokluyordu; Walter tam ceketin nereden geldiğini anlatacaktı ki içeri annesi girdi.

Savaş öncesinden daha da tombuldu; dudaklarını boyamış, koyu renk saçlarını kıvırmıştı ve görünüşe bakılırsa ilk başta Walter'i fark etmedi. Dumanın içinde gözlerini kırpıştırıyordu. İnci broşla süslü, kolsuz, kırmızı bir elbisenin üzerine beyaz önlük takmıştı ve "Masanın ortasında yer açın bakalım!" dedi. İki eliyle tuttuğu büyük servis tabağında çıtır çıtır kızarmış tavuk parçaları ve şnitzeller vardı; misafirler fincanlarını, bardaklarını ve kül tablalarını kenara çekip peçetelerini açarlarken Leni geri dönen ağabeyinin koluna girerek şöyle dedi: "Bakın kimi getirdim Frau Urban!"

Fakat annesi kafasını kaldırıp bakmadan önce tabağı masaya bıraktı ve yutkunmakta zorlanan Walter o sırada onun kendisini çoktan fark etmiş olduğunu anladı. Daha kırk beş yaşında olmasına rağmen gıdısı yorgunca sarkan annesi sahte bir irkilmeden sonra ağzını kocaman açtı. Kaşlarını kaldırarak yüzüne vermeye çalıştığı şaşkınlık ifadesi alnını daha da basık göstermiş, altın takılarla süslü ellerini teatral bir edayla çırpması Walter'i utandırmıştı; bunun sadece misafirlere yönelik bir gösteri olduğunu hissediyordu. Annesinin dudağının üstünde siyah tüyler vardı, siyaha yakın kahverengi gözleri her zamanki gibi soğuktu; Walter o gözlerin içine bakamıyordu.

"Eee, dilini mi yuttun? Nereden çıktın böyle?" dedi annesi en sonunda, mutfaktan salata dolu kâseler taşıyan bir kadına yol verirken. "Geleceğini haber veremez miydin?"

Üst kollarının derisi de pütürlü ve pörsümüştü; çiçekli bir tabureyi kaydırdı ve oğlunu saçlarından çizmelerine kadar süzdü. Bir an için gördüklerinden hoşlanır gibi oldu; yerel giysileri, uşak kıyafetlerini ve üniformaları eskiden beri "şık" ya da "havalı" bulurdu, o yüzden keyifle gülümseyerek dudağını ısırdı. Fakat sonra ellerini yumruk yapıp kalçasına dayadı, boş sandalye kalmayan sofraya kafasını sallayarak baktı ve dişlerinin arasından vızıldandı: "Of of of, bunu nereye oturtsak ki? Aman ya, bir boğaz daha...

Birisi kahkaha attı, uyuyan adam yerinden sıçradı, şişkin dudaklarını araladı ve annesine sarılmak isteyen Walter kollarını indirdi. Annesi kararsız bakışlarını onunkilerden kaçırıyor, alnındaki kırışıklıklarda ter parlıyordu; Walter gülümseyerek burnundan biraz hava verdi ve Leni'nin omzuna hafifçe vurup arkasını döndü. Evin kapısı hâlâ açıktı; moloz dolu bir römork çeken tramvay vagonundan gelen çan sesi merdiven boşluğunda yankılanıyor, tekerlekler gıcırdayarak virajı alıyordu.

Kaldırımda çocuklar, sofra takımı gibi dizdikleri silah fişekleri ve mermi parçalarıyla oynuyorlardı; kız kardeşi pencereyi açıp pervazın üzerinden eğildi ve Walter'in arkasından bağırarak bir şeyler söyledi. Fakat Walter onun ne dediğini anlamadı. Tramvayın sahanlığına atlayıp el salladı.

Buğdaylar neredeyse olgunlaşmıştı, gökyüzü maviydi, kırlangıçlar çok yüksekten uçuyordu. Şaşırtıcı sayıda inek, Eider Nehri boyunca uzanan çayırlarda otluyordu; siyah benekli Holsteinların yanı sıra Kuzey Kırmızısı cinsi kısa boynuzlular da vardı. Çiçeklerin tepesinde böceklerin kanatları pırıldıyor, parktaki çamların altında yeni kovanlar kuruluyordu; vaktiyle çiftlik evinin kulesinde gıcırdayan rüzgârgülünün yerine bir İngiliz bayrağı dikilmişti.

Otobüs, damı yeni yapılmakta olan at ahırının önünde durdu. Ustaların sazları şekle sokmada kullandıkları tahta kepçelerin sesi duvarların arasında yankılanıyor, etraftaki saman çöplerinden her adımda toz kalkıyordu. Duvarları küflü eski yem mutfağı yıkılmıştı; Walter demirhanenin açık kapısından içeri baktı. Demirci ocağında, beyaz bir kül tabakasının altında, kor halinde bir avuç kömür

vardı, bacada kesilmiş bir füme sosis asılıydı ama görünürde tek bir insan yoktu.

Çiftlik evinin önünde bir inşaat iskelesi. Girişin boğumlu sütunları ve üzerinde oraklar altındaki aygırın olduğu çiftlik arması onarılmış, delik deşik pencerelere yeni camlar takılmış, ahşap kepenkler yeşile boyanmıştı. Merdivenin yanında gülhatmiler, güller ve hezaren çiçekleri açmıştı; Walter ağır tokmağı kaldırıp kapının üzerine bıraktı. Fakat birinci katta bir yerlerden daktilo tıkırtısı geldiği halde kapıyı açan olmadı.

Avludaki ıhlamur ağacının gölgesinden geçip inek ahırına girdi. Herhalde su tesisatçısı olan bir sürü usta, duvarlara ve tavanın altına nikel kaplı borular döşüyordu. Büyük ahır boştu; sadece boğa bölmesinde bir hayvan, açık renk kirpikleriyle Belçika Mavisi cinsi bir sığır vardı, uzun ve geniş sırtı, kaslı kalçasıyla sıradan boğalardan rahat iki kat ağır olmalıydı. Ağzına kepekler yapışmıştı ve Walter bir yandan işçilere Thamling'i sorarken tepesindeki perçemi okşayınca hafif bir sesle nefes verdi. Samanlığın üzerinde kırlangıç yavruları cik cik ediyordu.

Kimse kâhyanın nerede olduğunu bilmiyordu. Walter, yeni yapılmış olan, tırabzanında asılı çorap ve gömleklerin güneşte kuruduğu dış merdivenden süt sağıcıların odalarına çıktı. Koridor neredeyse karanlıktı, kapının yanındaki elektrik düğmesini boş yere çevirmişti; paslı duya ampul takılı değildi. Fakat sonra alt katta kaynak yapmaya başladılar, döşemenin ek yerlerinden parlak mavi bir ışık vurdu ve Walter, artık dosya deposu ve sandık odası olarak kullanılan yatak odalarını gördü. Kendi yatağının yanında da sandıklar ve karton kutular, çekmecesiz komodinler, eski ibrikler ve lastiksiz bir bisiklet çatı eğiminin altına kadar üst üste yığılmıştı.

Kaynak alevi çıtırdıyor, örümcek ağları gümüşsü bir renkte parlıyordu; Walter, vaktiyle Fiete'nin kaldığı bölmenin önünde bir an için durup duvardaki resimlere baktı. Hepsi gazete ve dergilerden kesilmişti; yarı çıplak bir dansçı kadın, saç örgülü bir şair ya da filozofun silueti, Hamburg Limanı'nın gece manzarası. Fiete'nin birkaç elmayı farelerden korumak amacıyla daima içinde tuttuğu küçük sepet hâlâ tavanın altında asılıydı; Walter bir adım atıp eşiği geçerek içeri girdi.

Odada deniz sazı doldurulmuş eski şilteler vardı, tavana kadar üst üste konulmuştu, gömme dolap ancak el genişliğinde açılı-

yordu. İstemsizce gözlerini kapatıp karanlığa uzanırken yüzüne kâfur ve bozuk aynısafa merhemi kokusu çarptı. Teneke kap kacak tıngırdadı, bir kitap düştü ve Walter birden arkadaşının iş kazağını, kazağın askının deforme ettiği delikli omzunu parmak uçlarının altında hissetti; çekerek aldı.

Frau Isbahner'in kedisi avluyu geçti, ıhlamur ağacından bir ayrılık kargası havalandı. Ahırların, onların kalın duvarlarının arasından bir motor sesi geldi ve dış merdivenin yeni rendelenmiş tırabzanı hafif hafif titredi; derken üzerinde "John Deere" yazan yeşil bir traktörle Thamling köşeyi döndü. Römorka çaprazlama dikilmiş olan tırpan yaklaşık beş metre uzunluktaydı, örümcek bacağını andıran tamburun bıçakları güneşte parlıyordu; ihtiyar adam elini yüzüne siper ederek bağırdı: "Bu bizim Ata değil mi? Vay canına, sağ salim döndün ha!"

Kaputun üzerindeki ve dikey egzozun çevresindeki hava titreşiyordu; Thamling anahtarı iş tulumunun göğüs cebine soktu, çeki demirinin üzerine çıktı ve Walter'e elini uzattı. Yolda yediği rüzgâr gözlerini yaşartmıştı; beyaz pala bıyığının burnunun altında kalan kısmı nikotinden sapsarıydı. "Biraz zayıflamışsın ama olsun... Biz seni besleriz." Walter'in kolundan sarkan kazağa baktı. "Şu çocukcağızın başına gelen ne boktan şey, değil mi? Tanrım, kafası sürekli saçmalıklarla doluydu. Ama insan aklını kullanmazsa bütün o zekâ neye yarar... Gel bakalım, açlıktan ölüyorum, bir şeyler yiyelim."

Bütün bölmelerin tekrar doldurulmuş gibi göründüğü, kapısı açık domuz ahırının önünden geçtiler. Thamling çiftlik evinin ön cephesindeki kapıyı açtı, lavaboda ellerini yıkadılar. Mutfakta her şey aynı görünüyordu ve yaz mevsiminde her zaman olduğu gibi içeride hoş bir serinlik vardı. Thamling bir testiyi musluk suyuyla doldurdu, masaya bir şişe kimyon likörü ve iki bardak koydu, kilerden bir somun ekmek, bir parça domuz pastırması ve tütsülenmiş yılanbalığı getirdi; Walter de mutfak dolabından çatal bıçak aldıktan sonra oturup yemeye başladılar.

Yüksek ağaçlar yüzünden mutfağa az güneş geliyordu; tavanda sineklerle dolu, spiral şeklinde bir yapışkan bant asılıydı. Bütün sinekler ölmemişti; bazı yerlerde bir bacak, bir kanat kımıldıyor, ara sıra umutsuz bir vızıltı duyuluyordu. Sonra yine, ayaklı saatin tik takları hariç, sessizlik çöküyordu; Walter'in yiyecekleri, tere-

yağını bile koklayıp durduğunu ve ekmeğin içine başparmağıyla dokunduğunu gören yaşlı adam yumuşak bir ifadeyle gülümsedi. Bir önceki yılın sarı elmalarından birkaç tane kesip dilimleri ikisinin tabağına paylaştırdı.

O da gölgeli oyuklarına kaçmış gözleriyle daha zayıf görünüyordu ama elleri eskisi gibi kocamandı. Likör kadehi parmaklarının arasında minicik kalıyordu; içkisini bitirdi, hafifçe ofladı ve kadehi tekrar doldurdu. Bir yandan da kırpılmış koyunların otladığı ve iki İngiliz subayın porsukağacının altındaki taş masanın başına oturduğu parka bakıyordu. Subaylar şapkalarını ve fildişi saplı bastonlarını bankta yanlarına koydular. "Bütün ağır işler savaştan daha iyi, öyle değil mi? Her ne yaşadıysan sana hayatının sonuna kadar yeter; göreceksin. Şimdi kaç yaşındasın, yirmi mi?"

Ağzı dolu olan Walter, lokmasını çiğneyip yutarken başını hayır anlamında salladı; ihtiyar ezilmiş bir sigara paketi çıkardı. "Daha on sekiz mi? Hepsinin canı cehenneme!" Köşedeki pirinç sarkaç durdu ve dişli çarkların ani gıcırtısından, saatin bir nevi nefes alışından sonra iki kez vurdu. "Neyse" diye mırıldandı Thamling bir Chesterfield sigara yakarken, "Zaten çoğu orayı boyladı."

Saatin tik takları devam ediyordu; avluya giren bir kamyon domuz ahırının önünde durdu. Şoför kabininden dört asker atladı; peşinden gelen, uzun arka anteni ön cama bağlanmış cipten de bir o kadar indi. Adamlar eldivenlerini takıp üzerine tirizler çakılmış birkaç kalası kamyonun kasasına dayadıktan sonra, duvarında haç şeklinde hava boşlukları olan eski binada gözden kayboldular. Radyodan caz müziği, trompet sesi geliyordu; askerler çok geçmeden ön ayaklarından bağlı, benekli domuzlardan oluşan küçük bir sürüyü kapıdan çıkardılar. Bazı askerler hayvanları yaba ve sopalarla dürterken diğerleri kulaklarından tutarak fazlasıyla dik rampadan yukarı çekiyordu ve domuzlardan biri kayıp bokla kaplı tahtaların üzerine düşerken bir yoldaşı da beraberinde yere, ağır gövdelerin arasına sürükleyince Thamling onlara arkasını döndü.

Diğer adamların kahkahaları hayvanların böğürtülerinden daha baskındı; Thamling sigara dumanını üfleyerek konuşmaya başladı: "Size verdiğim sözü hatırlıyorum Walter ve seni hemen alırdım da. Bu kadar güvenilir birini bulamam. Ama burada artık kararları ben vermiyorum. Gördüğün gibi neredeyse sırf müttefikler için üretim yapıyoruz, onlar da bütün işi makinelerle hallediyorlar. İlkbaha-

ra kadar elimize geçecek üç yüz elli ineği düşününce, bu pek de mantıksız sayılmaz. Bunun için sayısız kalifiye eleman gerekirdi ve saçma sapan ücretler ödemek zorunda kalırdık. Onun yerine güçlü bir yatırım yapmak en iyisi."

Dışarıdaki subaylar birtakım dosyaları karıştırıyorlardı; Walter bir yudum su içtikten sonra, "Üç yüz elli inek mi?" dedi, "Üstüne de her yıl bütün o danalar, öyle mi? Peki bu hayvanlar nerede otlayacak Herr Thamling? Otları büyüyebileceğinden daha hızlı yer bunlar."

İhtiyar melankolik bir ifadeyle kafa salladı. "Onu ben de düşündüm. Ama bütün yıl ahırda duruyor ve Güney Afrika'dan satın alınan ek yemi yiyorlar; yakın gelecekte bu iş böyle yürüyecek. Yavrulama sadece palanga yardımıyla ya da sezaryen yoluyla olacak ve şu modern süt sağma makinelerini bir geri zekâlı bile kullanabilir. O kadar esaslı vakum pompaları var ki oğlum... Ödüllü bir süt sağıcı bile bunlarla yarışamaz. Bunu dışarıda, çiftliğin münferit kısmında yapıyoruz."

Walter içkiyi kafasına dikti, yüzünü buruşturdu ve bir süre önüne baktı. Mutfakta bir şeylerin değişmiş olduğunu şimdi fark ediyordu; radyonun yanında siyah bir telefon duruyordu, kadranında bir kilit vardı. Masanın üzerinden, tabağın kenarından geçen bir sinek, yılanbalığının sivri kafasının içinde kayboldu; kâhya tekrar doldurmaya kalkınca Walter bardağın üstünü parmaklarıyla kapattı. "Aman ne güzel," dedi sönük bir sesle, "O zaman sizin yanınızda üç yıl boşuna eğitim almışım, öyle değil mi? Bütün emek boşa gitti." Çenesini kaşıdı. "O zaman en iyisi Ruhr bölgesine geri döneyim. Madenci ve demir çelik işçisi arıyorlar, fena para da vermiyorlar. Birçok maden tekrar açıldı."

Thamling kafasını salladıktan sonra masanın çekmecesini açıp bir kâğıt çıkardı. "Eskiden, sütsüz savaş olmaz denilirdi, hatırlıyor musun? Yakında savaşsız süt olmaz denilecek. Her çiftlik bir diğerinin gırtlağına yapışıyor ve en sonunda geriye sadece fabrikalar kalıyor. Fakat bu daha zaman alır evlat; daha küçük işletmeler makine ve soğuk hava depolarını şimdilik alamıyor, dolayısıyla elle sağmaya devam ediyor. Ki aslında böylesi daha iyi. Her hafta meme ucu kesmek zorunda kalıyoruz. Eskiden böyle bir şey yoktu."

Kadehini boşalttıktan sonra kâğıdı masanın üzerinden Walter'in önüne itti. "Şuna bir bak. İstersen yine maden ocağına gidersin" diye devam etti. "Pauly eski bir arkadaşım, birinci savaşta askeri

hastanede beraberdik. Çok iyi bir heriftir; hep Reichsnährstand'ın çorbasına tükürürdü. Aslında tırısçı yetiştirir, yani gerçek yarış atları ama otuz beş tane de süt veren ineği var ve acilen süt sağıcı bir çift arıyor. Bana tanıdığım kimse olup olmadığını sordu, ben de senden bahsettim. 'Sağ salim dönerse tam sana göre' dedim. 'Çok titiz çalışır ve o kadar temizdir ki, ona Ata[32] derler...' Git kendini tanıt. Hatta bunu en iyisi hemen, kaçaklar ya da evine dönenler gelip ücreti düşürmeden önce yap. Benim arabamı alabilirsin."

Walter biraz daha aydınlık olan pencere kenarına yaklaştı. Kâğıtta, "Böklund yakınlarındaki Fahrenstedt Çiftliği, Spielkoppel 7, telefon numarası 230" yazıyordu; Walter ensesini kaşıyarak "Süt sağıcı çift mi? Ama biliyorsunuz benim karım yok" dedi.

İhtiyar ayağa kalkıp içki şişesini kapadı, tabakları lavabonun içine koydu. "Eh, sen de biriyle evlenirsin!" dedi. "Ortalık kadın kaynıyor. Çoğunun da bavulunda ölü bir adam var; yeni birinin çıkmasını dört gözle bekliyorlar."

Ekmekten büyük bir parça kesip pastırmanın ucuyla birlikte temiz bir beze sararak masanın üzerinden Walter'e uzattı. "Kışın beraber olduğun ufaklık, neydi adı, Lisbeth mi, Lisa mı, o iyiydi, burada diğer kadınlarla birlikte inek sağdı. Küstah bir şeydi, ağzında sürekli sigara ama bir çıraktan bile daha hızlı ve dikkatliydi. Onu kapsan iyi olur. Şu anda Kiel'de garsonluk yapıyor, şu denizci barlarından birinde."

Bir baş hareketi yapıp kapıyı açtı. "Hadi bakalım evlat, ben hava hâlâ sıcakken otlağa dönmeliyim. Elmalardan da al. Araba ahırda."

Tarlaların arasından uzanan asfaltsız yol tank paletleri tarafından deşilmişti ve Walter aynaya baktığı zaman arka pencerenin ardında tozdan başka bir şey görmüyordu. Kalın tırtıl lastikleriyle asker yeşili, dört çeker VW Käfer'in motoru, traktör motoru gibi ses çıkarıyordu; Walter, Eider Nehri boyunca yavaş yavaş ilerledi. Gökyüzünü, tek tük bulutları yansıtan koyu renk su tembel tembel akıyordu; kıyıdaki otlarda bir leylek kafasını arkaya attı, boynunu şişirdi ve kırmızı gagasını açıp kapadı.

Walter tepeyi tırmanıp ağaçları seyrelmiş kayın ormanından geçti. Parçalanmış ağaçların beyaz ve kahverengi kalıntıları, gölgelerden dışarı uzanıyordu. Bazı ağaç gövdeleri kömüre dönmüş,

32 O dönemin bir sabun markası (ç. n.)

bazılarına mermiler saplanmıştı ama bombaların açtığı çukurlarda şimdi yeniden eğreltiotları büyüyordu. Mavi ordu pantolonlu işçiler bir el arabasının arşına oturmuş, öğle yemeklerini yiyorlardı; gözlerini özenle ondan kaçırdılar. Bir tanesi, ateşin üzerinde tüten bir tencerenin içine bir avuç ot attı. Çimenlerde bir tavşanın kanlı postu duruyordu.

Gökyüzünün üstünü yüksek bir kubbe gibi örttüğü, iki yanı ağaçlı yoldaki ışık, Walter'in ellerini solgun gösteriyordu; orman sınırında Käfer'i durdurup kontağı kapadı. Üzerinde samanların tırmıkla uzun şeritler halinde toplandığı, biçilmiş çayırlar arasından dönen yol, feribot iskelesine kadar iniyordu. İskelenin orada bisikletli iki kadın bekliyor ve bombalanmış bir evin yapı iskeletinde çalışan marangozlara bakıyordu. Yeni ahşap kızılımsıydı, bazı yerlerindeki reçine damlaları güneşte parlıyordu ve çatının birleştiği yere çam dallarından bir çelenk takılmıştı. Üzerinden renkli kurdeleler sarkıyordu.

Kadınlar, alınlarında düğümledikleri eşarplar takmışlardı ve sohbet edip gülüşürken –konu belli ki yarı çıplak çalışan genç adamlardı– kanalın karşı kıyısından gelen feribot yanaştı. Küpeştenin bir bölümü eksikti, kaptan köşkünün camları kırıktı ve kabinin beyaz duvarları mermi delikleriyle doluydu; deliklerin kenarları paslanmıştı. Fakat görünüşe bakılırsa motor yeniydi, hiç sesi çıkmıyordu, çan da değişmişti, daha küçüktü, cilalı gibi parlıyordu. Yan direkte yine gümüş rengi nilüfer yapraklı mavi belediye bayrağı asılıydı.

Su foşurdayarak taş döşeli kıyıya taştı, iskele indirildi ve kaptan köşkünden Ortrud çıktı; dümenin başındaki babasına bir şeyler söylüyordu. Sarı saçlarını ensesinde toplamıştı, üzerinde yamalı bir işçi pantolonu ve kollarını kıvırdığı, ona çok büyük gelen bir erkek ceketi vardı; halatı iskele babasına attı, feribottan bir motosikletli indi ve Ortrud kıyıda bekleyen kadınlara el salladı.

Hasır şapkasının yıpranmış kenarlarının altında neredeyse tanınmayacak halde olan babası piposunu dolduruyordu; Walter VW'yi çalıştırdı ama ayağını debriyajdan çekmedi. Ortrud yüzünü buruşturarak iki elini birden böbreklerine koydu ve ağrısı olan biri gibi karnının altına bastırdı. Samanların üzerine esen rüzgâr ceketini havalandırıyordu; parmaklarını gözlerine siper ederek bir kez daha çanın ipini çektiğinde Walter vitesi boşa aldı. Başparmağının

tırnak etini kemirdi ve iskele kaldırılıp yeşil sular pervane şaftında köpürene dek kayın ağaçlarının altında bekledi.

Motosikletli onun yanından geçerken elini kaldırdı ama Walter gözlüğün arkasındaki adamı tanımadı. Havada tuz tadı vardı, çelenkteki kurdeleler uçuşuyordu. Kaptan köşkündeki hamile kız dümeni çevirirken bir termostan bir şey içti, babası piposunu yaktı, feribot yan yatarak ve ses çıkarmadan, hiç kimsenin beklemediği karşı kıyıya doğru ilerlemeye başladı. Geride sadece, iskele babasına dayanmış bir mektup çuvalı kalmıştı; Walter bir an için gözlerini kapatıp derin bir nefes aldı. Sonra arabayı döndürüp özenle toplanmış saman balyalarıyla dolu çayırlık ve otlakların arasından Sehestedt'e doğru yola çıktı; orada da bir feribot iskelesi vardı.

Makler Caddesi'nde çatısı hasar görmemiş çok az bina vardı; duvarların üzerinde eski tank brandaları ya da madeni levhalar duruyordu. Bahriyelilere özel lokalin kapısının tepesindeki gamalı haç, kabartmadan oyularak çıkarılmıştı ama bıraktığı iz batmakta olan güneşte seçiliyordu. Walter, Thamling'in arabasını üzerinde İngilizce kelimeler yazan, fıçılarla dolu, üç tekerlekli bir yük arabasının yanına park etti. Lokantanın açık camlarından soğanlı ve domuz pastırmalı patates kavurma kokusu geliyordu. Erkeklerin kahkahalarında içki tınısı vardı.

Tekerlekli sandalyeli, bacağı kesik bir adamın çaldığı akordeonun sesi gürültüde duyulmuyordu. Walter onun fötr şapkasının içine birkaç Pfennig attı ve masalarla sandalyelerin arasından geçerek, spiral şeklindeki sütunlarında bir saat asılı olan uzun tezgâha yöneldi. Büfede salatalık turşusu, lop yumurta ve Kiel çirozu dolu kâseler vardı; balık jelatininin üzerindeki kehribar rengi tabaka, garson kızlar ağır tepsilerle hızlıca önünden geçerken titriyordu. Birisi Walter'e gülümsedi ama çoğu müşteri, makine yağı içindeki keten pantolonlarıyla tersane işçileri ve önlük elbiseli kadınlar, onu ve üniformasını göz ucuyla, Walter'e zehir dolu gelen bir bakışla süzdüler. Kimse ona yer vermedi.

Biraz erken gelmişti. Şemsiye dolu bir sepeti çizmesinin burnuyla yana itti ve fıçı musluğunun başındaki kadından, bigudili, kara kuru ihtiyardan bir bira istedi. Tezgâhın öbür ucunda, üzerinde hâlâ "Düşman seni dinliyor!" afişinin yırtık pırtık parçaları yapışık olan bir duvar telefonunun yanında Elisabeth çatal bıçakları

kuruluyordu. Bir an için dönüp Walter'e baktı ama takım elbisesi son derece şık, ısmarlama gibi görünen bir müşteriyle sohbetini kesmedi. Onun da üzerinde yeni bir elbise ve ayağında topuklu ayakkabılar vardı ama çorabı, jartiyer çorabı kaçmıştı.

"Dünyanın sonu değil..." Akordeoncu şarkının iyice uzatılan ilk ölçülerini söylemeye başlamıştı; takım elbiseli adam yarı dolu konyak bardağını bir dikişte boşalttı. Yüzüne gelen pomatlı saçlarıyla, parmağındaki yüzüğü çevirerek çıkarıp bardağın içine bıraktı, bunun üzerine Elisabeth "delirmişsin sen" anlamına gelen bir hareket yaptı ve tezgâhın üzerinden uzanıp onun kravatını, tere batmış düğümü düzeltti. Bir yandan da bir şeyler söylüyordu, onu ikaz eder gibi bir hali vardı; en sonunda adam üzgün bir ifadeyle başını sallayarak kızın yanağını okşadı ve yalpalayarak dışarı çıktı.

Elisabeth yüzüğü cebine soktu ve bardaki kadının elinden hazır olan birayı alıp Walter'e doğru yürümeye başladı. Fakat bir yandan da giden adamın arkasından bakıyordu, onun için endişelenmiş gibiydi ve gerçekten de adam tam kapıya gelirken akordeoncunun şapkasına takılıp tökezledi; bunu gören Elisabeth ağzının kenarını büzdü. Siyah saçları eskisinden daha uzundu; kaşlarını kazımış ve yerine daha geniş kavisler çizmişti. Dudakları da boyalıydı; Walter'in tam karşısına geldiğinde gözlerinin içine baktı. "Ne şık bir üniforma..." Bardağı onun önüne koydu. "Bunca zamandır neredeydin?"

Antrasit rengi elbisesinin beyaz bir yakası ve kulakmemelerinde çevresi altın kaplı inci küpeler vardı. "Ben mi? Nasıl yani?" Walter biranın köpüğünden küçük bir yudum aldı. "Tabii ki kaplıcada. Mektuplarımı almadın mı?"

"Hangi mektuplarını?" diye sordu Elisabeth, bir sigara yaktı ve raflardaki şişeleri, stokları kontrol edercesine inceledi. Bir yandan da dilinin ucundaki azıcık tütünü çekip aldı; Walter'se elini dikkatle bardağın kenarında gezdirdi.

"Eh, ben de seninkileri almadım" dedi. "Muhtemelen düşmanın eline geçti. Bütün o ateşli aşk ilanları... Kıskançlıktan çatlamışlardır. Eminim bana bir sürü mektup yazmışsındır, öyle değil mi?"

Elisabeth ilk başta cevap vermedi. Sağ dirseğini sol avucuna dayayıp sigarasını yüz hizasında tutarak salona baktı. Topuklular duruşunu değiştirmişti, kasten dışarı çıkardığı poposuyla daha bir kendinden emin görünüyordu ve göğüsleri de Walter'e daha büyük

geldi ama bunun sebebi, uçları çok sivri sutyeni de olabilirdi. İçerideki dumana rağmen Uralt Lavender marka parfümünün kokusu geliyordu; mavi gözlerinde sert bir ifadeyle, "Sen bana bir şey hediye etmeyecek miydin?" diye sordu. "Hani işlemeli bir şey?"

Walter kaşlarını çatıp tekrar birasından içti. "Olabilir" diye cevap verdi ve elinin tersiyle ağzını sildi. "Ama o zaman bana beden ölçünü yazman gerekirdi, öyle değil mi?"

Elisabeth kıkırdayarak kül tablasını boşalttı. "Tanrım, inanamıyorum! Ah şu köylüler... Adam savaşa gidiyor da bana bir bluz bile getirmiyor. Neyse canım, nasıl olsa üstüme olmazdı. Puszta kadınlarının vücutları epey gelişmiş, öyle değil mi? Yuvarlak hatlı ve ateşliler; bütün o acı şeyleri yemekten... Onlarla sinemaya da gittin mi? Ya da dansa?"

Walter omuz silkti. "Sadece hemşireleri gördüm. Bir de kamplardaki mahkûmları."

Beyaz saçlı, tepesi kel bir adam kulak kesilmişti; tezgâhın köşesinden onlara doğru uzandı. Koca koca açtığı gözlerinin altı kanlıydı. "Hataydı!" diye hırladı ve ucunda puro olan mukavva ağızlıktan bir nefes çekti. "Yahudilere yapılanlar baştan sona yanlış ve aptalcaydı çocuklar, bunu her zaman söyledim. Hitler onları kamplara tıkmayacaktı. Ve kesinlikle öldürmeyecekti." Islak alt dudağını şişirerek dumanı havaya üfledi ve işaret parmağını sarkaç gibi sallayarak devam etti: "Her tavan arasına, her fabrikaya, her köprüye bir Yahudi ailesi ya da bütün o politikacılar ya da casuslar yerleştirilseydi, size yemin ederim, şehirlerimize tek bir bomba düşmezdi!"

Bir kül tablasının içini fırçayla temizleyen Elisabeth kafasını kaldırdı. Burun kökünün üzerindeki ince kırışıklıklar adeta küçük bir dikdörtgen oluşturuyordu ve konuşurken sesi alışılmadık derecede sertti: "Yeter Willi! Politika bu kapının dışında kalır; bunu ne zaman kafana sokacaksın! Bir daha bu tür laflar edersen ne yapacağımı görürsün. O zaman buradan topukların kıçına vura vura kaçmak zorunda kalırsın, anlaşıldı mı?"

Gözünü diktiği kel adam geri adım attı. "Anlaşıldı generalim. Affınızı rica ediyorum." Parmak uçlarını şakağına dayamıştı. "Bir set daha alabilir miyim?"

Elisabeth ona bir bira ve bir likör daha verdikten sonra Walter'in yanına döndü. Güneş ışığı, eğik vurduğu dumanlı salonu daha yüksek tavanlı gösteriyordu. Gölgedeki insanların yüzleri seçil-

miyor, ışıktakilerse gölge gibi görünüyordu. Sağda solda sigaralar parlıyordu; içerisi gürültülü olduğu halde Walter, Elisabeth saatini takarken çıkan ince sesi duyar gibi oldu. İkisi de ne söyleyeceğini bilmiyordu, uzun süre bilemediler ama suskunlukları yadırgatıcı değil, tam tersiydi. Walter elini tekrar bardağın kenarında gezdirdi. "Bardakta bir sorun mu var?" diye sordu Elisabeth en sonunda ve sigarasını basarak söndürdü. "Kırılmış mı?"

"Hayır" diye mırıldandı Walter. "Sadece şaşırdım. Öyle ince, öyle kırılgan ki..."

Elisabeth önlüğünü bir dolaba asıp kapının iç tarafındaki aynaya baktı. "Bira bardakları öyledir. Her zaman narindiler." Saçını açtı, elbisesini düzeltti ve Walter'e gülümsedi. Beyaz yakanın üzerinde dişleri, Walter'in hatırladığından daha gri görünüyordu. "Gel sana odamı göstereyim. Hemen yukarıda, su bendine bakan bir penceresi ve kendi banyosu var." Walter birasını bitirirken o da fıçı musluğunun başındaki kadına bir işaret yaptı ve yarı duyulur bir sesle ekledi: "Gerçi sadece soğuk su var ama en azından ayakların haşlanmaz."

Tezgâh tahtasını kaldırıp çıktı ve el ele tutuşarak ite kaka kalabalığın arasından geçtiler. Hasır döşeli, dar bir merdivenden çatı katına çıktılar; çıktıkları yerde en az bir düzine kapı vardı, tavandan donanma flamaları ve tozlu gemi maketleri sarkıyordu. Karşıdan bir sarman kedi geliyordu, havaya dikerek titrettiği kuyruğuyla zayıf bir hayvandı ve Elisabeth tıslayınca korkuyla kenara kaçtı. "İşte bu da benim Reich" dedi Elisabeth ve sigara paketinden bir anahtar çıkardı.

Burası küçük bir tavan arası odasıydı, ancak bir hücre kadardı, içeride aynalı bir dolap ve baş kısmı boydan boya oymalı bir yatak vardı. Duvarda bir raf asılıydı, sandalyenin üzerinde, içinde elektrikli daldırma ısıtıcı olan bir teneke kap duruyordu, pencere içinde bir demet gül solmuştu. Lambanın parşömen abajuruna sayılar yazılmıştı, belki de telefon numaraları; Elisabeth kapıyı kapatır kapatmaz Walter onu kendine çekti. Belini kavradı ama Elisabeth yüzünü kaçırıp onu itti. "Hop hop! Kısraklara dikkatli davranalım! Tırmalıyorsun...

İçini çekerek ayakkabılarını köşeye fırlattı. Sonra saati komodinin üstüne koydu, düğmesini açtığı yakayı elbiseden ayırdı ve koltukaltlarındaki iki beyaz mendili çıkardı. Walter'in karşısında birden çoraplarıyla kaldığında ona narin bir kız çocuğu gibi görünmek

istemişti; parmaklarını ensesinde kenetleyerek onu kendi tarzında, çok yumuşak bir biçimde öptü. Sonra dudakları solgunlaştı, sadece ağzının kenarında hafif bir kırmızılık vardı; ama gözlerinin mavisi daha koyu görünüyordu. Yatağa uzanıp yanındaki boş yeri eliyle düzeltti. Çatıda deniz kuşları çığlık çığlığaydı.

"Kravatlı adam senden ne istiyordu?" diye sordu Walter, ceketini kapının koluna astı, çizmelerini topuklarından çekerek çıkardı ve onun yanına uzandı. Yastıktaki lekeler krem ya da pomat kokuyordu, kılıftan ince kuştüyleri çıkmıştı. "Sana neden mühürlü yüzüğünü hediye etti?"

Kapı yerine sarı muşambadan bir perdesi olan banyodan bir tıkırtı geldi, altlarındaki mutfaktan tabak sesleri duyuluyordu; Elisabeth kendi saçından bir kuştüyü çekip çıkardı. "Karaborsa Freddy mi? Tanrım, çok üzücü bir vaka" dedi. "Adam ayyaşın teki. O eften püften yüzüğü hep burada bırakır ki ertesi gün tekrar gelmek için bahanesi olsun. Bana yeşilleniyor."

"Öyle mi?" Walter tavandaki yol yol su izlerine ve sıvadaki içinden saman çöpleri çıkan deliklere baktı. Tavanın bir bölümünde sac dam, damın paslı ek yerleri görünüyordu. "Kuşkusuz iyi bir kısmet. Parası olduğu belli."

Elisabeth onun gömleğinin düğmelerini açarak elini göğsünde gezdirdi. "Evet, hali vakti yerinde. Çok da bakımlı. Ecza deposu gibi kokuyor ve insanı öldürene kadar zevzeklik ediyor. Benim hayalindeki kadın olduğumu söylüyor, bana hep Gypsy Queen diyor. İngilizce bir söz, anlamı çingeneler kraliçesi."

"O zaman niye onu başından savdın?"

"Başımdan savdığımı nereden biliyorsun? O adam bir sürü hayranımdan biri dostum; ona sadece benim için fazla ufak olduğunu söyledim. Bana daha büyük bir erkek gerektiğini. Senin göğsün hep böyle kıllı mıydı?"

Walter çenesini boynuna bastırarak göğsüne baktı. "Bilmem. Herhalde. Senin yanında da insan fazla hassas olmamalı, öyle değil mi? Belki de adam daha büyür ya da başka meziyetleri vardır. Ben senin için yeterince büyük müyüm?"

Uzaklardan sis düdükleri geliyordu; Elisabeth kızardı. Ama belki de sadece öyle görünüyordu; dolaptaki boy aynasına akşam güneşi vurmuştu. "Daha büyükler de var tabii..." diye mırıldandı ve Walter'in pantolonunun önünü kapatan parçayı kaldırdı. "Bak

bak, burada ne varmış... Gerçek bir fermuar ha?" Ojeli tırnaklarını pirinç dişlerde gezdirdi. "Amerika'da insanların hep acelesi var, değil mi?"

Walter omuz silkti. "Bilmem, Amerika'ya hiç gitmedim. Ama orada daha az düğme kaybedildiği kesin."

Elisabeth'in bir tutam saçını kulağının arkasına iterken parmakları titriyordu. Saçlar maşa yüzünden incelip matlaşmıştı. "Telefonda konuştuğumuz konuyu düşündün mü Liesel?"

Elisabeth afallamış gibi yaparak ağzını açtı. "Hangi konuyu? Ben sadece 'Geri döndüm' gibi bir cümle duydum, sonra da hat kesildi. Bu bir telefon konuşması sayılır mı?"

Walter doğrulup oturdu, eski yatak gıcırdadı ve Elisabeth kafasını kaldırıp küçük gözlerini eskisi gibi korkuyla kısınca, Walter onun makyajının altındaki kazınmış kaş gölgelerini gördü. "Dinle" dedi kısık bir sesle, "Çok az bozuk param vardı, tepemde 'Kısa kes' yazıyor ve dışarıda insanlar bekliyordu. Yani, illa istiyorsan, kilise nikâhı da yaparız. Frau Thamling bize gelinliğini ödünç verir. Bana gösterdi, naftalin kokmuyor. Annem de eminim yüzüklerimizi gönderir. Birbirimizi uzun zamandır tanıyoruz, belki de yürütürüz. Birlikte olursak birçok şey kolaylaşır, bir şekilde güzelleşir de. Sadece benimle inek ahırına gelmen gerekiyor...

Elini tuttuğu Elisabeth birkaç kalp atışı boyunca hiçbir şey söylemedi. Buklelerinden biri kulağının üstüne düşmüştü; gözlerini kapatarak derin derin iç geçirdi. "Yüce Tanrım, bu her şeyi ezip geçer" diye mırıldandı en sonunda. "Karaborsacıyı bile. Kimin aklına gelirdi..." Eğleniyormuş gibi yaptığı halde şaşkınlığı bakışlarından anlaşılıyordu. "Benimle inek ahırına gelmen gerekiyor... Sanırım bugüne kadar kimse bu kadar romantik bir evlilik teklifi almamıştır!"

Elini çekti; bunun üzerine Walter yatak başına dayandı. Kabartmalı yüzey, ahşaptaki meyve ve çiçek oymaları sırtına batıyordu. "Eee?"

Fakat çenesini eline dayayan Elisabeth tekrar fermuarla meşgul olmaya başlamıştı; onu yavaş hareketlerle kapatıp açıyordu. "Eee, ne?" diye karşılık verdi. "Böyle saçma sapan sorular sorma! Eğer mecbur değilse on yedi yaşında kim evlenir? Ayrıca ben nihayet bir şehirde yaşıyor olmaktan memnunum. Burada keyfim yerinde; arkadaşlarım, elbiselerim, güzel ayakkabılarım var. Patronun kızı

Neuengamme'de kaldı, onun her şeyini giyebiliyorum. Pazarları limana, transatlantiğin oraya doğru yürüyüş yapıyorum, beyaz üniformalarıyla bahriyeliler arkamdan ıslık çalıyor... Ve sen beni dağ başına geri götürmek istiyorsun, öyle mi?"

Walter düşünceli bir edayla kafa salladı. "İnan bana harika bir çiftlik. Schleswig'e yakın, dün gidip baktım. Otuz beş süt ineği ve bir boğa, üstelik ödüllü. Adı Mozart, hani şu şarkıcı gibi. Ama süt sağıcı bir çift çalıştırmak istiyorlar; çiftliğe başka işçi almamak için tabii." Aşağıya kayıp Elisabeth'e sokuldu. "Düşünsene, arazinin kenarındaki küçük bir evde kira vermeden oturabiliriz. Dayalı döşeli üç oda artı bahçe ve üründen pay, yani yılda bir domuz, kazlar, yumurta, un. Sütü sağdığımız, ahırı düzgün tuttuğumuz ve sütü Böklund'daki mandıraya götürdüğümüz sürece kimse bize ne yapacağımızı söyleyemez. Güğümleri yükleyebileceğimiz bir at arabası var. Dorfkrug'da da her cumartesi farklı bir grubun çaldığı danslar düzenleniyor; o zaman pazarları ben ineklerle tek başıma ilgilenirim, sen de uzun uzun uyursun. Ne diyorsun?"

Elisabeth cevap vermedi, gönülsüzce dilini damağında şaklatmakla yetindi ve Walter tekrar nefes alırken onu kulaklarından tutup ağzının içine doğru fısıldadı: "Artık çeneni kapasan?" Tırnakları sivriydi, tutuşu Walter'in canını yakıyordu ama şimdi dudakları daha yumuşak ve dolgundu. Elbisesini başının üstünden sıyırarak çıkardı, sutyenini açtı, Walter de yattığı yerde pantolonunu çıkardı ve jartiyer tokalarını, soğuk naylon dikişleri uyluklarında hissetti, siyah bukleleri yanağını gıdıklarken Elisabeth "Şimdi dikkat et..." dedi.

Gölgeler odada geziniyor ve aynayı sıyırıp geçerken martılara dönüşüyordu. Yatak sallanıyor, baş kısmı dökme radyatöre çarpıyordu; dudaklarının arasından dilinin ucu görünen Elisabeth, hareket ederken gözlerini kapamadı ya da bunu sadece bir saniyeliğine, dudaklarını Walter'e kapalı tuttuğu son anda yaptı. Az sonra ikisi kımıldamadan yan yana yatmış, gözlerini tavana dikmiş, kalp atışlarının yavaşlamasını, tenlerindeki terin kurumasını ve ifade edecek kelime bulamadıkları sessiz hüznün kaybolup gitmesini bekliyorlardı. Yavaş yavaş karanlık çöktü.

Bir saat kadar uyuduktan sonra, su bendi tarafından gelip pencereden vuran ışıkla uyandılar. Elisabeth kalktı, çoraplarını bacak-

larından yuvarlayarak çıkardı ve et rengi kemeri açtı. Elbisesini astığı askının tığ ile işlenmiş bir kılıfı vardı. Koridordan kedinin miyavlaması geliyordu; Elisabeth bir ayakkabı fırlatınca hayvan kapıyı tırmalamayı bıraktı. Elisabeth güllerin arkasından yarısı şarap dolu bir şişe çıkarıp Walter'e, üzerinde şişman bir keşiş olan etiketi gösterdi. "Yaşlı Hunstedt'e benzemiyor mu, hani şu çiftçi liderine? Ne pislik herifti, ıslah olmaz bir tipti. Onu kendi kürek mahkûmları linç etti. İp iki kez koptu da en sonunda mecburen çit teli kullandılar."

Gülmemek için dudağını ısırdı. Şişenin ağzından çekerken mantar parçalandı, bunun üzerine içeride kalan parçayı bir makasla çıkardı ve teneke fincanı doldurup Walter'e uzattı. "Önce sen, ne de olsa misafirsin. Ben zaten bir posta içtim. Haydi Fiete'nin şerefine..."

Şarap neredeyse siyahtı, güzel kokuyordu ama tuhaf, demirimsi bir tadı vardı; Elisabeth tekrar Walter'in yanına uzandı, omzuna süründü ve göğsündeki kılları okşadı. Bir yandan da hayal kurar gibi pencereden dışarı bakıyordu; Walter şaraptan bir yudum daha aldı ama ağzındaki kuruluk hissi daha da arttı. Dişleri de kamaşmıştı.

"Askerden kaçmak..." diye mırıldandı Elisabeth, sanki yabancı dilde bir şey söyler gibi. "Delice, öyle değil mi? İnsan ne kadar tehlikeli olduğunu biliyorsa neden böyle bir şey yapar? Halbuki Fiete genelde gayet zekice davranırdı. Ona göz kulak olamadın mı?"

Walter kaşlarını çattı. "Ben onun ağabeyi miyim? Hem o bambaşka bir birlikte çatışıyordu."

Elisabeth kafasını kaldırıp ona baktı. Üstündeki lavanta kokusu neredeyse uçup gitmişti. "Tabii ki onu uyardım" diye devam etti Walter. "Sibirya'dan, kürek cezasından ve kamptan herkes korkuyordu, orası kesin. Ama Macar Almanları asker kaçaklarını saklıyor gibi görünüp arkalarını döndükleri anda onları ihbar ediyorlardı; jandarmalar da her yerde dolaşıp bütün ahırları, her bataklığı arıyorlardı. Öğlen oradan geçecek olanı daha sabahtan gördüğün düz arazide Fiete'nin hiç şansı yoktu. Ama işte beni dinlemedi; tek istediği Ortrud'una kavuşmaktı."

Elisabeth yumuşak bir hareketle onun penisini okşadı. "Ya sen? Sen bana kavuşmak istemiyor muydun?"

Boynuna birkaç damla şarap damlayan Walter fincanı ona uzattı. "Ben kurtulmak istiyordum" dedi. "Sadece bu deliliği atlatmak. En öndeki çatışma hattında değildim, ateş bile etmedim, daha doğrusu

bir kere ettim. Dolayısıyla çatışmada ölmem, kaçtığım için infaz edilmemden daha düşük ihtimaldi."

Elisabeth oturdu; donuk renkli incileri hafifçe parlıyor, su bendinden gelen ışık saçlarının arasına vuruyordu. Solgun yanaklarıyla, boş bakışlarını önüne dikmiş ve şaraptan biraz daha içerken gözleri nemlenmişti. "Ama kimin" diye sordu kısık bir sesle, "kimin böyle bir şey yapmaya içi elverir? Yani onu vuran adamlar yoldaşları değil miydi, Friedrich gibi çocuklar değil miydi? Hiç vicdanları yok mu? Tetiğe basıveriyorlar, öyle mi?"

Walter bir an için gözlerini kapadı. "Evet, aynen öyle. Başka ne yapabilirsin ki? Ya emre uyacaksın ya da karşı çıkacaksın. Karşı çıkmak da senin ölüm fermanın olur, merhamet yok. O zaman sen de duvarın önünde yerini alırsın. Sadece tek bir teselli var, o da zayıf: Her zaman tüfeklerden birinde talim fişeği oluyor; en azından yoldaşlardan birinin öldürülmesi gerekiyorsa. Böylece idam mangasındaki herkes, onu kendisinin vurmadığına inanabilir. Savaş ahlakı nedeniyle..."

Elisabeth fincanı kül tablasının yanına koyup bekledi ama Walter devam etmedi. Su bendindeki projektörün ışığı sönmüştü. "Sen de orada mıydın?" diye sordu Elisabeth yarı duyulur bir sesle, neredeyse fısıldayarak. "Gördün mü?"

Walter elini çenesinde gezdirirken kirli sakalı parmaklarının altında hışırdadı; suskunluğunun odadaki sessizlikten daha işitilir olmasının sebebi ani karanlık olmalıydı. Koridorda tekrarlayan miyavlamalar bu durumu değiştirmiyordu; ince camları titretecek kadar yakından ve kalın perdeden gelen sis düdüğü sesi de öyle. "Çok şey gördüm" dedi Walter en sonunda yutkunarak. "Bana sorarsan, gereğinden fazla. Ama savaş böyle bir şey."

Elisabeth gözlerini ovuşturdu. Bir an için Walter'in cevabına kulak kesilmiş gibiydi; bir yandan da düşünürken sık sık yaptığı gibi alt dudağıyla üst dudağını örtmüştü. Başparmağı başucu lambasının düğmesindeydi ama ışığı yakmayıp pencereden dışarı, su bendinin üzerindeki ilk yıldızlara baktı; bir tanesi özellikle parlaktı. Fakat sonra kafasını kısa, enerjik bir hareketle, içindeki bir şeyi silkip atmak istercesine salladı ve alnındaki bir bukleyi üfleyerek uzaklaştırdı ve alçak bir sesle "Zavallı çocuk" dedi, "Daha iyisini hak etmişti."

Walter acı şaraptan biraz daha içti. "Şüphesiz" diye mırıldandı, "Hepimiz gibi."

Elisabeth derin bir nefes aldı. "Yo hayır, sen değil" dedi ve ışığı açtı; pilili abajur başlığının ampule temas ettiği yer kömürleşmişti. "Kesinlikle sen değil oğlum. Sen zaten en iyisine sahipsin, yani bana!" Gülümseyerek eliyle Walter'in saçlarını karıştırdı, içinde düzinelerce sigara paketi istiflenmiş başucu çekmecesine uzandı ve ona bir tablet çikolata uzattı. Sonra banyoya doğru yürüdü; o sırada Walter onun kalçasında parlayan hareleri gördü. "Alüminyum folyoyu atma" diye bağırdı Elisabeth perdenin arkasından. "Onları biriktiriyorum."

Walter ne için biriktirdiğini sormayıp ambalajı yırtarak açtı. Cadbury çikolatayı ağzında eritemeyecek kadar açtı; ekmek gibi hırsla çiğnedi. Çikolatada rom ve kuru üzüm tadı vardı; Elisabeth, işediğini duymasın diye banyodaki suyu açarken Walter bir kez daha yastık kılıfını kokladı ve kendini tutamayıp hapşırdı. Dudaklarındaki birkaç kızılımsı kedi tüyünü çekip aldı ve Elisabeth'in odasına, dolabın üzerindeki bavula, çatı penceresinin altındaki küçük masaya, duvardaki rafa baktı. Rafta birkaç biblo ve bir mumun yanı sıra kitaplar da vardı: birkaç Brockhaus cildi, Vicki Baum'dan *Oteldekiler*, Hermann Hesse'den *Çarklar Arasında*, bir de Kutsal Kitap.

Aşağıdaki barda bir çan çaldı. Elisabeth suları dışarı fışkırtıp tir tir titreyerek yıkandı; Walter'se yukarı uzanıp eski deri cildin sayfalarını karıştırdı. Kitabın altın rengi kenarı solmuş, bazı köşeleri kıvrılmıştı. Sayfaların arasından kurutulmuş sonbahar yaprakları ve 1923'un enflasyon parasından kalma birkaç banknot kayıp düştü, milyonluk meblağlar; Walter elini bir mezmurun üzerinde gezdirirken harfleri parmak uçlarının altında hissedebiliyordu.

Hayatında hiç Kutsal Kitap okumamıştı. Gotik harfleri sökmeye çalışmak onu yoruyordu; özellikle de sonraki ya da önceki sayfa ince kâğıdın içinden görününce. "Geyik" ya da "Leviathan" gibi kelimeler ona hiçbir şey ifade etmiyor, cümlelerin içeriğini genellikle şöyle bir anlıyordu. Fakat o cümleler, ağırlık katan vurguları ve tekrarlarıyla nefes alıp verişini değiştirmiş gibiydi, dudaklarını belli belirsiz kıpırdatıyordu; şaraptan bir yudum daha alıp Musa'nın Kitabı'ndan birkaç dizeyi her zamanki konuşma sesiyle okudu; okurken fincanın içinden, sanki biri onunla konuşuyormuş gibi hafif bir yankı gelmişti.

Muşambanın arkasından Elisabeth çıktı: "Ne diyorsun?"

Fakat Walter cevap vermedi, okuduğu yerin altını başparmağının tırnağıyla çizdi ve Kutsal Kitabı tekrar, hafif sallanan ve duvara kadife kurdelelerle bağlı olan rafa koydu. "Bütün bu kitaplar bana kaldı" dedi Elisabeth gururla ve bir geceliği kafasından geçirdi. İnci küpeleri çıkarmış, kulağındaki delikler kızarmıştı. "Eskiden burada bir öğrenci yaşıyordu, yoksul bir şair. Belli ki yatağı hiç soğuk kalmamış. Bu arada, dikkat ettin mi?"

"Neye?" diye sordu Walter çikolatadan bir parça daha ısırarak; Elisabeth bir sigara yaktı. Burun kökünün üzerinde derin bir kırışıklık vardı ama ince dudaklı ağzı gülümsüyor gibiydi.

"İşte bu harika! Ya hamile kalırsam?"

Walter omuz silkti. "O zaman kilo alırsın. Ama sadece dokuz ay boyunca."

"Ohooo! Adamdaki cesarete bak!" Elisabeth dumanı lambaya doğru üfledi. "İnsanı kendine âşık ediyor, sonra da düşünüyor ki... Herhalde oğlun olsun istersin, öyle değil mi? Varis ya da mirasçı ya da işte ne deniyorsa... Sonra da bir ev yapar, bir ağaç dikeriz... Kulağa çok heyecan verici geliyor. Yıkanmak istemez misin?"

"Umurumda değil. Bana fark etmez" dedi Walter. "Kız da olabilir. Hatta öyle olmasını tercih ederim."

"Yok yok, sen oğlan istersin, dürüst ol. Süt sağıcının oğlu..." Yatağa uzanıp Walter'in kolunu okşadı. "Peki ileride ne olacak bu çocuk? Baş süt sağıcı mı?"

Walter onun ağzındaki sigarayı alıp derin bir nefes çekti ve öksürmediğine şaşırdı. "Ne istiyorsa olsun" dedi ve ağzındaki dumanın tadını aldı. "Zaten bunu kader ya da işte zaman belirler. Bana sorarsan her şey olabilir, yeter ki asker olmasın."

Sigaradan bir nefes daha çekip Elisabeth'e baktı. Genç olmasına rağmen elmacık kemiklerinde ince kırışıklıklar fark ediliyordu. "Eee, çiftlik işine ne diyorsun Liesel? Düşündün mü? Sonsuza kadar orada kalmak zorunda değiliz. Günün birinde işi makinelere devrederler, biz de maden ocağına gideriz; orada da iyi para kazanılıyor. Sen de şehre dönmüş olursun." Hafifçe öksürdü. "Yalnız, karar vermemiz lazım; hafta sonu ayın biri. Geliyor musun?"

Lokantadan artık müzik ya da insan sesi duyulmuyordu. Mutfaktaki tabak sesleri de kesilmişti; Elisabeth lambayı kapatırken düğmeden çok hafif bir çıtırtı geldi. İçerisi bir an için zifiri karanlık oldu ve Elisabeth Walter'e sokuldu, Walter de bir elini onun kü-

rekkemiğinin üstüne koydu. Pencereden ay görünmüyordu ama ışığı dumanı mavileştiriyor, mobilyaların kenarlarında ve aynanın kırmalarında titreşiyordu; bitkinlikten neredeyse unutulmuş bir özlemin yansıması gibi. Elisabeth alçak bir sesle cevap verdi: "Evet."

Epilog

Daha önce birçok kez yaptığım gibi mart başı trene bindim; çok yoğun çalıştığım, hiç bitmeyecekmiş gibi gelen bir kışın ardından yorgun, kompartımandaki sessizlikten ve içecek servisinin getirdiği kahveden memnundum ve manzarada hırsla ilk çiçekleri arıyordum. Fakat hiçbir yerde bir tomurcuk, bir filiz bile yoktu; Berlin'in arkasındaki tarlalar kuru toprakla, seralar boş paletlerle doluydu ve bir çukurun içinde oturan kahverengimsi gri geyikler daha yakından bakınca taş yığınları ve onların gölgesiydi. Ekskavatörlerin açtığı oyuklardaki sazlar da henüz nadastaydı, güneşin gücü karanlık suları aydınlatmaya yetmiyordu; yine don olacaktı. Maagdeburg civarına gelince raylarda kırağı, hafif bir kar, Braunschweig'a yaklaşırken bir bulut kümesi. Fakat yine de içimdeki bahar havası, ufuk çizgisindeki çıplak huş ağaçlarını yeşil bir örtüyle renklendiriyordu.

Anne babamın mezarının tesviye edilmesi gerekiyordu; tabii kira sözleşmesini uzatmak istemiyorsam. Mezarlara halam bakıyor, üzerlerine hercai menekşe, begonya ya da süpürgeotu ekiyor ve bütün ruhlar için bir ışık koyuyordu. Melankolik bir sigara tiryakisiydi, Jägermeister likörünün nerede olduğunu daima bilirdi, anne babamın kuşağından son akrabaydı ve ne yaşlılık, ne hastalık, ne de yalnızlık ona mizah anlayışını kaybettirebiliyordu. Bir keresinde onu Cafe Kloos'a davet ettiğimde sigarasını bir an için ağzından çekip lokmasını çiğneyerek, "Bu kıtırlı kek güzelmiş" demişti, "Cenazemde bundan yemek isterim."

Mezarlık Oberhausen sınırındaydı; zaten Belçika'ya gitmek istediğim için Ruhr bölgesinden geçmeye karar vermiştim. Son yirmi beş yıl içinde mezar taşlarına çiçek koyduğum sayılıydı ve kira sözleşmesini uzatıp uzatmayacağımı bilmiyordum. Çiçek ekme ve tırmıklama işlerinin artık kendisi için fazla zahmetli olduğunu ima eden ve bu arada kocasının yanına gömülmek isteyen halam Leni dışında ailenin hiçbir üyesi kalmamış, anne babamın çoğu tanıdığı çoktan ölmüştü; o zaman mezarları tutmanın ne anlamı vardı?

Fakat yine de içimde bir şey, tesviye ettirme düşüncesine direniyordu, belki de batıl inanç, uğursuzluk ya da sessiz bir lanet korkusu, bilmiyordum; mezarlıkta karar verecektim. Daha yeni gördüğüm üzere sözleşme babam tarafından, hayatı boyunca kullandığı Sütterlin yazısıyla ve kanser yüzünden biraz titrek harflerle imzalanmıştı. Soyadı, tarih ve mezar numarasının altına büyük, kırmız bir damga basılmıştı: *İstirahat süresi sona erdi!*

Bielefeld'e yaklaşırken bu sefer gerçekten, lapa lapa kar yağmaya başlamış, tren ikide bir durmuştu. Nihayet Oberhausen'e vardığımda akşam karanlığı çöküyordu; çantamı Hotel Ruhrland'a bırakıp taksiye, binanın önündeki tek arabaya bindim. "Ne tarafa?" diye sordu sudoku bulmacası çözen ve bir yandan da radyoda Schubert'in bir lied'ini dinleyen gri atkuyruklu şoför. "Müziği takip edelim" dedim, adam gümüş takılarla dolu ellerini direksiyona dayayarak omzunun üzerinden dönüp bana bakarken tehditkâr bir ifadeyle kaşlarını çattı. Sağ gözünün altında iki gözyaşı damlası dövmesi vardı. Fakat ben "Mezarlığa" diye devam edince sırıttı, "Tackenberg'e."

"Yabancı geldim, / Yabancı gidiyorum..." Camlara iri kar taneleri düşüyordu. Sterkrade yönündeki fazlasıyla işlek yollarda bu taneler yerde kalmıyor ya da sadece sağa sola sıçrayıp reklam panolarından damlayan gri bir çamur olarak kalıyordu. Fakat Am Dicken Stein Stadyumu'na doğru işler değişti; araba tekerlek izlerinin oyuklarında yalpalamaya başladı, izler giderek derinleşti; ta ki ıslak kar arabanın döşeme panelinde gıcırdayana ve şoför alçak sesle küfredene dek. Futbol sahasının, Schätzlein Süpermarket'in, eski okulumun önünden ağır ağır geçtik. Okulun beyaz avlusunda tek bir ayak izi, ortalıkta tek bir insan yoktu ve mozaikli çeşmenin tepesinde oturan şahin plastikti; güvercinleri ürkütsün diye konulmuş olmalıydı.

Sokak lambasının ışığı okul koridorunun penceresinden içeri vuruyor, kar tanelerinin gölgesinin sandalyelere, masalara ve silinmiş tahtalara düştüğü sınıflar görünüyordu; sessiz binanın tatil ya da hafta sonlarındaki manzarası bir kez daha, ders olduğu zamanlardakinden daha fazla içimi sıktı; belki de dik açılı ve baştan sona numaralandırılmış binaların mimarisi, içinde insan olmayınca amacını daha soğuk bir biçimde açığa vurduğu için. Fakat belki de bu boş mekân günün birinde yok olmanın ne anlama geldiğini, insan için güzel ve önemli olan her şeyden geriye kalanın sadece

tahtaya tebeşirle yazılmış rakam ve kelimelerin izleri olduğunu her mezarlıktan daha fazla gösterdiği için.

"Seni rüyanda rahatsız edemem, / Huzurunu bozamam, / İçeri girdiğimi duymamalısın..." Şoför Elpenbach Sokağı'na, iki yanında çınar ağaçları olan, cetvel gibi dümdüz çitleri ve tül perdeleriyle küçük kiremit evlerin ortasında, Almanca bir metnin içindeki zarif bir Fransızca satır gibi duran eski yola döndü. Ondan mezarlık çiçekçisinin önünde durmasını istedim ve çekip gitmesin diye kayda değer bir bahşiş verdim; bu bölgede taksi bulmak ancak sonsuz bekleme süreleri pahasına mümkündü. Sonra karlara bata çıka yürüyerek kapının yanındaki küçük çiçekçiye girip vitrindeki hazır buketlerden birini aldım; beyaz laleler, çam dalları ve mimozalar.

Mezarlık son yıllarda genişletilmişti. Haçlı tepe kaldırılmış, arkasındaki bahçeler boşaltılmış, benim çocukluğumda bile kapalı olan ve orayı satın alan son köylü tarafından otlak olarak kullanılan –"Artık bayat ekmek bırakmayın" yazmıştı bir keresinde evin duvarına, "at öleli beş sene oluyor."–, komşu arazideki küçük yüzme havuzu da şimdi mezarlık alanı olmuştu. Her yer bembeyazdı, sadece yeni şapele giden yol düzeltilmişti ve diz boyu karda mezarlardan görünen tek şey, bir iki mezar taşının sırtı ya da bir dikilitaşın sivri ucuydu.

Aklımda kalan yöne doğru yürüdüm, bir kar birikintisinin üzerinde eğri yanan tek bir kırmızı ışığın önünden geçtim ve üç dört adım sonra patikadan çıktım; tabanlarımın altından, sanki eski çelenklere basıyormuşum gibi çıtırtı ve gıcırtılar geliyordu. Mezar vaktiyle bir kurtbağrı çitin yanındaydı ama çiti bulamıyordum; parmaklıklarla çevrili, içi çöp dolu –kafesten siyah-kırmızı-altın rengi ambalaj ipleri, plastik güller ve solmuş krizantemler sarkıyordu– bir alanın etrafından döndüm ve birden dizime kadar gömüldüm; parmaklıklardan birine tutundum.

Babamın bir zamanlar çalıştığı maden ocağı yönündeki bütün arazi terk edilmiş, geriye sadece kuyunun, orada duran kargalar yüzünden siyah görünen ağzı kalmıştı. Orman sınırına kadar heykel ve haçlar, aralarında bilmediğim yollar, buzdan camlaşmış gibi görünen çıplak ağaçlar. İçine kar dolmuş ayakkabılarımla bir o tarafa bir bu tarafa yürüyerek birkaç deneme daha yaptım, görünmez basamaklarda tökezledim, birkaç gizli çitin üstünden atladım, birkaç mezar taşını elimle sildim ve bunu yaparken el-

divenimi bir kabartmaya takıp yırttım; ama annemle babamın mezarını bulamadım.

Hava kararmıştı. Bir göleti kaplayan buz tabakasının altından hafif bir tıkırtı geldi, bir tavşan uzun sıçrayışlarla kaçtı; onu bir daha göremedim. Kendi ayak izlerimi takip ederek, hafifçe tüten, yakut rengi ışığa döndüm ve çiçek buketini yanına bırakıp bir an için orada durdum. Rüzgâr yoktu ve kar durmuştu, biraz uzakta, taksinin egzozunun sokağı doldurduğu yerde çiçekçinin ışığı parlıyordu ve az önce kar taneleri çıt çıkarmadan düştüğü, sessizce dağıldığı halde şimdi her yer tekrar daha sessizdi.

Bir çiftlikte süt sağıcılığı yapan iki genç, Walter ve Friedrich İkinci Dünya Savaşı'nın son günlerinde, zorla askere alınırlar. Alman Ordusu bozguna uğramış ama teslim olmamakta direnmektedir. Cephe gerisinde görev yapan Walter, bombalanan şehirlere, sivillerin çaresizlikten tükenişine, fiziksel ve ruhsal olarak çökmüş askerlerin iyice zıvanadan çıkışına tanıklık edecek ve barışı görebilecek, ama suskunluğuyla kuşattığı savaş travması onu hayat boyu hiç bırakmayacaktır.

Günümüz Alman edebiyatının en başarılı yazarlarından olan Rothmann, yeni sayılmayacak trajik bir hikâyeyi, savaşın doğaya ve çevreye verdiği zarar, travmanın kuşaklararası iletimi gibi, o dönemi bizzat yaşamış Grass kuşağı yazarlarında görmediğimiz yepyeni bakış açılarıyla zenginleştirerek ustalıkla anlatıyor.

Bir keresinde ona rüyalarımdan bahsettiğimde, bana vücudumuzdaki hücrelerin bir hafızası olduğunu söylemişti, sperm ve yumurta hücrelerinin de var, dolayısıyla bu kalıtsal bir şey. Ruhsal ya da fiziksel olarak yaralanman, gelecek kuşakları etkiliyor. Yani sana isabet eden hastalıklar, yumruklar ya da kurşunlar, doğmamış çocuklarını da yaralıyor.

ISBN 978-975-08-4506-2
9 789750 845062
17 TL
KDV'den muaftır.